

Vatra veche ¹²

Români din toate țările, uniți-vă!

Lunar de cultură * Serie veche nouă* Anul XII, nr. 12 (144) decembrie 2020 *ISSN 2066-0952

VATRA, Foaie ilustrată pentru familie (1894) *Fondatori I. Slavici, I. L. Caragiale, G. Coșbuc
VATRA, 1971 *Redactor-șef fondator Romulus Guga* VATRA VECHE, 2009, Redactor-șef Nicolae Băciuț

Petru Botezatu, Nașterea Mântuitorului, Pictură în acrilic pe pânză

BETLEEM

Mai subțire decât dorul
ghiersu' e.
Aproape șoaptei spuse
îngerii zboru-l !

Precum lumina în ceară,

se-nghesuie
măcar c-o privire să-L soarbă.

Printre ei un păstor
are în brațe un nor
adus de sus, de la stână,
coborându-și runcul.

Pruncul
e gata să adoarmă
ținând în mână,
ca pe o floare,
degetul mic al Sfintei Fecioare.

DUMITRU ICHIM
Kitchener, Ontario

Nașterea Domnului - cină a bucuriei

Betleem, poem de Dumitru Ichim/1
 Asterisc. Radiografii 2020, de Nicolae Băciut/3
 Nicolae Labiş 85. Poetul primelor iubiri, de Nicolae Băciut/3
 Naşterea Domnului, cină a bucuriei, de Theodor Damian/4
 Poeme de Remus Valeriu Giorgioni/6
 Viaţa pe un peron, de Nicolae Băciut/7
 Vatra veche dialog cu Octavian Paler, de Liliana Popa/7
 Vatra veche dialog cu Traian Vasilcău, de Ioan Vasiliu/9
 Din Fonoteca de Aur. Matei Vişniec, de Liliana Popa/11
 Regresie, poem de Cora Botezatu/12
 Mai altfel, despre Veronica Mică, de Dumitru Hurubă/13
 Correspondenţa lui Dimitrie Stelaru, de Gheorghe Sarău/14
 Ochean întors. Iubirile lui Nichita Stănescu, de Emilia Luchian/15
 Misterul Nichita, de Cătălina Haşoti/16
 Asterisc. Memorialistică. Paul Cornea, de Dorin Nădrău/17
 Raftul din faţă. O istorie a liricii româneşti din Serbia (Florian Copcea), de Zenovie Cărlugea/18
 Poeme de George Filip/19
 Poeme de Aurel Şorobetea/20
 Cronica literară. Jertfă albastră (Georgia Miculescu), de Mihaela Roşu Bănă/22
 Paingul orb (Adrian Munteanu), de Iulian Cătălu/23
 În sfârşit, fluturi (Maria Ieva), de Valentina Becart/25
 Evadat din actualitatea lirică (Aurelian Sârbu), de Dumitru Hurubă/27
 Tensiunile lirice ale vremelnice (Aurelian Sârbu), de Livia Fumurescu/27
 Starea de urgenţă (Dorin Popa), de Alexandru Dascălu/29
 Pe unde treci, tresare piatra (Liliana Spătaru), de A.I. Brumaru/31
 Împotriva destinului (Iuliu Ionaş), de Gheorghe Cutieru/32
 Plauri sub stele (Paul Sârbu), de Tania Nicolescu/33
 Măgarul din fântână (Gheorghe Andrei Neagu), de Tudor Cicu/34
 Blue. Retrograd (Nicoleta-Cristina Scarlat), de Mihai Posada/35
 Semnal editorial. The Impaler. A Biography of Vlad III Dracula (Alexandru Buican), de Daniela Sitar-Tăut/36
 Festivalul de Literatură „Mihai Eminescu”/36
 Magda Ursache – Pamfletarul reductibil, de Dumitru Hurubă/37
 Amurgul unei instituţii (Adrian Grănescu), de Ioan Marcoş/38
 Passo doble. Shanti Nilaya, Traian D. Stănculescu/41
 Documentele continuităţii. Transilvania, starea noastră de veghe, de Ioan-Aurel Pop/43
 Sub fulgere albastre. Octavian Goga şi magicul Ardeal (Adrian Botez), de Constantin Stancu/44
 Pentru a istoriei unime (Alexandru Surdu), de Traian-Dinorel Stănculescu/46
 Pagini de istorie literară a Braşovului. I. Moştenirea lui Bănuţ, de Adrian Lesenciuc/48
 Convorbiri duhovniceşti cu Î.P. S. Ioan, de Luminiţa Cornea/51
 Colindul meu, dosofteiesc, poem de Valeria Bilţ/52
 Naşterea Domnului, de Florin Bengean/53
 Muntele Athos din Muntele Athos, de Nicolae Băciut/54
 Amvon. Dregătorul bogat, de Gheorghe Nicolae Şincan/56
 Chemarea Domnului, de Valeriu Tănase/57
 Adesea, poem de Nadia Prigoană/57
 Puncte de vedere. Care e zvonul, de Victoria Stolojan/58
 Poeme de Gheorghe Jurcă/60
 Poeme de Valentina Becart Bisog/61
 Poeme de Damaschin Pop-Buia/62
 Asterisc. Competitori şi adversari, de Silvia Urdea/63
 Poeme de Bianca Marcovici/66
 Poeme de Coriolan Păunescu/67
 Poeme de Iuliu Ionaş/68
 Poeme de Carolina Baldea/68
 Blocnotes. De ce „haina-l face pe om” ? de Veronica Pavel Lerner/69
 Poeme de Veronica Pavel Lerner/69
 Asterisc. Scriitorul şi societatea, de Dumitru Hurubă/70
 Om de noroi, poem de Răzvan Duncan/70
 Biblioteca Babel. Louise Glück, Traducere de Silvia Urdea/71
 Ancheta „Vatra veche”. Ileana Lucia Pop/72
 Drapelul românesc pe catarg, de Geta Younes/73
 Poeme de Viorica Şutu/74
 Şarpele Lucifer, de Eugen Mera/75
 Starea prozei. Tim, de Marian Drumur/76
 Poeme de Corina Ligia Pătraşcu/77
 Revista revistelor. Philologica Banatica, de Elena Trifan/78
 Literatură şi film. În josul cascadei, de Alexandru Jurcan/79
 Epigrame, de Nicolae Matcaş/81
 Lumea lui Larco, de Vasile Larco/82
 De la un clasic citire. Constantin Tone/82
 Curier/83

Petru Botezatu, Icoană pe panou de lemn, cupolă ridicată, reliefuri, acrilic

Petru Botezatu, Maica Domnului pe tron cu Arhangheli, Mănăstirea Gai, Arad, frescă, reliefuri

Petru Botezatu, Scena de pe peretele de sud al Bisericii Mănăstirii Gai

Număr ilustrat cu lucrări de Petru Botezatu

Asterisc Radiografii 2020

Obişnuim să privim înapoi, spre finele unui an, într-o încercare de a evalua ceea ce am făcut din ceea ce ne-am propus, dar şi ceea ce (nu) am făcut, forţaţi de circumstanţe, de imprevizibil.

Niciodată, pentru generaţiile de după război, n-a fost o încercare precum cea din 2020, care a debutat sub semnul furtunilor politice, cu alegeri, cu schimbări de paradigmă socială, dar nu fără speranţe, nu fără o „luminiţă de la capătul tunelului!”.

Se ştie foarte bine câte suferinţe au îndurat românii, în valuri, începând cu schimbarea de regim de după război, urmate (valurile) de cele provocate de înţepirea furtunii ideologice, de îngenuncherea libertăţilor, de înnegurarea orizontului speranţelor care, după înflăcărarea din decembrie 1989, au devenit prea repede cenuşă.

După trei decenii de aşteptări înşelate, a căzut, ca o ghilotină, cortina unei pandemii răvăşitoare,

care a schimbat toate sensurile lumii, spre alte, nebănuite, neînţelese perspective.

E un truism că „vâltoarea virusului” ne-a prins pe toţi nepregătiţi şi fiecare a trebuit să se reinventeze, să îşi asume un alt mod de a fi, un alt mod de a se raporta la sine şi la lume.

A apărut regimul lui „nu e voie să...”, mai vehement decât cel al lui „ai voie să...”.

S-au repetat (diversificate, înmulţite), cu ostentaţie, interdicţii sub ameninţarea sancţiunilor, până la cea supremă, închisoarea. Deşi, începeam să fim liberi, dar cu toţii într-un soi de închisoare.

Moartea, oricât de şocantă, dramatică, ca şi antecamera ei, a început să devină statistică.

Toţi am ajuns să fim privaţi de oxigenul vieţii: pentru unii fatal, pentru alţii consolant.

Viaţa noastră cea de toate zilele, cu toate ale ei, a devenit de nerecunoscut.

Timpul şi-a schimbat ritmul, geografia şi-a deturnat semnificaţia.

Lupta pentru supravieţuire a de-

venit copleşitoare. Unii se preocupau preponderent de trup, unii mai dădeau câte o şansă şi sufletului.

Ce-am făcut cu sufletul nostru la vreme de pandemie? Cum ne-am salvat sufletul mărturisindu-l şi lăsând semne peste vreme? Câte spaime, disperări ne-au asaltat, au atentat la elanurile noastre de a fi noi înşine, întregi, curaţi la minte şi la trup? Pe câte le-am învins?

Când vor trece toate, vom putea da seamă, dincolo de inventare seci, cum am (supra)vieţuit pandemiei!

NICOLAE BĂCIUȚ

Nicolae Labiş - 85

POETUL „PRIMELOR IUBIRI”

L-am descoperit pe Nicolae Labiş, poate la fel cum au făcut-o cei mai mulţi dintre noi, fascinaţi şi impresionaţi până la lacrimă, de poemul „Moartea căprioarei”, inclus în manualele şcolare, fără să realizez atunci că, dincolo de „poveste”, e drama unei lumi, bântuită de sărăcie şi foamete. De altfel, într-o mărturisire, sora poetului, Margareta, spunea că „Eram atât de săraci şi de neavuţi încât nu aveam nici pâine, nici mămligă”. Era prin 1954, nu se închiseseră rănila războiului, nici ale secetei din 1946, iar lumea era bântuită de maladiile staliniste.

Vânătoarea care l-a inspirat pe poet era gestul disperat al luptei supravieţuirii.

După un tumult poetic care prefigura un destin ieşit din tiparele epocii, trecut prin experienţe literare la Fălticeni, Iaşi şi Bucureşti, Nicolae Labiş ajunge în toamna lui 1952, la 17 ani nemişcaţi (născut la 2 decembrie 1935), la Şcoala de Literatură şi Critică Literară „Mihai Eminescu” din Bucureşti.

În plin elan creator, în 1954, Labiş îşi scrie capodopera care avea să-l consacre şi să-i aducă distincţie, notorietate.

Disparaţiia lui tragică în 1956, de-abia trecut de pragul celor 21 de ani, n-a pus punct operei sale ci, dimpotrivă, după „Primele iubiri” (1956), scrierile lui au fost puse în circulaţie masiv, în tiraje impresionante, inclusiv în celebra colecţie BPT (Biblioteca pentru Toţi) – în volumele *Lupta cu inerţia*, *Albatrosul ucis*, *Vârsta de bronz*, *Moartea căprioarei*, *Sunt spiritul adâncurilor* ş.a., cărţi apărute până în 1971, pe care i le citisem, urmate de cartea lui

Gheorghe Tomozei, în 1972, *Moartea unui poet*, cea care a fost lectura unei nopţi, trei ani mai târziu, înaintea probei de bacalaureat, la... matematică.

Ajunsesem să fiu marcat de poezia şi de destinul lui Labiş – prima mea carte, confecţionată artizanal, într-un exemplar, se chema *Cădere în vârstă* şi purta amprenta spiritului labişian. Totul, după ce conştientizasem că teribilul accident care a dus la moartea poetului a avut loc în noaptea (9 spre 10 decembrie) în care mă naşteam, în 1956.

În viziunea mea de atunci, fiind şi tizul său, consideram că era un semn şi că trebuia să urmez, să continui un drum intrerupt.

Nicolae Labiş ar fi împlinit în acest 2 decembrie 2020, 85 de ani. Ar fi putut fi printre noi. Şi, până la urmă, este printre noi prin poezia lui, prin exemplaritatea operei sale.

Ne rămâne doar să-l (re)descoperim, dincolo de prejudecăţi şi... comodităţi.

„Lupta cu inerţia” nu s-a încheiat.

NICOLAE BĂCIUȚ

Nașterea Domnului - cină a bucuriei

*La Dânsul intrară, și se închinară
Cu daruri gătite, Lui Hristos menite*

Într-o duminică foarte apropiată de Nașterea Domnului (a 28-a după Rusalii), textul Sf. Evanghelii (Luca 14, 16-24) are ca temă principală invitația pe care un om bogat o face prietenilor săi de a veni la o cină pregătită pentru ei. Pentru că tema este plasată doar cu două săptămâni înaintea marelui praznic, asocierea dintre ideea de cină și Nașterea Domnului vine de la sine, cina fiind un fel de anticipare sau prefigurare a evenimentului întrupării Logosului divin în istorie, în sensul că putem privi Nașterea Domnului ca cină și astfel să descoperim interesante perspective și noi semnificații ale mântuitorului dar făcut de Dumnezeu lumii.

Așadar, între cina menționată în Sf. Evanghelie și Nașterea Domnului pot fi găsite multe asemănări. Iată câteva dintre acestea:

1. Cina este un praznic doxologic, un prilej de bucurie și de celebrare a prieteniei, de întărire a prieteniei. Nașterea Domnului este „praznic luminos, strălucind frumos”, cum bine zice colinda (colindele în general), un eveniment doxologic, de bucurie vizibilă atât la magii care vin „cu daruri gătite lui Hristos menite”, cât și la îngerii și păstorii participanți, potrivit aceluiași colinde, fapt ce referă însă la Nașterea Domnului ca eveniment cosmic la care participă doxologic cerul și pământul.

Pe de altă parte, Întruparea Fiului lui Dumnezeu în istorie arată prietenia lui Dumnezeu cu noi, ea reprezintă o confirmare și consolidare a acestui tip de relație și, implicit, o celebrare a ei. În acest sens, Însuși Iisus a declarat: „Voi sunteți prietenii mei (Ioan 15, 14) și iarăși „De acum nu vă mai zic slugi... ci prieteni” (Ioan 15, 15).

2. O cină ca cea relatată în Sf. Evanghelie, de fapt o petrecere, presupune pregătire multă, efort mare, muncă serioasă și cheltuială pe măsură, toate acestea însă făcute cu drag și bucurie. La fel și Nașterea Domnului. Aceasta a necesitat o îndelungă pregătire în întreg Vechiul Testament, un efort susținut făcut de prooroci, la rândul său lui Dumnezeu, de a întreține în poporul ales conștiința venirii unui răscumpărător.

Cu alte cuvinte, Dumnezeu Însuși lucrează la împlinirea acestui scop și, desigur, o face cu dragoste pentru om, pentru lumea Sa.

3. La un moment dat, stăpânul casei a trimis slugile sale la cei chemați să le spună: „Veniți, că iată, toate sunt gata” (Luca 14, 17).

Trebuie remarcată aici întâi onoarea de a fi invitat, de a fi considerat prieten, care apoi se pune în contrast cu ce s-a întâmplat, adică dezonoarea de a refuza invitația, ceea ce a dus la negativa și decepționanta surpriză a stăpânului casei.

La fel și Nașterea Domnului: și aceasta s-a petrecut când a considerat Dumnezeu că toate sunt gata, adică la plinirea vremii (Galateni 4, 4) după cum spune Sf. Ap. Pavel. Și totuși, și aici decepționanta surpriză negativă, cum vedem în mărturia Sf. Ioan Teologul: „Lumea prin El s-a făcut, dar lumea nu L-a cunoscut; între ale Sale a venit, dar ai Săi nu L-au primit” (Ioan 1, 10-11), ba dimpotrivă, L-au urât (Ioan 15, 25), L-au insultat, prigonit, răs-

**Petru Botezatu, Scena Nașterii, Catedrala Sfânta
Vinere din Zalău, vedere parțială**

tignit, ucis.

4. Stăpânul casei, inițial, cheamă la cină prietenii; apoi, frustrat și indignat, trimite slugile să aducă în casa lui pe cine o fi: „Să se umple casa mea” (Luca 14, 23), zice.

Așa se petrec lucrurile și cu Nașterea Domnului: Dumnezeu, Stăpânul, trimite pe Fiul Său mai întâi pentru poporul ales, dar după ce „ai Săi nu l-au cunoscut” și nu L-au primit, Nașterea Domnului a devenit cina tuturor, a oricui va crede în El. „Se va lua de la voi Împărăția lui Dumnezeu și se va da neamului care va face roadă ei” (Matei 21, 43), auzim parcă declarația indignată a Mântuitorului, care este de fapt și o amenințare, după cum citim și în altă parte: „mulți de la răsărit și de la apus vor veni și vor sta la masă cu Avraam, cu Isaac și cu Iacov în Împărăția lui Dumnezeu, iar fiii Împărăției vor fi aruncați în întunericul cel mai din afară” (Matei 8, 11-12).

Și Mântuitorul își confirmă cuvintele despre aducerea „la cina Sa” a celor ce nu au fost inițial invitați, când îi trimite pe Sf. Apostoli la propovăduire în lume: „Mergând, învățați toate neamurile, botezându-le în numele Tatălui și al Fiului și al Sf. Duh” (Matei 28, 19). Iată cum, de la prieteni, de la cei aleși, se trece la o invitație generală, „ca să se umple casa mea”.

Înțelegem de aici „că această casă a cinei Domnului, a Împărăției lui Dumnezeu este mare: „În casa Tatălui Meu sunt multe locașuri” (Ioan 14, 2), zice Domnul.

Este interesantă expresia folosită de stăpânul casei care pregătise cina către slugile trimise să aducă pe oricine vor întâlni: „silește-i să intre ca să se umple casa mea” (Luca 14, 23). Această „silire”, și într-un caz și în celălalt nu trebuie înțeleasă ca forțare a cuiva, nici de a veni la cina de aici, nici la cea de dincolo, la mântuire, ci în sensul disponibilității infinite a lui Dumnezeu și a dragostei Sale nesfârșite față de oameni, față de omul făcut după chipul Său. Aceași expresie implică și faptul că Dumnezeu nu se izolează, ci este un Dumnezeu deschis, al comuniunii (întâi intra-trinitare, apoi cu→

Pr. Prof. Dr. THEODOR DAMIAN

oamenii, cu creația Sa), dar expresia indică și confirmă și vechiul proverb românesc: „nu e pentru cine se pregătește, ci pentru cine se nimerește”.

O cină mare implică și multă mâncare și băutură. Că Nașterea Domnului e cină și că Iisus Însuși e cină se observă și din cuvintele Mântuitorului despre pâine, „Eu sunt pâinea vieții” (Ioan 6, 35) și despre vin, rodul viței, despre care zice: „De acum nu voi mai bea din rodul viței până în ziua când îl voi bea *nou* în Împărăția lui Dumnezeu” (Marcu 14, 25). De altfel, ideea de cină din orice pildă evanghelică își are împlinirea în cina cea de Taină, unde Mântuitorul consacră pâinea și vinul ca fiind trupul Său euharistic, cina sfântă din care se împărtășesc credincioșii.

Sf. Euharistie ca cină este confirmată și de cântarea liturgică „Gustați și vedeți că bun este Domnul” (Ps. 33, 8), precum și de alta: „Paharul mântuirii voi lua și numele Domnului voi chema” (Ps. 115,4).

Așadar, cina despre care este vorba în duminica ce precede cu două săptămâni marele praznic al Întrupării, anticipează Nașterea Domnului ca cină, iar aceasta, la rândul ei, prefigurează cina din Împărăția lui Dumnezeu, despre care Iisus vorbește atât de mult. El chiar începe propovăduirea Sa anunțând, ca și Sf. Ioan Botezătorul, Împărăția cerurilor: „Pocăiți-vă că s-a apropiat Împărăția cerurilor” (Matei 4, 17), citim în mărturia evanghelică. Împărăția e anunțată și în Biserică ori de câte ori începem slujbele Sf. Taine și sfânta și dumnezeiasca Liturghie: „Binecuvântată este Împărăția Tatălui și a Fiului și a Sfântului Duh”.

Este de remarcat faptul că, deși Sf. Apostol Pavel precizează că „Împărăția lui Dumnezeu nu constă în mâncare și băutură, ci în dreptate, pace și bucurie în Duhul Sfânt” (Romani 14, 7), totuși, Iisus le zice ucenicilor Săi la Cina cea de Taină că rodul viței îl va bea cu ei *nou*, în Împărăția lui Dumnezeu (Marcu 14, 25), adică în alt fel, transfigurat, deci Împărăția nu este „locul”

Petru Botezatu, Scena Nașterii Catedrala Adomirea Maicii Domnului, Zalău, acril

unei cine pământești, cu bucate pământești, ci cu bucate cerești, dar totuși „cină”, ceea ce implică o atmosferă de comuniune prietenească, doxologică, celebrativă, caracterizată printr-o bucurie a sațietății spirituale în Duhul Sfânt.

Păznuind Nașterea Domnului, deci, ne bucurăm că noi suntem invitații cinei cerești și că Hristos se naște pentru a ne deschide ușile Împărăției, după cum și zice: „Eu sunt ușa” (Ioan 10. 9).

Dar întrebarea care se pune este dacă noi suntem prietenii Stăpânului sau suntem „ceilați”, betegii, săracii, neputincioșii, străinii (Luca 14, 21-23). Desigur că preferăm să fim și „ceilați”, numai să intrăm, totuși, vrem să fim prietenii lui Dumnezeu, mai ales că în cazul nostru, acum, noi, cei ce credem, suntem cei aleși și invitați și, dacă refuzăm invitația, vom fi lăsați deoparte, dați afară, și alții vor intra. Dar câtă vreme noi suntem invitați, prietenii, trebuie reținut că prietenia nu vine fără condiții: „Voi sunteți prietenii Mei, dacă faceți ceea ce vă poruncesc” (Ioan 15, 14), iar porunca este de a ne iubi unii pe alții (Ioan 15, 17). Ca atare, noi, prin împlinirea sau neîmplinirea poruncii, decidem dacă onorăm sau nu invitația și prietenia divină.

Și dacă stăm în relație de prietenie cu Dumnezeu, aceasta implică atenție sporită: „Cel căruia i se pare că stă neclintit, să ia seama să nu cadă” (I Cor, 10, 12), avertizează Sf. Ap. Pavel.

Aceasta se potrivește mai ales în cazul în care, cu cât prietenia este o onoare acordată de unul mai mare și nu implică egalitate, căci este o ofertă și nu ceva câștigat prin merit, cu atât grija de a nu cădea din această treaptă este mai mare, grija fiind direct proporțională cu onoarea și bucuria ce vin prin dar și în dar.

Așadar, privim la Nașterea Domnului ca la o cină mare la care am avut cinstea de a fi invitați ca prieteni ai stăpânului. De vreme ce am primit vestea, să mergem, căci „acum toate sunt gata” (Luca 14, 17), lăsând orice altă preocupare, precum magii, spre locul cinei, Betleemul Nașterii minunate, ca să-L întâmpinăm pe Hristos Domnul, cum frumos zice colinda:

„Cu daruri gătite
Lui Hristos menite”.

Petru Botezatu, Iisus Hristos pantocrator, cupola Catedralei Adormirea Maicii Domnului din Zalău, acrilic și foița de aur

Balada hanului lui Chimham

*Au pornit și s-au oprit
la hanul lui
Chimham lângă Betleem...(Ieremia
41:17);
Durduiesc carele pe ulițe, se
năpustesc
unele peste altele în piețe; parcă sunt
niște făclii la vedere
și aleargă ca
fulgerele... (Nahum 2:4)*

Era o vreme când veseli - seară de seară
la han poposeam
Tineretea întregă, agoniseala și
timpul
pe tejghea în locanta de la răscruce
ne aruncam...
*Dar ce timpuri, frate, ce timpuri...
iar noi
ce frumoși și ce tineri eram!*

O-ho-hoooo, îl știa tot ținutul
trăgea acolo, la nepotul lui Barzilai
tot bunul betleemean
Părea o răscruce de vânturi
de-din patru pământuri: răscruce de
căi lactee
hanul lui moș Chimham

Ne culcam odată cu zorile,
Privighetoriile... balada vesele, imnuri
și ode
psalmodiam
*Dar ce timpuri, frate, ce timpuri...
și noi cât de veseli de tineri,
ce frumoși mai eram!*

Iar într-o seară de iarnă
blândă ca primăvara prin lunci
ne-ntâlnirăm
cu prietenii și cu Miracolul
la hanul acela din stele Chimham
(Spune-mi cum aș putea să te uit,
tinerete
tineretea mea, stea aprinsă pe ram!)

Părea o noapte obișnuită – un vânt
ușor
scutura de zor frunze de jar și planete
înșirați ca măgelele pe o ață, ținte
cusute
pe o bucată de catifea violet... Sau
așa-mi apărea mie
privind-o eu prin „ochiul” soios de
geam
cu ochi de poet desuet
*Dar ce timpuri, frate, ce timpuri...
iar noi ce frumoși și ce tineri eram!*

De jur împrejur risipiți

în celesta ospătărie pe la mese de
brad dure și urduroase
la un vinicel – ciozvârtă de miel:
Beduini din Perea Decapole Galilea
și de pe țărmul Mediteranei:
popoarele Mării, toate
se-ntrulocau
în hanul de la răscruce...
Răscruce de secol, Chimham

... La un semn
ne-adunarăm și noi cu toții, ciobani
din pustia Iudeii
zicând din fluier și nai
Gust de viață și la mâncare –
sămânță de vorbă
de bună seamă aveam...
*Dar ce timpuri, frate, ce timpuri, iar
noi
ce frumoși și ce tineri,
cât de veseli eram!*

Cu torțe, stelute și vii opaițe ne
canoneam
să aducem un strop de lumină-n
incinta aceea,
în odăița de taină-a tavernei divine
botezată „Chimham”,
Când – iată – se iviră pe ușă, dând
năvală din ger,
tăbărând peste noi,
cu tot străvechiul alai,
alaiul lor vesel alai ca din rai:

Craiul Baltazar „vrednic vechi
cărturar”,
Craiul Melchior-barba ca un nor,
(iar Craiul Gașpar frecând între
degete zar)
Estimp noi cu toții în ceată
„în păr” – la masa din mijloc
ne tot veseleam
*Dar ce timpuri, frate, ce timpuri...
iar noi ce frumoși și ce tineri eram!*

... Să fi văzut atunci arătare
de îngeri și oameni deopotrivă (și
Pruncul! –
chiar El, gungurind ca un porumbiel)

în fostul bordei de vite străluminat, la
Chimham
Iar prin geam
raza stelei clipind-clipocind ce se
mai
lăfăia coborâtă din rai!

Raza se umflă și se îngroașă-gogoasă
când iată deodată
prin aerul serii siderale calești
treceau huruind-durduind
strunindu-și cu greu bidiviii de jar
*Dar ce timpuri, frate, ce timpuri...
iar noi
ce frumoși și deștepți
și ce tineri eram!*

Trecând pe cer cu luminile lor
ca un proiector -
scânteind dintr-un nor (car ceresc
călător)
„fulgeră carele de focul oțelului”
ca-n Profeți
peste Pruncul în fașă peste coșnița
din pridvor
în cosmic-galacticele coșare ale
hanului
lui badea Chimham

... Ca la un semn ne-adunarăm
ciorchine
regi și magi-călători - păcurari
înțelepți
(cerșetori - dar și prinți) în jurul
minunii ne îmbulzeam:
Prunc divin pâlând
în copaie, drăgălaș gungurind
în scutech sărac pe rogojina de paie
*Dar ce timpuri, frate, ce timpuri...
iar noi
ce frumoși și ce tineri eram!*

Și cum stam noi așa ca proștii și ne
holbam
Pruncul pe raza stelei prelins
între noi în staul de oi la Chimham
Mi se mări părea
că doar mie-mi zâmbea țință în ochi
mă privea
*Dar ce timpuri, frate, ce timpuri...
iar noi
ce frumoși și ce veseli de tineri,
ce mai viață era!*

O, ce timpuri, frate, ce timpuri - o
lună
scăpată din chingi, legănându-și
gondola de aur pe boltă:
Luna cea nouă estimp
(Cioban între mioarele sale)... luna
lin pe cer
cobora

REMUS VALERIU GIORGIONI

Vatra veche dialog

OCTAVIAN PALER

Sunt un Don Quijote din Est...

Restituiri

VIAȚA PE UN PERON

Moartea unei mari personalități ne impresionează și e greu să ne reprimăm impulsul de a aduce un omagiu, deși o lacrimă în tăcere face mai mult decât un bocet... publicistic. Și, totuși...

Pe Octavian Paler l-am cunoscut în primul rând din cărțile sale ca, mai apoi, să-l descopăr pe micul ecran, mereu în linia întâi a luptei în apărarea democrației, a adevărului, în război total cu impostura din viața publică.

Vehemența lui m-a descumpănit în primă instanță, crezând că e angajat politic și atunci credibilitatea se ofilește la umbra sau sub soarele oricărei ideologii. Când însă, schimbându-se rolurile în fața bucatelor, a fost la fel de necruțător, de radical în opinii, cu cei de la Putere, m-a cucerit. Iremediabil.

Interesul meu pentru talk-show-uri a scăzut încet-încet, convins, cu fiecare nouă emisiune, că se bate apa în piuă într-o complicitate tacită dintre moderatori și invitați. Se știe, talk-show-urile sunt producții de televiziune cu cheltuieli minime, iar cultivarea lor de către televiziuni e o formulă adesea ipocrită de a face economii. Pe de altă parte, gură cască cum suntem, nu puțini sunt cei care se lasă ademiniți de dezbateri TV ale unor adversari politici care, în platou se împoașcă cu noroi, iar în culise adesea se șterg reciproc și se îmbrățișează.

Cu Octavian Paler în emisiune, nicio deviere de la normele moralei

nu ar fi avut vreo șansă. A fost, pentru mine, tonifiant, mai ales că mi-am redus drastic în ultimii ani timpul alocat programelor TV. Pentru emisiunile care-l aveau ca invitat pe Octavian Paler îmi reconsideram atitudinea față de pierderea timpului cu telecomanda în mână.

L-am văzut în ultimele apariții TV, alături de Mihai Gâdea și Ion Cristoiu. La cei peste optzeci de ani ai săi, Octavian Paler trăia a doua tinerețe. O tinerețe încărcată de înțelepciunea unei vieți trăită în cultul respectului valorilor. Ardea ca o flacără, la maximă intensitate. Chiar dacă începuse să-i mai tremure glasul, gândirea sa avea pătrundere, acuratețe, subtilitate.

Nu pot să nu repet cuvântul *cuceritor*. Octavian Paler era *cuceritor*. Și-l simțeam sincer, cu judecată creștină, fără patimă, fără ură. Dar și fără îngăduințe, fără jonglerii conjuncturale.

Spunem, adesea, că nimeni nu-i de neînlocuit. Cu Octavian Paler însă lucrurile stau altfel. Fiindcă el chiar e de neînlocuit.

Devenise un senior al gândului românesc, al sentimentului românesc al ființei. Cred c-a murit neîmpăcat, dar nu fără speranță.

NICOLAE BĂCIUȚ

*

Era o după amiază de august, cum, probabil, dacă acceptăm teoria filozofică *eodem sed aleter*, { aceeași dar altfel }, putem crede că fusese o alta asemănătoare, o alta, repetabilă pe aici și când poposisse trupa lui Pascaly la Timișoara. Așa mi-a trecut prin minte iar gândul acela a prins o pojghiță și, revine instantaneu, s-a alipit de întâmplarea ce urma să fie reală. Ce ți-e și cu subiectivitatea asta care ne-ncearcă pe toți la un anume moment! Nu aveam vreun argument rațional și nu înțeleg cum de nu s-a risipit impresia veche, neavând vreun suport de susținere altul decât imaginația. Ajunsesem la Librăria Mihai Eminescu, vis-a vis de lupoaică, unde se află și azi, dar nu mai găzduiește secvențe culturale, întâlniri între cărți și autori precum atunci, în anii nouăzeci dar și ceva mai înainte.

Lume multă deși se derula pe-rioada concediilor. Îi mai solicitasem lui Octavian Paler cândva un interviu,

îl sunasem la telefon, mi-a răspuns și ... m-a refuzat. Politicos. Avea motive întemeiate. O problemă de sănătate. N-am revenit cu altă încrecare de a-l contacta. Atunci mă pregătisem cu citate din volumul **Caminante, caminante**, nu știu ce credeam că voi afla, ceva din mirajul scrierii unei cărți plăcute mie? Acum, obligatoriu, trebuia luat un alt capăt al dorinței de a vorbi cu el. Acum, însă, nu mai scap ocazia, îmi zic. Îl voi vedea de aproape, îl voi privi în ochi, voi întâlni un personaj special. Mai degrabă scorțos, după câte am perceput din prezența sa la televizor dar, cu o putere de raționalitate și o putere intelectuală intimidantă. Sper să nu mă pierd cu firea când voi fi față în față cu el. Dacă i se va părea că sunt o bleagă, mă va refuza din nou.

Se produce impactul. Ajung lângă el, îi propun o intervenție pentru Radio Timișoara. Dacă dorește, am putea merge în studio și înregistrăm în condiții sonore mai bune... Preferă însă aici, după ce se va încheia prezentarea volumului său, *Don Quijote din Est*.

*

VB. Bun venit la noi, în Banat. Vă așteptam!.. Aici, la Librăria „Eminescu”, e un fel de centru al centrului. Suntem în plin Corso, cum era denumit altă dată acest perimetru al Timișoarei... După cum vedeți, vă întâmpină multă lume, deși este august, e vremea concediilor. Semn că vă prețuiaște și Timișoara. Vă simțiți conectat la vibrația orașului nostru?

O.P.: Întâlnirea cu Timișoara îmi dă o stare aparte, o speranță, deși eu nu sunt structural un optimist. Sau poate-i un imbold că trebuie să continui să intru în arena dezbaterilor actuale. Oamenii de aici au trăit istoria și au simțit-o cum alții, din alte părți, n-au avut îndemnul interior. Îmi dă un sentiment de care nu mă voi despărți nici după ce plec de aici...

VB.: Acum trei ani, v-am solicitat un interviu și eram cât pe ce să-l și realizez. N-a fost să fie. Am rămas cu mulțumirea că nu m-ați refuzat și, dacă nu ați fi avut atunci o problemă de sănătate, acesta ar fi fost al doilea interviu cu Dumneavoastră. Vă mulțumesc acum și pentru amabilitatea de acum câțiva ani și pentru cea prezentă!→

VIVORICA BĂLAJ

O.P.: Îmi face plăcere să vă cunosc și să conversăm. În biroul de alături e mai multă liniște...

V.B.: Vă rog, e liber. V-aș repeta invitația să mergem în Studio, la Radio... Sunt alte condiții acustice, dar am înțeles că sunteți pregătit să plecați după terminarea lansării...

O.P.: Vă promit o altă întâlnire. Dacă timpul îmi va permite, aș dori să revin la Timișoara.

V.B.: Vă așteptăm, oricând, cu plăcere. Deși ați venit pentru lansarea cărții **Don Quijote în Est**, eu aș dori să vă întreb mai întâi despre maesia de jurnalist. E onoare să aflăm părerea lui Octavian Paler jurnalistul. Sunteți un jurnalist agresiv în sensul că ați exersat agresivitatea sincerității.

O.P.: Eu mă consider jurnalist, doar cu caracter provizoriu. Îmi oferă posibilitatea să mă pronunț direct, imediat, dar totdeauna m-am considerat mai întâi scriitor.

Chiar mă gândesc dacă n-ar fi mai potrivit să renunț la jurnalism, să-mi văd de cărțile mele, dar, imediat revin, îmi dau seama că situația politică actuală cere să fiu implicat. Să spun ce gândesc, să acționez prin cuvânt. Nu e momentul să stăm deoparte. Intelectualii români acum trebuie să-și spună părerea. Articolele mele sunt mai degrabă țipete decât rezultatul unei meditații publicistice. Desigur că nu-mi displace jurnalismul, dar eu vreau să rămân scriitor. Jurnalismul joacă un rol important în viața contemporană și în general în orice societate.

Paul Valery povestește cum un ofițer german l-a întrebat de ce nu-l interesează actualitatea „arzătoare” a evenimentelor? I-a răspuns: *pentru că evenimentele sunt spuma valurilor*. Pe Valery el îl interesa marea, nu spuma valurilor. *Gazetăria este „spuma valurilor”*. Albert Camus îl definea pe gazetar „istoric al clipelor”. Problema e să aleg între „clipă” și „durată”. Se înțelege că prefer durată, desfășurarea mării, dar nu mă pot abține să nu scriu articole despre tot ce văd că se petrece, să dau interviuri și totodată, nu pot renunța la scrisul cărților mele. Am trei cărți în lucru. *Don Quijote în Est* va apărea și la Paris.

Apoi, un jurnal al meu. *A doua poliție a tiraniei* ar fi ideea că, tirania tiranizează cu ajutorul celor tiranizați. Aceasta-i teoria mea. O idee pe care o dezvolt. Aduce la rampă tot statutul

de om implicat.

V.B.: A fost scrisă înainte de 1989?

O.P.: Da. Nu vreau să schimb nimic. Suferim de o resemnare mioritică, de aceea, acum nu mai vreau să cântăm cu toții această melodie.

Aș crede că este un clișeu filosofic la care va trebui să renunțăm. Intelectualii, scriitorii au prilejul să-și asume responsabilitatea. Unii chiar o fac.

V.B.: Ce părere aveți despre tradiții în această lume și vreme tulbură? Reinventăm tradiția? O rememorăm? Ne-o asumăm așa cum este?

O.P.: În legătură cu tradiția, e clar că istoria este ireversibilă. Istoria nu se poate roti înapoi. Nu putem să ne prefacem că suntem înainte de Yalta și că nu am trăit cei 45 de ani de comunism. A spera înseamnă și a-ți aminti. Mi se pare că-i imposibil să construiești ceva fără să fie invocată memoria trecutului. Cum să ne despărțim, râzând, de tragedie, de sângele Timișoarei și chiar al Bucureștiului? Nu putem fi atât de egoiști încât să spunem, vreau să fiu departe de contingent, vreau să trăiesc în lumea ideilor mele rupte de tot ce nu-mi place. Un intelectual are datoria să se implice în felul lui, fiecare în felul său. Unii se înscriu în partide, alții nu, dar spunând ce crede, ce simte. Din confruntarea de opinii se poate limpezi adevărul. Se poate ieși la un liman, dincolo de această

băjbăială.

V.B.: După opinia Dumneavoastră, care sunt șansele scriitorului tânăr în România de astăzi?

O.P.: Vedeți, tinerii scriitori trebuie să se lovească de noi la începuturi. Alte condiții, alt sistem social-politic. Ei au și șansa și datoria de a schimba ceva.

În vechiul regim, intelectualul avea un privilegiu. Nu era vorba de favoruri. Puterea încerca să-i lingusească, să-i confişte de partea sa. Era o soluție pentru unii. Dacă făceau opoziție, deveneau cunoscuți, simpatizați de concetățeni, căpătau stima lor. Alt fel de privilegiu.

Cultura a jucat totdeauna un rol subversiv. Scriitorilor tineri le va fi greu, căci un scriitor adevărat nu face compromisuri. Din scris nu se poate trăi. Unii vor face rabat la morală sau la calitatea scrisului. Intervine și un alt aspect: literatura de consum. Literatura care să placă momentului. Romanele polițiste vor avea trecere în continuare. Așadar, cei care vor vrea să scrie literatură adevărată vor avea un drum greu. Vor fi nevoiți să renunțe la altele din traiul zilnic.

V.B.: Privirile ne sunt violente de titluri care duc spre calcule, spre mercantilism. Gustul cititorului poate fi ușor pervertit, putem pierde în plan cultural?

O.P.: Este normal să fie și acest risc. Până lucrurile se așează, vor coabita felurite speculații. Cultura are nevoie de timp. Mie, cel puțin, mi-e frică de neobarbarism, de o „barbarie civilizată”, care se va instala și la noi, precum este în societatea tehnocrată. Riscuri. Oamenii au confort material, e normal să fie așa, nu sunt adeptul unui trai spartan, dar am observat în Occident că oamenii au sufletul uscat. Trăiesc pentru câștigul imediat. Te întrebi atunci pentru ce trăiești în primul rând? Doar prosperitatea materială contează? Aceasta să fie fericirea? Am cumpărat un pian, poate zice, așa-i la modă. Le lipsește acel ceva, numit spirit. Ființa, omul poartă și asta, are nevoie de spirit.

V.B.: Cum vedeți în sens mai larg această idee de spiritualitate? Legătura cu divinitatea nu poate fi ocolită dacă intrăm în această intercondiționare, om – pământ – spiritualitate...

O.P.: Omul nu poate trăi doar prin și cu istoria sa pământească. Are nevoie și de Dumnezeu. Nu știu →

dacă avem toți un Dumnezeu, unii se declară liber cugetători, la Cotroceni ajunși... mă rog, chestiunea e mult mai subtilă. E nevoie în viață și de nuanțe...

V.B.: Cât din relația cu cerul, cu Dumnezeu ați pus în ultima Dumneavoastră carte?

O.P.: Mult. Foarte mult. Am transcris gândurile imediate. Mi-am făcut un fel de stenogramă. E scrisă direct. E un contrajurnal, polemizez cu mine însumi. E un fals memorial de călătorii, un autoportret în oglindă.

V.B.: Vorbiți-ne, vă rog, despre *Don Quijote în Est*. Vocația Dumneavoastră de eseist mă face să cred de la bun început că e o parabolă care s-ar putea desfășura pe multe pagini de-ar fi să aveți răgazul necesar. Ne mulțumim doar cu fragmentări...

O.P.: Don Quijote a emigrat în Est. Toți exilații merg cu soarele în spate. Se îndreaptă spre Occident. El e singurul care merge spre Est. Spre iluzie ca spre un soare... Acea sinceritate până la naivitate...

V.B.: Pare că-i un personaj îndrăgit de Dumneavoastră.

O.P.: Da. Foarte îndrăgit. Eu însumi mă consider adesea un Don Quijote. Substanța celor spuse, à propos de Occident și de Est, ar fi că avem nevoie să ne învingem pe noi înșine. Să ne învingem măcar iluziile. Încerc prin această carte să înțeleg cine suntem noi, ca popor, noi, românii. Este o carte despre utopiile mele. Cred că suntem cunoscuți în lume doar prin măști groțesti. Cei de acolo știu despre Dracula, o mască grotescă, despre faptul c-am avut un președinte dement, despre câțiva sportivi, dar despre felul nostru de a vedea și de a înțelege lumea ce știu? Vreau, prin această carte, să deschid spre lume o fereastră pentru România.

V.B.: Sunteți așadar de partea lui Don Quijote. Credeți în iluzii? Chiar dacă susțineți implicarea în vâltoarea prezentului?

O.P.: Ultima iluzie este că nu ai nicio iluzie. Din punctul meu de vedere, e limpede: voi fi mereu un Don Quijote. Pentru că nu poți trăi fără iluzii. Intrăm în arena prezentului. Dar nu lăsăm nici tolba cu iluzii deoparte...

V.B.: Mă bucur să cunosc un Don Quijote... real.

O.P.: M-a fascinat totdeauna puterea de a fi liber pe care o mani-

feșta Don Quijote.

V.B.: Ieri, la conferința de presă, ați spus: „nu pot rămâne decât ca fiul părinților mei”. Să rămânem în aceeași idee a plutirii în larg legați însă de rădăcini. Există pericolul ruperii de acestea... Literatura poate salva întrucâtva istoria de acest pericol? Intrevedeți deja direcții bune în starea literaturii române, acum?

O.P.: Într-adevăr, literatura nu e o construcție deși... așa pare. Este o mare de idei pornite în largul timpului. Mă bucură că m-ați atras pe acest mal... Aș dezvolta mult caeastă idee. Poate altă dată. Spun doar că, din păcate, literatura română nu este cunoscută în lume. Și din cauza puținelor traduceri. Totuși, dacă întrebi orice licean, chiar dacă nu poate recita din Baudelaire, tot a auzit de el. Sau de Rimbaud, pe când în străinătate nu s-a prea auzit de noi. Avem de luptat cu mitologii false. De pildă, în Franța culturală s-a făcut un sondaj și s-a constatat că se citește o carte pe an de către o persoană. Iar noi o luăm drept model, e Franța, sunt țări care par mai culturale decât noi și de fapt... nu-i așa.

Valorile noastre cultural-literare, din nefericire, se opresc la granița limbii române. N-am reușit să-i convingem pe străini despre valorile noastre. Asta ar urma ca prim pas. Dacă avem conștiința propriei valori, să n-o pierdem

V.B.: Să sperăm în vremile ce vin.

O.P.: Poate că da...

V.B.: Vă mulțumesc mult pentru această convorbire.

O.P.: Mi-a făcut plăcere. Vă rog să nu fonotecați pauzele. S-ar putea să rămână așa cum am vorbit? Ați constatat că nu sunt un vorbitor prea... grozav.

V.B.: Nu, asta n-am observat. Sunteți o emblemă intelectuală și mă bucură că ne-ați acordat câteva minute din timpul dumneavoastră. Desigur, păstrez pauzele.... E mai... autentic și sugestiv.

O.P.: Cu bucuria c-am fost aici, și cu urarea să ne revedem, vă doresc succes! Sunteți favorizați că purtați în acte un oraș simbol.

V.B.: Vă mulțumesc în numele ascultătorilor noștri aflați pe 630 kherzi! Ne-a onorat convorbirea cu dumneavoastră.

Timișoara, 6 august 1993

Vatra veche dialog

Traian Vasilcău

„Un scriitor e ca un preot fără de patrafir, care prin scrierile lui propovăduiește Iubirea”

-Sunteți coautorul, alături de acad. Mihai Cimpoi, și directorul unui interesant și apreciat proiect, publicând volumul intitulat „Enciclopedia scriitorilor români contemporani de pretutindeni”. Ce v-a determinat să editați o enciclopedie în care să fie grupate datele biografice ale unui număr de 1.146 de scriitori români ?

-La începutul demarării lucrului, nu am crezut că va fi așa de greu să-l ducem la capăt. Părea un proiect de câteva sute de scriitori, dar pe parcurs șirul lor s-a dovedit a fi atât de mare, încât ne-am dorit să-l abandonăm, de mai multe ori. Grație domnului academician Mihai Cimpoi, grație înțelepciunii lui, am continuat și iată-l acum fapt împlinit. Este doar un început, care merită continuat cu cel puțin încă un volum, fiindcă doritori sunt mulți scriitori, odinioară sceptici ori neîncredători în realizarea Lucrării atât de costisitoare sub aspect financiar. Și nu doar!

S-a muncit mai bine de 10 ani, cu suport material de nicăieri. Acum, că a rămas în urmă tot răul, ne uităm la această carte și ne bucurăm. Ca de un copil, care face și pozne, dar, când te îmbrățișează, uiți de toate năzbâtiile făcute recent. Nădăjduim ca următorul volum să-l depășească pe cel dintâi, să-l și corecteze, îmbunătățindu-l vizibil, iar după acesta, să edităm și Antologia Poeziei românești din mileniul III.→

IOAN VASIU

Portret de Petru Birău

-Când și unde ați debutat, editorial ?

-În anul 1995, cu două volume de versuri, apărute în aceeași zi: *Poeemele regretelor târzii și Risipitorul de iubire*. Sau invers. Fără Cuvânt Înainte. Fără fotografie. La o editură cu prețuri mici din Chișinău, tipărită într-un oraș de la sudul Basarabiei, numit Leova. N-am știut unde vor apare până nu le-am văzut.

În comparație cu alți scriitori, nu m-am dezis de acele poezii atât de sincere, cum nu se mai scriu astăzi pe planeta Pământ.

-Care sunt cele mai importante premii, primite în decursul anilor, pentru creațiile dumneavoastră literare ?

- Premiul cel mai mare sunt cititorii mei, iar eu chiar îi am. Nu m-am dat niciodată în vânt după premii. Dacă au venit - au venit, dacă nu - nu. Înainte vreme, eram mai dornic de ele, slava lumii acesteia lucra avan și în mine, eram mândru de orice cuvânt de apreciere pe care lumea îl avea de spus, din inimă sau din Invidie ascunsă.

Acum las totul să se împlinească la Voia Domnului. Dacă de la El vin toate, atunci la El să se și întoarcă aceste izvodiri, iar El facă ce-o considera de cuviință cu ele.

-Cum vă simțiți în calitate de membru al Uniunii Scriitorilor din România și al Uniunii Scriitorilor din Moldova ?

- Mă simt ca între frați, cu bune și cu rele. Suntem din neam de sorginte mioritică, în noi sălășluiește și Cain și Abel. Important e să ne și mai iertăm, mai ales că un scriitor e ca un preot fără de patrafir, care prin scrierile lui propovăduiește Iubirea. Sau ar trebui să propovăduiască Iubirea! Eminescu spunea așa de adevărat, fapt valabil și în zilele noastre, că de mii de ani Dumnezeu ne spune să ne iubim și noi, românii, ne tot urâm!

Mai ales scriitorii, groaznic se mai urăsc între ei. Pentru un soclu, pentru o școală ce să le poarte numele încă din timpul vieții, ei dorind să dea mâna cu propriul lor bust direct la intrarea în școală, teatru sau bibliotecă ce-i umple de mândrie, de nu se văd decât pe ei în oceanul de lume prin care mărșăluiesc!

-După părerea dumneavoastră, care sunt cei mai valoroși poeți din România și din Republi-

ca Moldova ?

-Dacă aș da nume aș supăra pe mulți. Slavă Domnului că literatura românească, de pretutindeni, are valori, pe care le aplaud și pe care le citesc. Basarabia are cei mai importanți poeți contemporani dintre toți scriitorii români. Poezia basarabeanului pare a fi un geamăt pe coasa istoriei. Aici tancurile pot mereu strivi orice înmugurit de Speranță, aici doina străbună e la rang de cult, aici poetul, dacă e Poet, când se așează la masa de scris seamănă cu preotul intrând în Altar, aici Dumnezeu este cel mai Mare Poet al lumilor toate! Am foarte mulți prieteni în toate zonele istorice ale României, dar și în megieșia ei dureroasă, dar și în alte țări, care mă bucură trimițându-mi cărți și reviste, din care află că izvorul literaturii noastre încă nu a secat!

-Sunt tot mai mulți cei care afirmă că în prezent se scrie și se publică multă poezie, dar se citește tot mai puțin. Dumneavoastră aveți această percepție în Republica Moldova ?

-Da, este adevărat. Acum Alecsandri nu mai are dreptate că fiecare al doilea român e poet. Acum orice român e poet. Și vrea să fie membru al Uniunii Scriitorilor, ca să fie dus de acolo la cimitir.

Toți scriu și toți se citesc doar pe ei înșiși. Lucrul cel mai rău e că poți publica în orice revistă și nimeni să nu te felicite. În acest caz, se creează impresia că nimeni nu se mai bucură de poezia ta, ci cu cât mai mult și mai bine scrii cu atât ura față de tine sporește. În poezia lui X sau Y se vede ce culoare are sufletul lui sau dacă poartă un Hram în inimă ori un pistol la spate. În viața mea, am cunoscut scriitori ce m-au umplut de Lumină, dar și scriitori care erau ambasadorii Iadului pe pământ. Cred că numărul celor din urmă este în continuă creștere!

-Vă rog să vorbiți puțin despre Societatea Culturală „Pasărea Phoenix”, al cărei președinte știu că sunteți.

- Am condus din 1992 această Societate, care a organizat Festivalul-Concurs Național de Muzică „Maluri de Prut”, în memoriam Ion și Doina Aldea-Teodorovici, 8 ediții anuale, apoi Festivalul-Concurs pentru Copii și Tineret „Steaua Chișinăului - Steaua Moldovei”, 25 de

ediții anuale, am editat două alamanahuri de poezie ale tinerilor „La Steaua...”, și câte alte nu am realizat? De mai bine de un an, am ales liniștea și munca la Enciclopedia Scriitorilor, al cărui prim volum merită continuat.

-Care sunt cei mai importanți critici literari, de pe ambele maluri ale Prutului, care au scris despre cărțile Domniei Voastre ?

-Mai ușor v-aș putea răspunde cine nu a scris. În ultimul volum din Opere Netăcute în 9 volume, sunt peste 500 de critici literari, poeți, prozatori, esești români din lumea întreagă, care s-au aplecat și asupra izvodirilor mele. Au găsit timp și dragoste, pentru a scrie cu Inima, cu al Inimii cuget, despre ele. Ați scris și Dumneavoastră, am tipărit acel material în volumul 9. Sunteți prezent, la loc de cinste, și în Enciclopedia scriitorilor, unde se regăsesc mai mulți autori de real talent din județul Hunedoara.

- Cine v-a iubit cel mai mult?

-Mama. Ea m-a ridicat și m-a scuturat din noroi, de câte ori am căzut și m-a considerat mereu un copil. Alături de mama trăiam o copilărie nemărginită, crezând că mama mea va fi unica mamă veșnică pe pământ. Abia când mama n-a mai fost lângă mine, m-am uitat în oglindă și am înțeles că într-o singură noapte din copil am devenit bătrân. Fără ea!

-Ce proiecte aveți pentru viitorul mai apropiat sau mai îndepărtat ?

-Cel mai bine e să nu știe nimeni despre ce ai de gând să faci. Am 10 cărți noi, care cer să fie aduse pe lume, dar datorită muncii la Enciclopedia le-am cam neglijat nașterea. Am alte noi volume de poezii traduse în mai multe limbi, ca o continuare a celor 20 de volume traduse în 21 de limbi ale lumii și tipărite până acum. Cu ajutorul Domnului, în scurt timp ne eliberăm de povara distribuirii Enciclopediei de pe un mal de Prut pe altul și purcedem la noi realizări importante pentru Cultura Română.

În pauze de Singurătate întremătoare, îmi permit să lucrez și la un roman-doină, despre mama și viața mea sub aripile ei, carte pe care aș vrea s-o las omenirii, ca pe un cântec de lebedă, atunci când m-oi duce sub iarbă, să mă odihnesc.

Din Fonoteca de Aur **Matei Vișniec** – scriitor, regizor, traducător

-Mă bucur tare mult că a apărut în cadrul Festivalul Național de Teatru acest volum, în care se îmbină patru piese: *Ioana și focul*, *Șobolanul rege*, *Reverii pe eșafod*, *Cuvintele lui Iov*. Aveți o introducere unde spuneți că aceste piese de teatru se simt bine împreună. Personajele sunt luate din mitologie, istorie sau din viața actuală ?

- Aceste piese au ceva în comun, pentru că sunt parabole filozofice, având un destin comun de viață teatrală. Ele au fost scrise în urmă unor comenzi pe care le-am primit de la trupe de teatru din Franța și Japonia. Este întotdeauna interesant să scrii pentru oamenii vii, pentru actori și regizori pe care îi cunoști și care îți vor monta piesele peste câteva luni. Toate aceste personaje, încărcate de istorie, sunt de esență barocă, care te duc în altă lume. De pildă, în „Reverii pe eșafod”, este vorba de lumea bufonilor regali, unde aceștia erau singurii care puteau spune adevărul în fața regelui. În acest moment, bufonii au luat puterea. Altădată, regii erau regii, iar bufonii erau bufoni, dar acum cei din urmă conduc societatea contemporană. Chiar și democrația se poate transforma în mascaradă. Pentru mine, a fost o mare bucurie să le scriu, inițial în franceză și apoi în română, pentru ca ulterior să le reunesc în volumul de la editura Tracus Arte.

- Sunteți un scriitor complet: ați scris poezie (considerată regina genurilor literare), suneteți un prozator și dramaturg foarte bun, dar și jurnalist la Radio France Internațional. De ce ați rămas dedicat, totuși, dramaturgiei?

- Eu sunt îndrăgostit de cuvânt, am avut încredere în limbaj și astfel am trecut, cu ușurință, de la un gen la altul. Nu am practicat alte meserii legate de limbaj – regizor, sociolog sau chiar om politic. Cuvântul, sub formă literară sau jurnalistică, a fost materia mea de lucru. Prin trecerea de la un gen la altul, am încercat să spun una în poezie, altceva în teatru sau în roman. Fiecare subiect presupune un schimb, un nou gen literar, dar și o influență continuă între ele, de pildă

simțul teatral se regăsește în poemele mele. Eu sunt umilul lor servitor, continuând să scriu în două limbi, ceea ce mi-a dat o mai mare distanță față de limba maternă. Am învățat să apreciez mai mult limba română prin această distanțare. Izvorul hranei mele spirituale este literatură română și literatură universală tradusă în limba română, din anii când eram elev. Nu știu dacă astăzi se mai citește atâta literatură universală de calitate cât am citit în anii formației mele, în anii 60-70.

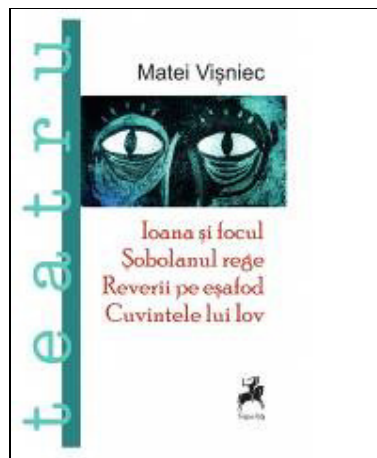
-Personajele dumneavoastră devin, pe măsură vizionării piesei, adevărate tipologii, datorită scriiturii, jocului actorilor și regiei. O piesă bună de teatru este că o carte pe care o recitești de mai multe ori.

- Sigur că la noi există acest drum de la teatru spre lectură.

Oamenii care au văzut spectacole după piese de Beckett, Pirandello, Shakespeare se duc, probabil, și la textul original, deși majoritatea celor care se duc la teatru nu citesc textul înainte. Eu am pledat pentru textul de teatru ca text literar la bază.

Eu mi-am scris textele de teatru și ca texte literare importante, interesante, incitante la lectură.

Le-am recomandat cititorilor mei, inclusiv tinerilor: „nu vă fie frică de o piesă de teatru, mergeți la teatru și veți avea mari satisfacții, veți vedea cum o piesă de teatru va provoca imaginația, să imaginați situații, chipuri, persoane, obiecte, scenografii, mișcări !” Piesa de teatru, ca și romanul, te incită să o montezi. Tu poți fi în același timp lector,

regizor și interpret. Este interesant să citești o piesă de teatru, dar și un poem, cu voce tare, deoarece te auzi și afli multe lucruri despre ține însuși.

- În spectacolul „Buzunarul cu pâine”, dezvoltăți tematic o situație dramatică, autentică și biografică din județul Calarași, despre cum se poate salva un biet câine căzut într-un puț. Ați realizat că dvs. sunteți acel câine sau chiar România. Acum, unde este România, a rămas acolo?

- Pornind la această situație dramatică, m-am recunoscut în neputința mea de a salva acel câine. Ulterior acestei întâmplări din 1985, mi-am zis că toată România era căzută într-o fântână. Acum, totuși, România nu mai este acolo, ea face parte din UE și din Alianța transatlantică, din familia statelor europene, având toate ferestrele deschise. În schimb, România își închide ușile, din cauza corupției și scandalurilor politice, dar mai ales din cauza capacității clasei politice de a vida democrația de propriul sens și conținut. România nu a reușit să transforme timpul în civilizație în ritmul în care au sperat Uniunea Europeană și Occidentul.

- Ce ați face pentru scriitori dacă ați fi numit mâine ministrul Culturii în România ?

- Aș încerca să conving Ministerul de Externe să trimită mai mulți scriitori ca miniștri plenipotențieri în posturi diplomatice. Există în acest moment în diplomația românească un loc pentru oameni de înaltă spiritualitate, care ar putea să îndeplinească, cu mare succes, misiuni diplomatice.

LILIANA POPA

**„O poetă care ignoră moda poetică”.
(Alex Ștefănescu)**

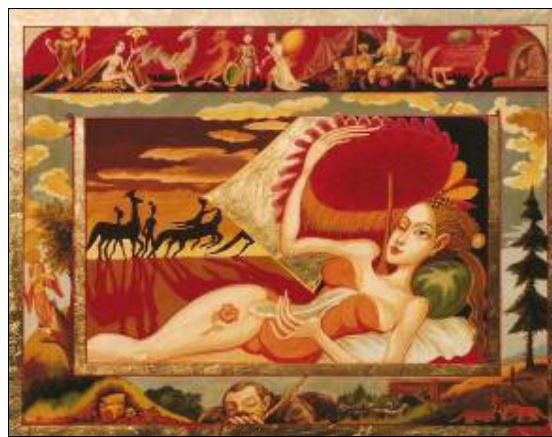
Regresie

Medita la geneză, culcat în iarbă, pe burtă,
Exilat de bunăvoie într-un dreptunghi geometric;
i-ar fi plăcut să știe ce se află pe partea cealaltă a lumii,
acum când se întindeau peste el câmpii nesfârșite cu
flori melifere,
și-o lumină albastră cât cerul îi pătrundea în adâncul
ochilor
și-l călcau în picioare turme de oi nestingherite
sub o cădere în rafale de ploi confiscate de zei
transhumanți
nesfârșitele turme depănându-se una câte una cu-n
foșnet ondulat,
în ghemuri moi și rotunde alunecând peste dealuri și
vâi
în sunet răsfirat de tălângi, îngăduit de lupi și lătrat de
câini
pe sub poala pădurii,
ascultând fascinat șuierul coasei prin iarbă.

Le vorbea tuturor pe șoptite despre...femei dezgolite
cu lacăte ruginite ferecându-le câte o pleoapă,
le mituia mădulele cu seve, dedându-se unor ritualuri
în deschiderea spectacolului cu fală, cântând din fluier,
regizând totul dintr-un mușuroi de furnici ca centru de
comandă;
îi împărtășea cu anafură, le purifica sufletele cu vin,
îi închina în genunchi la icoane, scăpându-i totuși din
mână
când ajungeau la fructele oprite din copacul vietii...

Veneau știri proaste de la Dumnezeu, dar continua,
ca și cum s-ai fi strecurat pe nebăgate de seamă
sub cupola ilimitată a unei catedrale cosmice,
unde-și făcea freza, se înmiresma,
și se prosterna cu evlavie la sfințenia munților,
înălțimii lor, brazilor și fântânilor cu apă neînchepută,
ca într-o veche inițiere agrară
respirând, cântând și jucând după un calendar expus la
soare
încercând să împartă cumva veșnicia.

Ea a apărut în prim plan în Duminica a 7-a după
Rusalii
și cu-n aer de femeie supremă,
surprinzătoare, mai ales în centrul tatuajului floral de
pe pulpă,
s-a dezgolit pe un podium provizoriu
expunându-și amănunțit anatomia, cu fel de fel de
substraturi,
într-un dans frenetic al cârnii, pozând ca pentru-un
exercițiu oniric,
o exponată cu mofturi, captivă într-o opera de artă
originală.
Mai târziu, i s-a înfățișat, deși nu a spus nimănui,
niciodată,

ca o sfință în curs de sacralizare, așezată cu fast pe un
altar,
renegându-și contradictoriu existența carnală
abia ajunsă în deplină lumină.

Privea lumea cu luare aminte, deși o făcea printr-un
singur ochi,
ca și cum ar fi suferit cândva de deochi, printre altele,
bucurându-se la lumina zilei de-un parapluie ingenios
care-i pemitea să discearnă
siluetele în continuă transformare, proiectate la orizont,
uneori femei, alteori dromaderi sau iluminări abstracte
înaintând ca un cortegiu, în fundal, o ceremonie
evanescentă,

umbre incerte prin apă și prin aer, destul
de complexate,
lăsând pe nisip urme roșii, deșirate,
la marginea deșertului mai vechi decât lumea...

Tot acolo, pe o friză cu fresce în culori dominante de roșu,
se derulau amintiri
din vremea când se pictau fresce la Pompei și
Herculaneum,
în stare să convertească totul la o irealitate trepidantă
conținând un număr imens de scenarii mistificatoare,
accesibile din diferite puncte cardinale, într-o
transgresiune continuă
concepută după legea contrapunctului,

Abia trecut de-un guardian, obosit, un nud cu trenă
prelungă
se odihnea pe un scorpion resemnat care torcea cu vise
de piscă
urmărit improbabil de-un patruped zidit din cărămizi,
luând-o ușurel și cam beat, la picior, prin cetate...
trecând timid pe lângă-un căluț filiform înrobuit cu
inele,
câteva geode, întâlnite destul de rar prin această lume,
și o mulțime de personaje solemne, declarând că se
simt foarte bine
dominând scena, și toată acea închipuire
din viața cotidiană a unui univers pierdut
căzând programatic într-un fastuos somn hipnotic...

CORA BOTEZATU

Mai altfel, despre

Veronica Micle

(XVII)

Dar nu putem trece peste un moment interesant sau, poate, cu o perspectivă importantă: în timp ce, la rugămintea Veronicăi, Eminescu intervenise pe lângă Mihail Kogălniceanu, mărturisindu-și intenția de a se căsători cu Veronica, omul de stat și politicianul, vede lucrurile total diferit și cu o altfel de logică. Fără supărare, îi spune poetului, dar o căsătorie între doi oameni săraci este din capul locului un nonsens, iar la insistența lui Eminescu în privința unui mariaj, Kogălniceanu îi aplică o lovitură năucitoare, spunându-i că Veronica fusese și prietena lui Caragiale, dacă nu cumva chiar amantă, fapt care a contribuit decisiv la ruperea relației dintre Eminescu și ea. Acum și la drept vorbind, afirmația lui Kogălniceanu nu era total lipsită de un oarecare temei, dacă avem în vedere, și e normal s-o facem, că, în a doua jumătate a lunii septembrie 1881, apăruseră deja unii pretendenți la mâna Veronicăi, inclusiv un ofițer, Alexandru Teohari, dar și poetul Iuliu Roșca, respectiv cel care o tot cheamă la București... După 20 ale lunii, Veronica lămurește definitiv situația, scriindu-i: „În București e acea ființă, care-mi poate da și moartea și viața (...), e vorba de Eminescu, pe care eu aș vrea să-l uit dar nu pot.” Din aceste câteva rânduri, avem de priceput că dragostea pentru Eminescu mai dăinuia în sufletul Veronicăi și, cine știe, ea mai spera într-o reluare a relației cu poetul, pentru că îi adresa aceste rânduri de scrisoare: „Scumpul meu Eminescu, știi tu cât eu te regret? (...) Dacă o viață de lacrimi ar putea să-mi dea fericirea de a te revedea o dată cel puțin în astă lume, aș fi îndeajuns de resplătită!” Sună patetic, dar e greu de crezut că am avea de a face cu o izbucnire de teatru ieftin sau cu o afișare teatrală a sentimentelor care să impresioneze... Îmi permit să cred că ar fi imposibil și fără sens.

Că relația dintre cei doi revenise la un... normal, reiese și din atitudinea aspră a poetului, ba chiar moralizatoare, când, manifestându-și supărarea, i se adresa prin scrisoare, la 6 ianuarie 1882: „Pe «musiu în chestie»” (este vorba, evident, de Caragiale, n. d.h.), să nu-l mai primească în vizită și nici măcar să-l mai întâlnească, această atenționare sună destul de amenințător,

fiindcă este completată și cu: „Nicuță, fii cuminte. Pe mine m-apucă iar furia înăscută caracterului meu: gelozia cea rea și cea mai amară din toate patimile ... Te rog să n-o hrănești (...). Al tău, Emin.” De unde putem deduce lesne că Eminescu nu și-o scosese din suflet pe Veronica, dimpotrivă, o avea bine fixată acolo, așa că, după 10 ani trecuți „de la Viena” avem dreptul chiar să credem, fie și glumind puțin, că în mintea lui Eminescu, era un colțisor numit „simțul proprietății” al unui bărbat cu anumite pretenții și drepturi asupra unei femei...

Și brusc, aflăm o știre interesantă: pe la începutul lunii februarie a anului 1882, Veronica este tot mai des văzută mergând la biserică în detrimentul ieșirilor sale prin oraș, parcă fără vreo logică și rost. Singura familie pe care o vizita, era aceea a lui Xenopol, unde Maria, stăpâna casei, văduvă și ea, o ajuta la menținerea unui moral cât de cât ridicat, inclusiv împrumutându-i cărți de rugăciuni, dar dându-i și în cărți, Veronica dorind astfel să afle noutăți despre Eminescu, despre venirea poetului la Iași, măcar în vizită. Din moment ce ajunsese la o astfel de... salvare din ghearele dorului de Eminescu, nu e complicat să înțelegem că optimismul său începea să se clatine după toate încercările prin care trecuse în ultimii vreo trei ani... Însă datul în cărți, cuvintele de încurajare și credința că partea rea a sortii avea să-și reducă puterile, nu reușeau să suplinească prezența poetului la Iași, care o mângâia scriindu-i: „Să pot zbura pe trei zile la Iași tare aș veni. Dar mai mult de trei zile n-aș avea, pentru că eu nu am vacanță, ci trebuie să trag ca și catârii, greu la vale și greu la deal.” Aproape fără voie, ne instalăm în suflet „complicitatea” la suferința celor doi, pentru că începem să le înțelegem lanțul de ghinioane care îi însoțește cu asiduitate, încât ne întrebăm, pe bună dreptate: de unde se mai găsesc resurse sufletești? Grijulie și, înțelegem,

femeie iubitoare, la întâi aprilie 1882, ea îi scrie lui Eminescu: „Mă bucur foarte mult că fierul iodat îți face așa de bine și eu am luat două sute de pastile însă cred că nu voi lua acum, mă mai las și în voia soartei să văd ce-a mai fi.” Cum spuneam, ne aflăm la întâi aprilie 1882, iar *promisa* pensie de urmaș nu mai sosea, adâncind, parcă fără vreun semn de oprire criza financiară care se instala tot mai ferm în familia Micle. Știind acest lucru, Eminescu se oferise în mai multe rânduri să contribuie cu cât putea la echilibrarea bugetului, gest acceptat de Veronica, dar cu precizarea: „fără însă a te priva tu.” În aceeași ordine de idei, oarecum previzibil, Eminescu nu mai face față la suprasolicități de tot felul: cu răni la ambele picioare, deși tratate la Constanța, extenuat, bântuit de nostalgii, tristeți și dor de Veronica, el, din puținii bani pe care-i primește, aceasta și ca urmare a concediului medical, își împarte leafa între tatăl său, Veronica și, ce mai rămâne, pentru el. (...) Ne aflăm în prima decadă a lunii aprilie 1882, chiar, după informații, în ziua de 9... Problemele de sănătate ale lui Eminescu se amplificau și se agravau, deși el își trata rănilor de la picioare cu diferite alifii, iar pentru ușurătatea mersului folosea colțuni de cauciuc. Veronica aflase despre toate-acestea și încerca să-l ajute cu recomandări de leacuri, de pastile, fiindcă trecuseră două luni, iar prin luna iunie, boala nu dădea semne că sănătatea începea să se amelioreze... Îl tot ruga să meargă la Iași pentru a-l putea îngriji, dar să dăm Cezarului ce i se cuvine, fiindcă respectivele rugăminți cuprindeau, poate în cel mai mare procent, dorul de Eminescu, așteptându-l acasă la Iași pe data de 1 septembrie; chiar îl roagă să-i trimită măcar o fotografie; Eminescu refuză, explicându-i că avea fața desfigurată și umflată din cauza bolii el arătând groaznic... Trecuseră câteva luni, dar boala nu-l slăbea și, ca urmare, la începutul lunii iunie 1883, Eminescu nu mai rezistă și se retrage de la redacția ziarului *Timpul*, participând la ședințele *Junimii* și o vede pe Veronica o singură dată, în 4 iunie 1883, sperînd-o cu aspectul feței sale de om măcinat de suferință și cu ochii privind în gol... Era tot mai limpede că evoluția bolii subreza tot mai mult sănătatea lui Eminescu...

DUMITRU HURUBĂ

Correspondența lui Dimitrie Stelaru

(XXXIV)

Scrisoarea Uniunii Scriitorilor din R.P.R. - Biroul Secției de Poezie, trimisă din București, la 13 iulie 1964, lui Dimitrie Stelaru la Casa de creație de la Sinaia.

București, 13 iulie 1964

„UNIUNEA
SCRIITORILOR DIN R.P.R.
Biroul Secției de Poezie

Tovarășului Dimitrie Stelaru

Vă informăm că, în acest an, „Săptămîna Poeziei” se va desfășura în perioada 1-7 august și ea va fi închinată sărbătoririi celei de a 20-a aniversări a eliberării României de sub jugul fascist.

Vă rugăm să binevoiți a participa la șezătorilor literare care vor avea loc în Regiunea București.

Cheltuielile de deplasare sînt suportate de Fondul Literar, unde – începînd din ziua de 24 iulie 1964 – vă puteți prezenta la serviciul financiar, spre a semna de primirea drepturilor bănești și a biletelor de tren.

În ziua de 29 iulie 1964, orele 18, 00, va avea loc o adunare plenară a Secției de poezie, unde se vor discuta anumite chestiuni în legătură cu desfășurarea „Săptămîni Poeziei”.

Sînteți de asemenea rugat să vă prezentați în ziua de 1 august 1964 la Comitetul regional de Cultură și Artă al regiunii unde ați fost repartizat.

Biroul Secției de Poezie

N.B. Dacă nu puteți veni la Fondul Literar, vă rugăm să ne comunicați adresa exactă, pentru trimiterea drepturilor de deplasare”.

Notă

Anghelina (Angela) Stelaru i-a dăruit această scrisoare, în 1989, lui Gheorghe Sarău.

*

Scrisoarea Fondului Literar al Scriitorilor din R.P.R., trimisă din București, la 21 iulie 1964, lui Dimitrie Stelaru, la Casa de creație de la Sinaia.

București, 21 iulie 1964

„FONDUL LITERAR AL
SCRIITORILOR DIN R.P.R. -

PERSOANĂ JURIDICĂ DE
UTILITATE PUBLICĂ, București,
Șoseaua Kiseleff, nr. 10, Raionul 30
Decembrie, Telefon: 17.79.46. Cont
071102 B.R.P.R. - Filiala Raională
„30 Decembrie”

Nr. 7391 din 21 iulie 1964

Domnului Dimitrie Stelaru,

Sinaia

În vederea deplasării dvs. în cadrul „Săptămîni Poeziei” vă trimitem, alăturat, 2 bilete de tren a 150 km.

Totodată, v-am expedit și suma de: 320 lei.

După efectuarea deplasării, vă rugăm a ne trimite biletele de tren pentru justificare.

ȘEF CONTABIL

Semnătură: indescifrabil”

Notă

Anghelina (Angela) Stelaru i-a dăruit această scrisoare, în 1989, lui Gheorghe Sarău.

*

Scrisoarea revistei „Contemporanul”, trimisă din București, la 27 iulie 1964, lui Dimitrie Stelaru, la Casa de creație de la Sinaia

București, 27 iulie 1964

„CONTEMPORANUL.
SĂPTĂMÎNAL POLITIC – SOCIAL
– CULTURAL
Piața Scînteii nr. 1, tel. 7-60-10; 7-60-20

Către,

Tov. Dimitrie Stelaru

Referitor la scrisoarea dvs., vă comunicăm că nu figurați la noi cu nici o sumă depusă.

Vă rugăm, dacă ați avut articole apărute în revista noastră, să ne comunicați numărul revistei în care au apărut, pentru a vă putea expedia suma cuvenită.

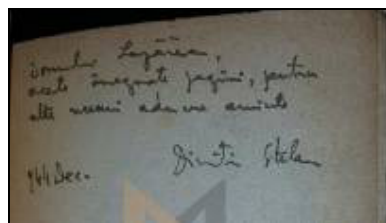
ADMINISTRATOR

Semnătură: indescifrabil”

Notă

Pe verso, Stelaru a scris poezia:

„Ne-am îngrășat ca purceii
domnișoară pasămite

Autograf Dimitrie Stelaru

Portret de Ion Vlad (1953)

*în țara unde mor lei
(e vorba de trecere)
nu buzunarele iubite,
sărace uneori, doar
doldora de dolar,
de dolarii ăia, scîrnavi
(acum, să fim sinceri: merită?
Socrii mei sînt bolnavi
de alimentul ăla, dolarul –
eu vreau paharul.*

2. Anghelina (Angela) Stelaru i-a dăruit această scrisoare, în 1989, lui Gheorghe Sarău.

*

Scrisoarea lui Scarlat Pavel, trimisă din Podu Vadului (Câmpina), la 1 septembrie 1964 (data poștei: 02.09.1964), lui Dimitrie Stelaru la Casa de creație de la Sinaia („la Pelișor”, data poștei: 04.09.1964).

Podu Vadului, 1 septembrie 1964

„Dimitrie Stelaru

Localitatea Sinaia, Strada Pelișor, Raionul Cîmpina, Regiunea Ploiești

Tov. Stelaru,

În legătură cu ce m-ați rugat, vă anunț că a trebuit și luni să mai caut. La cei pe care i-am vizitat nu am primit un răspuns favorabil. Luni dimineață am găsit mai sus, în curbă, o cameră cu foc de gaze, în condițiile cunoscute, la preț de 200 de lei lunar plus plata curentului electric și consumului de gaze. Comparativ cu ce-mi spuneți de Sinaia, P. Vadului nu este avantajos. Rămîne să hotărâți.

Cu bine

Scarlat Pavel,

P.[odu] Vadului, Cîmpina”.

Notă

Anghelina (Angela) Stelaru i-a dăruit această scrisoare, în 1989, lui Gheorghe Sarău.

GHEORGHE SARĂU

Ocean întors

IUBIRILE LUI NICHITA STĂNESCU (VIII)

A doua întâlnire între poet și Tudora Tărăță a fost și mai năstrușnică. A povestit-o Dora pe când era la Paris. Știind că Nichita plecase la Cluj pentru a participa la un colocviu al poeților, Dora s-a prezentat la ușa lui Nichita și... stupoare, el i-a deschis tăcut. I-a indicat să se așeze la masa rotundă, *masa pentru prieteni*, pe care era o farfurie cu fursecuri și a fumat în tăcere un timp. Apoi i-a declarat emoționat ca un licean: *Când m-am gândit zilele astea la tine, parcă mi s-a răsucit un cuțit în inimă*. I-a povestit că s-a întors cu primul tren la București pentru a o întâlni. Dora a înțeles că nu era o simplă joacă: *Atunci m-am îndrăgostit de el! Și nu cred că premeditase nimic!*

Și iar iubea: *O, ce nefericire, că mai puteam să repet un lucru pur!* – a exclamat poznaș. Se simțise ca un *nimic*, care, dormind, a început să viseze. Și visul a devenit realitate. A început o nouă pasiune, un moment de culme a vieții sale sentimentale destul de zbuciumate, dar, din păcate, ultima. Și-a descoperit și exprimat trăirile și le-a apropiat din nou de inimă. Nichita a devenit *voios și trimbulind*. A conceput primul poem pe care i l-a închinat, dar care a speriat-o, ea nefiind suficient de familiarizată cu tonul ridicat al celui care dicta și cu metaforele pe care poetul le-a imputernicit să exprime starea de fapt. *Mă uitam absent la nu știu ce / Desigur în spatele meu ninge. / O fugă de iepuri lăsase urme pe câmp. / Fără arme fiind, Doamne, / cum am putut stârni atâta groază!*

În interviul acordat Iuliei Arsințescu, în 1999, Dora a explicat impactul pe care l-a avut asupra ei întâlnirea cu Nichita și cu creația acestuia, dat fiind faptul că, în liceu, elevii *nu-și băteau capul* cu poezia modernă considerată *abstractă și greu de înțeles*. Opinia Dorei, bazată pe imaginea din manual, era că Nichita părea a fi un *poet neînțeles și morocănos*. Ulterior, cunoscându-l mai bine, a realizat că era *un om vesel și de o deschidere imensă*. Erau mereu împreună, prezentându-l, la un moment dat, la Casa Scriitorilor, ca pe un *soldățel care-l apără* (Dora lipsise de la instrucția militară obligatorie pe

atunci și purta uniformă). De altfel era mândru de frumusețea și inteligența Dorei, calități care nu puteau trece neobservate.

A urmat o perioadă de mare efervescență creatoare. A înțeles că îmbătrânirea se produce numai când încetează să iubească. A devenit mai bogat cu un dor, focul în care ard durerile, dorințele și speranțele. *Se îndesase scumpa, dorul meu de ea / doar într-un simplu înțeles / ce nu era greoi când grea / era pădurea de eres. / Când greu mi se făcuse totul / și doar cuvântul mi-era portul / și stinsa de corabie / și scumpa mea de vrabie* (Nestinsa poezie de dragoste de Dora, datată octombrie 1980). Prin existența ei alături de Nichita, acesta parcă și-a dublat opera ca intensitate, sentiment și simț artistic. *Mi-ai viscolit gândirea / tu tandră Dora mea / ca o zăpadă de demult*.

Să fi reînnoit contractul faustic din tinerețe?

Dragostea creștea clipă de clipă. Își ținea mâna grea de *boxeur* peste ochi ca să nu-i lase să plângă, ajungând la o concluzie tulburătoare: *Sentimentele nu sunt o discreție a gândirii / nu, ele nu sunt o pudoare a ideii, / o grație a ei. / Ele sunt chiar ele, și atât*. Se gândea, fumând și sorbind din pahar, la o fată de care *nenorociții* lui ochi se îndrăgostiseră. Dora era *frumoasa din frumoasă*, *Făt-frumoasa din povești*, iubită și nevas-tă, *amantă și mireasă*, tăcută doamnă, iubită cu ochii verzi și *în pistrui*.

O vedea subțire, cu ochii mari, stând lângă el când vorbea cu copacul cel gelos, Gică. Stela Covaci a caracterizat-o ca fiind *mult adorata muză* a poetului, iar el i-a închinat multe poezii cu titlul *Doră* sau *Dora*. *Atât de mult eu o iubeam pe ea / că însuși cerul se curba / albastru*. Sau: *Să pun o mână peste ea, se rupe-n două / de-o văd, se umple iarba doar de rouă / iar dac-o prind de șold și o sărut / se-ncepe lumea de la început / cu cai, cu boi și și cu draci / cu îngeri, ierburi și copaci*. Trebuia protejată de trecutul lui, ca și când ar

fi fost prima și ultima iubire. Nichita și-a dorit brațe de piatră cu care să ridice un *zid gros de piatră* ca să o înconjoare, ca nicio amintire a lui *să nu-i înjunghie somnul suav*, ea dormind ca un prunc nenăscut cu genunchii la gură. *Nicio amintire rece nu a mai trecut spre ea (Doră)*. Acum strângea în brațe *o singură femeie*, el *robust* fetelor, al femeilor, al pletoa-selor. Nichita vedea începutul lumii cu ei doi, trecând peste obediența față de Dumnezeu, neascultând de poruncă, asumându-și excluderea din starea originară de nevinovăție: *...Și măru-n mână să mi-l pui / să-nceapă de din nou cea izgonire / din raiul vieții în raiul nimănui*.

Mirajul părului lung îl ispitesc. *În desimea mea înceată / ți-ai lăsat numai o pleată / iar toate pletele / să le guste stelele*. Pletele cu chip voia să le fluture într-un vers, pentru a fi *înstelat cu un univers*¹. Bogăția părului negru al Dorei ar putea încălzi iarna toate rubedeniile. La moartea sa, poetul, refuzând un sicriu bogat, ar avea doar dorința să fie acoperit cu părul ei retezat. În poemele lui nu vom găsi triluri de păsări, ci raiul acestora și existența unei femei născute / nenăscute, mirosul ei de flori de tei. Era fascinat de ochii ei mari, care-l vrăjeau, că nu mai avea chip pentru ei, ochii ce pusese ră *vedere verde* cu gândul de a-l pierde. Sprâncenele ei erau *pe toate poienile*. Admira surâsul ce făcea ca luna să apună, râsul ei când *soarele răsărea / de nu mai știam / de sunt de vreun neam*. Concluzia venea de la sine: *o iubeam / mă iubea / eu eram ea (Cântec)*.

Poezia sentimentală pălea în fața celei meditative, elementele abstracte erau încorporate în textele lirice mai mult ca altă dată, ca apoi să se întoarcă la o aparentă simplitate. Simțămintele trebuiau trăite, nu înțelese, așa cum *florile trebuie mirosite, nu înțelese*. Puteau fi necuvinte, nevăzut, neauzit, dar nu mai era nedragoste sau nezburată aripă.

Destinul i se schimbbase: *Destinului meu îi e foame, / destinul meu se hrănește cu alte destine. / El→*

EMILIA LUCHIAN

¹Idem, *Dora, Doră, Cântec, Zăpadă viscolită, Vineri la ora 17, Strigături, Ochire, Oacheș*, în *Tu departea, tu departea mea...*, 50 de poezii comunicate de Dora Stănescu, în *Album Memorial Nichita Stănescu*, 1984, pp.170, 182 - 189.

se hrănește ca să fie hrană la rându-i [...] înghițe ca să fie înghițit (Axios, Axios, în *Laus Ptolemaei*).

Nichita și-a recăpătat vioiciunea lirică. A redimensionat versul popular și i-a dat profunzimea poeziei moderne. Poemele au dobândit sonoritate melodioasă pe măsura iubirii pe care o trăia. Dora a fost cântată în versuri vesele – melancolice, admirată și venerată ca Ana lui Manole: *În orice este zidită o Ană / Ana mea scumpă și tăcută! / Ana mea de taină!* (Ana lui Manole) Nu era doar muză, era o necesitate atât pentru poet, cât și pentru omul Nichita: *Căpșună ea mi-a fost / pe cerul gurii mele cel uscat. Nevoia unuia de celălalt, a unuia spre altul, se finaliza dând un rost / la tot ce are rost / și dând palat / la somnul meu cel plin de vise și de împărat (Basm).*

Atracția nu era pur fizică, ci spirituală. Poetul, visător, se lungise și se subțiasse ca o rază venită de la o stea, pentru a ajunge la sufletul ei, *îndepărtata și înstrăinată*, să și-o apropie, să fie *departea, departea lui*. Îi cerea să se lase ajunsă, fiind *ideea și mitul lui (Cântec)*.

Era iubita ideală, dar și nevasta care încerca din răspuțuri să-l „domesticească”: *O luasem de frumoasă / dar ea fire de nevastă / m-a dezbelciugat de vin / și de multul meu puțin / m-a dezbelciugat de stele / între sânurile sele.* [...] Ea îi împletea cu nădejde ștreangul fără de lege, ca să-i arate unde-i este locul în această trăire împreună. Își folosea atuurile, *gene ascuțite și sprâncene spovedite, mâncăruri de bărbat și ademenirea-n pat*, ca să-l țină locului, cu dorul dorului, de-a sta numai locului / cu nevasta dracului (*Strigături*). Nichita era subjugat iremediabil: *... stam sedus / și bleg și blond și-n odihnire / uitându-mă la tine cu iubire*. Și apoi, a exclamat în stilul inconfundabil: *Ce nenorocire să fim doi!* Unul era suficient – un singur ochi, o pasăre zburând.

S-au căsătorit în 1982, după ce, în sfârșit, a divorțat de Doina Ciurea. Nichita a trecut peste părerile familiei, în special ale sorei sale, Mariana, ocrotitoare în exces, care-i știa starea precară de sănătate. Nichita i-a dăruit numele ca pe o pecete, care i-a marcat Dorei întreaga viață.

„Nunta”, desfășurată în curtea familiei Covaci, a fost extrem de modestă – povestea amfitrioana, Stela Covaci.

„Misterul Nichita”

Exact la jumătatea dintre Ziua Națională a României și Crăciun se află ziua în care Nichita, neliștitul metafizic, a plecat spre lumea invizibilă. Dumnezeu l-a situat deasupra vieții lui, el neavând viață personală. „Poetul, ca și soldatul - spunea Nichita - nu are viață personală.”

Cine a fost în preajma lui, cine l-a întâlnit, dar și cine l-a citit în profunzime ori nu, își dă seama că este în fața unui mister frumos, trăit și simțit prin opera lui, prin aura așezată deasupra capului său, prin felul prietenos cu care se purta cu toți, ca și când toți ar fi fost pentru el niște rude, niște prieteni apropiați.

În noaptea de 12 spre 13 decembrie a unui an poate la fel de greu în consecințe ca și acesta, ninsese mult, ninsese frumos, pesemne și pentru că sfinții coborâseră cu icoane. După miezul nopții ninsoarea devenise și mai abundentă, știa ea ce știa: „Să ningă peste noi cu miei doar astăzi/ Să ningă inima în noi/ Noi niciodată niciodată nu am fost noroi/ O spun și mieii care ning pe noi...” spune Nichita în micul poem premonitoriu, dictat la Drobeta Turnu-Severin, în 11 decembrie 1983, chiar la masa mirilor nășiți de el.

Nichita, acest om și poet nonconformist, și-a trăit tinerețea și maturitatea într-o epocă plină de conformism. A fost un mit viu, având nenumărați admiratori în timpul vieții sale, îi are și astăzi și îi va avea și în secolele următoare. Pentru cei care îl adoră, el este doar Nichita. Atât. Parafrazându-l, el a fost Poet toată viața, dar mai ales este Poet toată moartea. Întrebarea este cum oare dintr-o epocă a limbajului de lemn, a scriitorilor ce erau incluși într-un plan, care erau constrânși să producă opere pe bandă, ca în producția de bunuri materiale, apare Nichita, care face ruptura dintre poezie și cuvinte, eliberând fantezia, imaginația, dar și logica, precum o explozie. De aici săritura, propulsarea lui Nichita printr-un salt uriaș. De-aici și legitimarea lui. Intrarea în mit, în legendă, s-a făcut tot pe fondul unui paradox: considerată o poezie greu accesibilă, el este totuși un poet „accesibil”. Explicația ar veni poate de la faptul că Nichita rămâne, în esența lui, un romantic neîncadrabil

Nichita Stănescu omagiat la Colegiul Național I.L. Caragiale, Ploiești, Constantin Stere, Nicolae Băciut, Aliona Grati

și, așa cum am mai spus, nonconformist. Fiind neasemuitor, el este acel miracol fără vârstă de care ne este dor. Un dor enorm pentru unii, un dor absolut pentru alții, un dor infinit pentru câțiva. Și cu el, mai ales în aceste vremuri, ar fi bine să ne îmbrăcăm inima, iar prin măști poezia lui s-ar putea să ne intre în suflete ca un aer tare și foarte proaspăt.

Pe lângă multe studii, exegeze ale operei stănesciene, pe lângă o serie întreagă de evocări ale vieții lui, există și multe pagini pe rețelele de socializare cu opera sa, unde admiratorii sunt mult mai mulți decât cititorii lui, interacționând și distribuindu-i poeziile, ori frânturi de poezii. I se înfăptuiesc marșuri culturale ca un fel de ritualuri, i se recită poeziile, i se dedică poezii, este citat, i se cântă versurile de către muzicieni, a fost pictat, i s-au sculptat statui. I s-a dedicat un Festival Internațional de Poezie, licee, parcuri, străzi îi poartă numele. Există un Muzeu Memorial al lui la Ploiești și o placă comemorativă la intrarea blocului de lângă Piața Amzei, unde a locuit în ultimii opt ani. Chipul lui se află și pe o stradă, compus din elemente graffiti.

Toate acestea pentru că Nichita a lăsat în urmă niște sentimente, mai ales de iubire. Iar „sentimentul - spunea - este sfânt în om. El este în om și în afara lui în același timp. Sentimentul este hrana cu care el satură foamea secundelor pe care le mai are de trăit...”

Putem spune că și ieri și astăzi, dar mai ales mâine, va exista un cult al personalității lui Nichita, care e unul frumos și inevitabil, în ciuda dușmanilor otrăvitori ai lui. Unde sunt ei și cât de sus e prezența Poetului!

CĂTĂLINA HAȘOTTI

Asterisc

Memorialistică

Carnetele de note zilnice ale lui

Paul Cornea

(1923-2012)

Renumit istoric, critic și teoretician literar român, Paul Cornea a fost recunoscut ca unul dintre cei mai importanți interpreți ai fenomenului literar. A lăsat în urma sa numeroase lucrări de mare valoare în domenii precum teoria și istoria literaturii, critică literară, literatură comparată, dovăndindu-se un strălucit specialist al perioadei preromantismului românesc și a romantismului.

Petruș Costea, filolog cunoscut pentru preocuparea demnă de apreciat de a edita texte interbelice, a inițiat publicarea în revista „România literară” a unor „pagini de jurnal” aparținând lui Paul Cornea. Beneficiind de neașteptata șansă a unei apropieri speciale de profesorul Cornea, acesta a intrat în posesia a 24 de „carnete de note zilnice” (blocnotesuri, agende, caiete, de dimensiuni cuprinse între 10/15 și 17/24 cm, scrise cu stiloul sau cu pixul, mărunt și compact). Însemnările profesorului, de o incontestabilă valoare documentară, se constituie într-un material stufos, divers și interesant, întinzându-se, cu anumite pauze, pe intervalul de timp cuprins între anii 1956-2012.

Fragmente: **9 IV 1958** „Tudor Arghezi mă primește în ținută de casă, cu o jachetă de jersey și beretă. E jovial și neastâmpărat, deși se plânge că de câteva zile îi merge rău. Îmi arată o notiță din „Gazeta literară” care aruncă o umbră asupra versiunii rom[ânești] a lui Brecht, *Mutter Courage*, lucrată de el, în 1956, la cererea mea. „Te-am chemat, îmi spune cu vocea subțirată și acele pauze umplute de tensiunea spiritului care caută cuvântul potrivit, te-am chemat fiindcă ești în oarecare complicitate cu mine. Nu? Vezi, niște binevoitori de la «Gazeta literară» îmi plătesc o poliță. Pare-se că prezența mea îndispune. Să ajungi la 78 ani e o inadvertență față de colegi. La noi, tradiția a fost ca scriitorii să dureze puțin. Ei sfârșeau pe paie și mureau la 30 ani. Slavici a cutezat altfel și, după cum știi, a pățit-o.” Protestez. Exprim

îndoiala că cineva ar fi intenționat să-l jignească. E probabil o scăpare cu totul involuntară. Dar maestrul are ideile lui în cât îl privește pe Z[aharia] St[ancu]. Îmi rezervă chiar o surpriză: l-a trimis pe Barbu în Mărțișor să aducă un număr vechi din «Bilete de papagal» unde a publicat ceva contra lui Z. St., care, de bună seamă, n-a uitat și se răzbună. (Cumplită suspiciune bătrânească, egocentrism unit cu mania persecuției!) Discuția alunecă, T. A. își deșartă sacul.”

5 febr. [1978]

Sergiu Celibidache. Sala Ateneului, tixită, deși e al cincilea concert, culoarele și ușile sunt pline de lume. Atmosferă de celebrație. Când dirijorul intră sau iese, ovațiile nu mai conțin, în timpul execuției nu se aude nicio scârțâitură de fotoliu, nu tușește nimeni, nu se înregistrează nici cel mai minuscul zgomot, toți își țin parcă respirația, trăind suspendați de mișcările baghetei. Orchestra sună în sonorități calde, pline de culoare, pliindu-se cu o neverosimilă docilitate tuturor indicațiilor. Ea face efectiv una cu dirijorul. Și e un rar spectacol să-i vezi pe instrumentiști asociindu-se, la capătul fiecărei bucată, omagiului adus de publicul în delir. C. e neîndoiește un artist adevărat, care nu lasă nimic la întâmplare, cizelând răbdător fiecare amănunt: el știe că în vremea noastră improvizația e sortită până la urmă să eșueze, că marile interpretări răsplătesc o trudă îndelungată. Fiind născut pe aceste meleaguri – cum se spune astăzi poetic – unde se cântă după ureche și nimeni nu se spetește muncind, C. a înțeles că prețul unui succes real și nu protocolar e să

silească orchestra să asude din greu: repetițiile se spune că au fost deosebit de lungi și de pretențioase. Aceasta și explică o parte a reușitei. Cealaltă ține de harul dirijorului, de magnetismul personalității. Mi s-a părut un om plin de farmec: o față deschisă și luminoasă, o expresie de inteligență și de senzualitate, un surâs cordial, atașant, de o blândă ironie. R. mi-a certificat că are trei doctorate: în filozofie, matematici și muzică! De fapt și unul ar fi de ajuns, ca să-l distingă de tagma artiștilor ordinari, de obicei intuitivi ori virtuosi, în cazuri mai rare – ambele. Cum însă luciditatea și cultura impun respect, dar nu fascinează, e de crezut că C. își subjugă orchestra printr-o autoritate imperioasă și inefabilă, căreia îi sucombă toți, chiar cei mai recalcitranti. O autoritate ce și impune legea, ca un misterios fluid, și asupra publicului. Am avut literalmente senzația că *Pasărea de foc* a lui Stravinski mă smulge din mine, târându-mă fie în noaptea lunară, parcursă de murmure surde, fie în sarabanda valpurică, de furii dezlănțuite și chiote nebune. Păcat de Brahms (*Simfonia IV*), prăfuit după gustul meu, unde măiestria profesorului de armonie și contrapunct e prea afară din cale de străvezie; până la ultima parte, în care dramatismul își pierde solemnitatea, rămânând doar patetic, m-am surprins de o sută de ori reînserându-mă în afacerile zilnice; or, pentru mine, efectul de „distanțare” n-are niciun sens în muzică, deoarece emoția trăiește aici în stare pură, fără concept; singura estetică admirabilă aici e cea a identificării.”

DORIN NĂDRĂU
(S. U. A.)

Petru Botezatu, Maica Domnului
Orantă, Catedrala Sf. Vinere,
Zalău, Cupoletă, frescă

O ISTORIE A LIRICII ROMÂNEȘTI

DIN SERBIA

Foarte bun cunosător al vieții românilor din Serbia, în toate domeniile (multietnicism, plurilingvism, multiculturalism) - după cum atestă atât lucrările publicate cât și angajarea în activități transfrontaliere de real impact - , criticul și istoricul literar FLORIAN COPCEA, în *O istorie a liricii românești din Serbia* (Editura Academiei Române, București – Casa de Presă și Editură „Libertatea”, Pančevo, 2018, 248 p.), face, în această privință, dovada unui profesionalism incontestabil, militând pentru completarea tabloului general al literaturii române cu valori inamovibile din spațiul ex-iugoslav.

Se știe că, după Unirea cea Mare din 1918, mai exact după Tratatul de la Trianon, care decisese o nouă configurare a statelor ce intraseră în componența Imperiului austro-ungar, o parte din Banatul românesc a rămas în componența Regatului Serbiei. Viața românilor din noul Banat sârbesc a continuat în forme proprii și specifice, amintind de tradiția din patria-mamă, dar aceasta a trebuit să facă față imperativelor statuate de noul statut statal, influențele exercitate asupra etniei românilor, sub multe aspecte, nefiind puține. Astfel, în cadrul noii organizări statale, românii din Serbia au luptat împotriva politicii de asimilare, menținându-și vie credința, cultura, limba, spiritualitatea. Este vorba de un proces politic, social și cultural vechi de un secol, în cadrul căruia literatura reprezintă o importantă componentă. Faptul că nici până azi în Banatul sârbesc lucrurile nu sunt pe deplin așezate (în ciuda faptului că, pe linie oficială, relația țării noastre cu această parte de țară rămasă dincolo de graniță, nu este una lipsită de tot felul de interese de grup „bilaterale”) ni l-a arătat însuși profesorul Florian Copcea în culegerea de tablete gazetărești *Pierduți în istorie* (2020), un fel de rechizitoriu gazetăresc ce ar trebui de urgență să stea în atenția Guvernului României, în special a Ministerului Românilor de Pretutindeni. Să precizăm că articolele respective au fost publicate vreme de vreo trei ani (2017-2019) în ziarul de limbă

română „Libertatea” din Pančevo. Este, de fapt, continuarea unui demers gazetăresc, dacă avem în vedere culegerea anterioară, *Avatarurile românilor din Serbia* (Editura Libertatea, Panciova, 2016), înmănunchind articolele publicate în același hebdomadar, de-a lungul anilor 2014-2016.

În paralel cu acest demers militant vizând istoria etniei și viața ei social-culturală în concretețea unor varii aspecte, dl Fl. Copcea s-a dovedit solidar cu aspirațiile și interesele scriitorilor de limbă română din Serbia, oferindu-le sprijin și promovându-i atât cât a putut. Mai mult chiar, a editat lucrări importante (sinteze de istorie literară, dicționare, studii monografice etc.), cinstind în acest fel cultura și literatura de limbă română de ieri și mai ales de azi din Serbia („*Scurtă istorie a poeziei românești din Voievodina*”, 2002; „*Scriitori români din Serbia*”, 2014; „*Lexiconul poezilor români din Serbia*”, 2016; „*VIRGINIA POPOVICI sau «paralaxe» criticii românești din Serbia*”, 2020; „*Repere literare. Ipostaze și paradigme ale literaturii române*”/parțial, 2020 ș.a.).

Să amintim, în cadrul acestui „program” generos de valorizare transfrontalieră, și contribuția revistei de literatură, artă, cultură și dialog european *HYPERION* – revistă „de cultură și spiritualitate românească”, aflată, iată, în al treilea an de existență și cu 25 de apariții până la sfârșitul acestui an 2020 -, în care întâlnim, cu proprii creații, scriitori sârbi de limbă română din toate generațiile, precum și studii privind cultura, literatura și spiritualitatea

etniei românești din Voievodina (și nu numai).

De asemenea, în cadrul Festivalului Internațional „Mihai Eminescu”, aflat, în ianuarie 2021, la a XXIX-a ediție, au fost și sunt promovați / premiați scriitori români de pretutindeni, cu deosebire din spațiul ex-iugoslav, precum și din Republica Moldova.

*

Rod al propriilor lecturi și cercetări istoriografice, „*O ISTORIE A LIRICII ROMÂNEȘTI DIN SERBIA*” țineste a fi o lucrare de referință atât prin desenarea tabloului general al dezvoltării poeziei din acest spațiu, dar mai ales prin *studiile monografice* privind generațiile de poeți din interbelic până azi, de la *parnasienii* de expresie minoră și *tradiționaliști* care o rup cu limba de lemn a proletcultiștilor (Ion Bălan, Cornel Bălică, Ion Marcovici), la *avangardiștii* unui limbaj excesiv metaforizant și intranzitiv (Mihai Avramescu, Vasco/ Vasile Popa), *sincroniștii* europenizanți (Ana Niculina-Ursulescu, Eugenia Bălțeanu, Aurel Mioc, Mărioara Sfera), *premoderniștii* racordați la cultura și spiritualitatea europeană (Radu Flora, Ion Miloș, Florica Ștefan, Mărioara Babu, Valentin Mic), *suprarealiștii* sondând lumea iraționalului (Olimpia Baloș, Vasile Barbu, Vasa Barbu, Miodrag Miloș, Ileana Ursu) și *moderniștii* diversificării mijloacelor de expresie (Slavco Almăjan, Aurora Rotariu Planjanin, Monica Țăran Dumitrescu, Elena Maria Brânzei, Mariana Stratulat), iar de la aceștia la mai noi *deconstructiviști* cu devierea de discurs de la text la pretext (Mariana Dan, Annemarie Sorescu Marin-kovici), *postmoderniștii* unei noi paradigme, metatextuale (Ioan Baba, Petru Cărdă, Ioan Flora) și *transmoderniștii* cu obsesia depășirii „stării de criză” (Nicu Ciobanu, Pavel Gătăianțu).

E vorba, așadar, de „un fenomen cultural de excepție” în cadrul literaturilor balcanice, ale cărui ipostaze și deveniri valorice „în circuitul european” sunt relevate de criticul literar universitar Virginia Popovici, profesor la Facultatea de Filosofie din Novi Sad, care semnează postfața „*Literatura română din Serbia, fenomen cultural de excepție*” (pp. 233-244). →

ZENOVIE CÂRLUGEA

CRĂCIUNUL NINGE CU PACE

ninge din nou pe glia pământeană,
cad fulgii de la Tuzla în Cambera,
iar porumbeii lumii – de zăpadă,
îmbracă în colinde toată terra.

ne vin Crăciunul... nașterea -
IISUSUL

bate în porți la cei care nu-L știu
că s-a născut - și-i regele credinței
în rasa omenească... nu-i târziu.

cântarea de Crăciun e imnul păcii.
în noaptea sfântă oamenii-s mai buni.
din sacul mare moș Crăciun împarte
spre pruncii terrei noastre – mari
minuni.

de unde știe lumea planetară
cântarea sfântă – acest imn străbun
care vestește, prin nămeți și arșiți,
că vine...din vecie...moș Crăciun?

toți devenim copii a multa oară
și colindăm pe văi de nostalgii.
oștenii - de oriunde - cad la pace.
poetii-și pun prinosu-n poezii.

planeta are sete de credință.
colindători ai lumii – mici și mari,
când colindăm și câinii nu ne latră,
lui Dumnezeu îi suntem tributari.

hai să culegem roadele luminii.
un imn de PACE de Crăciun cântăm,
iar cântecul se urcă spre tărie
și pe acei din slăvi îi venerăm.

...și ninge peste lumea însetată
de glorie, de viață și de bani.
în cer, lui Dumnezeu îi pare bine
cum ninge din vecie - LA MULȚI
ANI!

dec. - 2018, la Montreal.

COLINDELE DE ALTĂDATĂ

poate-a fost ieri... sau azi... sau mâine,
totuși a fost... ca niciodată,
cândva – pe malul Mării mele
Neagră,
când un băiat iubea o fată.

Luna se ascundea sub feregea.
Marea ninge cu pescăruși din sori.
farul bătrân era mai tânăr.

Crăciunul cobora dintre ninsori.

poemele-n caiet erau subțiri.
prin TUZLA se-auzea câte-un zvon
bun,
că fata lui cutare – cu cutare
vor face nuntă mare de Crăciun.

și moș Crăciun venea cu sacul plin
și cu merinde pentru multe guri.
ai casei sărutau pe boturi renii,
iar câinii răi se ascundeau în șuri.

frații mai mari aveau vacanța mare.
eu mă-ngânam cu valurile Mării.
iar zmeii tineri se zmuceau în hamuri
și mă duceau...cu sania uitării.

poate-a fost ieri sau azi, poate-a fost
mâine.

copilăria mea – nevinovată,
s-a dus în palma Mării mele Negre
și nu se mai întoarce – niciodată...

decembrie – 2018, la Montreal.

GEORGE FILIP

O ISTORIE...

→Fenomenul în cauză este strâns
legat de rolul jucat de ziarul
„Libertatea” (înființat în 1945 și
condus de Aurel Gavrilov, iar azi de
Nicu Ciobanu) și revista „Lumina”
din Novi Sad (înființată în 1947 de
Vasko Popa), „revistă de literatură,
artă și cultură transfrontalieră” aflată
azi în al LXXIII-lea an de existență
sub conducerea poetului Ioan Baba.

Lucrarea apare într-un prestigios
parteneriat editorial: Editura Aca-
demiei Române – București și Casa
de Presă și Editură „Libertatea” din
Pančevo, beneficiind de un cuvânt
înainte semnat de **acad. Mihai
Cimpoi**, „*Argumente pentru o istorie
necesară și utilă*”, din care reținem
următoarea apreciere: „Studiul se
desfășoară, cu argumente justificative
și demonstrații critice aplicate, anume
în acest cadru al analizei comparatiste
și sincroniste, nelimitându-se așadar
la relevarea influențelor exercitate din
partea literaturii române (...) Portre-
tele-sinteză sunt analizate cu consen-
narea fenomenelor generale, dar și cu
punerea în lumină a personalității
lirice și a dimensiunilor caracteristice
universului mitopo(i)etic și a mărcilor
stilistice determinate. Prezentarea
amplă, solid documentară și într-un

limbaj critic adecvat face studiul
deosebit de interesant și necesar
pentru cunoașterea literaturii române
din afara granițelor actuale ale
României.”

Dr. Florian Copcea se înscrie, cu
această „istorie a liricii românești din
Serbia”, într-un demers istorico-
literar care, de la Radu Flora
(„*Literatura română din Voievodina.
Panorama unui sfert de veac, 1946-
1970*”, 1977) până la autori din zilele
noastre (Ioan Baba, Ștefan N. Popa,
Costa Roșu, Vasa Barbu, Boris &
Daniela Crăciun, Dan Mariana,
Catinca Agache, Carmen Dărăbuș,
Brândușa Juică, Virginia Popovici
ș.a.), s-au dovedit buni descriptori și
analizatori ai fenomenului literar din
Banatul sârbesc.

Este vorba de o pleiadă de critici
și istorici literari care, deși vin din
generații diferite, s-au aplecat cu
atenția cuvenită asupra valorizării
literaturii create de românii din
Serbia, evocând fenomenul atât în
evoluția lui periodică și specifică, din
interbelic până în contemporaneitate,
cât și în raport cu direcțiile evoluției
literaturii din țara-mamă, într-un
context mai larg, european.

Numai astfel literatura română
din spațiul ex-iugoslav poate fi
valorificată la adevărata ei

specificitate și diferențiere, având
acest statut de *cultură
transfrontalieră*, care, dincolo de
istoria și condițiile unei evoluții
proprii, vine să completeze marele
Tablou de valori al culturii și
literaturii române, în sensul
modernului concept de *Géographie
littéraire*, temă de tradiție în
sociologia occidentală, îndeosebi cea
franceză: Robert Éscarpit (*Sociologie
de la littérature*, Paris, PUF, 1964),
André Ferré (*Géographie littéraire*,
1946), Lionel Dupuy
(*L'imaginaire géographique: essai
de géographie littéraire*, Puppă,
2019).

Sinteză utilă și destul de
clarificatoare în prezentarea punctuală
a desfășurării literare, în sensul
ajungerii la conștiința de sine a unui
gen literar cu vădite antene
imanentiste și onto-gnoseologice, *O
istorie a liricii românești din Serbia*
intră în bibliografia de referință atât
prin efortul sistematizator aproape
exhaustiv, cât și prin echilibrul unor
temeinice judecăți de valoare.

Cartea contribuie totodată și la
cunoașterea mai largă a poeziei de
expresie română care s-a scris și se
scrie azi în Serbia vecină, Voievodina
fiind un alodiu de indimenticabile
valori literare.

AUREL ȘOROBETEA

GRAIUL ROMÂNESC

Ce cânt legănat
în leagăn de auri,
ce plâns înecat
în pâcle de iuri ...

Ce grai legănat
de șopot de ape
cu șfuri
de șoapte
în lung
de pârauri
și-n vaduri
de rîuri ...
ce grai îngănat
de fîuri de greieri
ce țărăie-n găuri,
adânc
răsunând
prin țări
de țărăni;
ce grai îngănat
de țepii de fîuri
ai ploii mărunte
de toamnă
în tăuri ...

Ce grai împănat
cu auri
și iuri,
cu șfuri
și fîuri
ce țiuie,
șuieră,
gâlgaie,
ăuie,
hăule-n hăuri ...
Ce grai încântat,
ce cânt minunat!

ÎNSTRĂINAREA

Eu știu cum e ... ascultați-mă, deci ...
eu știu cum doare durerea că pleci ...
eu știu cum pier părăsite poteci ...
eu știu otrava speranțelor seci ...
eu știu privirile rele ... când treci ...
eu știu cum taie privirile reci ...
eu știu ce-i rana ce sângeră-n veci ...
eu știu ce spun ... răzgândiți-vă, deci!

SITIGHIMIȘOARA

Cum să alegi
între Sighișoara
și Timișoara?
E greu,
e imposibil s-alegi,
când vrei să fii
mereu
și-n Sighișoara,

și-n Timișoara,
întreg,
să nu te împarți,
să nu te scindezi;
ș-atunci, alergi
iute ca gândul,
cu gândul
din Sighișoara
în Timișoara,
din Timișoara
în Sighișoara,
până începi
să pricepi,
să înțelegi,
încet-încet,
că nu ești întreg
decât în Sitighimișoara.

BRAȘORȘOVA

Acasă
la Brașov,
acasă
la Orșova,
șase luni
la Brașov,
șase luni
la Orșova,
plecau iarna,
veneau vara,
plecau vara,
veneau iarna,
și tot așa,
și-n Brașov,
și-n Orșova;
la Brașov
le plăcea,
la Orșova
le plăcea ...
deci, nu te mira,
că de-i întrebau
de unde erau
răspundeau:
Din Brașorșova!

HERINA

Oare-i scăzută, slabă lumina,
sânta lumină peste Herina?

Oare nu-i bună, albă fărina,
nu-i tot făină și la Herina?

Oare n-ajunge cât dă grădina,
nu e destul, să țină Herina?

Oare se roagă lumea-n Herina
Sânței Irina pentru Herina?

Oare mai fi-va lume-n Herina,
și, de n-a fi, a cui a fi vina?

LA VIȘEU VIN ȘI EU

Fata plăti, la ghișeu,
pentru-un bilet la Vișeu.

Tânărul zise: Și eu
vreau un bilet la Vișeu.

Astăzi, când ei zic Vișeu,
spun - la Vișeu vin și eu.

U-HÚ CU HUHUREZII

U-hú, s-aude-o buhă,
pe câmp, lângă Buhuși,
cum huie pe o ciuhă ...
u-hú ... și huhurezii
din margine de Huși ...
u-hú ... și din Cahul ...
ș-acei de pe Humor ...
u-hú și iar u-hú ...
că tot nu l-i destul ...

U-hú în nopți cu lună,
pe câmpuri cu mohor,
când fetele s-adună
ciopor, lângă izvor,
să-și vadă-n apa bună
pe-acel ce-o fi al lor ...
să dănțuie ca iezii
cu zâna Mătrăgună,
să-i cante, împreună:
Mătrăgună,
Mătrăgună,
doamnă bună,
zână bună,
mărită-ne-n astă lună!

BUHUȘI ÎNCONTRAT CU HUȘI

Se tot ciondăneau
de când se știau,
se tot înțepau
în glumă ...
șuguiau ...
Cei din Buhuși
ziceau
că toți cei din Huși
ar trebui aduși
grămadă în Buhuși,
la care cei din Huși
spuneau c-au să ia
din Bu-Huși
partea lor de Huși,
cam două treimi,
și că-i vor lăsa
numai cu ... →

o lecuță de Bu ...
și tot așa,
cei din Buhuși
spuneau bu,
cei din Huși
ziceau hu,
bu și hu, bu și hu,
de li s-a dus buhu!

UN PUI DE SOMN

Un cuib micuț - un cuibușor
un pic mai mic și mai ușor ...
Un dop micuț - un dopușor
un pic mai mic și mai ușor ...
Un fulg micuț - un fulgușor
un pic mai mic și mai ușor ...
Un pui de om,
un pruncușor ...
Un pui de somn,
un - - -
te-aștepti să fie somnușor,
și nu-i ... e numai somnișor!

A stat urarea - somn ușor -
în calea vorbei somnușor?
Zi somnișor,
nu somnușor!
E bine zis ... și somnișor ...
dar și mai bine-i somnușor,
mai blând cumva, ugiitor,
mai dulce sună somnușor.

Culcuță-te și dormi ușor
un pui de somn,
un somnușor ...
încide ochii ... somn ușor!

CÂTE NUME PENTRU ELE!

Adormind adormițele,
se trezesc în zori
zorele ...
răcoroase răcorele ...
li se zice și norele ...
și pansele ...
clopoțele ...
hănăgele ...
păhărele ...
rochițe de rândunele ...
zeci de nume pentru ele!

CĂSUȚOAIE

Pe strada miniaturală,
pe care,
eu, Gulliver,
mă plimb
cu pași de gigant
printre căsuțele pitice,
pitite
și scunde;
căsuța cu două etaje,

cea de la colț,
n-are unde
se-ascunde,
și pare,
și este
și mică,
și mare ...
o diminutiv-augmentativă
mini-coșcogeamite căsuțoaie.

OBRĂZNICUȚE

Două copilute,
cam obrăznicuțe,
se distrau
s-asmuțe
două jăvruțe
pe două maimuțe,
micuțe
și slăbuțe,
ce se hârjoneau
prin două sălcuțe;
două maimuțici,
mici
cât un arici,
tot obrăznicuțe,
însă și bunuțe
că rupeau
frunzuțe
și le presărau
ploiță pe jăvruțe.

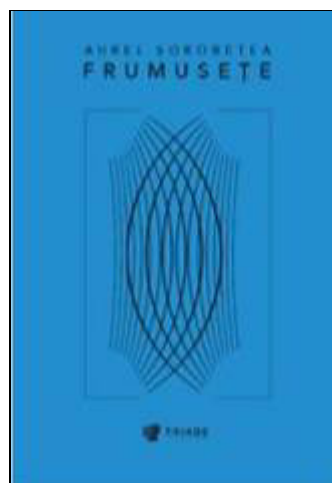
ÎN CIMITIRUL COMOARA

În cimitirul
din Năsăud,
sus,
pe Comoară,
pe mormântul
tatălui tatălui meu
stă,
scris în piatră,
numele
bunicului meu ...
nume ...
devenit și al meu:

Aurel Șorobetea
profesor ...

Sîntem la fel,
el, Aurel,
eu, tot Aurel,
profesor, el,
profesor, și eu ...
profesor sînt și eu,
deși n-am profesat.

Mai jos,
iar scrie la fel:
... și soția sa, Ana ...
Ana, soția sa,

Ana, soția mea,
Aurel și Ana,
el și ea,
Aurel și Ana,
eu și ea ...

Desigur,
unele date diferă:
anii de naștere,
ai lor
de ai noștri,
numele de fată
ale soțiilor ...
faptul
că ei au murit,
iar noi mai trăim,
și altele ...
dar datele esențiale,
cele importante,
numele relevante,
sînt aceleași, egale,
dăltuite în piatră,
în marmura cenușie,
șlefuită oglindă,
în care,
privită de-aproape,
câteodată,
apare
dintr-un adânc
sub a ei suprafață,
se-arată,
din adormitele ape,
o față
îngândurată,
înnegurată,
asemeni cu a sa,
îngropată
în piatră ...
asemeni cu a mea,
îneacă
în piatră ...
în piatra
mormântului său,
în piatra
mormântului meu?

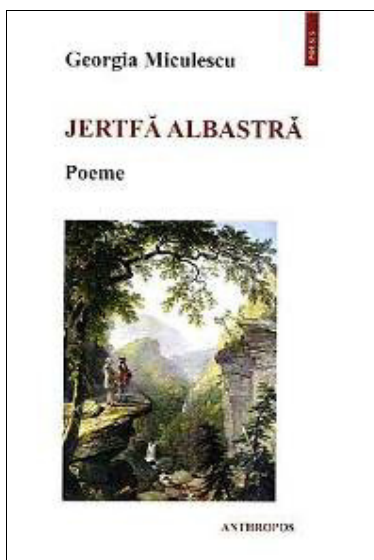
Cronica literară

Jertfă albastră

Sub semnul vântului care bate –
însemnări târzii pe marginea
unui volum de debut

Volumul de debut al Georgiei Miculescu – *Jertfă albastră*, publicat în 2009 la Editura Anthropos, trece sub o inexplicabilă tăcere; fără reverențele conjuncturale ce însoțesc, de regulă, apariția unei noi cărți în orizontul literar, de altfel, fecund al provinciei bănățene. Cauza posibilă ar putea fi discreția autoarei, prelungirea unei retrageri explicabile prin experiența dramatică pe care a parcurs-o și care a generat substanța lirică a întregului ciclu și a volumului următor, *Amurgul nu vindecă*.

Parcursul existențial al fiecărei ființe poate fi marcat într-un moment oarecare de o cutremurătoare și devastatoare fractură. Scos în afara zonei de echilibru și armonie, aruncat în vâltoarele suferinței, omul are șansa salvării prin actul artistic. Pentru care, e drept, are nevoie de înzestrare, sensibilitate, chemare, calități pe care autoarea le deține. Durerea sublimată în cuvânt naște în cazul de față poezie: o plachetă de 92 de poeme în care dragostea și suferința îngemănate recompun din fragmente dispartate existența eului liric de după pierderea jumătății. Imagini incomplete ale unui trecut îndepărtat, recuperat prin efortul rememorării, devin singurele puncte de sprijin în universul deformat de moarte. „Un singur gest de-al tău îmi era de-ajuns / ca să nu mă pierd / un singur gest de-al tău îmi potolea / dorul de tine /...” Scindarea tragică a ființei, starea de permanent disconfort exterior e reperabilă în suita de imagini sumbre, întunecate în care vântul unei toamne perpetue forțează „pașii să curgă mai repede.” Prezență constantă, vântul, e semnul ieșirii din datele unei realități coerente. Peisajul exterior modificat în coordonatele fundamentale nu oferă nici alinare, nici protecție. Rătăcirile fără țință pe străzile pustii, în amurgul rece și neprietenos, sunt tentative eșuate de recuperare a ordinii firești a vieții. Plânsul se transformă în litanie șoptită sau mută, în lamentație sau strigăt de durere. Cele mai multe poeme se deschid confesiv, la persoana I, eul fiind copleșit de ceea ce trăiește prin

cuvântul așternut de hârtie, pendulând între Eros și Thanatos, între acceptare și revoltă. Autodefinirea afișată în primul poem, *Am obosit*, este continuată în imagini specifice ieșirii din curgerea firească a vieții. Timpul oprit în loc e perceput ca o nedreaptă povară. Încrămpeala în spațiul unidimensional al durerii sugerează impasul. „Nu pot să prefac un uragan în asfințit / nu pot privi cerul mai de aproape / nu pot... / nu pot...” repetă exasperată poeta în încercarea iluzorie de a evada din capcana propriilor neputințe. Sinele luptă să-și regăsească sinele, rătăcind în labirintul unor întrebări cărora nu le găsește răspuns. Lumina palidă a candelor nu poate dezvălui traiectul acestor căutări interioare. Pierderea perechii deformată grav și ireversibil echilibrul ființei, aduce dezordine și haos într-un univers coerent și organizat într-un timp al armoniei depline pe principiul iubirii împărțite. Răsfoind filele trecutului, departe de lumea dezlănțuită pe care o contemplă prin pâcla lacrimilor, femeia solitară caută în van reliefulurile ființei dragi trecute în lumea umbrelor „Întind o mână către tine / nu simt nimic îmi cade jos / privirea-mi plânge către tine / nu văd nimic e totul gol /...” Cantonată în Valea Plângerii, ea sublimază în imagine poetică durerea vie, înfipă ca o lamă de blestem în însăși esența menirii ei.

Debordant de sincere, versurile nu caută vindecarea răni, iar scrisul, departe de a fi o soluție soteriologică, amplifică suferința, o aduce din trecut în prezentul actului de creație.

Experiența-limită a coborârii în infern și a confruntării cu moartea naște imagini terifiante din care nu lipsesc însă momentele de reverie pură. Dorința de a reveni în lumea de dinainte, cu flori de mai și struguri sângerii, cu pădăii și soare, creează instantanee luminoase în magma întunecată a viziunilor îndoliate. Sentimentul acut de închidere și neputință în comunicarea cu semenii conferă anumitor poeme tonalități acuzatoare de imprecizie „Ați crezut c-am să vă iert // nici nu știți ce vă așteaptă...” Când privirea nu mai găsește niciun reper în planul terestru apropiat, ochiul se înalță rugător spre cer, așteptând semnul grației și al izbăvirii: „Doamne, iartă-ne și alungă / plânsul durerii noastre.”

Versurile de disperare și scrum, de secătuire și vid profund din volumul *Jertfă albastră* se construiesc pe principiul acumulării împinse în extremis. Deloc întâmplător, aproape toate poeziile acestui volum sunt alcătuite din serii de propoziții aflate în raport de coordonare juxtapusă. Fără construcții incidente sau sintagme explicative! Autoarea nu glosează pe marginea propriilor trăiri. Le exprimă în tonalități grave de bocet, lamentație sau blestem. Combustia interioară naște imagini poetice de o înduioșătoare sensibilitate fie în tușe întunecate, terne, fie în neașteptate și delicate filigranări.

În mod deliberat, Georgia Miculescu renunță la rigori prozodice și abolește punctuația, lăsând cuvântul să zboare neîngrădit spre cititorul care devine copărtas la actul de creație prin stabilirea propriului ritm de frazare și receptare.

Debordant de sincere, tulburătoare prin nepervertirea trăirii autentice, poemele ajung pe căi neocolite la sufletul cititorilor pe care, conform motto-lui, nu și-a propus să îi cucerească: „Nu scriu pentru mine, nu scriu pentru voi, scriu pentru vântul care bate.” Intensitatea arderii compensează inerentele stângăcii ale debutului, trecând astfel în plan secund aspectele legate de tehnica poetică.

Jertfă albastră ar putea reprezenta prima etapă a unui traiect existențial menit să afirme o nouă personalitate poetică.

Prof. dr. MIHAELA ROȘU BÎNĂ

Paingul orb

Un volum de poezie mai pesimist decât filosofia lui Schopenhauer

În anul 2007, într-un vremelnice și meteoric săptămânal brașovean, analizam, pe scurt, din păcate, cartea de poezii (sonete), *Paingul orb* (Brașov, Ed. Arania, 2007), aparținând poetului, scriitorului și jurnalistului radio Adrian Munteanu, care se afla atunci la al treilea volum de sonete și care venea după anterioarele *Sonete 1* (2005) și *Sonete 2* (2006), autorul realizând lucid că simpla notare matematică și cinematografică a ordinii fiecărei creații lirice nu era suficientă. Ca să-și întregască rosturile, cărțile ar trebui, în opinia lui Adrian Munteanu, să aibă titlul lor, pentru că fiecare carte include prelungirea unor stări, modificarea lor în funcție de cele anterioare, o etapă dantescă urcată spre o potențială eliberare sau coborâre în infern. Așadar, există o legătură a fiecărei cărți cu celelalte volume, dar și o unicitate a ei, Adrian Munteanu făcând, de la acest volum de sonete din 2007, *Paingul orb*, o cuvenită îndreptare și rugându-i pe cititorii lucrărilor poetice *Sonete 1* și *Sonete 2* să considere ipotetic că și acestea au titlurile lor, după cum urmează: *Sonete 1 – Tăcerea clipei* și *Sonete 2 – Casa fără ziduri*.

În 2020, Adrian Munteanu a retipărit *Paingul orb* la aceeași editură, într-o frumoasă și expresivă ediție, toate poeziile, sonetele fiind publicate într-un scris de mână frumos stilizat, din volumul inițial autorul păstrând mai puțin de un sfert, restul fiind poeme noi. În recenzia respectivă, explicam ce înseamnă cuvântul *paing* și precizam că acesta vine chiar de la cărturarul și poetul din secolul al XVII-lea, Dosoftei (potrivit *Micului Dicționar academic*), autorul *Psaltirii în versuri*, și înseamnă păianjen, această jivină sau jiganie făcând parte din bestiarul fostului mitropolit al Moldovei decedat în 1693 în Uniunea statală polono-lituaniană, termenul menționat fiind echivalent și cu păienjenişul. De asemenea, păianjenii au fost mereu în centrul unor superstiții, povestiri și mitologii din diferite epoci ale umanității, ei simbolizând răbdarea, datorită modului lor de vânatoare, prin construcția pânzei și așteptarea

prăzii, dar au fost priviți și în mod negativ, din cauza „veninului mortal”². Totuși, păianjenul sau pânza sa, este prezent în diferite mituri fondatoare ca demiurg, „creator cosmic”, iar în *Upanișade* reprezintă simbolul libertății care poate coborî, dar mai presus de toate se poate ridica de-a lungul firului pe care îl creează în funcție de nevoile sale, ceea ce ar trebui „să-i permită să ajungă la revelație și eliberare”, înțelesuri transpuse poetic și în volumul de sonete *Paingul orb*.

De pildă, în „sonetul 98”, creatorul sau demiurgul este *paingul de pe-o stea imensă/ hulpav măreț dar urgisit și orb*, adică poetul sau artistul-demiurg este văzut și în mod negativ, el fiind cel năpăstuit, alungat de oameni sau izolat de lume, un geniu singuratic, un poet damnat și ajungând în cele din urmă să orbească, având o soartă mai rea decât antica Arachne, cea lovită cu brutalitate și pedepsită de zeița Pallas-Atena prin metamorfozare în păianjen după ce tânăra țesătoare se spânzurase.

Dacă în cea mai mare parte a sonetelor marilor poeți italieni, de pildă, și nu numai a lor, motivul poetic-literar și filosofic fundamental era iubirea, cu accente pe cea pură, inocentă și sublimă, mai ales la Francesco Petrarca, în volumul *Paingul orb*, Adrian Munteanu se focalizează pe alte mari motive și idei

ale poeziei dintotdeauna, uneori duse până la extrem și exasperare: moartea, suferința, urâtul vieții, eșecul, decăderea umană ș.a.

În esență, cartea lui Munteanu este un poem uriaș dedicat Morții, Trecerii în eternitate, Finitudinii, Doamnei cu coasa etc., și nu numai acesteia, moartea fiind reprezentată în *Paingul orb* în mai multe variante, semnificații, înțelesuri etc., la fel cum Gabriel García Márquez a scris, în romanul său efigie sau basorelieu, *Un veac de singurătate*, despre numeroase tipuri de singurătate. Într-un sentiment acut de declin, păcănărire și decrepitudine, Poetul pornește de la casa lui bătrână care și-a cam dus veacul, continuă cu moartea fluturilor (și-n juru-mi fluturi cu duimul mor), cu morții din epave (dar navele au devenit epave/ iar cei ce-au stat întrânsele sunt morți), cu moartea unui simplu boschetar (aud că-n iarna cu ninsori hapsâne/ într-o nserare a murit de frig), cu umbrele și miasmele morților, semne de moarte pe la morți, pentru a sfârși apoteotic cu duhul morții, care știe în mod cinico-sadice că va învinge trupul, și mai ales cu ideea nihilistă de a te naște de-a gata mort! Nici Schopenhauer, Nietzsche, Ortega y Gasset și Cioran la un loc nu au fost atât de pesimiști și sceptici. Războiul cu moartea devine apocaliptic, transgresându-l pe poet înspre cvasirăstigniri christice, „sonetul 31” fiind edificator în acest sens, eul liric luptându-se cu moartea, interogându-se cum ar putea să-i smulgă rărunchii și viscerele și să-i sugrume beregate sau gătița, moartea cea hădă care „a asmuțit în dans tălâmb vârtejul” și îi bate în tâmpile cuie, în final acesta ar vrea să-i fie luat „trupul de cenușă”, ca să nu-i mai care sisific doamnei cu coasa „poveri ca un asin”. Pe de altă parte, nu numai moartea cea grotescă și înspăimântătoare, care-i ia lumina, îi provoacă poetului kierkegaardiene și horneyene frici și angoase profunde, ci și de omul ce-i sporește vina, de brațul care îl doboară, de clipa mult prea des amară, de frunza și vântul care aduc rugina și vijeliile de tot felul, de chinul reîntors în sine, pentru ca la sfârșit, să-i fie frică de el însuși, de sinele-i slăbit, sculându-se de-a dreptul învins („sonetul 39”). Uneori moartea se află la câteva secunde de trupul și ființa omului, →

IULIAN CĂTĂLUI

² Gail De Vos, *Tales, Rumors, and Gossip: Exploring Contemporary Folk Literature in Grades 7-12*, Libraries Unlimited, 1996, p. 186 și Jana Garai, *The Book of Symbols*, New York, Simon & Schuster, 1973, online.

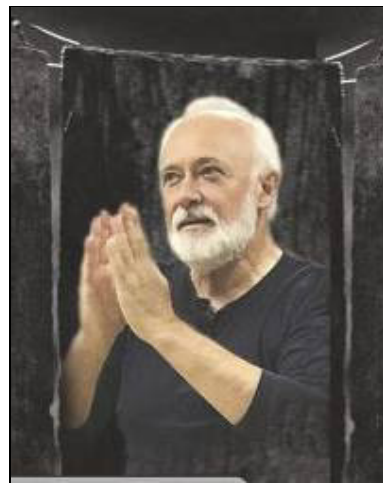
cu suflarea ei rece, cavernoasă și sepulcrală, de ghețar antarctic netopit, ființa umană emițând un „jalnic scâncet de vorbă nedospită”, încercând să pună palma pe gura creatorului, poetului care, în finalul „sonetului 82” este viu dar nu trăiește. Și tot morții îi este „închinat” și ultimul sonet al *Paingului orb*, cel final, cu numărul 120, în care poetul simte, la vârsta de 70 de ani, că finitudinea, trecerea în eternitate se apropie, *simțind paloarea ceții prevestind sfârșitul/ urmând acel nimic vârând cușitul*. Dacă Eminescu, în „Mai am un singur dor”, își dorea să moară la marginea mării, să-i fie somnul lin și să nu-i plângă nimeni la creștet, Munteanu, într-un adevărat poem-recviem mozartiano-verdian ar vrea ca oamenii care îl vor îngropa să-i piardă din memorie „urma undenepe mitul”, și să compună o arie funebră pentru cei vii „rătăciți sub ierburi” și pentru „cei puși pe jar etern cu febră”.

Paingul orb este în același timp și un foarte lung poem ori maxi-sonet al grotescului, hâd-hidosului, răului și animalicului din noi, care ar ține de așa-zisa estetică a urâtului, pornind de la Leibniz (*Eseuri de teodicee*), continuând cu Friedrich Schlegel (primul filozof și estetician care s-a ocupat mai pe larg de urât, susține Victor E. Mașek, într-o lucrare teoretică, *Prosaische Jugendschriften*, 1797 și care definea urâtul drept „aparența neplăcută a răului”) și filozoful german Karl Rosenkranz (autorul celebrei cărți *O estetică a urâtului*) care definea urâtul drept „frumos negativ”, caracterizare ce include ideea că aceleași determinări ce constituie necesitatea frumosului, o constituie, convertite în opusul lor, și pe cea a urâtului. [...] „Dacă el n-ar exista, nu ar putea exista nici urâtul, căci el există numai ca negație a frumosului”. De aceea, „frumosul este un dat absolut, iar urâtul unul relativ” [...].

Printre primii care au marcat puternic o estetică a urâtului personală și originală, în poezie, au fost poeții francezi Baudelaire (în *Florile răului*), Verlaine, Rimbaud și Mallarmé, ultimii doi scriind și sonete. Aici îl putem aminti și pe semioticianul și filosoful Umberto Eco, care în cartea sa *Istoria urâtului* (pereche simetrică a *Istoriei frumuseții*, de același autor), a oferit o

analiză evolutiv-istorică a conceptului estetic de urât și a felurilor sale concretizări în artele plastice, pictura, în primul rând, în gândirea filosofică și în literatură, concepută ca un „elogiu al urâteniei”, definită prin opoziție cu frumusețea, și ca un repertoriu al metamorfozelor urâtului care, paradoxal-zenian, poate atinge sublimul). La Adrian Munteanu, estetica urâtului nu conține elemente de encomiery sau tămâiere, ci mai degrabă exprimă a latură filosofică, aceea a decăderii ființei umane, a decrepitudinii, a apropierii de moarte, a ritualului de trecere într-o altă lume.

Trebuie neapărat spus că odată cu apariția inevitabilă a versului liber, sonetul a început să fie privit ca o „formă învechită” de poezie, deși poeți și scriitori urieșești ca Dante, Petrarca și Shakespeare au scris sonete geniale și, din păcate, nu a mai fost folosit pentru o bună bucată de vreme de poeți. Cu toate acestea, un număr de poeți din secolul XX, incluzându-i pe americanul John Berryman sau pe laureatul Premiului Nobel pentru Literatură, irlandezul Seamus Heaney, au privit aceasta drept o provocare de a reda sonetului, nu timpul, ci mai ales prestigiul pierdut. Printre poeții care au mai scris sonete în secolul XX a figurat și americanca Edna St. Vincent Millay („she wrote some of the best sonnets of the century”, spunea tămâios-encomiastic despre poezia ei poetul Richard Wilbur) sau un alt laureat al Premiului Nobel, chilianul surrealist Pablo Neruda în splendidul volum *O sută de sonete de iubire* (1957-1959). În literatura noastră, sonetul l-a avut ca pionier pe Gheorghe Asachi, el fiind deci întâiul care a scris sonete, potrivit istoricilor literari, mai precis *Leucaida* care cuprinde 33 de sonete, fără titlu, dintre care 25 au fost inedite, poezii, cu un „pronunțat caracter erotic”, exprimând stările sufletești ale poetului, care nu mai situează femeia într-un „paradis imaginar”, ci alături de el. Cele mai frumoase sonete au fost create de Mihai Eminescu, „poetul național, nepereche” folosind forma sonetului italian, petrarchian ca și Asachi. Printre sonetiștii români ai secolului XX, Vasile Voiculescu este cel care a uzitat schema sonetului shakespearean în volumul *Ultimele sonete închipuie ale lui William Shakespeare*, cele 90 de sonete

numerotate de autor cu cifre romane, în continuarea ultimului sonet al Bardului din Stratford-upon-Avon, fiind un fel de monografie poetică închinată „paradisului și infernului iubirii”, în timp ce prolificul Victor Eftimiu a reușit să scrie peste 1.000 de sonete (marele Will scrisese doar 154, dar ce sonete!), record în materie, depășit în literatura universală poate numai de spaniolul Lope de Vega, sau recent Mircea Cărtărescu, Paul Miclău și, evident, Adrian Munteanu.

Revenind la estetica urâtului, în *Paingul orb*, Munteanu a dorit și chiar a reușit să-i dea o replică viguroasă lui Tudor Arghezi, cel care a adus primul noțiunea și sintagma menționată în poezia românească prin volumul *Flori de mucigai*, dar și lui Bacovia (a cărui poezie se caracterizează prin caracterul vizionar-halucinatoriu al reprezentărilor sale, prin „hiperrealismul” ei, o poezie în care spațiul îngust al ulițelor sau al orașului provincial devine prin „invariantă” decorul unei cetăți sufocante și auto-distructive), filtrând și metamorfozând dura realitate urâtă și „durerosufierindă” în astfel de versuri care te izbesc nemilos dar, întotdeauna, sunt neliniștitoare și unele chiar memorabile: „pe unde-i oare mașul dintre pulpe/ cel ce-n găoaze căuta nespusul/ învârtoșindu-și nebunește fusul/ simțind savoarea vulvei ca o vulpe” (sonetul 99), sau „se crapă fusta pârâie chiloșii/ cu iz de spermă sila mă mai ține” (sonetul 5), ori „în burta mă-tii se coceau puroaie/ și-ai apărut limbricul ce se pișă/ la orice colț de uliță piezișă/ ca scursul vânt de-mpuțite zoaie” →

[...]/ lindicul prins în fibre și afoaie” (sonetul 4), ca să nu mai vorbim de: „un cur cât două roate de trăsură/ stai și visezi pe rondul cu ghivece/ trăznite-ar sfântu țatele să-ți sece/ să nu poți duce mâna pân la gură (...)/ ai vrea limbricu-n mine să se-nece/ ce dacă-s grasă ai ceva cu mine” (sonetul 19) și „plouă și plouă cu scuipat de bale/ printre cuibare babele trag vânturi/ clocind un ou din mucede veșmânturi” (sonetul 85). Aluzia la Bacovia este întrezărită în fragmentul de sonet de pe manșeta volumului: „... pătrund fantasme tenebros și laș/ mă iau cu patul care-n zori pierdute/ e un sicriu plutind peste oraș”, atmosfera tenebros-lugubrică din poeziile autorului băcăuan căpătând la Munteanu, în plus, tente de-a dreptul surrealiste.

La urma urmei, decăderea omului, de-a lungul vieții sale, este ineluctabilă și este mai bine să o privim și disecăm în acest fel decât să o idealizăm edulcorant-romantic. Însă, ceea ce se desprinde din primele sonete ale esteticii urâtului din *Paingul orb* este o adevărată călătorie și mai ales coborâre în infern, mai cruntă decât cea dantescă, eul poetic luând înfățișarea ori reprezentarea unui fluture (Un volum de poezii important, anterior al lui Adrian Munteanu, în care motivul fluturului este prezentuit într-o mulțime de ipostaze, se numește *Fluturile din fântână*), simbol al sufletului, schimbării, metamorfozei, învierii, speranței, vieții și unor noi începuturi și conectat metaforic în creștinism cu nemurirea și învierea lui Isus Hristos, care încearcă și reușește să treacă de efectul iadului și să atingă mântuirea.

Dincolo de accentele grotești, imaginile uneori insuportabile și versurile impregnate de o profundă disperare cioraniană, în final, importantă este viziunea poetului Adrian Munteanu, care este una pesimistă dar real-lucidă, amar-sceptică, sumbră și grotescă, de-a dreptul apocaliptică, lumea noastră fiind „pe dos”, ori ieșită din țâțâni, vorba altui sonetist, mai-mult-decât-aclamatul Shakespeare, vremurile sunt nu numai în stază, ci în cădere, iar dihonnia ne înhață „smucit și crud”, concepție, viziune care ne lasă foarte puține raze de speranță.

Singura șansă este plecarea din moarte către „o nouă viață”, conchide poetul.

În sfârșit, fluture

„sunt fila albă care-ți aparține”...

Poeta **Maria Ieva** aduce în lumina tiparului volumul de poezie **În sfârșit fluture**, la editura Absolut, București în 2016.

Câteva date autobiografice. Născută în data de 4 august 1975, în comuna Bozovici, jud. Caraș-Severin. Este absolventă a Facultății de Economie și de Administrare a Afacerilor – Universitatea de Vest, Timișoara. Amintim câteva cărți publicate:

Alfabetul mirării, (poezie) ed. Opera, București, 2012; *Poeme cu îngeri*, (poezie) ed. Absolut, București, 2013; *Jurnalul proiectului 156 A* (roman), Absolut, București, 2014; *Femeia de la capătul mâinii*, (poezie) ed. Absolut, București, 2014; *Sub semnul crucii*, (poezie) ed. Absolut, București, 2015; *Poarta de la marginea cerului* (roman), ed. Absolut, București, 2015; *Spre omul din vis*, (poezie) ed. Absolut, București, 2017; *Foșnetul umbrei*, (poezie) ed. Absolut, București, 2017; *Pe urma unei stele*, (poezie) ed. Absolut, București, 2018; *Ecoul zborului*, (poezie) ed. Absolut, București, 2019; *Diminețile sfinților*, (poezie) ed. Absolut, București, 2019.

Publică pe diferite site-uri literare, în reviste, (debut în revista Boem@2011) este redactor la revista Boem@ (2-13 -2017) și la revista Helipolis (2016).

Apare în diferite antologii de grup. Membră a Ligii Scriitorilor Români din septembrie 2015.

Elemente caracteristice volumului **În sfârșit fluture**: lirism delicat, nostalgie blândă, dorința de ideal, de regăsire a paradisului pierdut, de transcendere, de comuniune cu absolutul, estetica expresiei poetice.

Devotată clasicismului, cultivă versul clasic, astfel că ritmul și rima conferă savoare și muzicalitate cuvântului prins în albul foi.

Poeta Maria Ieva se află undeva între cer și pământ, „*imperfectă formă*” care tinde spre transformare și devenire. Dacă nu înger..., măcar fluture!

Din întregul volum răzbate glasul iubirii, când limpede, ca cerul de vară, când tulburător ca-n preajma unei furtuni. Cea care trece prin toate stările, de la agonie la extaz, este inima, mereu prinsă în vârtoarea lucrurilor lumești.

„Mă iartă, inimă, te rog, de poți!/ Hai să ieșim la malul unei nopți!/ Prea multe cuie-n tine am bătut/ Și m-ai răbdat chiar dacă te-au durut.” (**Mă iartă, inimă, te rog, de poți**). În momente de mare cumpănă, poeta își pune speranța în divinitate: „Degeaba muști din mine hămesită,/ Nu mă mai tem, de El mă simt iubită!” (**Umbrele morții**).

Adesea, răzbate o dorință de zbor „m-am înălțat în zbor și să mă întorc nu știu” – de întâlnire cu sinele „dincolo de mine, cu mine mă întâlnesc” – acolo unde „Fântânile celeste mă cheamă să iubesc, / Nemărginirea zării din lacrima de Tată”! (**Eu nu mai sunt din lume**).

„Iubirea de lumină și cuvânt” cunoaște o adevărată descătușare. Lângă cel iubit, trăirile poetei se schimbă, totul pare scăpat de sub control: „Tu-mi ești lumină, și înger, și zeu,/ Ești mirele meu din visuri promise” (**Versuri rescrise**).

Câteva exemple de expresii poetice de mare rafinament, metafore deosebite:

„și-mi va săpa ferestre-n arcadele de fum”; „într-un poe cu îngeri au locuit doi prunci”; „m-am spevedit unei lumini”; „Să-mi scutur din pleoape târziu înserarea”; „Să mă întind spre tine ca un arc”; „Ca nufării să-mi crească pe retine”; →

VALENTINA BECART

„Și aripile albe ce ne-au înmugurit”; „S-aprindem lumina pe muchii de zor”; „Ca un arcuș ce mângâie o rană”; „S-aluneci ca un șir în carnea albă”; „Din gene-mi curge toamna, cuvintele-au tăcut” etc... Pentru a scrie un poem e nevoie de inspirație, de grația divină. Lumina fragilă care pâlpâie deasupra foi albe așteaptă smerită.

„De mori o zi, nu-ți folosește la nimic./ Poemul nu se naște la întâmplare./ Mă pregătesc să mor de tot și mă ridic./ Să-ntind aripa dincolo de zare”... **(Cu luna coborâtă în piept)**. Acuratețea expresiei adaugă un plus de noblețe trăirilor izvorâte din adâncuri tănuite.

Temele întâlnite în volum sunt variate: dragostea, dorul, zborul, dezmarginirea, tristețea, visul, trecerea timpului etc. Cele mai multe versuri sunt închinare iubirii. Dragostea este pentru poetă însăși rațiunea de a fi, de a întâmpina zorii cu zâmbetul pe buze. Poeta invocă iubirea, o așteaptă cu nerăbdare:

„Să-mi pui pe frunte cercul iubirii nesfârșite” și-i cere iubitului; „Pictază-mă de vrei în titlul unei cărți./ Pictază-mă pe-o frunză, pe raza cea mai pură./ Pictază-mă în tine, pe dosul unei hărți./ Sărută-mă pe ochi, sărută-mă pe gură...” **(Pictază-mă)**.

Iubirea este o stare inefabilă, face sufletul să vibreze:

„M-atingi, vibrez, sunt coarda unei harpe / Și simt cum n-am crezut să simt vreodată”... **(La granița cu mine)**.

Dar „Cel mai frumos dar” sunt „mâinile care știu să iubească, / Cel mai frumos izvor de lumină - / Șoaptele tale-n tăcere deplină”. Și ce poate fi mai încântător decât această declarație de dragoste:

„Mi-e dor, iubite, și tot mai dor, / Ești primăvara din privirea mea, / Mi-e dor, iubitule, și iar mi-e dor./ Poemele ce le citești în ea.” **(Tot mai dor)**. Metafora, folosită ca instrument stilistic, deține forța secretă care înnobilează și lărgeste gama sensibilității poetice. Alte exemple de metafore reverberante, încărcate de sensuri:

„Tu mi-ai trimis lumina de la magi / Ca nufării să-mi crească pe retine”; „Să strângem în pumni culori pastelate, / Agheasmă din nori și mir de pe stele”; „Să-mi crească din iris aripa cea nouă, / Să-ți fiu o

lumină, să-mi fii izbăvire” etc. Poeta nu este străină de suferință. Sunt destule nopți de zbucium, de așteptare, de tristețe, când „aorta” zvâcnește la fiecare ticăit de ceas. Nu putem trece cu vederea momentele de reverie și visare, de acea dorință nestăvilă de a se detașa de realul imediat:

„Da, am ales să locuiesc sub stele./ Să mă îmbrac în roua dimineții./ Din puf de păpădie fac castele./ Și simt frumos, așa cum simt poezii.” **(Lacrimi zâmbitoare)**. Prin intermediul poeziei, Maria Ieva încearcă să se regăsească pe sine, să recupereze acel spațiu al purității, îngemănându-se, adesea, cu cerul, cu soarele, luna, stelele, cu nemărginirea. Spiritul poetei tinde spre verticalitate, spre eliberarea din spațiu finit. Dar cine nu râvnește măcar o clipă la comuniunea cu transcendentul, cu spațiul tainic al nefăcutului? Călătoriile imaginare îi oferă clipe extatice eliberatoare. Reflexivă, uneori, bogată în simboluri, poezia ne arată o poetă stăpână pe mijloacele de expresie, ajunsă la o maturitate stilistică. Exemple de câteva versuri care îți umplu sufletul de emoție și blândă înfiorare: „Cuprinde-mi și gândul și mâna-ntr-o mână./ Prin galaxii neumbrate ia-mă cu tine, / Voi pune iubirea-n pocale de crini./ Acolo, în cer, nu există un mâine”... **(Gând rătăcit)**.

Lirismul subtil migrează în spații noi, unde jocul liber al imaginației nu cunoaște bariere. Fascinată de ancestral, poeta năzuiește să găsească – într-un târziu – sursa originală a spiritului.

În întregul volum găsim expresii de mare delicatețe, întrezărind în aura lor sufletu-i ceremonios care se confesează cu sfială, ca în fața unei icoane. Substanța poetică se condensează, purificându-se de formele goale. Prin nedefinitele culori matinale își deschide sufletul, suflet în care a pus „un zâmbet dis-diminează”.

„În brațe întinse strâng lumina / Și Dumnezeu îmi este mângâiere”

Urmând firul de lumină... Maria Ieva speră să descopere adevăratul sens al lucrurilor, adevărata esență a Sinelui.

Între plinuri și goluri, se află trăirea poetei, aceasta având conștiința perisabilității lucrurilor, dar

și dorința durabilității lor. „Vom pleca acum sau mâine./ De plecat plecăm oricum, / Din ce-am fost nu va rămâne/ Decât colbul de pe drum:” **(Vom pleca)**.

Omul nu reușește să-și depășească condiția de „prizonier al timpului limitat”, astfel că poeta înalță, deseori, rugăciuni către divinitate, sperând într-o salvare: „De-acuma zboru-mi aparține, / Nu te mai cânt în versul meu/ Și nu mai sunt a ta minune, / Azi m-am întors la Dumnezeu” **(O inimă din păpădie)**.

De multe ori, descoperim în lumina versurilor și umbra unui gând tensionat, temător: „Să-ți închin durerea, dorul ce mă arde, / Să-mi redai speranța dimineții calde” **(Viu spre absolut)**. Înfrângerile, tristețile, melancoliile sunt învăluite într-o sensibilitate rafinată – departe de a deveni captive sfâșierilor abisale. „De ce se-aude ceasul lăcrimând / Purtând iubirea ultimului gând?” **(Către apus)**. Imaginile artistice, rezultat al unui spirit creator rafinat surprind în mod plăcut cititorul: „În noaptea asta te-am chemat și eu/ Să îți culegi, tu, macul înflorit./ Dar ai tăcut cum tace Dumnezeu/ Când ne privește blând și liniștit. **(În noaptea asta)**.

Versurile scot în evidență imaginația debordantă, complexitatea și libertatea de creație a spiritului. O lumină tandră și mângâietoare se revărsa peste toate – chiar și atunci când viața rănește. Situată într-un spațiu al sensibilității, strecurându-se printre idei, poeta invadează matca semnificațiilor, adâncind albia sau erodând malurile în căutarea și descifrarea „marilor taine”.

Fără împlinirea și împărtășirea iubirii, sufletul rămâne ca o navă plină cu bogății care plutește în derivă pe ape involburate. Și ne întrebăm, de multe ori, cum poate fi întâmpinată iubirea? Ne spune chiar poeta: „Cu visuri tremurânde, cu pasul mic, smerit./ Cu buzele flămânde, cu dor neostoit./ Cu umbra răsucită mai sus de cotul stâng./ Când m-am lăsat iubită, am încetat să plâng” **(Ți-am scris)**.

Nu-mi rămâne decât să las cititorul să descopere trăirile poetei Maria Ieva, la care „literele s-au transformat în stele, stelele s-au preschimbat în păsări” **(Pe dinăuntru)**.

EVADAT DIN ACTUALITATEA LIRICĂ

Privind lucrurile dintr-un anumit unghi, Aurelian Sârbu se află în situația oarecum bizară de a fi un intrus în poezia actuală.

Explicația acestui adevăr este una extrem de simplă: în puhoiul de poeți postdecembriști, cu dorințe și veleități de a reconstrui literatura națională pe baze noi, adesea chiar cu ramificații oarecum moderniste, Aurelian Sârbu, prin creația sa, dacă nu cumva face notă discordantă, în orice caz poemele sale îi asigură individualitate și distincție.

Cu riscul de a fi înțeles greșit, voi spune că, datorită unei expresivități lirice în registru absolut propriu, poemele lui Sârbu sunt, în cea mai mare parte, un fel de... prelungire sau dublare a esențelor ținând de pretențioasa formă de nipono-haiku...

Și mă aprobă domnia sa, scriind: „când m-am ridicat/să îmi caut mâinile/le-am simțit goale/mi-au rămas/depărtarea și timpul grăbit –/cel care mă-ngână/și se stinge între noi/în cuvintele/pe crucea unui talaz în mare/abia un vâl alb/niciun țarm/nicio insulă –/plutesc de unul singur/unde să eșuez?” (ÎN DERIVĂ, p. 11).

La întrebarea poetului, se poate răspunde fără cine știe ce riscuri: poemele lui Aurelian Sârbu sunt construite în așa fel și cu atâta pricepere tactică, încât au siguranța perenității.

Fiind doar nițeluș mai cârcotași, nu e dificil să intrăm în jongleriile fermecătoare ale poetului furat el însuși de apucături moderniste în care dadaismul, futurismul și o nuanță de suprarealism îl testează pe eventualul cititor dacă este pregătit să îngurgiteze tarele unui lirism lepădat de locurile comune.

Cu toate-acestea, Sârbu atenționează printr-un grav și uman avertisment:

„nu mă judeca în pripă/rotindu-mi cuvintele ca nume/rabdă-le/nu le priponi/ascultă-le înăuntrul lor –/învelșurile sunt înșelătoare/eu mă întorc întregit/în sămbure” (CREPUSCUL, p. 48), adică, omulecititor, îți transmit un mesaj – ia aminte!

Contactul cu creația lui Aurelian Sârbu obligă la un interesant exercițiu de implicare efectivă și afectivă într-un areal liric în general diferit față de producția poetică actuală.

Nu e vorba de partea, să-i zicem încorsetat-umană, cât de poziția autoru -

lui pe coordonatele unui tip de existențialism protejat discret și plăcut de o metaforizare cel puțin atrăgătoare. Subtil și grațios ca într-un mirabil sublim joc de mărgelă, rareori autorul nostru se trădează pe sine utilizând o comunicare directă cu virtualul destinat al creației sale, precum în *FUGĂ* (p. 38): „te-aș cuprinde cu aripi/scurtându-ne zborul/și drumul îndărăt –/lenea de plutire/la cuib”, și-un excelent final al poemului: „după așezarea apelor/mi-am aninat penajul la uscat/pe-o creangă-n rugină”...

De regulă, el se substituie unor figuri de stil dincolo de care își face mendrele, declarând ritos și cumva arogant: „mă găsește clipa/înălțând piscuri/în cuvinte/nu e nimeni în preajmă” (ALPINĂ, p. 60), încât îți vine să exclami: aha!, acesta e! Fals! Pentru că, printr-un joc inteligent de idei transferate în cuvinte, poate se strecoară, făcându-ne șmecherește cu ochiul, într-o lume a lui în care, dacă nu ești pregătit, dacă nu ești un iubitor sincer de poezie, este greu de pătruns. Interesant mi se pare la Aurelian Sârbu, metoda sau metodele executate ca niște driblinguri elegante dinspre abstract la concret și de la realitate la fabulos chiar datorită unei atente și minuțioase filtrări prin latura psiho-intelectualistă.

Și da: avem în placheta de poeme *Matrice*, (Editura Waldpress, Timișoara, 2020), o demonstrație de forță a ceea ce poate fi considerat o exemplară exteriorizare a poeziei intelectuale, fel cam abandonat de unii producători actuali de literatură lirică.

Este cât se poate de evident că autorul acestei cărți nu numai că este adeptul poeziei de un anumit nivel, ci și unul dintre cei care, cu talent și rigurozitate, o și scrie.

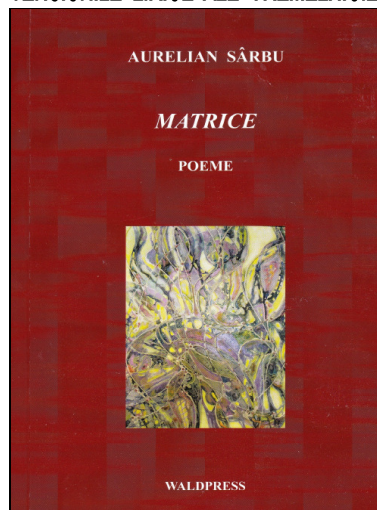
Poate cu unele mici derapaje, adesea intenționat-simbolice, poetul rămâne cu frumoasă și corectă îndărătnicie mult peste o seamă de poeți actuali, iar ca să lămurim definitiv lucrurile, redau un superb și explicit poem de autocaracterizare:

„fug mereu/ vrăjit de întâia lumină/ cu mâinile disperate/ spre stele/ în căutarea unui stăpân//drumul înaltă al chemării/se tot sfârșea întors/în vremea de la început” (DRUM ÎNALT, p. 78)...

Astfel că, precum și în celelalte volume de poeme ale autorului, Aurelian Sârbu, cu unele mici, foarte mici excepții, este poetul care, prin bagajul său intelectual reprezintă creația lirică evadată din năvalnica și-adesea nonvalorică lirică actual-contemporană.

DUMITRU HURUBĂ

TENSIUNILE LIRICE ALE VREMELNICIEI

După ani de constructivă angajare într-o meritorie activitate didactică și apreciată viață cultural-creativă în Cetațe, după o bogată experiență de viață și o mare diversitate de acumulări emoționale, Aurelian Sârbu trăiește acum, cu înțeleaptă discreție, drama lucidității unei senectuți tulburătoare, încărcată de mulțimea gândurilor care își găsesc expresie în versul concentrat al poeziei.

Împătimit literat, cu disponibilități reflexive, impresionat de magia cuvintelor, creează o poezie în care cochetă cu postmodernismul și cu expresionismul, pendulând între arderile și trăirile vârstei și infuzarea expresiei poetice cu metafore revelatorii. Aspirația spre rigurozitatea ordonării vizuale și spirituale se dezvăluie prin seria volumelor de poezii, remarcate prin rafinamentul editorial și tipografic, cu simplitatea austeră a copertelor în culori roșu-bordo, pe care medalioanele reproduc picturi sugestive ale tablourilor lui Mircea Bătcă, complementare fondului ideatic al volumelor, în care dispunerea versurilor, unele apropiate de structura haiku, contribuie la decriptarea simbolurilor sugerate chiar de titlurile poeziilor (*În derivă*, *Spovedanie*, *Pustietate*, *Solitudine*, *Alpină* etc.).

Recentul volum *Matrice*, (Editura Waldpress, Timișoara, 2020) preia și amplifică motive din volumele anterioare, (*Neguțătorul de lut* – 2013 ; *Labyrinth* – 2014; *Jocul cu umbra* – 2017; *Somn alb* – 2019 etc.) oscilând între dorință și resemnare, regret și împăcare, împlinire și descompunere, sub apăsătoare conștiință a trecerii timpului neiertător și a fragilității omului

Pentru Aurelian Sârbu, poezia e un act de cunoaștere a misterelor existențiale, un act de revelații spirituale, în→

LIVIA FUMURESCU

care gânditorul îl subordonează pe poetul care cultivă o poezie-confesiune, transferând elementelor din jur cheia criptică a trăirilor sale. Cu ușoare alunecări în parnasianismul decorativ și antiromantic, autorul jonglează cu o varietate de simboluri (clepsidra, scoica, piscul, furtuna, fluviul, grota, peștera, marea etc.), care, în contextul versurilor, se retrag într-un ermetism derutant, pendulând pe raportul dintre cunoașterea logică și cea metafizică, îngădind tendința cititorului de a le descifra realist semnificațiile. Motivele poeziilor se circumscriu ireversibilității timpului repede trecător, dezamăgirilor existențiale, vulnerabilităților vârstei, cu o subtilă percepție a erotismului. Drama personală a senectutii se convertește în simboluri și în scheme alegorice, în structuri și imagini aparent indecifrabile („ochii ca niște cioburi murdare, orbita nedeslușită, semne pline de somn, replici greu de articulat” - p. 28).

Temele esențiale se circumscriu omenescului chin al căutării echilibrului, al neliniștilor proprii omului aflat în amurg. Poetul abordează două paliere pe care se structurează lirismul său atipic, pendulând între conștiința tragismului uman în declin, împovărat de amintiri, de aspirații înăbușite și de neliniști, de tristeți și de nostalgii, amplificate prin introspecții și mărturisiri ale zbuciumului său la persoana I singular („de dincolo de vreme/ simt/ cum noaptea îmi deschide lumina/ matern/ fără s-o stingă/în drum nevăzut/ mă însoțesc din întineric/copleșitoare alte lumini” - p. 7 sau „plonjez în abisuri/ spre scoica adăpost de perlă/ ivită-n întineric/ podoabă de lumină” - p.58). Pe de altă parte, în alte poeme, folosind persoana a II-a singular, se adresează femeii iubite, conștient de chemarea cuplului adamic, ca prezență fizică dorită, în erotismul zădărnicit însă de neputințele vieții și ale vârstei („lasă-mi mâinile călătoare/ pe tot întinsul trupului tău/ de mătăasă/ să-ți respir și să-ți trăiesc prin toți porii/ petalele cu miros de ambră/ la chemarea înfloririi...” - p.76, deși „în maladia unui timp indecis/ încep să dispar ca o epidermă uzată - declinul anatomiei mele” - p.79).

Tristeți, răni sufletești, angoase, eșecuri, singurătăți, chemări neîmplinite, dorințe înfrânte, regrete se deslușesc în țesătura cuvintelor cu bogate nuanțări („o pată de lumină vei rămâne/ să țină de ancoră și de urât.../ îmi voi lăsa-n cuvinte nostalgii/ parfumul frântelor priviri/ mâinile mele zadarnic întinse să te cuprindă” - p.32). Doritele apropiieri virtuale includ și regretul pentru posibile împliniri erotice neconsumate.

Poeziile lui Aurelian Sârbu sunt o spovedanie cifrată a dramei singurătății și a destinului uman, oscilând între confesiune și introspecție, explorând intimitatea Eului poetic frământat de neliniști, de dorințe și de aspirații, valorificând simboluri polivalente care sugerează suferințe acute, sfâșieri lăuntrice, neorânduiri, simbolizate prin aglomerări de noțiuni aparent aluvionare („...liniștea a împietrit împlinită/ mă sfâșie în cumpăna fântânii/ ca-ntr-un gând fulgurant/ ochiul pândește îndărătul cortinei/ lumini târguite cu grabă/ într-un ungher” - p. 17).

Titlul recentului volum s-ar părea că se substituie „matricei ireversibile”, acelei forme cu unic sens, precum este și viața, în ciuda zadarnicelor încercări de a regăsi echilibrul și armonia de altădată („Zadarnic am tăiat uși/ în zidurile din preajmă/ sunetele nu se întorc/ armoniile nu se recompun - doar zgomote” - p.14). Dezamăgirile vârstei sunt sugerate prin plasarea adverbului la începutul versului, precedând derivatul cu prefix în accepțiune negativă „zadarnic...nu se recompun”). În originalul discurs liric, ca într-un dialog cu cititorul, poetul presimte dificultățile percepției construcțiilor sale poetice („nu mă cerceta/ cu grabă - p.30), fiindcă ermetismul versurilor nu-i ușor descifrabil („nu vei înțelege/ tâlcul cuvintelor mele - p. 24). Poemele lui Aurelian Sârbu experimentează șlefuirea combinațiilor lexicale în „sintagme inedite” (Liviu Petru Bercea), care transmit vibrațiile gândului scormonitor („ajuns la hotarul tăcerii ca osândă/ în înțelesurile mele/ am ascuns înstăpânit în suflet/ cuvântul trudit - p.34). Osânda căutării cuvântului potrivit gândului și zbuciumul sufletului stăpân al trăirilor se contopesc în construcții lexicale inovatoare, având ecou emoțional doar în sensibilitatea cititorului avizat. Trudnicia creatorului de frumuseți se regăsește în metafore revelatorii, precum „furtuni stelare” născând „poemul lumină”, curgând „fluviu lin la vale acum -/ mă desfac deltă/ să-ți cuprind/ marea”, formulând apoi plastic concluzia împlinirii creației („ce scânteie înaltă crește-n cuvinte/ când stelele se-mpreună” (*Constelația poemului* - p. 61).

Premonițiile finalului („intrat într-o inerție ostilă/ orologiul îmi arată/ un timp pe sfârșite”), sub apăsarea neiertătorului tribut al trecerii, sunt sugerate printr-o inedită combinație de cuvinte („la vârsta de gheață/ m-am înstrăinat de nume/ cuvântul începe să-mi moară solidar spre un orizont în derivă” - p.13). Arsenalul sintagmelor care sugerează vulnerabilitățile senectutii e sur-

prinzător de diversificat („plonjez în abisuri/... corăbier de larg/ înlănțuit de catarg/ mă sting în soare... mă cufund/ spre alte adâncuri... tot timpul dat m-a părăsit” etc.).

Ecouri erotice, dorința omenească a afecțiunii împărtășite, se resimt discret în conștiința poetului solitar („mă simt ferecat între ispitele gândului / ...mă veghează încă starea de călător/ deși am uitat să pășesc” - p.68). Nu mai e în floarea vârstei și nu se mai amăgește cu iluzii („nu viscoli zăpezile/ luci-rea lor se potrivește creștelor/ nu mă ispită/ la un foc din vreascuri fragile” - p.69).

Influențele livrești se resimt în titluri, dar, uneori, și în contextul versurilor („*Sheherazada*” - p.64 - „în zare niciun semn/ spre oaza brațelor tale” ; „*Panta Rhei*” - p.71 - „fluviul din mine/ nu mai are cale liniștită”; „*Termopile*” - p.45 - „mă caut printre leșuri/ cumva încă viu/ cumva ucis”)

Poetul caută deslușirea enigmaticei ființe care se destramă, amintind de Heidegger, care considera că problema cunoașterii e singura în stare să dezvăluie misterul esențelor, fără a le altera structura. Propozițiile scurte, cu mesaj concentrat, sugerează oscilațiile dure-roase ale incertitudinilor antonimice care se regăsesc în intimitatea ființei („de sus nu coboară nimeni nicicând/ totul e numai urcus/ o palmă de drum/ până la cer” - p.39). Lectura superficială nu poate dezvălui pulsunile reflexiv-filozofice ale poemelor, care lansează, spre o eventuală abordare emoțională, tema destinului, a timpului, a iubirii, a fericirii, valorificând armonia interioară a versurilor albe, care sfidează prozodia clasică. Scrierea cu literă mică a cuvintelor de la începutul versurilor aduce la numitor comun secvențele care par unice, deși ele repetă omenești tresăriri și zvârcoliri sufletești. Ritmul interior și rima albă, absența semnelor de punctuație favorizează transmiterea vibrațiilor emoționale sensibilității cititorului de poezie, neconstrânsă nici formal, nici ideatic, ci născută din zbuciumul profund uman, transfigurat în forme poetice de intensă subtilitate. Fantazia grafică arhitecturală a poemelor se împletește într-o confesiune de surprinzătoare originalitate, amprentând universul liric cu intuiția trăirilor afective general-umane.

Ne asociem afirmațiilor scriitorului Radu Ciobanu, care consideră că Aurelian Sârbu cultivă „poezia elită, pregnant personalizată, imună la tentația oricăror *trenduri*, deplin accesibilă doar cititorului cultivat, îndelung familiarizat cu subtilitățile expresivității poetice”.

STARE DE URGENȚĂ

Noua carte a domnului Dorin Popa **STARE DE URGENȚĂ/ În spatele ușilor închise/ Antijurnal de izolare** este rezultatul introspecției, victoria zicerii condensate asupra larmei deșănțate, a vorbirii fără control care ne inundă pe toate frecvențele. Volumul vine odată cu constatarea: „am amânat mulți ani să-mi aflu vârsta,/ dar azi, gata!, trebuie să o iau în posesie!”. Scriitura lui Dorin Popa este însă tânără, adolescentină uneori. O ia pe contrasens pe autostrada ritmului și-a rimei. Refuzând retorica prețioasă, cu papion, încheiată la toți nasturii, își exprimă cu claritate gândurile și simțirile, cu vigoarea vizualizării directe, a „transmisiei live”. Versul lui preferă să spună ceva în loc să poarte zorzoane, să sune frumos. Incită, inflamează, seduce, inspiră. Mai și enervează. Cade uneori din pat, într-o melancolie bleagoasă gen w t f! Ce-am făcut cu atâta viață? Pentru că acum, iată, „brusc, viața a devenit mai prețioasă decât știam,/ ce slalom uriaș poate fi o respirație în plus doar,/ o respirație doar, când ieri puteai respira în voie,/ oriunde doreai, oriunde ajungeai...”

Față de mulți artiști, intrați în paranteze în vremea pandemiei, cărora li „se degradează pofta de scris”, cum zicea prin primăvară Bogdan Crețu, el nu a lăsat angoasele vremii să-i sufoce impulsul creației, a surmontat anxietatea din jur prin piruete menite să-i ascundă îndoiala de sine și de semenii. Izolarea îl face mai confesiv. Este ocazia, cu care rar te întâlnești în viață, de a scotoci prin podul prăfuit al memoriei. Și-apoi, momentele de criză profundă în viața societății au darul de a stimula marile creații. Poeții, inutili pentru mințile comune, grosiere, utilitariste au, în clipele de crăpătură ale lumii, pâlparea speranței în ledurile ascunse în podul palmei, în mansarda conștiinței. Turbulențele îi stimulează. Ceața din jur le lărgeste pupilele. Perioada de lockdown, cu toate relele veacului deghizate într-un monstru microscopic, „o furtună ivită parcă/ din pământ, din iarbă

verde”, ne-a purtat, rând pe rând, pe valurile curiozității, la început. Ale neliniștii. Ale îngrijorării. Ale temerii apoi. Până la starea de „watch-your-step!” Și, în sfârșit, la cea de fie ce-o fi, Dumnezeu cu noi!

Bună parte dintre artiști găsesc chinuitor să creeze sub spectrul golirii magazinelor, al crizei de hârtie igienică, al vacarmului indus de știrile panice și al sfârșitului lumii „așa cum o știm”.

Dorin Popa devine și el, la un moment dat, fatalist, cedează în fața anxietății generalizate, induse de „un virus democrat, nediscriminatoriu, corect”, și de media oficială, incoerentă, contradictorie: „Sunt prea tânăr ca să mor acum”... „nu plec, sunt încă tânăr, chiar dacă sunt bătrân”... „frica mi-a încălzit pentru totdeauna filele cărții / la care tocmai scriam”. Dar, cum poezii scriu cu inima și fără ei viața ne-ar fi un banal jurnal de știri, Dorin scoate capul de sub domul de plexiglas și vede că cerul a rămas albastru. Chiar lila-orange, ca să rămân în spectrul său. Și vrea să ne dea și nouă un fascicul din lumina aceea bleu-lila a lui. Refuză să mai fie sabotat de îndoială și teamă: „obosisem să mă tot ascund, să mă feresc/ de ce aș vrea, acum, să mă pun la adăpost,/ să mă ascund, să mă retrag...”. Devine prolix până la efervescență. Se întoarce către sine. „Prin scris, poți

ajunge și la dușmanul interior, cel mai aprig vrăjmaș”, spune chiar dumnealui într-un interviu. Oprit în intersecția momentului, oglinda retrovizoare i se umple de „... fricile zilei de ieri,/ frici de care astăzi îmi este atâta rușine...”, de soundtrack-urile tinereții - Jimmy Hendrix, Jannis Joplin, Jimmy Page -, de geografia căutării sinelui: „locul tău pare a fi mereu în altă parte/ decât locul în care tocmai te afli și-ai vrut/ să fugi din toate locurile atinse...”.

Ieșirea din intersecție dă mereu într-un sens giratoriu, care dă în altul, la alt nivel, și toate trec prin Știubeni, prin Iași, prin Helsinki, Seoul sau Mexico City, Oslo sau Dublin.

Chiar dacă anotimpul fricii de-afară încearcă să ne dezvețe gestica iubirii, Dorin Popa își întoarce fața către relația cu ființa iubită care, îngrijorată și grijulie, înzdrăveneste lumea cu surâsul ei: „cred că doar cineva ca tine va găsi leacurile, leacurile care vor vindeca,/ de virusi, lumea,/ .../ și chiar cred că lumea nu va sfârși curând,/ atât timp cât umerii tăi firavi o pot susține!”

Fragilitatea clipei îl apropie de animăluțele dragi din spațiul de ermitaj, singurele care nu au nicio apăsare, nu-și pun întrebări, nu-și schimbă comportamentul, ca și cum ar înțelege frământarea din aer și vor să-și liniștească stăpânul. După ce a ieșit la pensie, tatăl meu, copil născut la țară, s-a dedicat muncii într-o ogrăjoară de la marginea orașului. Singur acolo, vorbea toată ziua cu orătăniile. O puneam pe seama senilității. Acum abia am înțeles că animăluțele de pe lângă casă pot să-ți împărtășească filosofia, să-ți trăiască tristețile și exaltările fără ipocrizia anturajului uman. Te cred de-al lor: „pisoi devineau înțelepți precum zeii,/ iar cățeii mă credeau mereu mama lor”...

Anotimpurile nu mai au culoare, calendarul se fărâmițează în frisoane. Și, totuși, Dorin Popa găsește fisuri în emoția contemplativă a izolării: „... ceilalți sunt descoperiți ca și mine,/ pandemia ne-a înfrățit așa cum nu credeam!”/.../ „Nu vă fie frică, au fost, în veac, încercări mult mai cumplite”. Simte nevoia să-și încurajeze confrății în ale creației să-și urmeze destinul, imun la orice virus: „că nu am ajuns în punctul acesta degeaba,/ că încă mai →

ALEXANDRU DASCĂLU

sunt povești fascinante pe lume/ care abia așteaptă să fie scrise și vor fi!”. Lumina lor vine din suferință și sunt datori s-o împărtășească (n-am găsit ceva mai potrivit pentru „șeruiască”).

Introspecția alunecă în timp spre anii primei naivități. Ne duce în satul copilăriei, „și-mi umplu iarăși sufletul cu arome uitate în Știubieni”, un Macondo al lui, moldovenesc, care revine obsedant, persuaziv în poeziile sale: „toți oamenii din Știubieni îmi par acum rude,/ chiar dacă în copilărie m-au învinețit destul”. De acolo se aude mărunț cristallul unui clopoțel, care ba îl cheamă, ba îi dă drumul în lumea largă. Trenul, drumurile, la Botoșani, la Iași, la Câmpulung, la București ceva mai târziu, îl îndepărtează de aria pășunistă, ne dau un poet citadin, ferit de sămănătorisme, îi hașurează cu totul originea rurală.

Este momentul unui marșarier temporal pentru explorarea sinelui. Prin „povestea unui adolescent,/ înalt, complexat și stingher/.../ împovărat de tot viitorul”. Prin tinerețea gri, inodoră, „trăită lung, scrâșnit” în spațiul strâmt al socialismului românesc, când ipocrizia socială atinge cote paroxistice. Când „era atâta securism în aer, plutea peste tot”, încât era cenzurat și aerul exhalat și orice idee scăpată în spațiul public prin filtre ideologice frizând absurdul. Adeptul unei quasi-disidențe lejere, cât să nu supere prea tare, să survoleze interdicțiile momentului, nu s-a înscris niciodată în partidul unic. Înșela, prin scriitura meșteșugită, cenzura „Epocii de Aur”, nu se încurca în „firewall”-ul vigilenței structurii, ca cel de la revista *Dialog*, reprezentat de tovarășul Corcaci, care acorda credit textelor sale până în faza „bunului-de-tipar”. Momentul de solitudine îi dă prilejul să scotocească prin colțurile umbrite ale trecutului.

Identifică, retroactiv, elementul toxic care ne-a otrăvit tinerețile: „securismul nu are viață personală, / viața ta este viața lui și o trăiește profund,/ mereu amabil, afabil, săritor, un model,/ cu zâmbetul pe buze, îți face tot binele și / îl găsești peste tot, implicat, descurcăreț,/ el salvează o țară, în vreme ce o afundă!”. Rar am întâlnit o descriere a mai exactă a securistului, personajul omniprezent

în citoplasma societății românești, supraviețuind cu îndârjirea microorganismelor înalt patogene, ca să rămânem în registrul momentului.

Și totuși, prea mult lila-orange dăunează grav sănătății ochiului și-a minții.

Un melanj cromatic obsedant, sâcâitor, ca o ploaie de noiembrie târziu.

Scânteierile timide, controlate ale oranjului stenic, energizant sunt instantaneu anihilate de movul neutralizant, depresiv, melancolic. Lila-orange este fundalul fiecărei pagini. „Bucuria ta este întristarea fără mască/.../ Cu adevărat ești suspendat ca o balanță între tristețea ta și bucuria ta”, i-aș transmite din partea lui Kahlil Gibran.

Căutând filoane de bucurie în luciul mercant al prezentului - „și astăzi cred că fericirea se află în felicitări, / în reclame, în discursuri și în urările sincere de Crăciun!”-, mai face câte un ocol prin nisipurile de aur ale tinereții, de unde ricoșează resemnat. Pentru că, pe atunci, „fericirea a fost mereu a celorlalți, /.../ fericiti erau oamenii muncii din sate și orașe/ fericirea putea fi văzută în filme, la final/ când, încheiată colectivizarea, se căsătoreau”; „de câte ori am reușit să mă înving/ și să mă aburc să prind fericirea de picior,/ am răsturnat donița”.

Sau în povestea niciodată terminată a vechilor iubiri, niciodată foste. Recunoscător acelor dorințe

neîmplinite care l-au inițiat în abc-ul iubirii. „... târziu,/ abia după 20 de ani, am putut vedea/ că tu mă trăiești, că grija ta vindecă/ și sporește, așa cum niciodată/ nu am știut să îmi îngrijesc iubitele,/ chiar dacă am adus lumini (și umbre) în sufletele lor”. Dacă nu am apucat să le urâm sau să le ștergem din softul amigdalei, înseamnă că acele îndrăgostiri mai au puls, respiră subliminal. Și nu intră în conflict cu actuala, definitivă, incurabila iubire: „minunea lila-orange/ care ești, numai de 20 de ani, **era noastră**”... „Fericiti pentru că am fost lăsați/ să ne întâlnim (nefericiti în rest)...”

Scanează din când în când, cu un ochi anxios, cotidianul. Află ce rele mai face perfidul „virus Wuhan” prin lume - sinucideri, crime conjugale, „imaginele TV cu orașe goale...”, „convoaie de mașini pline cu sicrie/.../ vrei să înțelegi, ce poți înțelege,/.../unde se află înțelesul a ceea ce astăzi trăim?”-. Se repliază. Reevaluează clipa ce i-a fost dată, ne-a fost, încă, dată: „totu-i încă posibil, atâta vreme cât încă trăiești,/ doar să trăiești și poți primi ceea ce chiar nu visai”. Întinde, resemnat, un senzor către un viitor care nu-i aparține: „nepoții mei vor citi superficial, vara, la soare,/.../ aproape indiferenți, că am murit/ ca un laș, în războiul din 2020,/ fără să trag măcar un glonț!”

Dacă aș fi și eu poet, încântarea mea supremă ar fi, când trec pe stradă, să aud prin fereastra deschisă a unei case pe cineva recitând/ cântând din versurile mele. Sau să văd în cartea vreunui scriitor însemnat citate din poemele mele. Asta îi doresc poetului Dorin Popa.

Când am terminat de scotocit prin volumul *Stare de Urgență*, nepoțica de cinci ani mă întreabă: ”- Ai terminat povestea aia, Opa?” ”- Nu, Liebbling. E o ‘never ending story’. O să mai avem de citit. Îți promit.”

Și chiar dacă „Sartori vorbește de modificări structurale ale creierului uman, datorită rolului tot mai pregnant al imaginii în mintea noastră”, cum bine remarcă autorul într-un recent interviu, cartea lui e plină de imagini, chiar în 3D, cum place mai nou. O văd în mâinile cititorilor de orice vârstă. Sorbind din ea ca dintr-un vin de soi înainte de culcare, alungându-le somnul.

PE UNDE TRECI TRESARE PIATRA

Despărțindu-se (cred însă că numai aparent) de insolitul topos scriitural, l-am numit (recenzând, de nu mă înșel, al șaselea titlu al Liliane Spătaru, **Iubirile Indris**, 2013), un lironim exotic și enigmatic, fiind vorba totuși numai de *indris*, *indris*-oul acela hispanic (o invenție a spaniolului Isidro Iturat), autoarea îmi propune recent nu mai puțin de două volume, „**m-ascund în vechi cuvinte**” și „**Aripile iubirii**” (ambele scoase la deja reputata editură țirgumureșeană Vatra veche, beneficiind totdeauna de excelentele cuvinte însoțitoare ale editorului, poetul și eseistul Nicolae Băciut). De ce, zic, nu ar fi vorba decât de o desprindere efemeră, mai degrabă născocită, prefăcută? Pentru că, se vede îndată, poetica Liliane Spătaru nu s-a schimbat, cizelându-se, totuși, desfăcându-și mai întins aripa, fundamental: nu lipsește va să zică nici în noile cărți orfismul – urcarea, cum mai spuneam, cu cântul din obscuritatea de sub negurile lumii la lumini, la formă, adică la operă; nu lipsesc încă, în peripețiile textului, himerele scriitoriale care anunță, metafizic vorbind, lumea ce va fi să fie, ființa. Aluzia erotică a îngânărilor, a murmurului amoros ca, spre a zice astfel, în coregrafia candid adolescentină, matinală în ordinea existenței, dar și a îngândurării târzii nu absentează nici ele. Fiindcă, vorba poetei, „...totul lasă urme”, toate reveriile, șoaptele nevinovate, suspinele se împlinească vărsându-se și unindu-se, zice ea, într-un „vad”. Precum, utilizând de intertextualitatea postmodernă, în acest sensibil poem amintind de Lucian Blaga: „Și vântul cenușiu/smulgând catapeteasma/suspinelor adânci/ale Toamnei care pleacă//Și ploaia./Ce-n surde tropote își sapă/Vad, din care să se-adape/lazul, cerbii, piatra./<corola de minuni a lumii> /și/Timpul/fără de coloață/El, care tot pleacă-n/Iluzii de ceață/Urmele-i tot lasă urme.//Totul lasă urme....,(...**Totul lasă urme**, în vol. **...m-ascund în vechi cuvinte**). Adierile liricii blagiene perseverează, lumea adunată în cununi de taine însoțește

neconținut, ca într-o rugăciune ori psalm davidian, memoria autoarei. Ca aici: „Când în sfârșit am înțeles pasul./în aer/Mireasma de Aprilie/Grăita-n <corola de minuni a lumii>-/ Rugăciune./Pe drumul meu rămas/mi-a înnoit veșmântul/cu psalmul de iubire./iubire până dincolo de moarte”. (**Când**, op.cit).

Cum am remarcat și la alte congeneri ale Liliane Spătaru (de regulă în poezia feminină motivele se caută, adesea se regăsesc, tiparele în care scriitorii culeg zvonurile lumii sunt frecvent aidoma), în poemele de față întâlnim extracte din realitatea imediată – o, ca să spun așa, copiere afectiv-ideistică a acesteia, fiind apoi neîntârziat camuflată de o discretă retorică a imaginarului ce la va conferi nota iremediabilului, a ursitei – purificarea aceea pe care o simțim la pragul către imposibil al trupului, la limita care, îndurerându-ne, ne împacă, ne identifică și ne mântuie: deja chiar și în nerostirea cuvântului, în absența numirii; ca într-o invocare a miracolului („Pe oriunde treci/Tresare piatra/Și firul de iarbă/Se înalță încet/S-atingă în taină – dimineață!/Pe oriunde tu treci/Și luna/și noaptea/cuprinde iubirea/Lumii întregi./Doar eu rămân pentru tine/O șoptă!” - **O șoptă**, în vol. **Aripile iubirii**).

Sau precum în această poemă abia răsărită dintr-un suspin: „Răpită-n miez de noapte/de cel mai frumos cuvânt/ născut din vise./Așteptări/și gânduri nescrise./Răpită-n miezul zilei/de soare./De vânt/de verdele pământ/să mă renasc/ pentru poemele nescrise,/

Răpită-n fiecare clipă/aș vrea să fiu// De o iubire necunoscută!” (**Aș vrea să fiu**, op.cit.).

O intimistă meditativă, cum aș numi-o, găsesc în poezia de astăzi a Liliane Spătaru, nu de puține ori o rostire umbroasă, înecată deseori de o vagă, reverioasă tristețe; e o neliniște, iată, ce urcă din încăperile înserate ale unui suflet apăsător de melancolie: „Poezia nu minte/Înfrigurată uneori/ Coboară la tine în palmă./ Apoi/ Ascultă poezia ei/și pari puțin încurcat/ De versul din urmă/ Cum trage în umbră /O lume./ Poezia în poezia ei nu minte./ Însingurată de atâtea ori/În veacul din frunză/ Rămâne!” (**Poezia**, din vol. **m-ascund în vechi cuvinte**).

Așadar, o poezie a meditației în tihna intimității? Și aceasta. Un suflet, mai degrabă o ființă indecisă încă, fluidă, volatilă, o memorie curgătoare căutând însă limanuri certe; unul, se observă repede din răsfoirea ambelor volume, ar fi iubirea – nu strigătul, clamarea, dar căutările amoroase abia schițate, cuminiți, bemolate: „Aud cum podul/își trage apa/mai aproape./ cum lacrima-nserării/ preschimbă-n val/ o salcie./ preschimbă-n zvon/ de toamnă// iubirea ta!” (**Aud podul**).

Sau aici, într-o poemă frumoasă, atinsă însă ușor de norul fatidic (**Nu va fi scris niciodată**, în vol. **Aripile iubirii**): „Ce mai aștepti!/ Du-mă la fântâna albastră/Cu pragul de ceară./Să ne sorbim cuminte/ Iubirea/Într-o seară de jazz/Să ne topim/Pe al toamnei pervaz/Într-un poem//Ce nu va fi scris niciodată!..”.

Nicolae Băciut a observat în cărțile recente ale Liliane Spătaru că realitatea cotidiană e îmblânzită, aș spune, umanizată prin replicarea ei poetică.

O poezie, aș adăuga eu, absorbind sau lăcrimând iubire. Și editorul/prefațatorul citează foarte nimerit din volumul **Aripile iubirii** poemele **Poezie** și **Va veni**, două piese remarcabile: „Poezia - romantică chemare/ muzica./ iubire./ clopote-n amurg/pentr-o iubire/iar peste toate//domina tristețea!” și: „eu te voi privi precum lumina/din poezia/în care te-am iubit cel mai mult./de-acolo/de sus//de pe raftul tău cu cărți/și amintiri”. Subscriu!

A.I.BRUMARU

ÎMPOTRIVA DESTINULUI SAU METAFORA VIE

„Împotriva destinului”, al cincilea roman al scriitorului Iuliu Ionaș, confirmă puterea de metaforizare și de transubstanțiere literară a unor „acte de viață”, a unor „acte de trăire”, cum ar spune Nae Ionescu, fiindcă originea literaturii coincide adesea cu originea filozofării, care constă în uimire, îndoială, cutremurare, iar de aici intuiim neîncetata sete de „ars poetica”, manifestată de critica tuturor timpurilor.

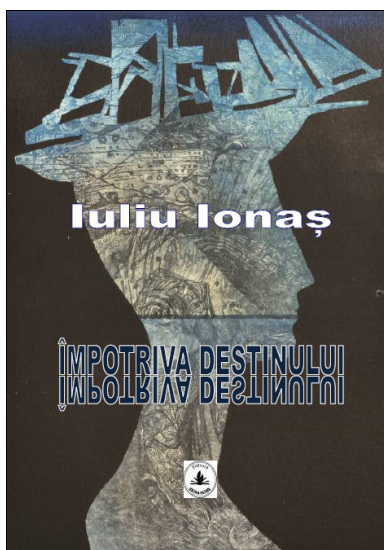
Mă întreb dacă nu cumva sugestia regretatului Ion Itu, care-i cere autorului în cronica la *Cozmeștii* să renunțe la portretele în cărbune (alb - negru) și să utilizeze spectrul luminii solare, l-au determinat pe Iuliu Ionaș să realizeze în acest roman două portrete admirabile, de o cromatică renașcentistă.

Pavel Uilecan, copilul din flori, ca fruct al unei iubiri imposibile, deosebit de inteligent și cu caracter nobil, este respins de două ori pe motiv de dosar la înscrierea la facultățile tehnice militare. Realizând prăpastia morală survenită, el alege să fugă în străinătate, fără a le preveni în vreun fel pe cele două ființe feminine necesare din viața lui: mama lui și iubita sa, Nora (o adolescentă de 17 ani), crezând că în felul acesta le apără de Securitate.

Trecând mai multe granițe, ajunge în Germania, unde întâlnește oameni de suflet plecați din România, care-l ajută să-și împlinescă propriul proiect, cum ar spune J. P. Sartre. După revoluție, se întoarce în România, pentru a-și împlini viața alături de și pentru cele două ființe dragi.

Destinul, dar de fiecare dată altul, de data aceasta îi este favorabil cu tot tragismul său. Își găsește iubita, văduvă cu un copil, Alexandru, și dată fiind puritatea intențiilor sale, reușește să îi câștige încrederea și speranța într-o existență comună.

Credincios - ateu, moral, dar acceptând o „minima moralia” cum ar spune Adorno sau Pleșu, „om universal” și în același timp „om de familie” (om particular), chibzuit și cumpătat ca orice întreprinzător, dar generos până la sacrificiu, nu numai cu cei apropiați, reflexiv și senzual, Pavel Uilecan reprezintă un model uman al elitei românești care a cunoscut exi-

lul, dar din rațiuni ale inimii alege să se întoarcă și să clădească o afacere și o viață frumoasă într-un loc și într-o vreme extrem de neprielnice.

Nora, iubirea pură și oarecum sacră, dintr-o lume desacralizată, credincioasă și de o moralitate ireproșabilă, trece prin disperarea și deznădejdea părăsirii la 17 ani, dar, tenace, reușește să urmeze cursurile Facultății de Finanțe Bănci, fără a avea vreun iubit în timpul facultății, de unde și supranumele de „madonna de gheață”. Se lasă apoi curtată vreo doi ani de viitorul soț Todor, care o readuce la viața sentimentală. Todor moare absurd, fiind împușcat la Revoluție când se întorcea acasă, în mașina unui prieten. Nora este din nou răvășită și îndurerată de un destin păpușar, fiind hotărâtă să trăiască doar pentru fiul ei, Alexandru. Revenirea lui Pavel este echivalentă unei cutremurări, care îi determină trăiri paradoxale și reflecții dintre cele mai profunde.

Fiică și mamă, soție și amantă, reflexivă și senzuală, dar credincioasă până la absurd („cred fiindcă e absurd”), ea temperează anumite porniri demistificatoare ale lui Pavel, cu acel spirit de finețe care determină principii pe care rațiunea geometrică trebuie să le accepte spre fundamentul ei însăși.

Noua familie: Pavel, Nora, Alexandru, mutată în casa cea nouă, făcută după proiectul fostului soț al Norei, arhitectul Todor, va crește după prima excursie în Italia, cu un băiat și apoi cu o fată (Claudiu și Claudia), beneficiind temporar de sprijinul familiei extinse (bunicii și nașii).

Atunci când Pavel este victima unui accident aeronautic, Nora merge în Italia să-i fie aproape și să-l susțină, fiindcă acesta își pierduse vederea la un ochi.

Atunci când recurge la operația de implant de cristalin la ochiul rămas, manifestă o putere a voinței excepțională, procurând o injecție letală pentru situația când ar ajunge la orbire totală.

Eminentul om de cultură A.I.Brumar, în cronica originală și originală a romanului, evidențiază tema, pornind de la maxima - credință a lui Pavel Uilecan, exprimată de anticul Sallustius: „Fiecare este făuritorul propriului lui destin”, și anume: „determinarea umanului prin raportarea libertății sau a liberului arbitru la soartă”

Roman caleidoscopic, întins pe 10 capitole, aidoma Decameronului, în care autorul accentuează asupra dimensiunii umane individuale a istoriei, valoarea indivizilor determinând până la urmă, fie și limitat, valoarea societății, ca atare.

În această perspectivă, putem sesiza în cuprinsul romanului trei portrete tipizate, ce țin mai degrabă de psihologia colectivă: „omul generic”, ca unitate contradictorie după model pascalian (pag.111) „omul etnic”, românul (pag.118) posedând multiple calități și tot atâtea defecte, din care două apar la dimensiuni colosale: lipsa seriozității și a rigurozității și portretul autodidactului (pag.57) al omului neinstruit instituțional, dar cu abilități excepționale și dornic permanent de autoinstruire („doctorul aliajelor”, Ștefan, tatăl Norei).

Orientat, ca și Marin Preda, spre om, uimit de bogăția nuanțelor existenței umane, Iuliu Ionaș creează personaje și situații care reflectă moravurile vremelnice ale societății.

Metafora „împotriva destinului” pare a sugera că între destin și libertate se poate stabili un raport recesiv, întrucât destinul neagă libertatea, dar libertatea îngăduie destinul în măsura în care este creația propriilor alegeri. În acest context, are sens și gândul acesta al poetului-filozof Lucrețiu „din nimic nu se naște nimic”, folosite de Pavel Uilecan pentru a justifica dreptul la fericire al celor care liberi fiind s-au întors împotriva „sforarului vicelan”, destinul (pagina 101).

GHEORGHE CUTIERU

PLAURI SUB STELE

Apărut în 2016, romanul scriitorului Paul Sârbu, pare să ne ghideze încă de la început, prin însuși titlul său atât de sugestiv - *Plauri sub stele* - către mesajul cuprins între paginile sale. Pentru că plaurul, așa cum știe fiecare, este doar un conglomerat de vegetații putrede și mâl, din care viața reușește totuși să răzbească, înălțându-se fragilă, cu foșnetele ei fremătătoare către cer, însă, lipsit fiind de propriile-i rădăcini, este purtat de apele line sau învolburate la voia întâmplării, până când hazardul, în cel mai fericit caz, dacă nu reușește să-l distrugă, îl împotmolește cel puțin temporar, într-un loc. Tot așa cum, similar, eroina principală a romanului, navighează prin țară, prin viață, negăsindu-și niciodată locul său și simțindu-se mereu, precum „*acea femeie fără cap, care mergea înainte prin lume, fără să știe unde*”.

Către sfârșitul vieții sale de perpetuă rătăcire prin lume și după numeroasele încercări de a se agăța de cineva, de fapt de oricine îi părea a fi întruhiparea fantasmelor sale de siguranță, doar pentru a nu se mai simți vulnerabilă și „*singură, așa ca un ogar*”, din amintirile sale fragmentate, ca rod al răbdării scriitorului, se naște acest roman, un veritabil puzzle ce îmbină fragmentele povestirilor Marușcăi – eroina principală a romanului - într-o frescă a istoriei familiei sale, cuprinsă între mijlocul secolului XX și până la începutul secolului XXI.

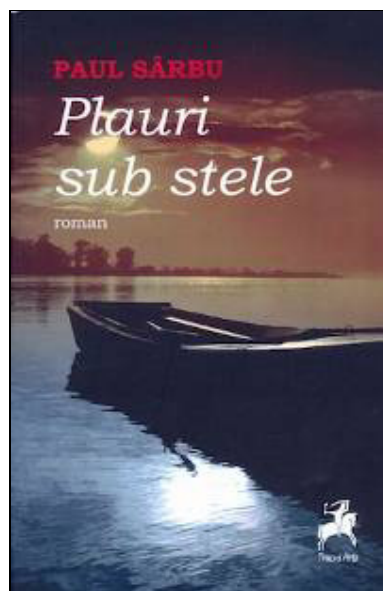
Această istorie începe într-un loc descris cu ochiul poetului, ca fiind o veritabilă „*grădină a raiului*”, care, până și-n vremuri de pandemie reușește să facă viața locuitorilor ei, suportabilă:

„*Coliba lui Melente era văruiată în alb, acoperită cu stuf, cu prispă de lemn vopsită în albastru, fiind umbrită de sălcii. Macii sălbatici, aprinși, pâlpăiau în fața ferestrei. Grădina cu porumb și zarzavat, jumătate, era uscată de secetă, jumătate inundată de apa care venea din „baltă”. În fundul grădinii erau crescute rogoz, ferigi, trifoiș de baltă, care indica apă limpede și curată, volbura de nisip, cu floare albă, mare, ca o pâlnie, frumos mirositoare, nuferi albi și galbeni, amestecați, sub frunzele cărora se*

adăposteau bibanii, știucile, linii ori cărășeii, papură și stuf. Pe lângă gârlă se plimbau egrete ca zăpada, moțate cu gâtul în formă de „S”, care stăteau în așteptare să săgeteze peștele care se apropia, berzele, care aveau cuiburile pe casele acoperite cu stuf, una chiar pe coliba lui Melente, care se repezeau să prindă broaște ori șerpi de apă, stârci cu pene de foc ori cenușii, nu o dată lebede sau hulpavii pelicani, cu ciocurile lor de un cot, care au stăpânit Delta din timpuri imemorabile, veniți din noaptea istoriei, din vremea când pământul era stăpânit de dinozaurii care, în lunga lor evoluție, începuseră să-și ia zborul”.

Și totuși, în pofida acestei frumuseți ce izvora din orice colț al acestui rai, viața, pe la jumătatea secolului XX, nu era deloc ușoară, cu atât mai mult în Deltă - colțul de țară rătăcit undeva la marginea hărții - în care locuitorii săi își trăiau viața parcă pierduți în negurile istoriei. O viață a cărei principală preocupare este supraviețuirea prin asigurarea hranei și a brațelor de muncă, gata să trudească pentru acest scop, zi-lumină. Doar că, așa cum de multe ori s-a dovedit, timpul nu prea are răbdare și istoria merge înainte, devenind un tăvălug pentru mulți. Căci, spre deosebire de dinozaurii „*care, în lunga lor evoluție începuseră să-și ia zborul*”, oamenii, deseori, nu au putut ține pasul cu ritmul schimbărilor, dând astfel dovadă de o capacitate de înțelegere și, în consecință, de o adaptare mai slabă. Astfel că, atât bunicii cât și părinții Marușcăi și a fraților săi, preocupați doar de muncă pentru asigurarea traiului zilnic, nu înțeleg că un om nu se dezvoltă de la sine, cu ușurință cu care se dezvoltă rogozul și pipirigul prin baltă, că principala lui avuție este mintea sa și de aceea, de-a lungul copilăriei și adolescenței sale, are nevoie de multă învățătură și de modele umane pe care să le urmeze. Însă: „*Bunica Aftimia era rea și arțăgoasă, își gonea nepoții cu ciomagul, să nu mănânce din fructe, iar bunicul nu ieșea din vorba ei*”.

Crescuți într-un mediu în care agresivitatea este la ordinea zilei și care se înțește odată cu apariția „*tifosului roșu*”, adus de colectivizarea forțată, când, „*cei care primiseră carnetul roșu se transformă în fiare fără inimă, deși fuseseră de-ai lor, fii*

ai satului!”..., copiii, prinși în războiul dintre adulții aparținând acum unor clase sociale diferite, în care unii sunt declarați „*dușmani ai poporului*”, trebuind să plătească pentru atitudinea lor de nesupunere față de cei ce „*năruiseră o lume*” cu ani grei de pușcărie, devin victime și rămân cu o școlarizare precară (una, două, până la cinci clase). Ghidați de mediul din jurul lor, copiii învață nu doar practicile de supraviețuire, ci și conduita care să le asigure această supraviețuire, în care a fi „*lup*” pentru celălalt, este ceva firesc. Cum fostul „*rai*” devine impropriu pentru un trai normal al familiei, aceasta își caută salvarea în alt județ. O vorbă din popor spune că, dacă-ți schimbi locul, îți schimbi și norocul. Și astfel, întreaga familie, abandonând vechiul loc, speră. Însă se așteaptă ca norocul să vină cumva de la sine, eventual, întruhipat într-o altă persoană, salvatoare. Uită însă, că, nicăieri, omul nu poate fugi de propria sa umbră. Iar umbra este reprezentată de toate neajunsurile pe care le duc cu ei: o educația precară, care nu le permite decât să se zbată ca „*brațe de muncă*” în medii asemănătoare cu cel din care plecaseră, un mediu suprasaturat de superstiții, egoism, primitivism, agresivitate, moralitate îndoielnică. Într-un astfel de mediu, noțiunea de om este dificil de înțeles, pentru că el este privit doar ca un trup; tânăr sau bătrân, puternic sau slab, util sau inutil, un vânat sau o marfă. Noțiunile etice sunt aproape absente.→

TANIA NICOLESCU

Și scriitorul creionează în romanul său scene de o violență extremă, în care abuzul fizic asupra semenilor și asupra propriei persoane – incluzând sinuciderea – este la ordinea zilei, fiind modalitatea cea mai la îndemână pentru rezolvarea diferendelor, adulterul și incestul nu surprind prea mult, neglijarea și abandonul copiilor percepuți mai degrabă ca o povară în existența tumultuoasă a adulților este admis, fiind o cale facilă, căci orice rău provine, desigur, doar din acțiunea diabolică a „necuratului” și nicidecum din lipsa de responsabilitate a celui ajuns adult, care-și dorește să obțină cu orice preț compensații pentru lipsurile din copilăria-i chinuită. O viață în devălmășie și un un adevărat infern dantesc, în care fiecare, devine pentru celălalt, pe rând și fără de milă, prin diverse metode, când pradă, când vânător. Comunitatea nu există, fiecare alegând să rămână cel mult un spectator, preocupat fiind doar de propria-i persoană:

„Pe cheiul Dunării, la Tulcea, un bărbat tânăr, cu barba încălțită, cu ochi de nebun, cu părul cârlionțat, o strânga de gât pe Maria, cu un copil în brațe. Femeia țipa gutural și tușea răgușit, gata să se astupe, fiind cât pe ce să-i cadă pruncul din brațe, oamenii treceau, dar nu se băga nimeni. ... Până la urmă, nimerindu-se o rudă mai îndepărtată a Mariei în drum, Vera, s-a repezit să-i despartă, dar primise și aceasta un pumn în fălci. Vera, înfuriindu-se, începu să-l tragă de părul încălțit pe Ștefan, cărându-i pumni în cap și genunchi în vîntre cu nemiluita și răcnind: „Sălbaticu’ dracului!... Să te întorci în pădure la Letea!...” Cei care se adunaseră pe margine o încurajau: „Așa! Moaie-i oasele sălbaticului!”, dar acesta se întoarse, îi dădu un picior în șezut Verăi, de-o doborî la pământ. Însă femeia nu se lăsă; se adună de pe caldarâm, își scoase pantoful și se repezi la el cu tocul de metal și-l lovi în cap, în față, până-i dădu sângele, până când sălbaticul căzu la pământ! Cel mic țipa ascuțit, oamenii aplaudau!”.

Unii ar putea afirma că romanul descrie mai degrabă tiparul de viață al unor oameni proveniți dintr-o comunitate izolată și aparținând unui specific etnic, însă, cum pe parcursul romanului, personajele, care precum niște nomazi în căutarea fericirii

proprii, colindă țara, schimbând localitățile, regiunile țării sau oamenii cu care temporar se asociază, reîntâlnesc aproape aceleași comportamente și la alții, ca și cum și-ar privi propriile imagini reflectate în zeci și zeci de oglinzi, s-ar putea afirma că personajele zugrăvite în roman reprezintă, mai degrabă, tipul așa-zisului om obișnuit, dintr-o anumită perioadă istorică. Și se consumă atâta ură și violență între personajele lipsite de cea mai elementară omenie din paginile romanului, încât devine mult mai lesne de înțeles cum din niște oameni „obișnuiți” au putut să apară de-a lungul istoriei atâția monștri care, pe timp de război dar și de pace, au ajuns să fie responsabili de dezastrele omenirii. Și aceasta, deoarece: „*nicio achiziție a civilizației umane nu este definitivă. Tot ce se câștigă de-a lungul istoriei acestei stranii specii ce suntem se poate pierde*”[...]. *Dar dacă nicio altă specie nu poate progresa, nicio alta nu poate regresa, așa cum numai omul știe să o facă. Speciile pot dispărea pe cale naturală, dar nu pot cădea „în sine”: nu se poate vorbi de o des-tigrizare așa cum se vorbește de o dez-umanizare*”.³

Și acest proces de dezumanizare e mereu pe aproape, atâta vreme cât achizițiile culturale ale civilizațiilor anterioare nu sunt păstrate și transmise cu grijă generațiilor viitoare, punându-se accent mai degrabă pe gândirea funcțională, utilitară „care are la bază acțiunea[...] și are ca efect doar însușirea unor practici și nu înțelegerea, care necesită educație și ar presupune și o anumită conduită”⁴, și mai puțin pe cea care: „*vizează printr-o meditație explicită asupra felului în care se cuvine să trăiești, obținerea unei comunități de o calitate superioară și în final, o ameliorare a speciei umane, o eusocializare sporită*”.⁵ Romanul Lui Paul Sărbu devine astfel, indirect, un apel către oameni de a veghea la păstrarea umanității și a formării omului ca OM, prin educație.

³Gabriel Liiceanu – „Nebunia de a gândi cu mintea ta”

⁴Gabriel Liiceanu – „Nebunia de a gândi cu mintea ta”

⁵ Gabriel Liiceanu – „Nebunia de a gândi cu mintea ta”

Măgarul din fântână

Fără a se detașa de real, ca scriitor, fresca socială a romanului **Măgarul din fântână**, (ed. StudIS, 2020) al lui Gheorghe Andrei Neagu e o ilustrare exemplară a unei generații aflată debusolat în derivă sentimentală și socială. Luăm contact cu o lume a desfrăului mult deșănțat și zbuciumul unor personaje ce au pariat viața pe cont propriu, fiecare căutând să se descurce cum poate și care mai de care să-l dea pe celălalt în gât. Atât Paul, fiul rebel, copleșit de visuri mărețe, cât și tatăl său Dinu, o-mul matur, capabil de adaptare, trăiesc într-o lume a provocărilor și mituirilor de tot felul: sentimente, carieră, prieteni ... într-o ruletă rusească cu viața. Găsim un Paul prins în hățișul lumii literare, ca și victimele sale Ste-luța și Rozalia, dar și un tată mai cumpătat, hârșit de viața din comunism. Din jurnalul ținut de Paul, aflăm istorii și informații despre vremurile trecute și petrecute printre actori, scriitori, cântăreți, oameni de stat etc., într-un București al anilor 1948-1967. Din dorința de a ajunge scriitor, Paul frecventează în marele oraș o serie de cenacluri, dar constatarea lui e amară: „La câtă filologie am făcut eu la viața mea, n-am întâlnit o așa balamuceală de cuvinte scrise cu pretenție de a fi poezie”. Tatăl îi dă o povață de viață: „Când vine nenorocirea, trebuie să te bizui numai pe tine”.

După moartea „amicelor” cu care, sentimental, trece prin viață, →

(Continuare în p.36)

TUDOR CICU

Blue. Retrograd

Nicoleta-Cristina Scarlat,
eliadista-poet

De cititorul ieșean & cercetătorul operei lui Mircea Eliade, cu numele Cristina Scarlat, am auzit prin anul 2007, când se arăta interesată de opul meu privind *Opera publicistică...* (2006, reed. 2013) a gânditorului român și istoricului credințelor și ideilor religioase de pe planeta pe care o locuim împreună. Intermediată de distinsul cercetător Mihaela Gligor din Cluj, apropierea noastră s-a petrecut grație Internetului și a evoluat tot așa până astăzi, când eliadista de la Iași mi-a făcut plăcută surpriză a debutului poetic în volum, de această dată semnat cu numele întreg, de poetă: Nicoleta-Cristina Scarlat.

Cercetător științific de nivel academic al unui domeniu de profundă originalitate: Cristina Scarlat (n. 2 mai 1972, Iași) deține din 2013 un doctorat în filologie calificat *summa cum laude*, cu teza *Transpunerea operei lui Mircea Eliade în alte limbaje ale artei*, la Universitatea Alexandru Ioan Cuza din orașul natal. Membru al Uniunii Scriitorilor din România, din 2019, a urmat la aceeași universitate un stagiu postdoctoral (2014-2015) cu o temă conexă: *Mircea Eliade, scurt tratat de teatrologie sau introducere într-o dramaturgie posibilă*, în paralel cu alte două stagii postdoctorale în capitala Franței: în 2014 (sub îndrumarea prof. dr. Monique Banu-Borie), respectiv în 2015 (îndrumător, prof. dr. Gilles Declercq), ambele la Universitatea Sorbonne Nouvelle-Paris III. Arts&Médias. În anii 2012-2013, ca doctorand al aceleiași prestigioase universități pariziene, a urmat un stadiu doctoral sub îndrumarea prof. dr. George Banu. Masterul în Literatură română și Hermeneutică literară, cu un stagiu de studii ca bursier Erasmus la Universitatea din Artois, Franța, 2009-2010, confirma activitatea unui cercetător pregătit, destoinic, onest și harnic, dedicat domeniului de pionierat al artelor și instrumentelor media aplicat operei profesorului de la Chicago, ocolind înțelept controverse legate inutil de angajarea politică din tinerețe a marelui filosof al religiilor: *Mircea Eliade. Hermeneutica spectacolului, I,*

Convorbiri (Timpul, 2008); *Mircea Eliade. Hermeneutica spectacolului, II* (Lumen, 2011); *Transpunerea operei lui Mircea Eliade în alte limbaje ale artei* (teza de doctorat – Eikon, 2016); *Mircea Eliade. Hermeneutica spectacolului, III* (Eikon, 2016); *F.F. Coppola & Mircea Eliade, Youth Without Youth. A View from Romania* și varianta românească: *F.F. Coppola & Mircea Eliade. Tinerețe fără tinerețe. O perspectivă dinspre România* (ambele la Eikon, în 2018); a coordonat până acum trei volume, unul multilingv, reunind lucrări ale unor specialiști în opera lui Eliade, din S.U.A., Italia, România: *Mircea Eliade Once Again* (Lumen, 2011) și două bilingve: *Literatura și filmul/ Littérature et cinéma* (Junimea, 2014), respectiv antecedentul: *L'école européenne – école de demain/ Școala europeană, școală a viitorului* (Lumen, 2010).

La fel de admirabil și spectaculos (sic!) apare drumul autoarei de versuri, încununat de numeroase premii, citim „selectiv” pe a doua manșetă a cărții sale de debut în poezie, *Blue. Retrograd* (Iași: Timpul, 2020 – 138 p.): Premiul al II-lea și al revistei *Luceafărul* la Festivalul-concurs interjudețean *Zaharia Stancu* (Alexandria, 1992); Premiul revistei *Dacia literară* la Festivalul *Porni Luceafărul...* (Botoșani, 1994); Premiul Asociației Scriitorilor din Iași și al revistei *Convorbiri literare* la concursul *Junimea* (Iași, 1994); Premiul revistei *POESIS* la Festivalul-concurs *Porni Luceafărul...* (Botoșani, 1995); Premiul suplimentului

literar *SYMPOSION* la Concursul *Junimea* (Iași, 1995); Premiul al II-lea și premiul Bibliotecii *Paul Iorgovici* la Festivalul Național de Literatură pentru Tineret-*Crivaia* (Reșița, 1996); Premiul revistei *CRONICA* la Concursul *Junimea* (Iași, 1997). Un episod deconcertant: cu un an mai devreme, tot la Botoșani, poeta obține Premiul editurii Eminescu, secțiunea de debut în volum la Festivalul-concurs național *Porni Luceafărul...*, ediția a XIV-a, Botoșani, 1996 – cu precizarea că „volumul nu a apărut”. Sec. Textele apar prin publicațiile literare. Fără a intra în depresie, poeta se repliază și scoate pe speze proprii volumul *Blue. Retrograd*. Mai sunt menționate colaborări cu Radio Iași, în domeniile poezie, eseuri, traduceri, recenzii; lectură de autor în Cenaclul *Junimea* la Casa Pogor, Muzeul Literaturii Române-Iași, în același an glorios 1996, la 7 octombrie. Avem astfel portretul unui autor prolific de studii, eseuri, recenzii, interviuri și, desigur, versuri publicate în numeroase reviste de specialitate și de cultură din țară și din străinătate.

Volumul *Blue. Retrograd*, dedicat de Nicoleta-Cristina Scarlat „lui kafka”, conține texte mai recente din creația poetei, cărora autoarea ține să le dateze și localizeze clipa de inspirație, imediat sub fiecare titlu: între 12 ianuarie 2018, Iași și 7 octombrie 2020, Iași; câteva neprecizate; unul la p. 85 datat nesigur „(1993?)”; apoi altul, început la 23 decembrie 2019 în Budapesta și încheiat la 13 mai în Iași (p. 92); sau altele mai vechi, specificându-li-se apariția în reviste literare: „IAR AM FUGIT DE PE CRUCE – poem gotic/ POESIS, nr. 10-11, 1995” (p. 60). Recoltă poetică a unui periplu ce trece și prin Brașov, Budapesta, București, Mănăstirea Nechit-Neamț, ori Paris, ilustrată de grafica semnată Ștefan Gafincu, cartea se compune din cicluri numerotate (influența studiilor aprofundate de cercetătorul științific, sau un gust aparte pentru arta melodică?): *I. IOV*; *II. BLUE. RETROGRAD*; *III. LUPUL DIN LUNĂ*; *IV. INTERMEZZO*; *V. MEMENTO*. Particularitatea poeziei din volumul de debut al Nicoletei-Cristina Scarlat ține stilistic de așa-zisul „dicteu automatic” preconizat/ practicat cu hiperluciditate de →

MIHAI POSADA

suprarealiștii primei jumătăți a veacului trecut, strunit sever de autoare cu introspecția formulată laconic, specifică notației lapidare în psihanaliza inimii, intervenind abundent cu plăcerea calamburului, a jocului sonor de cuvinte ce reprezintă rimele interioare acestei cărți de poeme în proză: „hăturile inimii s-au înhămat la inimă cunoscută ca necunoscută s-au îmbrăcat una pe alta un anotimp până când una a evadat fiindcă a trișat a greșit visul s-a trezit nu putem minți inima nu putem forța cerul misterul nu a evadat e acolo așteaptă măsura perfectă colcăind de misterii nu se lasă furat” (PREA TÂRZIU NU E/ 27 mai 2020, Iași). Aproape parafă auctorială, frecvența termenului ambisemantic „amin” (având sensurile: «Așa să fie!», respectiv «Adio!») plasat la finalul foarte multora din textele volumului, denotă subtil frecventarea spațiilor transcendentului bine temperat, psaltic, în raport cu absurdul existențial, în redundanța litaniei: „sub un cer tulburat din care am plecat ai plecat mințindu-ne că evadăm în lumi mute anesteziate de necunoscute dar doar cerul rămâne tulburat și albastrul dezacordat nouă doar așa ni se întinde forțat care a legat inimile sub un cer tulburat din care am plecat din care ai plecat umbrele ni le răstignim amin” (ALBASTRU DEZACORDAT/ 16 ianuarie 2019, Iași, p. 24). Fiorul liric impresionează în texte mai puțin ludice dar pline de vibratoul sufletesc grav al sonorității unui violoncel: „nu am dreptul să-ți cer sub același cer așteptările pe care ți le-am lăsat ude pe bulevardele marii feude din care m-ai evadat te-ai scuturat de azi de ieri ai evadat sub alt cer relaxat te-au udat alte stele ai mușcat din pâinea altor cuvinte nu ale mele nu te-am htrănit nu ți-am dat să bei apă neînchipuită nedurută și acum te caut cu urciorul plin întârziată speriată că noe a luat în arcă orice mai puțin o albastră libarcă” (NU AM DREPTUL/ 23 mai 2020, Iași, p. 100). Nota generală se potrivește titlului acestuia inspirat pe jumate de sentimentul colorat în albastru anglo-saxon al expresiei *I'm feeling blue* și pe altă jumătate, de asalturile „retrograde” ale anamnezei aferente, emanații ale „haitei din preistoric”.

O personalitate insolită, distinctă în construcția poeziei noastre actuale.

Semnal editorial

THE IMPALER. A BIOGRAPHY OF VLAD III DRACULA

THE IMPALER. A BIOGRAPHY OF VLAD III DRACULA, second edition, în limba engleză (Editura ACTAEON BOOKS) aparținătoare lui Alexandru Buican este o biografie salutară, deoarece Vlad Țepeș nu mai este demult doar o personalitate de istorie locală, ci un simbol mitizat al tiraniei absolutiste medievale care trebuie cunoscut în lumina adevărului faptic, și nu în cea a unor ficțiuni contemporane minore, căci el aparține *de facto* și *de jure* galeriei principilor medievali europeni care au beneficiat de o educație cosmopolită și care au contribuit la stoparea înaintării otomanilor spre Europa Occidentală, precum și la consolidarea unei identități istorice românești și la impunerea unor norme civilizatoare într-o lume a neașezării, a permanentei lupte pentru putere. Sfârșitul său (decembrie 1476, capitolul 22. *His downfall comes this way*), aflat sub semnul incertitudinii, nu este mult diferit de al altor domni ai epocii, dar reliefează faptul că a fost incomod, indezirabil, mai ales pentru boierii care își vedeau amenințată puterea prin revenirea sa pe scaunul Țării Românești, după 14 ani de absență.

Din perspectiva acestei lecturi integrate a personalității voievodului român în contextul istoriei europene a

momentului, rămâne valabilă aprecierea editorilor americani de pe coperta IV a primei ediții în limba engleză: „Alexandru Buican își propune [...] să dea nu o carte, ci CARTEA despre personajul istoric Dracula. Oricât de inconfortabil ar fi pentru cititorul modern, realitățile legate de viața lui Dracula sunt prezentate fără exagerare, dar și fără nicio încercare de a eluda acea realitate psihologică ce l-a făcut pe umanistul Michael Beheim, un contemporan, să afirme brutal: «Dintre toți nebunii și tiranii despre care am auzit în această lume, sub acest cer, de când există amintirea lor, niciun altul n-a fost mai crud»”.

Menționez că el este înscris, *individual*, în sistemul de licitații SICAP, plata acestuia putându-se efectua prin Trezorerie sau Ordin de plată.

DANIELA SITAR-TĂUT

Festivalul de Literatură

„Mihai Eminescu”

Juriul ediției a XXXI-a a Festivalului de Literatură Mihai Eminescu, 13-15 ianuarie 2021, Drobeta Turnu Severin - Băile Herculane – Mănăstirea „Sf. Ana” Orșova, președinte Academician Mihai Cimpoi, secretar Florian Copcea, membri: Paul Aretzu, Vasile Bahnaru (R. Moldova), Nicu Ciobanu (Serbia), Delia Muntean, Lucian Gruia, va decerna Premiile EMINESCU și PAMFIL ȘEICARU unor personalități marcante ale vieții literare românești, cărora în 2020 le-au apărut cărți.

Evenimentul (în care este inclus și sărbătorirea Zilei Culturii Naționale) se va desfășura la Palatul Culturii „T. Costescu” din Drobeta, Primăria Băile Herculane, Mănăstirea „Sf. Ana” Orșova, în condițiile sanitare recomandate/ impuse de autorități.

(Urmare din p. 34)

Paul va constata că va plăti scump vremurile trăite. În „epoca marilor prefaceri”, eroul traversează o lume plină de umbre prin tot felul de unghere ale societății ilustrată scenic cu un realism dur. Prin eroul Paul, autorul realizează și un portret sumbru al epocii trecute. Punerea față în față a sorții omului și animalului din pilda tatălui, cu măgarul prăbușit în fântână, dă romanului tenta de parabolă a vieții ce „va arunca și peste tine cu pământul și bolovanii greutăților de tot felul”, până când moartea va veni să curme umilințele celor chinuți.

MAGDA URSACHE - PAMFLETARUL REDUTABIL

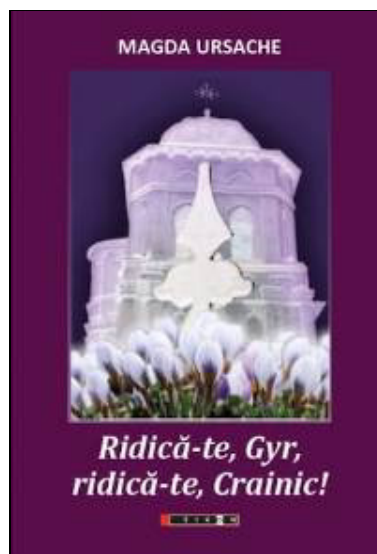
În mare măsură, datorită Magdei Ursache genul pamfletistic actual (din germ. *pamphletistisch*), șade în poziție respectuoasă de drept în fața literaturii noastre. De-o hărnicie neverosimilă, autoarea acestei cărți își proiectează cu precizie și perseverență vitriolantele aprecieri și comentarii asupra unui ținut-existență prin care, încă, mai mărșăluiesc în grup, sau individual, continuatorii braț la braț cu urmașii conștiințioșilor și fanaticilor susținători ai vechiului sistem politico-ideologic antedecembrist. Domnia sa își începe scrierea (*Ridică-te Gyr, ridică-te Crainic*, Editura Eikon, București, 2020) printr-o intrare abruptă în tema generală a cărții: „*Tov Răutu, supranumit călăul culturii române, scuipa «jivinele legionare», cu nemernicie dublată de insolență, «jivine», ca Blaga, Nae Ionescu. Țuțea, Gyr, Crainic, Mircea Vulcănescu, Noica, Mircea Eliade, Ion Petrovici, Anton Dumitriu, V. Voiculescu pe lista neagră fiind – cum se vede – și ne-legionari.*” (*Capitolul I, Ridică-te Gyr, ridică-te Crainic*, p. 25).

Însă, știe toată lumea iubitoare și înțelegătoare de creație că Magda Ursache practică un tip de literatură polemică specială și specifică în care informația simplă este transformată, prin amplificare, în... situație, iar ca o consecință normală a fenomenului, comentariul devine, practic, racordat la imbatabila forță a pamfletului. Nimic nu scapă vigilenței cu care autoarea depistează, analizează, decupează idei sau momente, inclusiv din realitatea imediată și, punându-le sub lupa necruțătoare a observației sale, le transferă cu un fel de grijă maternă în adevărate și distrugătoare diatribe.

Înșuși celebrului CNSAS îi este rezervat un loc anume în pagina 178: „*Dosariada (care ucide) contra actanților politici opoziționi continuă. Cercetătorii CNSAS se descalifică atunci când scot, pe sărite, dosare, când din dosare dispar anume pagini, anume nume, de unde și tupeul celor devoalați.*” (din *Un infern numit Aiud, Gherla, Sighet...*, p. 171). Ca să nu mai vorbesc despre extragerea din contextul general a unor nume ale căror „proprietari” au contribuit (unii

mai contribuie încă) la deversarea spre noua democrație a ideilor nocive și retrograde. La vârf, asemenea unui deziderat de primă și ultimă instanță, rămâne stindardul-ciolan, iar personaje politico-sociale și administrative, cu pretenție de personalități, omit intenționat transmiterea tarelor cu care vechiul sistem politic îngropa cu grijă adevăruri istorice. În această ordine de idei, între multe altele, autoarea concretizează: „*Prin Legea 127/2017 s-a declarat Ziua Națională a martirilor din temnițele comuniste. Dar fără ecou în școală. Cunosce elevii jertfele liceenilor din anii cumplitei prigoane comuniste? Cunosce aspecte din viața celor care i-au precedat pe băncile școlilor, de unde au fost luați și aruncați în experimentul «reeducării» cu bătă și rangă?»* (din subtitlul *De-românizări și des-ființări*, p. 136)...

Prezumtivii și eventualii cititori ai acestui comentariu vor înțelege, sper, și vor fi de acord că el nu poate acoperi în amănunt o scriere de peste 370 de pagini supraîncărcată cu informații și detalii, multe greu spre imposibil de egalat în genul polemic actual românesc... Această și pentru că Magda Ursache își plantează spiritul acid-sarcastic în cam toate domeniile, tratând temele alese cu teribil de „ascuțite ace” ale unei satire amintindu-ne de inteligentele dezlănțuiri călinesciene, caragialești... În acest sens, lectura cărții ne oferă suficiente argumentări pentru ca apropierea de autoare de mai-sus-menționate să nu fie deloc întâmplătoare. Nu mai departe decât în subcapitolul *Despre de-clasarea clasicilor și nu numai* (p. 141), putem cita pentru edificare și probă... din politică: „*(...) F. Mitterand, spusesse la Budapesta că Ungaria a fost nedreptățită la Trianon, ceea ce ar trebui să ne mai tempereze extazul pentru Hexagon. Război unguri-români, asta voia? Ce va face Orban al nostru? (un apropos subtil de... Orban al lor, adică al Ungariei, n.m. DH)*” (p. 143). Și încă, derapând elegant și frumos gândit spre domeniul culturii, spre *adrisantul* cunoscut: „*Rezistența prin cultură e un imperativ, le-ar fi spus un Maiorescu celor ieșiți din cercul de lumină al cărții pentru a intra în alt cerc, al SMS-urilor. Ei nu citesc, ei facebookează vrute și nevrute, recuperarea de sub hipnoza*

telemobilului e grea, iar hipnoza canalelor de divertisment a cam câștigat bătălia cu lectura.” (p. 141). Oho! Atac la... persoane iscându-ți în minte gândul de a o felicita pe autoarea „chițibușară”. Prin extensie, vrând-nevrând, cititorul cade urgent de acord cu pamfletista însoțind-o la întrebarea: „*Pe cine mai impresionează salcâmul tăiat de Moromete, când radem păduri întregi de pe munți întregi?*” (p. 146), răspunsul, cel puțin pentru cititor, venind de la sine, automat: nici într-un caz acest adevăr, ca un dezastru pentru economia națională, nu-i interesează pe... fesbukiștii înveterați! Din nefericire, constată nu tocmai subtil autoarea cărții, rețelele de socializare au început să devină o forță de tot importantă între mijloacele de comunicare... clasice.

Dacă se mai îndoiește cineva de capacitatea intelectual-informațională a Magdei Ursache, prezenta carte spulberă orice reticență, nu doar fiindcă este o lectură interesant-plăcută, ci și pentru că putem vorbi despre un mod propriu de exprimare pamfletistică, de fapt vorbim aici despre un *stil*. În această ordine de idei, *Ridică-te Gyr, ridică-te Crainic!* este cea mai elocventă dovadă.

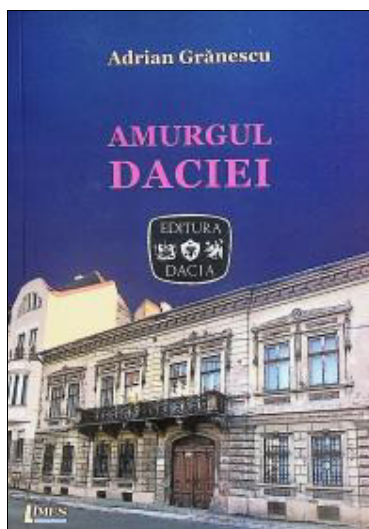
În sensul afirmațiilor mele, sau/și pentru argumente solide și indubitabile, notez câteva subtitluri din cuprinsul cărții, astfel, *Capitole: I. Recurs la tricolor; II. Comunism după comunism; IV. România citește!; V. Jogging prin mass-media...*

DUMITRU HURUBĂ

AMURGUL UNEI INSTITUȚII

O „încercare de istorie culturală”, luând ca studiu de caz Editura Dacia, ne oferă eruditul scriitor Adrian Grănescu, care s-a ilustrat în ultimii ani ca un memorialist prodigios, cu o inspirație autentică, având ca suport o temeinică documentare. După și apoi alături de mai multe volume de proză, în special proză lirică, i-au apărut *De o parte și de alta a cărților*. Publicistică. Amintiri. Eseuri, 2005; *Deasupra și dedesubtul cărților – fețe nevăzute* (publicistică – amintiri – eseuri), 2011 iar recent (2020) *Amurgul Daciei*. O incursiune în viața editorială românească a ultimilor cincizeci de ani, ilustrată, în special, prin activitatea Editurii Dacia din Cluj-Napoca, Ed. Limes). Însușind o experiență îndelungată ca editor (18 ani, între 1974 și 1992) la aceeași Dacia clujeană, autorul a legat în această perioadă bune relații profesionale, a întrunit sarcini editoriale diverse, ca și prietenii prețioase, relevante pentru imaginea complexă a „lumii prin care a trecut”. Acesta menține, în evocarea „vieții editoriale” înainte și după 1989, o distanță obiectivă, dar și o perspectivă simpatetică asupra schimbărilor vremii și locurilor aduse în lumina memoriei.

Autorul debutează meticulos, cu prezentarea analitică a statutului cărții ca obiect de cultură și a câtorva termeni corelați (editură, editare, redactor/lector, tipografie), esențiali pentru tematica dezvoltată în paginile cărții sale. Urmează o succintă trecere în revistă a instituțiilor culturale clujene unde lucrau scriitori, autorii potențiali ai viitoarelor cărți ce vor fi publicate la Dacia: publicații (ziare și reviste, în română și maghiară), universitatea și celelalte instituții de învățământ superior, chiar și teatrul și opera – română și maghiară, filarmica, întreaga ambianță a unui oraș de potențial cultural considerabil, pentru care înființarea unei edituri de calitate era o oportunitate vitală. Câteva note explicative (într-o pagină de „avertisment”) informează cititorul în legătură cu proiectul cărții și structura acesteia. „Încercarea” sa ar fi o „tentativă de definire și o descriere a vieții cărții din țara noastră, într-o anumită epocă, cu predilecție în orașul Cluj-Napoca”. De asemenea, cartea „nu este un

studiu bibliografic”. Referințele trimit doar la aspecte, evenimente de interes pentru narativul propus de scriitor. El a încercat să evite „o enumerare seacă de titluri, de autori, de fapte”. Acestea, deși prezente, sunt puse în context, întăresc ipoteze interesante asupra unor situații cheie în evoluția culturală locală. Ca „redactare” a cărții, autorul remarcă gradul de emoție inițial, însoțit de momentul secund, al cizelării, cu emoțiile „filtrate și decantate mereu”, după consultări cu prieteni și apropiați. Memorialistul își consideră „rândurile” și ca un gest de solidaritate față de colegii editori, „vechii mei camarazi, în totalitatea lor”, de care s-a simțit apropiat chiar și după mutarea într-o altă instituție.

„Un fel de introducere” ne aduce în atmosfera urbană a copilăriei și adolescenței autorului, în relația lui cu cartea, începând din primii ani, dinainte de a ști citi, când contactul cu cărțile se limita la vizionarea ilustrațiilor, a formatelor, la percepția fizică a obiectului-carte, prezență specială sub aspecte multiple. Autorul alternează perspectiva – aceleași cărți sunt percepute și cu ochii adultului – cazul volumului *Moromeții*, cu admirabilele ilustrații de Perahim, adus în casă de părinți, „introdus” memoriei copilului de discuția asupra cărții între aceștia, care o „studiau” la... învățământul ideologic. Note de amănunt însoțesc cartea ca obiect special, asumată cu aspectele ei uneori ciudate, precum un apel la cititori, cerând opinii despre conținut, ilustrații și coperta ei, ori frecvențele „erate” denotând preocuparea personalului pentru calitate, ori solicitarea acesteia, impusă de

„forurile” superioare. Memorabilă e întâlnirea cu două volume Eminescu, unul bibliofil, altul din seria Perpessicius. Ca și, în alt sens, vizita (într-o excursie școlară, în clasa a șasea) la Combinatul poligrafic „Casa Scânteii”, mamut editorial al vremii, care însă i-a oferit tânărului cititor ocazia de a vedea „secretele” producerii (în tipografia complexului) a obiectului-carte. Un pas înainte pe această linie îl face viitorul editor în răstimpul de „practică” la zincografia tipografiei din Cluj, unde își descoperă pasiunea pentru „meșterea” finisării plăcilor de zinc ale ilustrațiilor. Cam în aceeași ani, descoperă adolescentul cititul „liber”, cu cărți de aventuri sovietice („pasionante”) apărute la „Cartea Rusă”, apoi la Editura Militară, în traducere. Date de observație interesante ni se oferă legat de colecția „Biblioteca pentru toți” și principalele ei faze de evoluție. Urmează referințe despre saltul personal decisiv, de calitate, odată cu lectura unor cărți „adevărate”. Aflăm date despre evoluția pieței de carte, politica de subvenționare a unor titluri, despre reeditări și tiraje, din nou despre ilustrații de calitate și nu numai, despre starea (învechită) a tipografiilor naționalizate, despre centralizarea forțată editorială (ESPLA), tipografică (gen „Casa Scânteii”) și, preluând date statistice din câteva bune volume de istoria cărții (semnate de Horia Matei, Nicolae Gheran, Aurel Dîmboiu), - aprecieri despre producția anuală de carte (în creștere), tiraje. Autorul remarcă trecerea, după 1964, la o nouă fază, de cărți „interesante”, autohtone și traduceri, pe subiecte până atunci interzise. Apar noi reviste de cultură în București și în provincie. În doar câțiva ani, „s-a spart” cultura, descentralizarea a produs un nou climat de creație, în cadrul căruia a apărut (în 1969) și Editura Dacia, cu ambiții la nivel național, dar întrunind și aspirații paralele, de lucrări publicate și în maghiară, respectiv germană (practică reîntâlnită la KRITERION, sau tot la Cluj, la revista studentască „Echinoc”). Autorul reînvie inspirat atmosfera vremii, evocând mici evenimente legate de intenția, nutrită (încă de prin 1965) în mai multe cercuri, a înființării unei edituri la Cluj. →

IOAN MARCOȘ

Savuroasă e „povestea” cu aniversarea, în 1967, a 10 ani de la înființarea „Tribunei”, ocazie cu care redactorii de prim plan (Al. Căprariu, Vasile Rebreanu, Radu Enescu) au încercat să-l „debarce” pe Dumitru Mircea. Mișcarea a fost „dejucată” de „hâtrul țaran ardelean”, iar cei trei s-au repliat: Enescu la „Familia”, Rebreanu la Radio, iar Al. Căprariu, puțin mai târziu, la nou înființata „Dacia”, prin înglobarea filialelor locale ale Editurii pentru Literatură și Editurii Tineretului.

Secțiunea, întinsă, dedicată „editurii Dacia – anii șaptezeci”, include o prezentare avizată a sediului instituției, cu descrierea plastică a clădirii, scurt istoric și starea prezentă a familiei proprietarului, dispunerea încăperilor (parter și etaj), cu detalierea destinației lor în activitatea editurii. Se poate sesiza, în reconstituirea spațiilor generoase împrejmuind curtea cochetă, plină de flori, mâna sigură a prozatorului. Tabloul e completat cu situarea clădirii în rama centrului, întărind astfel impresia unei poziții cheie, la răscrucea unor linii vitale de transport public, în apropiere de Centrala Poștei, de Biblioteca Universitară, de arterele/piețele centrului, cu librăriile principale ale urbei, așezare ca și ideală, de neatins ulterior, în peregrinările din perioada „amurgului”.

Profilul nou înființatei edituri (în 1969, cu secțiile română, maghiară, germană) e pus în contextul cultural al epocii, de relativă deschidere. Între alte detalii despre editură, un spațiu deosebit i se acordă directorului – Al. Căprariu, a cărui conducere ingenioasă, echilibrată, și-a pus amprenta pe performanțele deosebite ale instituției. Autorul trasează portretul fizic-intelectual al poetului, pregătirea (filosofică), personalitatea și temperamentul contradictoriu, însă profesional constant, dedicat proiectului major pe care-l realiza, în fruntea unei echipe bine motivate. Ne sunt oferite amănunte, scene, „istorii” pitorești ce întregesc imaginea unui personaj special, ca și ambianța unei epoci, la Cluj efervescente. „Directorul” este evocat într-un șir de anecdote bine conduse de un condei versat, empatic. Pe lângă observațiile proprii, mai sunt aduse depozițiile unor martori atenți, edificați, precum aceea a criticului rafinat, cu har de portretist – Petru Poantă, care întrevește, profund, fața boemă și reversul spiritual al unei

minți scilpitoare.

Autorul accede abrupt în „miezul” faptelor editurii, descriind parcursul unei viitoare cărți în procesul editării: un lot suficient de cărți era discutat în consiliul editurii; prezentarea unei oferte și a potențialului autor era urmată (dacă răspunsul era pozitiv) de invitația către acesta să predea cartea la un anume termen, spre a fi inclusă în plan. Odată încheiat, manuscrisul (dactilograma) trecea pe la secretariatul de redacție, unde se întocmea fișa cărții, se stabilea dimensiunea volumului și finanțele implicate. Era apoi preluată de redactorul de carte, spre citire. La cărțile de știință se mai cereau unul sau două referate externe. La lucrările acceptate se comunica rezultatul și poziția în plan; la cele respinse se comunicau motivele, se propuneau modificări, adăugiri. Odată intrată în plan, cartea mai putea fi supusă și altor peripeții: cenzuri etajate, amânări, suprimări, aproape confiscări ale tirajului întreg, pe motive deseori absurde, de ultimă oră. Manuscrisul aprobat, venit de la tipografie „în tranșe”, era citit iarăși de redactor, de autor, de corector, iar în final se ajungea la redactarea tehnică unde avea loc „proiectarea finală a cărților”. La finele procesului de editare, autorul revine accentuând importanța personalității directorului de editură, rolul său crucial în stabilirea strategiei de editare, în promovarea acesteia la diferite nivele, de unde valoarea „diplomației” acestuia, a relațiilor sale, decisive în promovarea și creșterea prestigiului editurii, într-un circuit virtuos al valorilor. Buna cunoaștere a instituției o ilustrează prezentarea „schemei de organizare” cu specificul muncii pentru fiecare funcție în parte. În acest context, mai aflăm un fapt relevant – „involuția” cifrei personalului (50 în jurul lui 1976), cu aproximativ zece persoane. Comentarii de interes în jurul ideii

centrale („scopul editurii: publicarea, promovarea și răspândirea cărților”) face autorul legat de felurite „operații editoriale”, de aspectele tipăririi și condiția tipografiei clujene, de volumul de muncă și strategiile zilnice de activitate. Sunt atinse aspecte privind protecția muncii (efectele secundare ale lecturii zilnice prelungite și combaterea lor), problema eficienței optime și vârsta la care se realizează (a tinereții relative). Sunt depistate arcele corecturii, prilej pentru un argumentat elogiu al corectoarelor profesioniste, care asigurau ținuta finală a cărților editurii. Pagini generoase, bine informate, de cunoscător în materie, sunt rezervate graficii cărților și graficienilor (nu puțini) de elită ai instituției. Curba descendentă a condițiilor de funcționare, în anii 80, a editurii este exemplar ilustrată cu situația „personalului auxiliar”: de la trei femei de serviciu în 1974, se ajunge, treptat, la una singură; curierul a dispărut cu totul. „Ca într-un roman sud-american a dispărut șoferul (...), apoi, mai târziu, mașina”. I-a urmat „raționalizarea spațiului: câteva încăperi de uz mai puțin evident, însă real, au fost scoase din schemă, cedate altor instituții „obștești”, nefolosite apoi de acestea, rămase tot în „grija” editurii. Consecințele reducerilor erau uneori hilare. Singura femeie de serviciu rămasă angajată nu putea isprăvi la timp curățenia de dimineață, iar rezultatul acesta a fost: un angajat „de serviciu” odată la câteva săptămâni, prin rotație, răspundea de deschiderea clădirii, a cutiei de chei și biroului cu telefoane, iar iarna – de aprinderea focului în sobe. Creșterea ascunsă de atribuții, în fond creșterea continuă a normei, consecință a blocării posturilor rămase libere pune presiune pe starea psihică a angajaților. Se adaugă criza hârtiei, cu tot cortegiul de urmări nedorite, între care calitatea scăzută a cărților și aspectul lor „de criză”, urât.

Editura apare în întregul ei ca entitate vie, care crește, ajunge la apogeu, apoi are o lungă perioadă (cam un deceniu) de agonie și cădere în „amurg”. Empatia e meritul forte al unei evocări de aleasă seducție. Bine documentat și bazat pe o experiență de editor directă, autorul compune o textură evocatoare rezistentă, bine așezată în contextul cultural, politic al urbei. Spre deosebire de regimul →

Sediul editurii

de lucru mai liberal din redacțiile revistelor clujene, editura (instituție cu zeci de angajați) impunea cele 8 ore de lucru standard, pe care, totuși, o parte de personal le mai... scurta. Răspunsul directorului e în stilul-i caracteristic: de o severitate spectaculoasă, anulat ulterior printr-o „premiere” generală, inclusiv a celor „culpabili”. Același director „luminat” are o tentativă de a suprima aproape de tot prezența la slujbă, devreme ce angajații își puteau face norma acasă, în liniște. Au urmat inevitabile reclamații, „dirijate” de sus și lucrurile au revenit la „normal”. Memorialistul reușește o prezentare comprehensivă a numeroaselor serii/ colecții, cu aportul lor la sporirea prestigiului editurii. Relevante în acest sens sunt exemplara colecție condusă de reputatul profesor Mircea Zăciu, „Restituiri” (suprimată fără explicații, însă din motive vizibile), sau seria de tineri prozatori girată de D.R.Popescu, care a reușit s-o mențină pe rol fără atuul unui generic, promovând nu mai puțin valori consistente. Aceeași strategie a „faptului împlinit” a cultivat-o Dacia în multe alte cazuri, într-o ofensivă de gherilă cu succese notabile.

Secțiunea Dacia – „anii optzeci” este cronica unor vremuri tulburi, un amestec de renunțări și succese în marginea cărora suntem invitați la necesare reflecții. Asistăm la eforturile redactorului Grănescu („avansat” la cartea de știință), confruntat, ca și alți colegi, cu rigiditatea cerberilor cenzurii – directe și indirecte, ai cenzurii de partid de după cenzură (în cazul Daciei – reprezentată de cuplul rigid Dulea-Matală). Apoi, în plan mai extins, sunt greutatea întâmpinate de instituție în ansamblu. Un exemplu răsunător este căutarea unui specialist care să scrie un referat la o carte (slabă) de psihologie, referat fără de care cartea nu putea fi respinsă. Omul potrivit era greu de găsit datorită crizei declanșate în legătură cu meditația transcendentă. În cele din urmă, specialistul de curaj V. Săhleanu a rezolvat dilema scriind referatul salvator.

Tot la cartea de știință, naratorul își amintește dificultățile prin care a trecut pentru publicarea a două cărți („Chipurile și priverile Europei”, de P. Comarnescu și „Moneda și problemele ei contemporane” de V. Jinga). Consecințele unui conflict cu

cenzura erau potențial grave. Exemplu în acest sens sunt cazurile altor două cărți, din 1983: „Cina cea mai lungă” de Mircea Opriță și „Ademenirea” de Romulus Zaharia. Prima era incriminată pentru critica aspectului cenușiu al unei urbe nenumite, însă ușor de ghicit, ca și pentru remarci acide la adresa unor notabilități locale. Celei de a doua i se reproșa abordarea prea frontală (deși dovedită exactă) a unor confruntări politice din primii ani postbelici. Pentru ambele, redactorii, ca și directorul editurii, au fost sancționați. Prin 1985, o soartă asemănătoare au avut-o o carte de Vasile Pușcaș despre Petru Groza (sechestrată pentru un motiv meschin) și alta de Silviu Brucan (oprită printr-un telefon de la M. Dulea, desfăcută, corectată după „indicații”, relegate și re-aprobată). Un exemplu rizibil îl oferă cartea unui economist care a citat un pasaj prea vechi din N. Ceaușescu, și pe care lectorul de la București îl voia înlocuit cu unul „la zi”. Negăsind nimic, autorul s-a văzut nevoit să inventeze citatul lipsă, iar cartea apare, fără opreliști. Disputa extremă, de lungă durată, o are autorul însuși legat de cartea proprie („O dragoste ca oricare alta”) pe care „centrul” i-o respingea sistematic, de ani de zile. În ultimă instanță apelează, reticent, la D.R. Popescu, prezent la Cluj la funeliile lui Al.Căprariu. Acesta, discret, îi răspunde în notă pozitivă, dar îi transmite ulterior că va trebui să elimine 100 de pagini. Contrariat, autorul debusolat se execută, ca mai apoi să afle că birocrații cenzurii voiau tăiate 200 de pagini, iar D.R.P. i-a salvat în realitate 100!

Succesele în publicarea de cărți au fost însoțite de lovituri la nivel de instituție, ca și de evenimente dure care au continuat până la căderea regimului opresiv, în 1989. În contul evenimentelor negative, autorul înșiră fapte diverse (pensionarea forțată a adjunctului Vancea, cu fiul transfug; înlocuirea, ca prim secretar la județ, a „academicului” Stefan Mocuța, cu un fost muncitor, primitivul Ioachim Moga; schimbarea din funcție a lui Al. Căprariu, - trecut pe post de redactor-șef – cu Leontin Stoica, de la comitetul județean P.C.R.; venirea, în aprilie 1985, la conducerea Culturii a unui „stângist feroce” - Mihai Dulea; moartea, în 1988, a lui Al. Căprariu). Evocarea atinge, în momente de vârf,

o vibrație umană profundă. În căutarea explicațiilor ultime ale „întunecatului deceniu” nouă, Adrian Grănescu realizează o incursiune atent documentată în relația editurii cu temuta Securitate. Autorul face o analiză persistentă a fenomenului suspiciunii, dar și a eforturilor colegilor de bună credință de a ține cumpăna în limitele bunului simț. O aproximare corectă a amploarei fenomenului o reușește analistul cu ajutorul referințelor din cărți post 1989 (a lui Marius Oprea despre „Rugul aprins”, sau volumul colectiv dedicat lui „Nicu Steinhardt în dosarele Securității” ș.a.).

Un aspect dureros al delațiunii cvasi-generalizate în epocă este atomizarea conștiințelor, teama de a comunica, vecină alienării. Anti-societatea suspiciunii e prezentată pe calea reflecției dar mai ales evocată în concretețea ei, cu detalii, „istorii”, „cazuri” și de asemeni ciudățeni, paradoxale.

Așa sunt demascarea curajoasă a doi informatori - „colega antipatică” din biroul căreia este extras un viitor „raport”; sau stratagema sofisticată a dovedirii unui delator prin copierea textului incriminant. De o cruzime extremă este cazul (din cartea lui Marius Oprea) al poetului „mistic” constănțean Radu Crișan, condamnat abuziv la 12 ani de pușcărie pentru presupusa orientare legionară a „metaforelor” sale.

Recursul temerar al criticului G. Dimisianu, sprijinit de colegi ai săi din U.S.R. a reușit anularea sentinței. La fel de agresivă e acuzarea falsă a două colege din editură de „criticarea” tezelor din iulie 1971. Mai suntem martorii unor situații distorsionate, precum aceea a unor securiști cu „darul scrisului”, profilați pe romane polițiste, sau a altora – plagiatori.

Un amplu capitol, rezervat „ultimilor ani” ai Ed. Dacia, abordează→

această perioadă a editurii (1990-2009, cu avatarul ei Dacia XXI, până în 2012) sub mai multe aspecte: politic, economic, cultural. Fără a se lansa în aprecieri politice abstracte ale anilor 90, autorul rămâne în sfera realității imediate, clujene: zvonurile alarmiste, frenezia îndepărtării semnelor puterii ceașiste, reportajele despre eroii Clujului, anchetarea vinovaților pentru crimele din decembrie 89. În situația tulbură a schimbărilor politice viața cărților e și ea frământată. Apar rapid edituri particulare (Clusium, Echinox). Numeroase antreprize în domeniu sunt improvizații („one man show”), ca text, dar și calitate a hârtiei sau (cu unele excepții) prezentare grafică. În condiții de concurență acerbă, editurile de stat, inclusiv Dacia, se zbat pentru supraviețuire. Din vertijul schimbărilor, prima e pierderea sediului (în virtutea celui „restitutio in integrum”, fatal instituției), ocazie cu care se pierde „biblioteca documentară”. Urmează un șir de alte mutări, în locații din ce în ce mai improprii, pentru ca în final, ultimul ei „director”, controversatul Ion Vădan, să se refugieze într-un strâmt apartament, fără contacte sau perspectivă. Până la căderea finală, după pensionarea forțată a lui Leontin Stoica, au mai condus Dacia – Vasile Igna (capabil de a o menține la nivelul anilor „buni”, retras însă, misterios, diplomatic); Virgil Bulat (combativ, care a avut mai multe încercări de a amâna, pe cale juridică, evacuarea editurii); Radu Mareș (sub al cărui directorat, din păcate, a avut loc pierderea sediului). În fine, editura, privatizată, e preluată de poetul-om de afaceri Ion Vădan, care a avut mai multe încercări (eșuate) de relansare a ei. Alături de practici mai puțin bune, el a patronat și câteva publicații notabile (precum seria amplă de traduceri din Sf. Augustin, a lui Vasile Sav, sau volume de poezie și proză de marcă, republicate). Prin numărul de titluri publicate (în total: 3500), editura și-a menținut renumele. Tirajele mici, în ultimii ani de existență, i-au redus influența. Diminuarea activității a fost marcată și prin extinderea practicii „de avarie” a publicării de lucrări contra cost. O resuscitare temporară a reușit Vădan cu soluția „Dacia XXI” (între 2009-2012), care se încheie însă odată cu moartea proprietarului.

„Prima zi fără Dacia” e sigla simbolică sub care autorul reunește câteva bune zeci de pagini dedicate cronicii „indirecte” a activității și întâmplărilor „Daciei” văzute din afară. Redactorul renunță la postul deținut vreme îndelungată, pentru un altul, la Biblioteca Județeană, de responsabil cu achizițiile de carte. Din noul „punct de observație”, asemănător într-o privință, diferit din alta de cel precedent, scriitorul examinează în continuare starea vieții culturale a urbei, cu evenimente diverse, caruselul apariției și dispariției de noi edituri, multe simbolice, sub-edituri (mai ales după trecerea la digitalizare), simple agenții de reproducere/multiplicare a multor texte discutabile. Cu titlu confesiv, autorul descrie câteva din secretele de creație/redactare a două din cărțile proprii.

Dintr-un ultim capitol al rememorărilor („aproape o postfață”) reținem interesante considerații legate de tirajele realizate de edituri dinainte/post 89, de anvergura unor colecții reprezentative, ca și de plecările unor colegi valoroși, care au continuat înființând și apoi reușind (pe baza experienței câștigate la „Dacia”) să dezvolte edituri proprii, unele de aleasă notorietate.

O binevenită secțiune – ADDENDA întrunește prețioase mărturii despre editură semnate de nume cunoscute ale Clujului cultural (Mircea Tomuș, Ion Brad – din perioada clujeană, Mircea Popa, Tudor Cătișeanu, Viorel Cacoveanu, Mircea Petean). O alta de ANEXE documentare conține lista personalului (1969-2012), „adresele (succesive) la care a funcționat” editura, „viața în imagini” (serie bogată de fotografii), la care se adaugă un util indice de nume. O ediție viitoare ar beneficia substanțial de prezența unei bibliografii reunind numeroasele referințe din notele de subsol.

Noua carte de istorie culturală realizată de înzestratul prozator Grănescu sub genericul „viața” și „amurgul” unei edituri are calitățile speciale ale unei evocări de profunzime dublate de documentația unui studios.

Un eseism livresc deloc fastidios, a cărui dimensiune artistă e atotprezentă într-o punere în scenă vie, ne implică asemeni unei bune lecturi de roman. Romanul Daciei și al unei epoci.

PASSO DOBLE

Shanti Nilaya & Traian D. Stănciulescu

Coborâtă în AGORA ca un *passo doble* – CARTEA stă arhetipal pentru bucuria de a fi iubitori și înțelepți ai tuturor semenilor. Toate acestea spuse în Limba rădăcină a Neamului, dăruită în *illo tempore* întregii lumi... Limba Bătrână – *aratro* – în care Decebal pare a fi rostit cea mai grea sentință a istoriei noastre: „A sosit timpul să ne lăsăm cucerii...” – inițiind astfel înțeleapta strategie ce a făcut posibilă rezistența sufletului românesc printr-o aparentă „retragere din istorie”; prin aplecare la pământ, ca iarba sau ca grâul sub puterea furtunii, pentru ca după trecere să se ridice din nou...

Cu această convingere, dăruim integral – tuturor celor care vor alege să își nuanțeze sensurile de viață – certitudinea că, în acest chip, fiind ÎMPREUNĂ în Numele Său, Dumnezeu însuși se va prinde în hora noastră românească, acolo unde – potrivit tradiției HOO... RA... – soarele însuși a învățat să coboare, pentru a se roti și înălța mai strălucitor, în PARNAS.

Acolo de unde vine și se întoarce sufletul omului însuși.

Autorii

Și voi pleca...

Și voi pleca; tu nici n-o să-ți dai seama,
Vei spune... „pare că și vântu-a stat!”

Nu vei simți nici frigul și nici teama
Că ieri din azi, eu nu te-am sărutat.

Îți vei striga pe coridoare multe
Hainele cuvinte din tăceri,
Dar cine fi-va-n ele să asculte?
Sărut furat din azi și lipsă ieri...

Nu, nu vei crede că îmi port grădina
Sub pleoapă, unde zorii m-au găsit
Când tu mă căutai; va sta lumina
Ca înghețată-n minus infinit,

Ce o vei râde-n zări de iarnă doară –
Zăpezile și norii te vor ști,
Dar nu vor înțelege-a câta oară
Din viață-n viață, iar, te voi iubi!

Shanti Nilaya

 **Nici dacă pleci,
plecată nu vei fi...**

Că nu-mi dau seama pare-a fi o
joacă
de-a vântului ce nu se poate-opri,
pulsând a inimă bătaia de la toacă
ce ieri prin mâine sărutat va fi...

Drept coridoare îți vor fi artere
prin care-n sânge cuvintele se scurg
lăsându-se-ascultate în tăcere
de buzele ce-mi ard a demiurg.

Grădina îți va fi culcuș de flori, o
știu,
cum aburii din noapte îți sunt acum
casă,
lăsându-mă să te găsesc, să-ți fiu
căldură trupului, alt abis al acasă...

În viața cea mai vie suntem datori a
sta
pre-a ne-nțelege totul... și înaltul,
lăsându-mi-te-n dar, iubita mea,
plecând mult mai târziu, unul cu
altul...

Traian D. Stănciulescu

 Când taci

În visul tău cresc maci
De dorul meu, subțiri,
Iar dacă încă taci
E pentru că-i respiri;

La masa ta sunt eu,
Mă-mbăt de tine, știi,
Iar dacă încă tac
E pentru că... tu scrii...

Și când în faptul serii
De umbre te desfaci,

Iar eu nu știu de tine,
E pentru că... tu taci!

Shanti Nilaya

 Tăcute, cuvintele...

De au crescut în voie, pân-acum,
de s-au lăsat tăcute-n dor de dor,
este ca suflul să împletească drum
venirii tale din adânc, ușor... ușor...

Acolo unde scriu sânt așezat de tine,
pentru ca spusul să-mi devină miez
din chip de lut, întors spre mine...
altă măsură, același crez din crez...

Iar când în prag de timp, din vrere
atât de vie alesuri tu sfâșii,
îți legi rostirea în greuri de tăcere,
făcând – prin rod de palmă – grădina
în pustii...

Traian D. Stănciulescu

 De colțuri șlefuită, inima...

În câmpul tău aș vrea să stau, Iubire,
Să mai simt unda vorbeii tale dulci
Și-n apa pură dintr-a ta privire,
În brațe să mă iei și să m-arunci!

Iar uneori, când seara ți-i deșartă
De umbra zilei, foarte mult aș vrea
Să stau în câmpul tău și preacurată
Să mângâi linia vieții-n palma ta.

Știi, nu te văd! Dar grațiile toate
S-au adunat. Să nu îți pară rău!
Chemarea mea le-a coborât și, poate,
În dans vor fi de-acum, în câmpul
tău...

Iar dacă la sfârșit m-ar lua-ntr-o
Cum aș dansa în cercul lor de foc!
M-aș preschimba sub razele de stele
Și te-aș lua pe tine la mijloc;

Aș trece-așa, pe vârful în miezul nopții
În câmpul tău cu rouă aș lăsa,
Să-ți schimbe Universul mersul

sortii-
De colțuri șlefuită, inima!

Shanti Nilaya

 Când iarbă îmi vei fi...

Când iarbă îmi vei fi, din nou,
cândva,
ca să m-așez genunchi, sub ochii tăi,
se vor așterne stele în grădina mea,
să-mi lumineze flori... dealuri și
văi...

Și-așa, îngenunchiat în prag de tine,
lăsând umbrele serii să îmi devină
vis,
pășesc din nou prin câmpuri
serafime,
'nălțând linii din palmă în tot ce a
fost scris...

Și-atunci când voi vedea din nou, în
chip,
cum plasma o prefaci în trup,
mlădie,
va fi ca cerul să rodească-ntr-alt
nisip
coloana timpului nemuritor, ce va să
fie.

Iar dacă valsul se va-încinge-n horă,
plin
de valuri prefăcute-n nesfârșire, în
ocean,
va fi ca mijlocul de cerc să redevină
crin
de clarvedere, privind cu tine, prin
ocean.

Și-așa s-ar scurge timp de viață-n
doi,
călcând pe firele-nverzite, privind
spre undeva,
spre-a ridica în spic avalul din înalt
și a-l întinde-n vârful, de-acum...
pentru cândva.

Traian D. Stănciulescu

**(Poeme din volumul *In nomine
mentis, anima*)**

DOCUMENTELE CONTINUTĂȚII

Transilvania, starea noastră de veghe

(XLI)

Voievozi-țărani sau voievozi-cavaleri?

Evul Mediu evocat de Eminescu este și cult și popular, în același timp. Apar figuri mărețe de împărați, regi, prinți, voievozi, cavaleri, deopotrivă de sorginte occidentală și orientală, înveșmântați în mantii împodobite cu pietre scumpe, îmbrăcați în zale, încoronați cu diademe de aur, locuitori ai unor castele de vis, în calești zburătoare, trase de cai de rasă, așa cum unii dintre aceștia, în ciuda titlurilor pompoase, au alură de simpli țărani, înfrățiți cu doinele și codrii, cu animalele și păsările, cântând din frunză etc. Orașul de demult este, în general, ignorat, fiindcă el este o excepție de la lumea medievală, formată din seniori și vasali, din boieri și țărani, din sate și preoți. Este vorba despre o ordine rurală și cavalierească, pe care orașul avea s-o strice până la urmă, prin plămădirea în el a ideilor de libertate și emancipare, a revoltelor și revoluțiilor. Eminescu evocă și această lume nouă, concurențială și rapace, dar o face, în general, la modul critic. Evul Mediu românesc este figurat de poet drept o lume de țărani isteți, dintre care unii, deși sunt prinți, se înfrățesc cu înfrățiți cu păsările, codrii și dumbrăvile, cu lacurile și luna, cu soarele și râurile. Sunt și anumite excepții de la regulă. De exemplu, Dragoș-Vodă este înfățișat „în toată slava”, în cetatea Sucevei, înconjurată cu „zid de piatră nalt și gros./ Că pe el merg cinci pe jos/ Și au loc cu de prisos./ Că merg trei călări alături/ Și mai au loc pe de lături/ Căii mândri să și-i joace/ Când încolo, când încoace”; tronul domnului se-nalță pe șapte trepte, este acoperit cu baldachin, coroana domnească este de aur, iar pe umerii suveranului stă o hlamidă cu flori de aur cusute, boierii „șed în blane de samur”, au pieptare cu mâneci de oțel, sunt încălțați cu cizme roșii „împintenate”, au platoșe și cămăși de zale („Dragoș vodă cel bătrân”) (36).

Toate acestea exprimă gloria medievală, „epoca de aur” care nu mai este: „Săracă Țară-de-Sus./ Toată faima și s-a dus./ Acu cinci sute de ai/ Numai codru îmi erai.../ Împrejur nășteau pustii./ Se surpau împărății./ Neamurile-mbătrâneau./ Crăiile se treceau./ Numai codrii tăi creșteau...” („Mușatin și codrul”) (37). Cum se vede, chiar și în mirificul Ev Mediu eminescian, lumea dimprejurul Moldovei – mai exact al Țării de Sus sau, cum este chemată în altă parte, lumea Arboroasei (Bucovinei) – se afla în descompunere, în vreme ce țara mușatină creștea împreună cu ai săi codri și cu bărbați ca arborii din codri. Țara era în echilibru, dreaptă așezare și bună rânduială.

În proiectul dramatic „Gruie-Sânger” (ca și în altul, similar, numit „Bogdan-Dragoș”), cei doi descălecători ai Moldovei (din anii 1350-1360) se contopesc într-un „scornit” unic voievod, contemporan cu ceva mai timpuriul Basarab (cu „Tugomir Basarab”, cum zice poetul, voievod sud-carpatic de prin 1310-1352), având un pisar din vremea mult mai târzie a lui Alexandru Lăpușeanu (1552-1561; 1564-1568) (38).

„Scornirea” aceasta (și altele) – legată de folosirea prea laxă a letopisețelor – este blând criticată (mai mult semnalată) de Călinescu (39), deși poetul are două scuze perfect valide: mai întâi, literatul poate modela istoria cum dorește, fiindcă el operează cu imagini artistice (construite prin imaginație) și fiindcă trecutul joacă adesea, în atare cazuri, doar rolul de pretext; în al doilea rând, cercetarea istorică nu avea atunci nivelul din secolul al XX-lea, iar Dragoș, Bogdan și Negru Vodă (identificat adesea cu Basarab) erau socotiți de unii istorici ca rude de sânge.

Astfel, Dimitrie Cantemir, încă punct de reper în veridicitatea cercetării istorice în secolul al XIX-lea, scria: „A doa, să cunoaște că văzind mai pre urmă iarăș acei români [aflați în refugiu în Transilvania] precum locurile lor cele dintâi s-au curățit de poiade tătarilor (precum înaintea vom arăta cum și cu ce mijloc s-au rădicat tătarăi de pe aceste locuri), iarăș cu domnii săi, iar nu cu strânsură din păstori, precum mazăcii pomenesc, s-au înturnat la locurile sale cele de

Conferențiar la Universitatea Populară de Vară „N. Iorga”, Vălenii de Munte, 2020

moșie; adică Dragoș Vod, ficiorul lui Bogdan Vodă, cu o parte în Moldova, iar Radul Vodă Negru, sau frate sau văr lui Dragoș Vodă, cu alta, în Țara Muntenescă” (40). Cu alte cuvinte, lucrurile nu erau foarte clare (după cum nici astăzi nu sunt!) nici pentru istoricii de talia lui Cantemir, deși a doua parte a secolului al XIX-lea, mai ales prin școala critică (pozitivistă), adusesese contribuții semnificative. Dar poetul, nefiind istoric, nu era chemat să țină seamă de aceste noi rezultate de specialitate în creația sa literară.

Eminescu are și tentația de a-i prezenta pe domnii și voievozii români medievali ca pe niște țărani mai răsăriți, mai înțelepți.

Ștefan Vodă, surprins „tinerel”, purta cușmă neagră de miel, arc la spinare, cânta din frunză o doină legănată, apoi doinea din voce, vorbea cu codrul, cânta din fluier, copleșit de dor de casă etc., aidoma unui simplu locuitor al țării, adică țaran. Ispita aceasta au avut-o, mai ales în vremea sămănătorismului, și unii dintre istoricii cei mai mari, precum Nicolae Iorga.

Acad. IOAN AUREL POP

Note

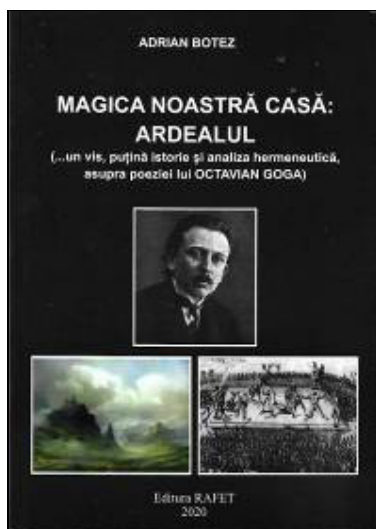
36. M. Eminescu, op. cit., p. 894-896.
37. Ibidem, p. 885.
38. M. Cimpoi, op. cit., p. 12.
39. George Călinescu, Opera lui Mihai Eminescu, vol. I, ed. îngrijită de Ileana Mihăilă, București, 1999, p. 373.
40. Dimitrie Cantemir, Hronicul vechimei a romano-moldo-vlahilor, publicat sub auspiciile Academiei Române..., ediție de Grigore G. Tocilescu, București, 1901, în Operele principelui Dimitrie Cantemir, tomul VIII, p. 475.

SUB FULGERE ALBASTRE: OCTAVIAN GOGA ȘI MAGICUL ARDEAL

În lumea literară există magie, una venind din straturile istoriei. *Ardealul* este această zonă unică, ca un continent într-un veac aurit. Adrian Botez, punând accentul pe viziunea sa asupra literaturii, face o analiză hermeneutică, asupra poeziei lui Octavian Goga. Autorul, poet, eseist inconfundabil, prozator straniu și deschis, vine cu această prezentare, după ce a analizat poezia lui Eminescu sau Dosoftei, ori Emil Botta. Experiența sa hermeneutică l-a condus, inevitabil, spre Octavian Goga.

În cartea *Magica noastră casă: Ardealul (...un vis, puțină istorie și analiză hermeneutică, asupra poeziei lui Octavian Goga)*, apărută la Editura Rafet, în anul 2020, Adrian Botez dedică eseurile și recenziile acelor români care nu-și trădează rădăcinile. O face sincer, cu patos, serios, deoarece Octavian Goga este un „*geniu în stare de ardere*”, un poet exponențial pentru literatura română. El a venit după Mihai Eminescu, izbucnind, în spiritualitatea de la noi, cu poeme în care a pus vibrația picurată, de Dumnezeu, la Geneză. Pământul românesc era cuprins în inventarul divin, poetul a captat miracolele și viitorul, așa cum s-a coagulat în prezentul dintre cele două războaie mondiale. Un timp crunt și revelator, pentru istoria noastră.

Adrian Botez își structurează ampla analiză pe mai multe zone fierbinți, greu de decantat în structurile uzuale ale teoriei literare: *Ardealul* – „*Magica noastră casă*”; *Metanoia lacrimii* – *spre forță stihinic-orfică, de mântuire a neamului*. *Eminescianismul lui Octavian Goga*; „*Luceafărul*” (nedesăvârșit...?! – sau enigmatic?!); al lui Octavian Goga: poemul „*NOI*”; „*Autopsierii*”. „*Casa Noastră*” – *Casa Magică a Vizionarilor*. *Mesia/ „Mesianismul”* – înlocuit de vizionarismul Creștin („*Clăcașii*”); *Epopoea lui Radu Roată*; *Poetul – Profet și nemulțumirile lui*; *Cain și munții*. *Cosmologia bipolară a crucii, la Octavian Goga*; *Timpul, în poezia lui Octavian Goga*; *Cântecul. Poezia/ Cântec/ Mantră: poezia ca ritual*.

Iubirea. Femeia, la Goga. Lupul dacic – Lupul Fenrir. Poetul supus misiunii soteoriologice. Nenorocul, amarul, jalea, jelitul. Învierea; Străinătatea; Vindecarea/ Mântuirea prin strămoși; Concluzii.

Cartea cuprinde o amplă *Bibliografie*, anexe privitoare la operele originale ale lui Octavian Goga, consultate în volume. Referințe critice, evocări în periodice și alte publicații, studii de referință, toate în volume dense. Plus o bibliografie teoretică: stilistică, lingvistică, estetică, hermeneutică, istoria culturii, folclor, folcloristică, tracologie, filozofie, ocultism etc.

La final, ne sunt prezentate date legate de viața și activitatea lui Adrian Botez.

Suntem în prezența unei analize ample, făcută din mai multe puncte de vedere, complexe, bazată pe un material bogat, izvorând din istoria dură a românilor, din delta culturii române, din pasiunea autorului, pentru personajele complexe ale literaturii române. Religia este prezentă și ea, modelează cele douăsprezece capitole și le oferă un portal spre cer și spre istorie. Botez aranjează mai multe tablouri în care este prezent Octavian Goga, activ, dinamic, implicat în viața spirituală.

De remarcat plonjonul făcut de autor în istoria Ardealului, călătoria spirituală prin momentele astrale ale acestei zone. Sunt punctate punctele de sprijin: Sarmizegetusa, momentul Gelu, evenimente susținute de personalitatea unor înaintași demni, precum Ioan/ Iancu de Hunedoara, Gheorghe Doja, Ștefan Ludwig Roth, Avram Iancu, Horea, Cloșca și

Crișan, martorii Marii Uniri de la 1918... Ardealul este perceput ca o importantă **CASĂ**, locul unde românii au avut un pământ al lor, s-au putut defini ca **NOI**.

Adrian Botez pune pasiune în descrierea făcută istoriei Ardealului, se bazează pe multe fapte, documente, date, face trimiteri, explică. Această analiză istorică i-a permis să înțeleagă în profunzime trăirile lui Octavian Goga, să pipăie suferința din această zonă a României. Să simtă sângele amestecat împreună cu vorbele oamenilor, pământul locului, cu miturile și credințele lor, să accepte unirea dintre pământ și cer. Printre fulgerele istoriei apare tipătul unic al ardelenilor, un fior argintat. Cititorul va redescoperi/ descoperi istoria, așa cum a fost - și va înțelege.

În analiza operei lui Octavian Goga, Adrian Botez face o paralelă cu opera lui Eminescu: *Luceafărul/ Noi*. Două capodopere ale literaturii, cu toate agresiunile hermeneutice ale diferiților formatori de opinie literară. Poetul genial a avut o „*casă magică*”, un loc unic, luminat. Oltul apare ca o cetate naturală, un refugiu – „*cetate de scăpare*”, după regulile religioase ale Vechiului Testament. Casa lui Octavian Goga este încăpătoare, încă, a fost sprijin, prin vremuri grele, pentru țărani, lăutari, preoți, cantori, dascăli, secerători manuali, plugari, clăcași. Ei au fost cei mulți, care au dus bătălia fizică și spirituală în istorie. Casa le-a dat argumente solide. Poetul, simțindu-le viața, a transformat marile încercări, marile traume istorice în argumente ale salvării/ mântuirii. Octavian Goga a identificat rădăcinile răului, ele vin dinspre păcatului lui Cain, o extrapolare în istorie. O istorie în care a fost, este/există, la modul activ și etern, Dumnezeu, veghind asupra faptelor oamenilor. prin vremuri.

De remarcat, la bardul ardelean, cântecul dedicat femeii, un cântec pentru vatră, pentru ajutorul de nădejde dat bărbatilor, care au dus lupta spirituală și fizică, pentru Casa Ardealului. Femeia capabilă să nască pe eliberatorul celor care au suferit/ suferă. Poetul a rămas legat de identitatea oamenilor din acest loc special, a conservat legea veche și nouă, stropită cu suferințe crunte. Fiecare ființă de aici poartă, în →

CONSTANTIN STANCU

trup, un cimitir/ țințirim de suflute pierdute, unele anonime. Goga a pledat pentru integrarea Ardealului în România, dar și în Paradisul Pierdut. Toate i-au permis poetului să fundamenteze o viziune asupra destinului în istorie, a eliberării de sub păcatele oamenilor, o ieșire de siguranță spre marea istorie. Poezia lui Goga a fost cântec, ritual, cuvintele au purtat în ele forța luminii, au coagulat energiile rugăciunilor. Eliberarea este bipolară, în sfera spirituală, metafizică și în sfera luptei pentru pâinea cea de toate zilele. Opera lui Goga este scrisoarea adresată împăratului, el pleacă în lume să-și recâștige dreptatea prin eliberare/ înviere. Sub fulgere albastre se încheagă *Cântarea Cântărilor*, cântarea suferinței/ a patimilor.

Ardealul / Har-Deal, muntele harului divin, tărâm sfânt. Paralela cu textele biblice, care au, ca motiv, muntele lui Dumnezeu, așa se arată, în istorie, Ardealul. Sunt motive religioase, dar și orifice, motive istorice, dar și tainice/metafizice. Goga a pus, în tablouri paralele, mitul poporului lui Israel, cu mitul poporului român, comunicarea făcându-se prin vasele comunicante, spirituale, activate de credință.

Un capitol interesant și dens este dedicat vieții marelui poet. Portretul realizat este semnificativ, cuprinde date legate de primii ani ai vieții, debutul publicistic, opera poetică, activitatea de gazetar, activitatea de dramaturg și cea de traducător. Sunt enumerate câteva aspecte legate de activitatea politică a lui Goga, faptele legate de unirea Transilvaniei cu Patria, participant activ la Marea Unire din 1918. Autorul a ținut să menționeze că eroul analizei a fost membru al Academiei Române, primind și premii importante, pentru vremea aceea. Un episod dens e cel al dragostei manifestată față de Veturia Goga (fostă Mureșan), o dragoste intensă și tensionată. Veturia a fost un personaj controversat al epocii, femeie cu educație de ținută, poliglotă (germană, franceză, maghiară). A avut relații politico-sociale controversate, cu persoanele puternice ale vremii: Regele Carol al II-lea, Ion Antonescu, Hitler. Se pare că a fost agent activ al unor rețele de spionaj și interfața pentru unele activități discutabile, sau greu de explicat. Sfârșitul poetului este legat de activitatea Veturiei,

datele fiind relevante. Toate acestea redau un mediu atipic și anistoric, legat de viața lui Octavian Goga.

Ca personaj complex, cu puternică imagine formată la populația română a vremii, scriitor de forță, inspirat și carismatic, personajul Goga a fost analizat de numeroși critici literari sau oameni de cultură, precum și întreaga sa activitate literară. Adrian Botez îi numește „*autopiserii*”, cei legați, exclusiv, de propriile lor viziuni analitice („*des-făcătoare*” și, extrem de rar, „*re-făcătoare*”- „*învietoare*” !), asupra literaturii. Motivațiile au fost complexe: Goga a participat activ la Marea Unire, a ținut discursuri electrizante, opera sa a avut impact în rândul poporului, a fost sincer și deschis, cu un limbaj percutant, în vogă. Personalități marcante au punctat prezența poetului în lumea culturală, de la Titu Maiorescu - la Eugen Lovinescu. Au mai scris despre opera poetului: Eugen Lovinescu, Sextil Pușcariu, Nicolae Iorga, Mircea Zăciu, Mihail Dragomirescu, Ovid Densusianu, Eugen Simion, Șerban Cioculescu, Vladimir Streinu, Nicolae Manolescu etc. Dezbaterea s-a centrat pe *mesianismul* lui Octavian Goga, un subiect fierbinte, mereu actual, când se pune în scenă personajul și sensul în istorie. Textele scrise au avut impact, chiar dacă unele personalități au atacat opera poetică și poetul, dintr-un avânt estetic, doctrinar, religios sau politic. Teodor Vârgolici a scris: „*Octavian Goga a fost cel care a deschis porți noi, nebănuite, în climatul liricii românești. El a adus nu numai un suflu nou, de nobilă esență patriotică și socială, ci și o artă proprie, cu calități de netă superioritate, față de cea a contemporanilor săi. Octavian Goga este deținătorul unei deosebite puteri de exprimare poetică, având darul de a evoca, pregnant și plastic, prin imagini, stări afective, idei și realități concrete*” (p. 217).

Pe de altă parte, Nicolae Iorga sublinia: „*Oriunde ai deschide volumul lui Octavian Goga, veți găsi, pretutindeni, această siguranță în orice observație și în orice cuvânt, această precizie de amănunte*” (p. 212).

Sunt puncte de vedere contradictorii, ele pun în lumină drama poetului, care poate exprima lumina unei lacrimi.

Adrian Botez are comentariul său

favorabil, dar are și meritul de a nota poziția scriitorului în epocă: „*Alungă patimile mele,/ Pe veci strigarea lor o frânge,/ Și durerea altor inimi/ Învaț-mă pe mine-a plânge./ Nu rostul meu, de-a pururi pradă/ Ursitei maștere și rele,/ Ci jalea unei lumi, părinte./ Să plângă-n lacrimile mele*” (p.223).

Adrian Botez a realizat o analiză amplă asupra poetului, a operei sale, asupra personajului politic și carismatic - **Octavian Goga**. S-a bazat pe o amplă documentare, ne-a transmis date importante despre fenomenul literar stârnit de poet, despre vremea în care a trăit, despre istoria specială a Ardealului, precum și asupra forțelor care au acționat în societate, pentru ca o astfel de operă să aibă impact și semnificație istorico-literară. Autorul (hermeneut și revelator de Adevăr) pune o mare pasiune, în expunere - și acribie, în analiză. Sublinierile, frazele - ample, chiar meandrice... - fac, uneori, mesajul și, implicit, lectura - mai dificilă. Dar hermeneutul Botez are curajul (poate, în plus: **dreptul și darul**) de a se exprima cu o brutală sinceritate analitico-sintetică, „*pe șleau*”...

Dimensiunea didactică este mult accentuată, față de anterioarele sale cărți de hermeneutică (...da, din nefericire, e nevoie, din ce mai mult, de „*didahos*” - **învățătură**, în aceste vremi și-n această societate, tot mai pronunțat, **aculturale** și **cvasi-total indiferente, față de „buletinul de identitate” al popoarelor - Istoria...**).

Autorul citează masiv, a găsit esența mesajului poetic, a analizat opera din punct de vedere spiritual, subliniind, mai ales, acest aspect. Persuasiunea lui pune presiune pe cititor, în ciuda unor evenimente→

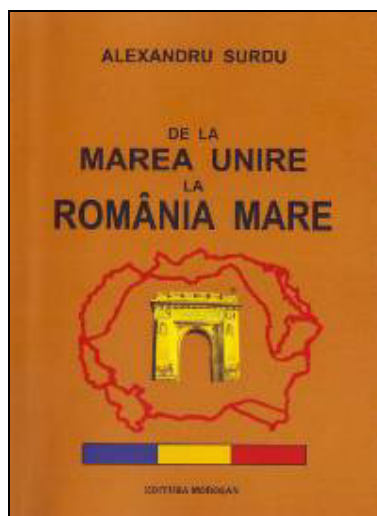
literare, demne de faptele poezilor, din epoca modernă. Fundalul istorico-social asigură densitate analizei, viziune, finalitate și punctează calitățile și erorile unui geniu ardent, pasionat de suferința poporului din care a făcut parte. Firul lirico-patriotic al operei lui Goga este subliniat, prin versuri care depășesc mesajul simbolic, cu note religioase și profund umane: „Din ceata lor, grăbită, se desprinde./ Întreg lăsându-și codrul de merinde./ Cu chipul stins, o umbră de femeie./ Lângă-un răzor ea stă îngrijorată./ Privește-n jos și sânul și-l descheie./ Mângâietor s-apleacă să ridice/Un făt bălan, ce, adumbrit de spice./ A adormit pe-un așternut de glugă./ Ea blând ridică-l, stând îngenuncheată./ Și-ncet îi dă copilului să sugă...” (p.232). Avem viziunea unui viitor, materializată prin **pruncul** ce pare a se naște din unirea femeii cu pământul românesc, o **image mesianică** - deci, cu impact.

Meritul lui Adrian Botez este de a fixa o fotografie veridică a personajului Octavian Goga și a epocii în care a trăit. Vremurile s-au schimbat brutal, personajele poetului, așa cum am arătat mai sus, s-au schimbat. La sat se remarcă acum primarul, polițistul, poștașul - care (încă) aduce pensia și venitul, eventual profesorul cu laptop sau tabletă, mecanizatorul agricol, acționând pe utilaje cu GPS, poate medicul de familie, care vine, pe jos, să pună diagnosticul și tratamentul unei alte lumi, într-o altă paradigmă.

În analiza sa, Adrian Botez a stat de vorbă cu poetul Octavian Goga, undeva pe o plajă a timpului magic, a comentat ideile unor istorici, critici literari sau ale unor oameni de cultură, i-a ironizat, a participat activ la crearea atmosferei în care apar țărani, dascălul, preotul, clăcașul și alte personaje, care au ținut, pe umeri, Lumea Ardealului.

* Botez, Adrian, *Magica noastră casă: Ardealul... (un vis, puțină istorie și analiză hermeneutică, asupra poeziei lui Octavian Goga)*, 422 pagini/ Râmnicu Sărat: Editura Rafet, 2020. Coperta: 1. Octavian Goga (image foto); 2. Furtună în munți (image foto); 3. Supliciu tragerii pe roată, pe dealul Furcilor, din Alba Iulia - a lui Horea și Cloșca (grafică anonimă)...

PENTRU A ISTORIEI UNIME

O carte de înțelepciune istorică, de curând apărută sub semnătura academicianului Alexandru Surdu - DE LA MAREA UNIRE LA ROMÂNIA MARE (Editura Moroșan, 2020) - s-a născut ca răspuns la o constatare abruptă, amară, dar atât de adevărată: „Centenarul Unirii ne-a găsit nepregătiți. N-am avut decât 100 de ani, doar un secol de la Marele Război de apărare a Patriei, timp în care ar fi trebuit să apărăm tot ce au cucerit, cu sângele lor, străbunii noștri. Dar n-am făcut-o...” (p. 7).

Ca atare, măcar acum suntem datori să ne plecăm fruntea - odată cu autorul cărții - rostind cu majuscule câteva cuvinte-rădăcină: *Slavă Eroilor Patriei Române*. Cuvinte pe care se cuvine a nu le uita nicicând, în pofida limbajului de lemn care a început să ne împovăreze de atâta vreme - venind dinafară, dinăuntru? - istoria și sufletul și rostirea.

Slavă Eroilor...! Iată un strigăt tulburător, izbucnit din inima unui român care și-ar fi dorit ca România Mare să ființeze nu doar pentru 20 de ani interbelici, ci pentru mereu, așa cum pulsa aceeași dorință în piepturile de părinți ai părinților... piepturi atât de viu protectoare. Din nefericire, obișnuți cu “somnia istoric” al unei perioade în care doar de la “răsărit” s-a putut gândi (și) pentru noi, românii, ne-am trezit acum ca niciodată în situația de “a nu mai avea nici armată, și nici arme, nici gloanțe...”, privind aparent neputincioși la disputele reînviată vizând reîmpărțirea lumii și așteptând - cum dramatic atenționează

autorul cărții - „cu groaza în suflet să vedem de partea cui vom nimeri, cine va juca la zaruri ce a mai rămas din România Mare...” (p. 10).

Alexandru Surdu ne întoarce prin paginile cărții sale la atenționările perioadei interbelice, când - deși lucrurile păreau a se îndrepta spre bine - acestea cuprindeau în sine, ca în dialectica yin-yang, germenul nesesizat al propriei descreșteri. Să reamintim, citind din carte, câteva din secvențele istorice din perioada când România era încă Mare, cu gândul că vom recupera astfel, implicit, conotațiile spuselor lui Petru Rareș, trădat de boierii moldavi și obligat să fugă în Transilvania: „Vom fi iarăși ce-am fost și mai mult decât atât!”

Aplecându-ne asupra admirabilei aducerii aminte pe care Alexandru Surdu ne-o dăruiește, aflăm bunăoară că numele dintru început al Creștinismului - pavăză în calea „tuturor relelor istorice” și pentru noi, românii - a fost „Drumul” sau „Calea”. Păstrarea peste milenii a Dreptei Credințe le-a îngăduit românilor ca - în înclăștarea primului război mondial implicit - să își facă cruce, șoptind pentru memoria veacurilor: *Acum ori niciodată!* Și așa a fost, în nenumărate întâmplări pe care autorul le povestește. Pentru apărarea capitalei, de pildă, un comandant a trimis în satul Prunaru un regiment de cavaleriști, →

Prof. univ. dr. **TRAIAN-DINOREL STĂNCIULESCU**
Comandor al Ordinului Militar de România

de roșiori, pentru a ataca mitralierele germane cu sabia în mână. Au murit cu toții, for-mând însă cu trupurile lor o „piramidă a morții” prin care gloanțele ina-mice nu au mai putut trece. Sfășietor, dar... PE AICI NU SE TRECE!

Și așa, din aproape în aproape, apărând adesea doar cu pieptul fruntariile Basarabiei și ale Bucovinei care deja aleseseră să se unească cu Țara, Armata Română parcurge Drumul Crucii Noastre, eliberând în cele din urmă și Transilvania, reasezată astfel în trupul României Mari. Așa a fost ctitorită istoric piatra de temelie a Arcului de Triumf al neamului, ctitorie pe care se cuvenea ca istoria ce a urmat a Țării să o cinstească, slăvind-i cu fapte la fel de demne – timp de 100 de ani – darul. Simbolic, am făcut-o așezând crucea suferinței noastre – înveșmântată cu podoabe de aur – pe acoperișul Catedralei Mântuirii Neamului, sfințită la 25 octombrie 2018. Dar altfel, înțelepțiți de greutate, ce ar fi trebuit poate – în chip esențial – să mai facem, aducându-ne aminte?!

În acest chip, să mai adăugăm alte câteva picături de istorie care s-au așezat simbolic sub cupola Centenarului de Unime și pe care le aflăm citindu-le cu ochii mari, pentru amănuntele lor neștiute – dar atât de sugestive – din cartea profesorului Alexandru Surdu. Redescoperim în acest mod – adăugându-le cunoscutei Cruci de pe Muntele Caraiman – și sensurile Crucii de la Piscul Domnului, luminând parcă întreaga Vale a Teleajăului prin coloana luminiscentă a celor 25 de metri înălțime, dar – mai ales – străjuind amintirea celor 800.000 de eroi, între care și cei de la Drajna, căzuți între 1916-2020 pentru ca Tricolorul Românesc să falfăie, nestingherit, întru demnitatea Pământului Românesc.

Extrem de sugestivă prin culorile descrierii sale este povestea simbolică a junilor din Brașov, din scenariul căreia harul narativ al lui Alexandru Surdu pare a se fi desprins, pentru a spune o dată mai mult – dar altfel – istoria de până la Unire a orașului. Numită în germană *Cetatea Kronstadt* sau, atât de sugestiv în latină, *Cetatea Corona* (!), așezarea de la poalele Tâmpiei adăpostea parcă toate etniile lumii, asemenea unui Babilon care reușise să reziste

„încurcării limbilor” prin miracolul schimbului negustoresc susținut de sași, greci, armeni, bulgari, evrei și câți alții, dar și prin asumarea căraușiei pe care etnicii români – depozitați de pământuri, însă rămași liberi – au fost nevoiți să o practice. Așezați după ce au contribuit esențial la construcția Cetății în Șcheii Brașovului, etnicii români au întemeiat o adevărată „republică de neam” în care spiritul ortodox și-a continuat nestingherit credințele și tradițiile sale. Drept dovadă stau ritualurile junilor, extrem de frumoase și de sugestive. Bunăoară, tulburătoare este convingerea veche că dacă unul dintre „junii purtători de brazi” – cum erau numiți tinerii ce așezau mai întâi coroane la Pietrele lui Solomon, vechi lăcaș de cult geto-dacic – va reuși să intre călare în Cetatea Corona, dacă va așeza un brad pe Turnul Sfatului și-l va înconjura de trei ori, zidurile cetății vor cădea și locul va redeveni pentru totdeauna al românilor. Tradiția spune că această magică ispravă a fost făcută deplin abia în 1918, atunci când junii Brașovului au aflat vestea Marii Uniri. Poate că și acum – după un secol de trecere – recucerirea simbolică a Cetății Corona prin ritualul „purtătorilor de brad” ar aminti stihiiilor purtătoare de coronavirus că Pământul Românesc este acela al sănătății spirituale și trupesti, dobândit prin dreapta credință.

Câte altele se mai pot citi în carte despre un secol de istorie românească – citez acum doar titluri de capitole: „Basarabia e România” sau „Bucovina și unirea cu Țara”, „România după 1 Decembrie 1918” ori „Învingerea Ungariei și ocuparea Budapestei”, „Jocurile armistițiilor...” sau „Grănițuirea României Mari”, „Trianon...” – le lăsăm cititorilor ce se bucură de tihna adevăratei lecturi.

Nu putem, la rândul nostru, finaliza considerațiile de față fără a menționa că Alexandru Surdu își încheie cartea prin capitolul „România Mare, 1920-1940”, un „ideal pierdut în noaptea unei lumi ce nu mai este...”. Capitol în care, cu arătătorul înălțat simbolic spre cer, filosoful român amintește două povești purtând o tulburătoare luciditate: povestea *Cetății* lui Albert Camus, care se încheie cu imaginea câtorva șobolani – în aparență lipsiți de însemnătate – dar care purtau

tainic bacilul ciumei negre, roșii și portocalii, respectiv istoria *Bucuriilor simple* ale lui Constantin Noica – „învățător de taină” al învățătorului Alexandru Surdu – care, relatând împlinirile interbelice ale României Mari, le lasă parcă deschise „dezastrului ideologic” ce a urmat să fie. Din care, picături întru „degustare” ne-au fost lăsate – pentru acum – și nouă.

Ca atare, sugestia mai mult decât transparentă a celor cu care (am putea să) ne confruntăm impune să răspundem – cu maximă înțelepciune – la întrebarea care pulsează asupra noastră, ca oameni, ca români: ce avem de făcut în aceste clipe când umanitatea pare a fi suspendată între tensiunea a două conflagrații mondiale, deja trecute, și o fără de precedent „pandemie geopolitică” actuală. O coroană a celor „șase maladii ale spiritului contemporan” – pe care din nou Constantin Noica ne-a lăsat-o întru moștenire – aspiră să devină parcă o tot mai cuprinzătoare „gaură neagră”, manifestându-se aparent dinăuntru, dar stimulată insidios dinafară de același forțe malefice care au stat mereu înapoia marilor conflicte omenesti, marcate de machiavellicul: *divide et impera*.

Așadar, odată mai mult, „stând strâmb și judecând drept” – așa cum zămbind cu înțelepciune făceau străbunii, așezați în fața năpastei cu care ȚARA se confruntă – suntem datori și acum – într-un ceas de întoarcere în istoria trecută a Țării pentru ca istoria viitoare să mai poată fi – să ne întrebăm: CE AVEM DE FĂCUT? Răspunsul? Înainte de orice, ar trebui să reînvățăm principiul major al supraviețuirii: A FI ÎMPREUNĂ. Căci, rostind în termenii spiritului înțelept al lui Alexandru Surdu: VOM FI ÎMPREUNĂ SAU NU VOM MAI FI DELOC!

Așadar, ÎNAINTE, cu toții...

P.S. A PLECAT ȘI DOMNUL SURDU... A plecat departe, viața sa și-o scrie într-o altă Carte...

A plecat știind că din sus de-l cheamă este Glasul Lui ce l-a luat în seamă, încă-atunci de când, răsărit în lume, a-nvățat limbajul Celui fără de Nume, spre-a cere Voi din Adânc de Ființă oglindă să-i fie, Chipul de Conștiință. A plecat în taină, a plecat din poartă gândul să-și împartă cu Aleși de Soartă, să-și odihne duhul în Lumina Vie ce a fost să-i fie altă-mpărăție. (...)

II. A.P. Bănuț Repere biobibliografice

Aurel Paul Bănuț sau A.P. Bănuț, așa cum își semnează lucrările⁶, este cunoscut pentru înființarea *Luceafărului* de la Budapesta (1902)⁷, pentru activitatea sa de promotor al activității teatrale în Transilvania, alături de Zaharia Bârsan (dar neinteresat în prima parte a vieții de afilierea la asociații scriitoricești, spre deosebire de scriitorul născut la Sânpetru, membru fondator al Societății Scriitorilor Români și membru al primului comitet de conducere al acesteia între 1909 și 1911), pentru proza umoristică și pentru o lucrare de memorialistică (de efigii sau portrete), în linia consacrată a reprezentanților „Generației Unirii” la Brașov. S-a născut în Cohalm (Rupea) la 23 octombrie 1881, iar copilăria sa, deloc lipsită de griji după pierderea tatălui la vârsta de doi ani și a mamei la vârsta de șase ani⁸, a fost petrecută la Cohalm și la Copăcel, în familiile Comșa/ Comșia, a bunicului matern și apoi a unchiului după mamă. A urmat cursurile primare la școala grănicerească din Copăcel și la cea săsească din Făgăraș, gimnaziul la Făgăraș, de această dată la școala civilă ungurească și Blaj, pentru ca apoi să se înscrie și la Liceul din Blaj, pe care îl

absolvă la 18 ani, în 1899. Ulterior urmează la cursurile facultății de drept din Cluj, dar se mută în februarie 1902 la Budapesta, unde absolvă în același an. Se înscrie ulterior, în urma bursei primite de la Societatea pentru fond de teatru (S.T.R.), la Conservatorul de Artă Dramatică unde urmează între 1905 și 1907 cursurile la clasa profesorului Constantin I. Nottara (despre care publică o evocare emoționantă în *Oameni de ispravă*), iar ultimul an și încheierea studiilor la Berlin, după cum reiese din propriile notații (publicate în studiul lui Grigore Cojan din 2000, p.27):

Când mă bălăbăneam pe chestiuni subiective pe la Sibiu, în 1905, obțin o bursă pentru a deveni comediant și regizor. Învăț doi ani la Conservatorul de artă dramatică din București și unul la Berlin. La 1 septembrie 1908, cu certificat de absolvire în mână, mă pomenesc director artistic al Societății pentru Fond de Teatru, cu sediul la Brașov⁹.

Așadar, director al societății S.T.R. temporar locate la Brașov¹⁰ (numirea

datorându-le-o lui Alexandru Vaida Voievod și Tiberiu Brediceanu), A.P. Bănuț înființează aici și primul comitet filial al societății¹¹. În perioada în care îndeplinește această, între 1908 și 1914, militează pentru teatrul transilvănean și înființează 64 de comitete teatrale sau filiale în diferite localități transilvănene. În unele dintre acele localități a reușit să publice „foi ocazionale”, cum ar fi, spre exemplu, cazul celei tipărite la „Tipografia nouă” a ziarului *Libertatea* din Orăștie, intitulată *Thalia Română la Alba Iulia. Foaie ocazională edită cu prilejul adunării generale a „Societății pentru fond de teatru român” la 19 și 20 septembrie st. n. 1909*, în altele a reușit să organizeze concerte, cum este cazul filialei Lugoj a societății, în 1910, în beneficiul victimelor inundațiilor de pe Valea Almăjului din 27 iunie din același an. Legat prin conexiuni multiple de Brașov, cum a fost, de altfel, legat și de Blaj sau Cluj, A.P. Bănuț a evocat acești ani plini de entuziasm, cum a evocat, de altfel, și orașul care i-a dat avântul într-o carieră literară umbrată doar de ajungerea comuniștilor la putere. Din aceea perioadă datează debutul său în volum, colaborările cu numeroase publicații brașovene, dar și una dintre, probabil, cele mai frumoase descrieri a Brașovului (reprodusă abia în 1935 în numărul dublu al revistei brașovene *Prometeu*, înființată de I-Al. Bran-Lemeny)¹². Tot în aceeași—

ADRIAN LESENCIUC

⁶ În *Dicționarul General al Literaturii Române* (DGLR) din 2004, numele autorului brașovean apare menționat în forma Aurel P. Bănuț, v. Gabriela Drăgoi. (2004). Aurel P. Bănuț. În Eugen Simion (coord.) *Dicționarul General al Limbii Române* (DGLR), vol.I, A/B, București: Editura Univers Enciclopedic. pp.447-448.

⁷ Chiar dacă, aparent, prima revistă românească înființată la Budapesta e *Luceafărul* brașoveanului Bănuț, așa cum o remarcă însuși prozatorul născut la Cohalm, prima publicație din capitala Ungariei e cea a altui brașovean, Zaharia Carcalechi, autor a numeroase almanahuri și promotor al scriiturii laice în limba română. În 1821 el publică un astfel de almanah la Budapesta, despre care menționează Bănuț în „Răposatul brașovean de origine Zaharie Carcalechi a întemeiat la Budapesta întâia revistă literară a tuturor Românilor, în anul 1821” (p.368). A.P. Bănuț. (1942). „*Luceafărul*” ... în 1902. II. Zămislirea, nașterea, „pater semper incertus”. *Luceafărul*. Serie nouă. Anul II, octomvrie. pp.3667-369.

⁸ Mircea Zăciu notează în Aurel Sasu. (2006). *Dicționarul biografic al literaturii române* (DBLR), A-L. Pitești: Editura Paralela 45, p. 139: „Mama, fiică a parohului Ion Popa Comșa din Copăcel, se stinge timpuriu, de tuberculoză (1888), boală care avea să-i secere și pe frații lui B.”

⁹ Grigore Cojan. (2000). Aurel Paul Bănuț. În Grigore Cojan, *Amintiri cu scriitori brașoveni*. Vol.I. Brașov: Editura Dealul Melcilor. 26-36

¹⁰ În titulatura completă, Societatea crearea unui fond de teatru român din Transilvania (S.T.R.), a fost înființată în la 5 octombrie 1870 la inițiativa din 1869 a lui Iosif Hodoș în parlamentul ungar, în cadrul primei adunări generale de la Deva și sub conducerea unui comitet format din Iosif Hodoș (președinte), Iosif Vulcan (secretar și casier), Vicențiu Babeș, Alexandru Mocsoni și Petru Mihail (membri). Iosif Hodoș, membru fondator al Societății literare române (ulterioara Academie), totodată cel care a înființat alături de fratele său Zahău Hodoș și de vărul Alexandru Papiu Ilarian o societate de lectură la Cluj, a fost, totodată, primul care a susținut înființarea unui teatru național la Brașov, deoarece „elementul românesc e mai compact” aici. S.T.R. s-a întrunit de 41 de ori în numeroase orașe transilvănene. La cea de-a

25 aniversare, în 1905, în cadrul întrunirii de la Brașov, s-a stabilit ca sediul societății să se mute aici. La trei ani distanță, A.I. Bănuț preia conducerea S.T.R. și înființează filiale în Transilvania, prima dintre ele fiind chiar la Brașov.

¹¹ Informația despre înființarea comitetului filial la Brașov, în ciuda faptului că Brașovul reprezenta locul în care se mutase sediul S.T.R., apare menționat într-o scrisoare a lui A.P. Bănuț către George Dobrin din 14.II.1908, care se găsește în Colecția Muzeului din Lugoj inv.1563, în Fondul Dobrin, v. Luminița Wallner Bărbulescu. (1997). „Asociaționismul teatral – Comitetul filial Lugoj al Societății pentru fond de teatru român”. *Analele Banatului*. Arheologie, istorie. V. 351-357. Autoarea notează: „Anul 1908, este un an de răscruce în activitatea S.T.R., care iese din imobilism, apropiindu-se de scopul inițial, prin activarea mișcării teatrale printre altele și ca rezultat al absolvirii Conservatorului de către actorul transilvănean A.P. Bănuț, căruia îi revenea sarcina de a organiza și instrui trupe de diletanți. De altfel A. P. Bănuț este cel care va înființa un Comitet filial al S.T.R. la Brașov, accelerând pe un teren deja pregătit, același proces și la Lugoj” (p.351).

¹² Constantin Paraschivescu. (2014). *Teatrul „Sică Alexandrescu” Brașov. Monografie*. Brașov: TSA. p.36

perioadă, Bănuț publică o serie de studii în anuarele S.T.R., cum ar fi, de pildă, „Rolul artei naționale”, text publicat în *Anuarul XII al Societății pentru fond de teatru român 1907-1908*, Brașov 1909, p.36-38.

Odată cu începerea războiului, A.P. Bănuț este mobilizat în armata austro-ungară și încazarmat la Zeughauss-Kaserne a Regimentului II Infanterie din Praga (unde îl vizitează, conform relatării mai târziu, lingvistul ceh Jan Urban Jarník). Obținând un concediu, îl regăsim în Zărnești, mărșăluind alături de Regimentul 4 Argeș și strigând „Trăiască România Mare!” După întoarcerea în garnizoană, dezertează și se înregistrează în armata română ca voluntar, mai întâi la Iași, în marele cartier General, apoi în comandamentul Corpului IV armată la Onești, comandat de generalul Eremia Grigorescu, unde e încadrat ofițer cu informațiile¹³. Este decazarmat în 1919 și ulterior începe studiile doctorale în științe politice (1925) și în drept (1928), ambele la Universitatea din Cluj. În 1913 se căsătorește cu Elvira Navrea din Brașov, dar divorțează după numai un an. După Unire, așadar, începând cu 1925, devine director al Direcției propagandei culturale în Ministerul Artelor Ardeal și Banat (1925-1927) și îndeplinește, pe rând, funcțiile de Director al Teatrului de Vest din Oradea¹⁴, prefect al județului Târnava Mare, inspector al Direcției Educației Poporului, prefect al județului Someș și primar al localității Ocna Sibiului. În 1928 se căsătorește cu

văduva Aurora Maria Pinția din localitatea bihoreană Tinca și, după ce îndeplinește toate slujbele enumerate începând cu cea de prim director al Teatrului de Vest din Oradea, se retrage în 1940 în satul soției, unde din 1938 devenise președinte al despărțământului Astra. După al Doilea Război Mondial este tras „pe linie moartă” (expresia îi aparține lui Nicolae Stoie)¹⁵. După moartea soției, în 1950, se mută la București, pentru a se reîntoarce în 1957 la Brașov. Moare la 89 de ani la Brașov, la 28 iulie 1970, în cvasi-anonimat. În anul morții editează, totuși, sub egida Asociației Scriitorilor Brașov, împreună cu Sică Alexandrescu, Werner Bossert, Paul Constant, Gherghinescu Vania, Darie Magheru, Georg Scherg, Ștefan Stătescu, Dan Tărchilă, Haralamb Zincă revista *Calendar literar*, tipărită la Întreprinderea poligrafică din localitate.

A debutat în revista pe care a înființat-o, *Luceafărul*¹⁶, iar în volum se consideră a fi debutat la Brașov la Tipografia A. Mureșianu Branisce & Comp. în 1913 cu *Achim „Filăru”*. *Despre lume și oameni*. Monolog în jargon¹⁷. A colaborat cu numeroase

¹⁵ „În concret, la mijlocul deceniului șapte, scriitori brașoveni care ar fi putut gira, prin buna reputație dobândită înainte de 1944 și prin cărțile publicate, apariția unei reviste la Brașov – A.P. Bănuț, Valeria Căliman, Ion Colan, Vasile Copilu Cheatră, singurul dintre aceștia prezentat de George Călinescu în „Istoria literaturii române de la origini până în prezent” (p.943), I. Sassu Dușoara – se aflau „pe linie moartă”, trăgeau după ei opresiunile la care fuseseră supuși de regimul comunist” (p.19), în Nicolae Stoie. (2016). *ASTRA – 50. Etapele unui parcurs sinuos reconstituite din interior*. Brașov: Biblioteca Județeană „George Barițiu”. Nicolae Stoie se înșală, deoarece și A.P. Bănuț a fost inclus în *Istoria* lui G. Călinescu.

¹⁶ Unele surse consideră că debutul lui A.P. Bănuț s-a produs în 1904, în săptămânalul budapestan *Poporul român*, v., spre exemplu, Mircea Zăciu. (1995). Aurel Paul Bănuț. În *Dicționarul scriitorilor români*, A-C. București: Editura Fundației culturale române. 238-240. Chiar dacă a publicat în primul număr al *Luceafărului* corespondența tatălui său cu Aron Pumnul, adevăratul debut este considerat, în opinia majorității criticilor și istoricilor literari, a se fi produs doi ani mai târziu. Grigore Cojan, op.cit., p.28, notează: „În 1904 publică o schiță în săptămânalul „Poporul Român” din Budapesta, fapt considerat a fi adevăratul său debut”. De fapt, debutul adevărat se produce în *Luceafărul* din Budapesta, cu foiletoanele umoristice semnate Zeno Sylvian sau Z. Sylvian, după cum menționează și Dicționarul General al Literaturii Române.

¹⁷ În 1911 apărea la Tipografia A. Mureșianu din Brașov o lucrare intitulată *Un fond al presei pentru popor. O propunere adresată comitetului național*, 36p., semnată

alte reviste literare din țară, în special cu *Gazeta Transilvaniei*, *Țara Bârsei*, *Prometeu*, *Dreptatea Astra* (Brașov), *Patria*, *Tribuna*, *Societatea de Măine* (Cluj-Napoca), *Luceafărul*, *Poporul român* (Budapesta), *Renașterea română* (Sibiu, unde după decazarmare devine director al publicației, alături de V. Hotăran), *Familia* (Oradea). A lăsat numeroase volume de proză – multe dintre ele publicate în tiraje mici – printre care: *Elocvința frackelui Ladislau*. *Cartea părintelui Reteveiu*. Schițe în dialect (Sibiu, 1923); *Lămurirea ucenicilor*. *Raportul docintelui ambulant în penziunea Ierofteiu Cucu despre activitatea Comitetului Teatral din Ardeal și în jur*. Schițe umoristice (Sighișoara: Editura Bibliotecii, 1924); *Eroii din „Hinterland”*. Schițe umoristice (Sighișoara: Editura Bibliotecii, 1925); *Gheorghe Cârțan*. Schițe umoristice (Sibiu, 1927)¹⁸; *Tempi passați*. Umor și satiră din Ardealul de ieri. (București: Editura „Bucovina”, 1931). Volumul de debut a fost republicat în alte trei ediții la Sighișoara, ultimele două cu titlul *Achim „Filăru” despre una-alta*. Monolog în dialect de Târnava-Mare, iar lucrarea de referință, *Tempi passați*, beneficiind de prefața lui Mircea Zăciu, a fost republicată la Editura pentru literatură în 1965 cu titlul →

„Călătorul”. Lucrarea aparține, de fapt, lui A.P. Bănuț.

¹⁸ A.P. Bănuț este cel care a făcut cunoscute visul țaranului din Cârța, care nu era doar de a ajunge la Roma, ci, mai ales, de a îi vedea pe români într-o singură țară. Regăsim aceeași idee și în *Tempi passați*.

¹³ Grigore Cojan, op.cit., p.27.

¹⁴ În numărul din iulie-august 1928 al revistei *Familia*, A.P. Bănuț publica un text intitulat „Problema teatrului de Vest”, în care aduce în dezbatere proiectul lui Ștefan Mărcuș, cel care considera că „Teatrul de vest este o neînălăturabilă nevoie culturală locală pe care *DI Ministrul Lapedatu* va trebui fără zăbava unei singure zile, dintr’un condeiu, s’o aprobe și înfăptuiască”, iar la conducerea lui ar trebui numit un specialist: „În fruntea fiecărui teatru trebuie pus un om de meserie: actor, regizor, sau macar autor dramatic – imuni toți la fluctuațiile, șicanele și betesugurile politice” (p.5), A.P. Bănuț. (1928). „Problema teatrului de Vest”. *Familia*. Seria II, anul III. No.7-8. 5. Întâmplarea face ca teatrul orădean să apară sub auspiciile a trei brașoveni providențiali: ministrul Lapedatu, cel care aprobă înființarea instituției (al cărei dată de înființare este 18 septembrie 1928), A.P. Bănuț, numit director și Zaharia Bărsan, scriitor și actor, cel care joacă rolul principal în prima piesă montată pe scena Teatrului de Vest: *Fântâna Blanduziei* de Vasile Alecsandri, a cărei premieră a avut loc în 13 octombrie 1928.

Tempi passati. Umor și satiră. Evocări. G. Călinescu îl includea pe Bănuț în *Istoria sa* în subcapitolul „Umorul dialectal”, alături de și în descendența lui Victor Vlad-Delamarina, ilustrativ pentru umorului dialectal și pentru „burlescul lingvistic”¹⁹.

Mircea Zăciu afirma despre A.P. Bănuț că, prin proza sa, este un „un umorist în prelungirea ironiei lui Codru Drăgușanu, cultivând și comicul de limbaj, parodiind a ardelenismelor în maniera inaugurată de I.L. Caragiale”²⁰, în timp ce alte dicționare îl numesc după hiperboală utilizată de confrăți, „un Caragiale al Ardealului” (DGLR).

Tot postum, într-o ediție îngrijită și prefațată de Petronela Negoșanu, apărea în 1974 la Minerva lucrarea *Scrieri. [Umor și satiră. Curriculum vitae. Tempi passati. Piese de teatru. Evocări]*. Această lucrare, radiografiind opera scriitorului brașovean, include și evocări/ memorialistică și studii critice, categorie în care se înscrie, deopotrivă, *Oameni de ispravă* (Sibiu, Editura Tipografiei „Dacia Traiană”, S.A. 1939). După război a publicat sporadic, de regulă evocări în broșuri sau simple contribuții în cărți dedicate unor personalități, cum ar fi: *George Dima*. Contribuții la cunoașterea vieții și operei sale (Suplimentul revistei *Muzica*, nr. 9-12, București, 1955; la acest studiu, Bănuț lucra încă din 1928²¹), *Ion Bănescu*. *Un progresist dobrogean*. Despre activitatea ca învățător, revizor școlar, primar al municipiului Constanța, publicat la Brașov în 1962 sau „Gheorghe Coșbuc” în *Coșbuc văzut de contemporani*, publicat la Editura pentru Literatură în 1966. A.P. Bănuț a contribuit și la realizarea celei mai importante operă lexicografice autohtone, *Dicționarului limbii române* al Academiei Române, în prima etapă a redactării sale.

Cu o contribuție remarcabilă în istoria teatrului românesc, cu o operă

consistentă, dar risipită în numeroase publicații, broșuri și cărți care nu s-au bucurat de un tiraj prea mare, cu o încercare timidă de recuperare a operei sale târziu, după moartea sa, și cu o tăcere recentă de aproape jumătate de veac despre cel care a revigorat teatrul transilvănean și care a devenit reper în proza umoristică în grai ardelenesc, A.P. Bănuț este unul dintre cei mai importanți reprezentanți ai literaturii brașovene.

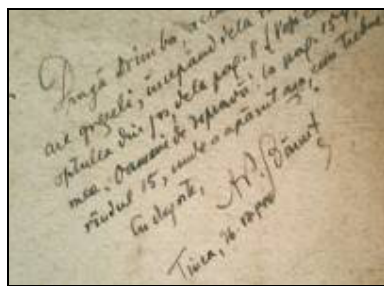
Pensionat după încheierea celui de-Al Doilea Război Mondial, retras în uitare și ignorat de „literații” din perioada proletcultistă, A.P. Bănuț și-a trăit bătrânețile la Brașov unde, abia în ultimii ani, odată cu apariția *Astrei* și cu încercarea de reconsiderare a marilor nume ale literaturii interbelice, a început să publice sporadic cuvinte de salut, amintiri, schițe. Despre acei ani de umilință și uitare, atât pentru A.P. Bănuț cât și pentru alți mari cărturari ai Brașovului, povestește părintele Vasile Oltean, rememorând înființarea Muzeului Primei Școli Românești:

Găseam în noiembrie 1967, într-un birou din „Casa Barac” pe directorul Muzeului Culturii Românești din Șcheii Brașovului – așa se numea atunci complexului muzeal de azi – un birou care, cu puțin timp înainte, era încă sanitară și, în vremuri vechi, casa protopopilor Bisericii „Sfântul Nicolae” și apoi a poetului iluminist Ioan Barac și a fiului acestuia Iosif Barac, protopop al Brașovului. Stă-

teau alături, înghesuite în rafturi improvizate miile de cărți vechi și documente, icoane și tablouri, valori patrimoniale și altele, așteptând să le vină rândul catalogării, valorificării și expunerii muzeale. Numeroși „bătrânei”, care de fapt erau grei cărturari ai Brașovului, care au suportat rigorile unui regim care încă mai funcționa: profesorul Valeriu Braniște, gazetarul Grigore Cojan, profesorul Emil Micu (urmasul său la direcțiunea muzeului), doctorul Nițu Octavian, umoristul Ardealului Aurel Pavel Bănuț, și cu puțin timp înainte Sextil Pușcariu (care se stingeau în 1967) și mulți alții care veneau la „brăneanul” (căci se născuse la Șimon-Bran, n.a. Ion Colan, întemeietorul și primul director al muzeului), să așeze în rafturi documente, scoase nu de mult din turnul bisericii, unde fuseseră ascunse pentru a nu suporta vitregiile distrugerii lor din partea comuniștilor²².

Se cuvinte, așadar, să încercăm să-l scoatem din uitare pe A.P. Bănuț, deopotrivă cu alți cărturari brașoveni. Cel mai important lucru este, însă, să ducem la bun sfârșit încercarea părintelui Vasile Oltean de a tipări la Editura Dacia manuscrisele lui A.P. Bănuț, aflate la Muzeul Primei Școli Românești din Șcheii Brașovului, donate de însuși cărturarul brașovean primului director al așezământului, Ion Colan.

¹⁹ G. Călinescu. (1941). *Istoria literaturii române de la origini până în prezent*. București: Fundația Regală pentru Literatură și Artă. pp.567-568.

²⁰ Mircea Zăciu, în Aurel Sasu, *op.cit.*, vol.I, p.140;

²¹ Conform unei mențiuni a președintelui Secțiunii artistice al „Asociațiunii pentru literatura română și cultura poporului român”, Tiberiu Brediceanu, și a secretarului acesteia, Emil Isac, publicată în numărul 12 (3496), anul 59 (dec.1928) al revistei *Transilvania*. Organul societății culturale „Astra”, p.1334.

²² Vasile Oltean. (2016). Muzeul „Prima Școală Românească” din Brașov, 55 de ani de la întemeiere. *Lumina*. 25 iulie. Este imposibil ca Valeriu Braniște să fie printre cei care l-au vizitat pe Colan după război, deoarece publicistul brașovean era mort din 1928.

Convorbiri duhovnicești

Ioan al Banatului

„Binecuvântează, Doamne, mintea tinerilor și a celor ce conduc acest neam pe care l-ai dăruit din stâncile Carpaților!”

Luminița Cornea: Înaltpreasfințite Părinte Mitropolit, am recitat una dintre pastoralele din anii trecuți pe care ați oferit-o credincioșilor din Banat. Pentru că ne apropiem de marea Sărbătoare a Nașterii Domnului, vă rog să ne spuneți un cuvânt despre acest mare praznic a creștinilor.

Înaltpreasfințitul Ioan: Prin mila lui Dumnezeu, însoțiți de îngeri și de colindele noastre românești, ajungem la Cuibul din stâncă, la Peștera din Betleem. Cădem înaintea Celui care S-a întrupat din Fecioara Maria. Omul L-a așteptat să vină într-un Cuib de stâncă, El a venit la noi și ne cheamă să ne întoarcem în Casa Tatălui Ceresc, în Cuibul veșniciei.

Vă îndemn să deschideți ușa inimii ca să se umple de bucurie sfântă! Să ne împărtășim din bucuria Maicii Domnului, a Dreptului Iosif, a îngerilor și a păstorilor. Din taina acestui Praznic Sfânt izvorăște bucuria sărbătorii numită de Sfântul Ioan Gură de Aur: „mama sărbătorilor creștine”.

Praznicul Nașterii Domnului are o dimensiune cosmică, pentru că în el se unesc în chip real Cerul și pământul. În acest act din istoria mântuirii noastre, un rol deosebit l-a avut Fecioara Maria, care s-a făcut scară pe care a coborât la noi, aici, pe pământ, Cel de Sus, Fiul lui Dumnezeu. Cuvintele rostite de Fecioara Maria către Arhanghelul Gavriil: „Fie mie după cuvântul tău!” (Luca 1, 38), au fost cheia prin care Hristos a deschis porțile pământului. Fecioara Maria L-a așteptat pe Împăratul Cerului să intre în lumea noastră, în casa noastră de țărână.

Omul, această măreață catedrală pe care o zidise Dumnezeu pe pământ, ajunsese să fie pustiită de păcat. Clopoțele ei nu se mai auzeau până la Cer. Omul căzuse în adâncul tăcerii, amuțise și nu mai grăia cu Dumnezeu. Sub povara păcatului, ascultam doar tăcerea din noi. Omul căzuse în singurătate, deși viața lui nu era făcută din singurătăți în doi, ci din comuniune binecuvântată.

Omul nu-i o lacrimă ce moare, ci o floare pe care Dumnezeu o răsă-

dește de aici, de pe pământ, în Rai. Mă adresez tinerilor și spun: *Tinere, nu fi o lacrimă ce moare pe obrazul maicii tale, ci lasă-te răsădit în Rai, între florile veșniciei!*

Constatăm cu durere că în ultimul sfert de secol a mai murit o Românie. Mă îndrept către mame și spun: *Iubită mamă, nu ucide lacrima de pe obrazul tău, ci las-o să cadă în țărâna binecuvântată a acestui neam, ca din ea să crească o floare pentru Cer. Fără lacrima ta, România va fi o țară stearpă.* Cine ucide o lacrimă, acela își ucide țara. Sunt unii dintre frații noștri care îșiucid și azi fiii, ca să rămână doar unul, să aibă de toate. Care dintre noi și-ar lăsa părinții să ne ucidă frații?!

Iubite mame, înainte de a scoate sabia din teacă, întrebați-vă copiii dacă e bine să le uciideți frații. Asistăm azi la un nou concept, acela de bioterorism – un atac la ființa neamului nostru. Doamne, Tu ai făcut să rodească Cerul în pânțele Fecioarei Maria. Te rugăm ca, prin harul Tău, să faci să rodească și această țară, în care a curs un râu de sânge vărsat de feciorii binecuvântați ai neamului nostru, pentru reîntregirea patriei!

Doamne, și azi mai curg râuri de lacrimi și de suferințe. Oprește, Doamne, curgerea, nu a timpului, ci a suferinței!

L.C.: Înaltpreasfințite Părinte Mitropolit, de multe ori în predici faceți referire la marii oameni de cultură ai românilor, așa cum ați făcut și în Pastorală la care m-am referit, închipuind frumoase povești în concordanță cu tradiția și credința noastră. Vă rog...

Îps. Ioan: Brâncuși, într-o zi de mare praznic, cântând la strana Bisericii strămoșești, și-a trimis mintea la Cer, Dumnezeu i-a binecuvântat-o, iar când a ieșit din biserică a privit cu ochii săi ageri până în adâncul pământului. Și apoi a oftat, zicând: *Din acesta m-a plămădit și pe mine Domnul. A luat o stâncă și din ea a făcut și el o Cumințenie a pământului. N-a putut să-i dea viață, dar a*

reușit o transmutare a materiei în ei cumințenie. I-a dat acestei stânci o scânteie din cumințenia românească.

Doamne, câtă cumințenie ai dat neamului nostru! Ne-ai făcut un neam cu-minte.

Binecuvântează, Doamne, mintea tinerilor și a celor ce conduc acest neam pe care l-ai dăruit din stâncile Carpaților.

Dumnezeu i-a deschis lui Brâncuși pentru o clipă Cerul și acolo a văzut cât de cuminți stau maicile noastre în Cer și așa a purces la dăltuirea *Cumințeniei pământului.*

Doamne, când Ți-ai trimis Fiul pe pământ, noi eram singuri în noaptea istoriei. Somnul era una din cele mai profunde realități ale omului. Era noapte. O istorie cufundată în întuneric și o lume cuprinsă de un somn adânc. Omul dormea punându-și capul pe ale sale păcate. Și totuși, niște păstori anonimi păzeau o lume cufundată în adâncul somn al păcatului.

Doar ei, păstori, erau treji. Sfântul Apostol și Evanghelist Luca ne mărturisește că îngerul Domnului a venit la păstori din Betleem: „*Și iată, îngerul Domnului a stat lângă ei și slava Domnului a strălucit împrejurul lor și ei s-au înfricoșat cu frică mare*” (Luca 2, 9). Consenmează mai departe Sfântul Evanghelist că îngerul le-a adus vestea că S-a născut Mântuitorul lumii: „*În cetatea lui David vi S-a născut azi Mântuitor, Care este Hristos Domnul*” (Luca 2, 11).

Iată cum i-a pregătit Dumnezeu pe păstori să primească vestea venirii în lume a Fiului Său: mai întâi prin înger, apoi i-a înconjurat și pe ei de slavă. Dacă în fața unui singur înger păstori s-au înfricoșat cu frică mare, ce vom zice noi când vom fi, nu în fața unui înger, ci în fața Dreptului Judecător, Domnul nostru Iisus Hristos?! Păstori au avut parte de arătare de îngeri, însă și noi vom avea parte de vederea lui Hristos în lumina Dumnezeirii Sale.

„*Nu vă temeți!*” (Luca 2, 9) le spune îngerul păstorilor. Astfel, îi întărește să poată primi vestea așteptată de mult timp de Adam și de urmașii săi.

Vedeți, îngerul nu coboară la Adam, în adânc, să-i ducă vestea, ci o aduce urmașilor săi, păstorilor din Betleem. Hristos nu-l va uita nici pe Adam, cel din adânc, însă pentru →

**A consenmat
LUMINIȚA CORNEA**

el, cel frământat din țărână, va coborî Însuși Fiul lui Dumnezeu să-l ridice și să-l așeze din nou, acolo de unde căzuse în păcat.

După ce le-a vestit păstorilor minunea și le-a spus și locul unde S-a născut Hristos, frica lor se transformă în bucurie mare: „Și, deodată, laolaltă cu îngerul s-a văzut mulțime de oaste cerească, laudându-L pe Dumnezeu și zicând: Slavă întru cei de sus, lui Dumnezeu și pe pământ pace, întru oameni bunăvoie” (Luca 2, 13-14). Așa s-a petrecut întâlnirea dintre om și îngeri, aici, pe pământ. Chiar dacă Sfântul Luca nu ne relatează, putem spune că păstorii împreună cu îngerii au ajuns la Peștera din Betleem. Adică o imagine de *Măine*, când toți oamenii și îngerii vor cânta împreună: *Slavă întru cei de Sus, lui Dumnezeu, în Casa Tatălui!*

Îngerii și oamenii au fost creați de Dumnezeu pentru a fi împreună în Împărăția Sa.

L.C.: Iertați-mă, Înaltpreasfințite Părinte, din tot ceea ce ați spus, noi înțelegem marea iubire a lui Dumnezeu față de oameni, de aceea ar vrea ca toți oamenii să ajungă în Rai.

Îps. Ioan: Păcatul i-a despărțit pe oameni de îngeri și de Dumnezeu. Iată acesta era zidul dintre noi pe care a venit să-l dărâme Hristos. Mare a fost uimirea păstorilor când L-au văzut pe Fiul lui Dumnezeu odihnindu-Se pe brațele Fecioarei. O, binecuvântate brațe ale Fecioarei! Voi L-ați legănat pe Fiul lui Dumnezeu, pe Cel de care nu cutezau să se apropie heruvimii și serafimii! Hristos Se lasă legănat de brațele Fecioarei Maria.

Îngerii I-au adus cântare Pruncului Iisus, iar păstorii cred că I-au adus merinde. Păstorii și-au împărțit merindea cu Dumnezeu. Câți dintre noi ne împărțim azi merindea cu frații noștri care sunt greu încercați sub povara sărăciei?! Iubită soră creștină, când aduci o prescură la Altarul bisericii, te asemeni cu păstorii care I-au adus merinde lui Dumnezeu în Cuibul de stâncă.

Această bucurie unică a Nașterii lui Hristos, adusă în lumea creată de Dumnezeu, cineva a dorit să o stingă. Era Irod cel Mare, regele iudeilor. Dacă îngerii I-au adus lui Iisus cântare de slavă, păstorii, merinde, magii, daruri de aur, tămâie și smirnă, Irod, mai marele poporului, oare ce I-a adus lui Iisus Hristos? El I-a trimis, ca dar, o sabie și mult sânge.

Frânge, Doamne, sabia să nu mai curgă atâta sânge în lume!

Atunci când Irod și-a trimis oastea să caute Pruncul (cf. Matei 2, 13), este posibil să-i fi întrebat și pe păstori: *N-ați văzut un Prunc până în doi ani și pe Mama Lui?* Păstorii n-au trădat. Păstorii nu L-au trădat pe Hristos, ci doar Iuda. De câte ori păcătuim, noi Îl trădăm pe Hristos și și Evanghelia Sa. Păstorii au fost martori și mărturisitori ai Nașterii lui Iisus Hristos (cf. Luca 2, 9-18).

La fiecare Sfântă Liturghie, cinstiți părinți ai Sfințelor noastre Altare sunt martori ai Nașterii și ai Învierii lui Hristos. *Să-L mărturisim și să nu-L trădăm pe El și Evanghelia Sa!*

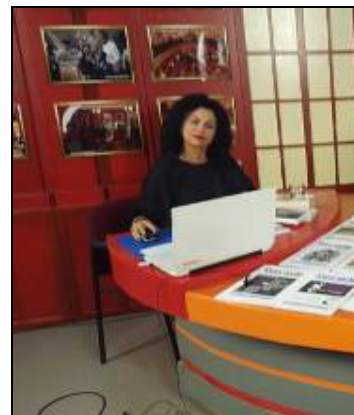
Omul este un caier de iubire din al cărui fir Dumnezeu vrea să-Și facă mantie. O, cât de mult l-a iubit Dumnezeu pe om, încât a trimis pe Fiul Său în lume să-l întoarcă de pe cărarea iadului! În lumea de azi sunt atâtea săbii care fac să sângereze gândurile omului. Chiar dacă pacea pe pământ este relativă, vedem cum, de multe ori în istorie, a fost înfiptă sabia în gândul unei națiuni. Odată strivit spațiul mental al omului, el se aseamănă unui zbor cu aripile frânge.

Doamne, binecuvântează și păzește gândul nației române, ca să nu mai auzim pe la porțile Europei cuvintele: *român, caut țară!*

L.C.: Da, trist! Înaltpreasfințite Părinte, vă rugăm un mesaj de Sărbătoarea Nașterii Mântuitorului nostru Iisus Hristos.

Îps. Ioan: Îi îndemn pe iubiții tineri să viseze: *visați și ziua, însă nu visul unei frunze ruginii de toamnă. Visul vostru să fie mereu la dulcea Românie și nu uitați că anul 1918 este parte din povestea fără sfârșit a neamului nostru românesc!*

Din bucuria acestui praznic să vă împărtășească Pruncul Iisus fiecăruia o fărâmiță și să nu o pierdeți niciodată din viața fraților voastre. Păziți această bucurie sfântă a Nașterii Domnului, a întâlnirii cu Pruncul Iisus pe Care să-L duceți și în sălașele dumneavoastră. Primiți și creșteți un prunc în numele lui Iisus, Cel ce e Prietenul pruncilor. Rog pe Bunul Dumnezeu, la acest Praznic Dumnezeiesc, să-i binecuvânteze pe toți frații noștri și să-i mângâie pe cei ce sunt departe de țară, pe cei din spitale, din închisori, pe cei singuri și nemângâiați. Nu uitați de cei în suferință și greu împovărați!

Colindul meu, dosofteiesc,

Doamne, ne-ai vărsat odată Stropul
Tău cel Sfânt,
să ne toarne viață nouă pe
Pământ...

L-ai luat la Tine, că n-am fost
stăpâni
să-L sorbim cu sete, să-I urmă
Cuvântul,
Doamne, L-ai luat, să salvezi
Pământul...

Dar în noaptea-aceea, când Trei
Crai umblau

de la Răsărit la Apus, pe când
cutreierau,

una a fost steaua care i-a condus
către Născătoarea Pruncului Iisus...

Taina stelei e cu-atât mai mare
Cu cât nu e cine să-i dea dezlegare,
din care cer răsare și în care
pleacă?

Cerurile Tale, toate, o îngroapă...

S-au închis deasupra stelei
vestitoare
a Tainei Marii Nașteri, cea
Mântuitoare...

Dar, Magnific Doamne, ce mult ne
iubești!

Ne lași bucuria Nașterii Cerești...

Ne-ai lăsat speranța că nu suntem
pierduți,

că măcar o dată pe an, ne rugăm
mai mulți

nu doar din cuvinte, ci din Duhul
Tău

ce L-ai pus anume în noi, Tu,
Dumnezeu.

Viață e de-a pururi în icoana Ta
Cu Maica Fecioară și cu Mesia.

Pururi se va naște și va da putere
celor ce-i cred Taina și-o fac
nepieritoare.

Vestea minunată mereu va înflori
Iar Iisus, în inimi, viu va nemuri ...

VALERIA BILȚ

Nașterea Domnului -

Dumnezeu S-a întrupat și S-a făcut Om

Între praznicele Bisericii și sărbătorile creștinilor, ca taină și început de mântuire, se înscrie Crăciunul sau Nașterea după trup a Fiului lui Dumnezeu, Mântuitorul Iisus Hristos. Nici o altă bucurie mai mare decât Sărbătoarea Nașterii, în anotimpul alb, nu poate fi pentru români ca cei ce s-au format ca popor și s-au născut creștini în același timp. Pentru aceasta, strămoșii noștri au îmbrăcat în straie de legendă și în viers de colindă evenimentul respectiv. S-au împlinit mai bine de două mii de ani, de când potrivit unor promisiuni făcute oamenilor din vechime, Unul din Treime, Dumnezeu-Fiul s-a întrupat pe pământ. El a luat chip de om, și și-a petrecut printre oameni o viață scurtă, de numai 33 de ani, curmată violent de cei pentru care venise, pe care îi luminase cu învățături „de sus“, așadar în chip sigur adevărate, și pe care îi iubise. Iată, în câteva cuvinte, o istorie cum n-a mai fost alta.

Căci e istoria pogorării în timp a Celui veșnic, pogorât să descopere oamenilor taina drumului ce au de parcurs pe pământ, ca să poată urca apoi din timp în veșnicie, și să fie de-a pururi acolo, în curțile Domnului.

Evenimentul Nașterii Mântuitorului Iisus Hristos este, după Facerea de către Dumnezeu a lumii, cel mai important eveniment ce s-a putut petrece în lume. Oameni mari, înțelepți, filozofi, moraliști au mai existat și înainte și după Hristos. Unii dintre ei au întemeiat sisteme filosofice și morale și chiar religii, precum Buda, Confucius, Mahomed, și nu trebuie să-l uităm pe Moise. Dar toți au fost oameni. Învățătura lor a fost a lor și, chiar și atunci când, unora, le-a descoperit-o Dumnezeu, și au fost doar instrumente de care s-a folosit Dumnezeu, cum și cât au putut ei să-L încapă, să-L priceapă și să-L exprime. Unul singur a fost altfel. Și acesta a fost Iisus Hristos. El era Dumnezeu însuși. Nu era un intermediar inspirat, un prooroc, sau un filosof. Era „Cel ce este“. Nimeni nu s-a mai legitimat precum a făcut-o El: „Eu și Tatăl una suntem“. Contemporanii Lui au avut cel mai mare privilegiu pe care îl poate avea

un om. L-au văzut pe Dumnezeu. L-au ascultat pe Dumnezeu. Au vorbit cu Dumnezeu. Au aflat adevărul despre toate, de la sursă, de la Cel care era Adevărul.

Ucenicii Lui i-au însemnat faptele și cuvintele. L-au văzut mort, răstignit și apoi înviat. Învierea și Înălțarea i-a convins definitiv, cuprinși de uimire și de fericire, că fuseseră ucenicii lui Dumnezeu. Așa au și primit misiunea trimiterii lor să-L predice pe Învățătorul și învățăturile Lui. Evangheliile și toate cărțile Noului Testament cuprind tot ce au trăit lângă El, tot ce au auzit de la El, tot ce au văzut că a făcut în anii cât L-au urmat. Noul Testament este astfel prezența veșnică a lui Dumnezeu în lume și sursa adevărilor definitive. Pe acestea le-a păstrat cu scumpătate Biserica și le propovăduiește neschimbate, perpetuând astfel petrecerea pe pământ a lui Iisus cu toți oamenii, cu toate generațiile, cum a petrecut El, atunci, cu ucenicii Lui.

Iată de ce colindătorii, în ajunul și în Ziua Nașterii, prin cuvinte pline de adânc și tainic înțeles, simple și emoționante, anunță an de an la vremea aceasta: *O! Ce veste minunată!* Și povestesc cum s-a petrecut venirea lui Dumnezeu în lume, în Betleemul dinainte profețit, cum au venit să I se închine Craii de la Răsărit, cum l-au vestit îngerii către păstori, și cum urma „să crească, să ne mântuiască“. Colindătorii au fost la noi primii teologi. Colindele au fost primele cateheze, primele predici, căci predica e vestire. Multe au fost, în istorie, mijloacele prin care noi românii ne-am păstrat credința cea dintru început, și ne-am alcătuit și transmis limba. Printre aceste mijloace, colindele nu trebuie uitate. Ele vestesc bucuria întrupării lui Dumnezeu. Bucuria primirii lui Dumnezeu, în cântec și veselie. Cine va descifra vreodată, așa cum se cuvine, filosofia adâncă ascunsă de popor în colinde. Căci ar fi cu totul greșit să se vadă în ele simple narațiuni populare. Ele sunt expresii ale unei adânci recepții filosofice a întrupării lui Dumnezeu în lume. A unei minuni. A unui eveniment care depășește orice alt eveniment. Recepția întrupării și, în același timp, recepția învățăturii. Divine. Supraomenești. Unice. Să primim colindătorii! Să participăm odată cu ei

la primirea Veștii minunate. De ne-am depărtat cumva de Cel care se naște, „pentru noi oamenii și pentru a noastră mântuire“, să ne re apropiem de Dânsul.

De ne-a slăbit credința și nu mai știm nimic despre lume și despre noi înșine, căci nimeni, nici filosofia, nici științele nu ne pot spune ceva definitiv și limpede, să-L ascultăm pe Cel ce este „Lumina cunoștinței“. Căci în aceste zile cântăm: „Răsărit-a lumii lumina cunoștinței“. Și El ne spune totul despre toate: despre univers, despre creație, despre viață și despre moarte, despre nemurire și răspundere. De suferim nedreptăți și uneori ni se pare că răul se întinde peste lume ca o ciupercă și că nu mai este scăpare, să ne reîntoarcem la „Soarele dreptății“. Căci așa ne îndeamnă Cântarea Crăciunului: „să ne închinăm Soarelui dreptății“. Ne-am prea îndepărtat de El și nu mai avem criterii de judecată, căci depărtându-ne „ne-a lăsat Dumnezeu în seama minții noastre“, cum spune Sfântul Pavel. Și nu mai știm să deosebim binele de rău. O morală fără Dumnezeu își face loc tot mai mult în lume, dar aceasta nu poate fi morală. Se teoretizează și se practică morale convenționale, circumstanțiale, care sunt de fapt rătăcire și desacralizare. „Fără Dumnezeu totul e permis“, spune Dostoievski.

Se naște acum Cel care ne readuce echilibrul în gândire, în concepția despre lume și viață, și criterii pentru deosebirea binelui de rău. El a zis: „Fără Mine nu puteți face nimic“. Și cine poate zice că n-ar fi așa? Cine se îndepărtează de Iisus, sau cine Îl îndepărtează, rămâne fără puncte cardinale. Vestea minunată aceasta este: că se naște Cel ce ne readuce cunoștința, pacea interioară, împăcarea cu Dumnezeu, iertarea păcatelor, și înțelegerea dintre noi. Îngerii, în noaptea nașterii vesteau: „Slavă întru cei de sus lui Dumnezeu și pe pământ pace, între oameni bunăvoie“. Întru oameni și între oameni. Să-L întâmpinăm cu credință și cu hotărârea de a ni-L face stea călăuzitoare pe marea vieții. Când Dumnezeu e cu noi, cine fiind împotriva noastră, ne-ar putea birui? Să facem din sufletele noastre și din România un Betleem primitiv în care Hristos „să se nască, și să crească, să ne mântuiască“.

FLORIN BENGHEAN

Muntele Athos din Muntele Athos

(VIII)

Faptul că sunt chiar la marginea lanțului mănăstiresc athonit, „înconjurați din trei părți de ape”, cum spune părintele Petroniu, i-a ținut mai departe de turiștii curioși, oricât de credincioși ar fi fost, care le-ar fi putut aduce o tulburare a vieții monahale. Cei care au venit au fost însă întotdeauna bine primiți, cu căldură creștinească, cu ospitalitate, cu bucurie.

În sala de primire a oaspeților, există un martor al felului în care au fost primiți oaspeții Prodromului, un „album pentru amintiri din partea călătorilor la schitul chinovial românesc Prodromul”, care are înscris pe coperta întâi anul 1880. Prima însemnare datează însă de-abia din 1882, fiind a lui Alexandru M. Pencovici, care a venit aici împreună cu consulul general al României la Salonic, G. G. Leuș, și Alexandru Jacobson, cumnatul său, consul general al Rusiei la Salonic, pentru a petrece Sărbătorile Pascale: „Această frumoasă mănăstire locuită de 100 de călugări români s-a sfințit în ziua de 21 Maiu 1866 și este una dintre cele mai smerite și mai ospitaliere chinovii din Sfântul Munte”.

Urmează două însemnări tot din 1882, iar următoarea, cu un scris cu o caligrafie artistică, e de-abia din 1889, a dr. Gerasiru Timuș Piteșteanu, decanul Facultății de Teologie din București. Următoarele însemnări sunt din 1892, 1893, 1894, 1895, una, două, maximum trei însemnări pe an, atât în limba română cât și în germană, greacă. În 1896, alte șapte însemnări, în greacă, italiană, rusă. Nicio însemnare în 1897, patru în 1898, una în 1899, a arhimandritului Nifon, care scrie că „în zilele trăite în Sfântul Munte, ne-am simțit a fi departe de oameni și mult aproape de Dumnezeu”.

În 1901, în prima însemnare a noului secol, Ion Popa, din București, consemnează lapidar: „Sfântul schit Prodromul este opera pacienței și a inteligenței; găsești aci liniște sufletească și un sentiment curat românesc”.

În același an, o lungă însemnare, de patru pagini, face „Ghenady exmetropolu Primat al României”, care scrie că Prodromul e „situată spre răsărit, unde se zice și Altarul Sf. Munte”.

*

Fiind ceas de seară, și aici neexistând lumină electrică, doar pe coridoare o lumină slabă, de veghe, mă chinui la lumina palidă a unei lămpi cu petrol, cu ochii mei care dau nu doar semne de oboseală, ci și de miopie, constatată, de altfel, de un frate de călugărie român, părintele Luca, medic de profesie, care s-a retras la Mănăstirea Vatopedu de câțiva ani, unde se ocupă de sănătatea viețuitorilor, dar fiind dotat cu aparatură medicală de ultimă oră, fiind racordat și la internet. Descifrez tot mai greu caligrafia însemnărilor, multe mai degrabă hieroglife. Sunt nevoit, de aceea, dar cu mari regrete, să trec doar răsfoind multe din cele 564 de pagini de însemnări ale unor personalități dintre cele mai diverse și de pe toate meridianele globului.

*

În 1944, cele mai multe însemnări din „album” sunt în germană. După 1944, însemnările românilor dispar până în 1955, când Tudor Trancu (?) – (flacăra lămpii, și

Schitul Prodromu- În arhondaric: Î.P.S. Andrei, părintele Petroniu, Nicolae Băciuț

așa mică, pâlpaie în bătaia vântului care suflă cu putere dinspre est, pătrunzând prin toate cotloanele și în acest salon) - scrie „cu nostalgie și tristețe am vizitat Schitul Românesc, cu gândul departe de Țara Mamă, ce suferă sub jugul păgân, și cu rugăciunile către Cel de Sus și Fiul Său, pentru salvarea Patriei”.

Tot în 1955, își scrie gândurile și James Cristea, în românește, el fiind născut în Sighișoara, dar trăitor în S.U.A, după ce, între 1908 și 1920, a fost soldat în armata americană. Un alt român rătăcitor prin lume, prof. Aurel Decei, stabilit în Istanbul, trece în 1957 pe la Prodromul. În 1958, prof. Gh. Moiescu, de la Facultatea de Teologie de la București, vine la Prodromul într-o misiune caritabilă. El notează că are „însărcinarea să aduc călugărilor români viețuitori la Sf. Munte, ajutoarele și darurile trimise de Patriarhia Română, și anume: 5000 kg grâu, 5000 kg porumb, 10 rânduri de odăjdii (stofă), 5000 icoane, 1000 cruciulițe de argint, 100 cărți de rugăciuni și 100 iconițe de argint. Am rămas adânc întristat, văzând cum pustietatea și ruina își fâlfâie aripile în biserică și în chiliile locuite abia de 22 de călugări, toți bătrâni și neputincioși”. (3 august 1958)

Gestul pare, totuși, incredibil! Eram în plin stalinism, în plină campanie ateistă și cineva s-a putut gândi la niște posibili „dușmani ai poporului”, rămășițe ale „timpurilor burgheze”! Oricum, era aproape imposibil să ajungă aici români din țară.

*

În 1960, încă un român, Anatol Truncanu, din Venezuela: „Sunt fericit că am văzut mănăstirea românească Prodromul din Sf. Munte și regret enorm de mult că nu am putut să stau mai mult în acest lăcaș minunat”. (31 mai)

Primul și singurul Patriarh român care ajunge la Prodromul este Prea Fericitul Părinte Iustinian, care, la 28 iunie 1963, scriind în „albumul cu amintiri”, își exprimă regretul că legile care guvernează Sfântul Munte nu îngăduie să mai vină aici și alți călugări, dar se angajează să intervină pe lângă guvernul grec pentru ca să „îngăduiască venirea călugărilor români, ca imigranți la Athos, ei urmând să devină cetățeni ai Statului grec.” Patriarhul se afla la Muntele Athos în contextul manifestărilor organizate aici la împlinirea unui mileniu de la organizarea monahismului. Prea Fericitul Patriarh promite și ajutoare în alimente dar și sprijin pentru efectuarea de reparații la schit. →

NICOLAE BĂCIUȚ

În 1965, Corneliu Bota, din Columbia, recomandă „tuturor românilor din lume să facă orice sacrificiu material pentru salvarea Schitului Prodromul, pentru ca prezența călugărilor români la Sf. Munte Athos să rămână în istoria veacurilor”.

Ani la rând, cei mai mulți vizitatori la Schitul Prodromul constată precaritatea condițiilor de aici și perspectiva neagră a dispariției acestui așezământ monahal sau cel puțin a călugărilor români.

A trecut pe la Prodromul până și un consilier de la Ambasada României de la Atena care, în misiune sau nu, are „curajul” să scrie rânduri înflăcărâte, patetice despre călugări de aici. Era în 1975, și se arătau semnele unui dezgheț. De altfel, numărul vizitatorilor a început să crească, chiar dacă cei mai mulți dintre ei erau fețe bisericești. Ultimul român care semnează în *Album* până în decembrie 1989 este Ioan Mogârzan, inginer silvic din Suceava: „Iată-mă acum fericit de a mă fi închinat cu sufletul și cu trupul în Casa Domnului din acest binecuvântat loc”.

*

În 1990, primul român care semnează în *Album* e starețul Cleopa, al Mănăstirii Nicula, „impresionat de munca depusă de părinții monahi români pentru refacerea sfântului așezământ”.

*

Din 1990 până astăzi, sunt aproape 200 de pagini de însemnări, pelerinajul, mai ales al românilor, spre Muntele Sfânt crescând impresionant de mult. Dar și eforturile călugărilor de aici, de a da chip nou schitului, au fost pe măsură. Iar porțile schitului s-au deschis tuturor.

A fost refăcută și pictura bisericii, cu sprijin material venit și din partea Bucureștiului.

*

Printre cei dintâi înalți prelați care au ajuns la Prodromul s-a aflat și Î.P.S. Andrei, Arhiepiscopul Alba Iuliei, care nota la 12/25 octombrie 1991: „De ani de zile purtam în suflet nostalgia după Sfântul Munte și iată că în această toamnă a fost voia Celui de Sus să pășesc pe aceste locuri sfințite de rugăciuni și nevoie”.

*

„Sunt american-român și nu scriu (sic!) limba română așa de bine, dar numa vreau să spun că ospitalitatea românească de la Schitul Prodromul este cea mai caldă pe Muntele Athos” – scrie David Oancea, din Michigan, S.U.A.

*

„Din nou, notează Î.P.S. Andrei, la 11/28 septembrie 1993, sufletul mi s-a umplut de bucuria harurilor pe care Dumnezeu le revarsă în acest colțișor de rai”.

„Ospitalitatea și bunătatea părintelui Petroniu, duhovnic cu experiență, ne-a încălzit sufletele, iar obștea este o mărturie a dăruirii pentru biserică și pentru lume”, adaugă Î.P.S. Andrei, la 12 noiembrie 1995.

*

La 24 mai 1997, Emil Constantinescu e primul președinte și singurul, de altfel, al României, care pune piciorul pe pământul Prodromului. Din păcate, textul are altă caligrafie decât semnătura. Să fi scris altcineva textul?! Dacă l-a scris el însuși, a fost cam sărac cu duhul, lăsând o mărturie care numai onoare nu-i face. Dar să-l citez: „Exemplul lor de muncă neobosită pentru reconstrucția Sfântului Lăcaș, credința lor este un strălucit

Pelerini pe cărările Prodromului

exemplu (iar exemplu? – n. m.) și îndemn” etc. etc. Dincolo de gramatica„geologică”, stilul întregului text e al unui ...neobosit activist de partid.

Tot un reprezentant al Statului român, Gheorghe F. Anghelescu, secretar de Stat pentru Culte, scrie și el cu emfază: „Statul român are obligația morală să sprijine dănuirea vieții românești în Sfântul Munte”... Dar pe cine reprezenta oare domnul Anghelescu? Cine era Statul?

*

„Ne mângâiem sufletește gândindu-ne că un mănunchi de români, răniți din dragoste de Cristos, se roagă aici pentru ei și pentru noi, cei din țară”, scrie Î.P.S. Andrei la 31 octombrie/13 noiembrie 1998, revenit din nou la Schitul Prodromul, niciodată singur însă, ci însoțit de cei care au menirea să ducă mai departe iubirea de Dumnezeu prin ortodoxie.

*

În 2 mai 1999, un anume Iordănescu vizitează și el Prodromul. Ar putea fi chiar antrenorul Naționalei României, știute fiind credința sa și atașamentul său față de ortodoxie.

*

Înainte de sosirea noastră, ultimul care semnează în *Album* e Filip Petru, primar al Oradiei, care, la 10 septembrie 2003, notează că: „plec cu gândul că într-un timp nu foarte îndepărtat voi putea să mă întorc pe aceste locuri sfinte”.

*

Acum, cu părinții profesori de la Teologia alba-iuliană, Î.P.S. Andrei mai lasă încă un semn al trecerii sale pe la Schitul Prodromul: „Pentru viitorul României și al întregii lumi, e nevoie de Cristos.

Pentru a-L face cunoscut pe Cristos, e nevoie de preoți pregătiți, dar mai ales duhovnicește. Acesta ne-a fost gândul, ca cei care îi formează pe preoți să vadă locul dedicat în special vieții duhovnicești”. (21 septembrie 2003)

*

Cred că acest *Album* e o mărturie extraordinară a felului în care se vede Schitul Prodromul din afară, de către cei care, cu mai multă sau mai puțină credință, au trecut pe aici. Ar merita măcar o selecție a însemnărilor *Albumului* să fie tipărită. E un document de mare valoare și de mare însemnătate, iar tipărirea lui ar putea vorbi despre istoria acestui așezământ și a celor care și-au ales acest loc ca altar. Despre ei înșiși, călugării de aici nu vorbesc prea mult.

Amvon

Dregătorul bogat

Duminica a XXX-a după
Rusalii

„În vremea aceea un om oarecare, un dregător, s-a apropiat de Iisus și L-a întrebat zicând: Învățătorule bune, ce să fac ca să moștenesc viața veșnică? Iar Iisus i-a zis: pentru ce Mă numești bun? Nimeni nu este bun, decât numai singur Dumnezeu. Știi poruncile: să nu faci desfrânare, să nu ucizi, să nu furi, să nu fii mărturie mincinoasă; cinstește pe tatăl tău și pe mama ta. Iar el I-a răspuns: toate acestea le-am păzit din tinerețile mele. Auzind acestea, Iisus i-a zis: încă una îți mai lipsește. Vinde toate câte ai și le împarte săracilor și vei avea comoara în ceruri; apoi vino și urmează Mie. Dar el, auzind acestea, s-a întristat, căci era foarte bogat. Văzându-l că s-a întristat, Iisus a zis: cât de greu vor intra în împărăția lui Dumnezeu cei ce au averi! Căci mai lesne este pentru cămilă să treacă prin urechile acului, decât pentru bogat să intre în împărăția lui Dumnezeu. Iar cei care au auzit acestea au zis: atunci cine poate să se mântuiască? Iar Dânsul a răspuns: cele ce nu sunt cu puțință la oameni sunt cu puțință la Dumnezeu”. (Luca 18, 18-27)

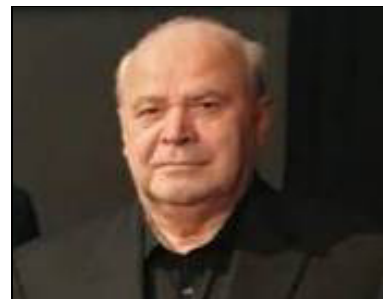
Iubiții mei, știm cu toții acest episod din Sfânta Evanghelie. În timpul anului se amintește de două ori. Tânărul (dregătorul) acesta, crescut frumos și moral în legea străbunilor lui, ascultându-L pe Hristos, își pune problema veșniciei. Și din discuția cu Cel ce este Lumina Lumii, vedem că el era un om moral, virtuos, căci spune că toate poruncile legii le-a ținut de când era copil. Totuși, vedem că avea neliniști legate de mântuirea lui, chiar dacă nu fura, nu era bețiv, nu se droga, nu era desfrânat, își respecta părinții și le cinstea numele cu purtarea lui cuviincioasă. Cu toate acestea el simte că nu e de ajuns. Înțelege că toate aceste purtări ale lui nu sunt suficiente pentru a ajunge în sânul lui Avraam, cu atât mai mult cu cât Hristos vorbea de o Împărăție cerească veșnică.

Oare noi păzim poruncile, frați creștini? Păzim noi postul, prima poruncă divină, instituită în Rai? Postul de la bucate, care ne pune trupul la osteneală, e drept, dar care

îl vindecă și îl apără pe om de atât de frecventele boli ale metabolismului. Și postul sufletesc, de la păcate. Păcat înseamnă lipsa binelui. Adică într-o zi, de n-ai făcut rău tot nu e de ajuns, dacă nu ai făcut bine. Oare noi păzim poruncile, nu spunem așa: că eu nu îl dușmănesc pe cutare, dar el nu vorbește cu mine, așa că eu de ce i-aș vorbi? Spunem că nu mergem la biserică fiindcă „popa e așa și pe dincolo”, că nu dăm milostenie fiindcă „oricum de la cerșetori iau alții banii”, că și cumătrul e aproapele nostru și mai bine dăm ceva cumătrului decât unui străin. Fiecare dintre noi are ce să vândă și să dea săracilor, dar nici unul nu o face. Dacă mă uit acum în jurul meu, văd televizorul, văd cărțile, văd tablouri. Și nu le vând. Fiindcă noi toți spunem: „ăla să dea, că are mai multe!”. Noi nu suntem bogați ca dregătorul din Evanghelie, sau ca oligarhiile din țara noastră. Dar asta nu ne scuză înaintea lui Dumnezeu. Omul ține la avere mai mult decât la viața lui. Ori că are multe, ori că are puține. Vedem oameni cu case luate de ape, oameni în război, care nu vor să se miște din curtea lor. Plâng și spun: „unde să mă duc?”, aici e tot ce am”.

Am văzut o dată la știri un uragan în Mexic. Și era un tată, cu doi copii mici în brațe, alți doi mari lângă el. Plângea. Dar plângea de bucurie. Le spunea cameramanilor: „S-a dus casa, a luat-o, dar ce să mă întristez? Pentru pietre? Mulțumesc la bunul Dumnezeu și la Măicuța Lui că mi-am putut scoate la timp copiii de acolo!” Apoi își privea fericit copiii și îi săruta. M-am uitat la omul ăla ca la un sfânt.

Iubiții mei, cu toții știm că într-o zi vom muri și că în urma noastră vor rămâne toate lucrurile pământești și alții ne vor duce la groapă. Suntem ființe făcute după chipul lui Dumnezeu. De aceea suntem responsabili de faptele noastre și trebuie să ne îngrijim permanent ca viața noastră să fie bineplăcută înaintea Părintelui Ceresc. Prin urmare, din Evanghelia de astăzi învățăm cum trebuie să ne comportăm, cum Îl putem cinsti pe Dumnezeu, cum putem crede în El, cum putem ține poruncile pe care ni le-a dat spre îndreptare și mântuire,

ca să putem fi fericiți și să ne mântuim. De multe ori mi-am pus această întrebare: unde sau când vom găsi noi adevărata fericire? Sau dacă există într-adevăr fericire? Ca și dregătorul bogat mă întreb: ce să fac ca să fiu fericit?

Mă întreb pe mine și vă întreb și pe dumneavoastră sunteți fericiți? Că Sfânta noastră Biserică ne spune că există oameni fericiți, și că aceștia sunt cei care trăiesc o adevărată comuniune cu Dumnezeu. Și sunt oamenii care găsesc motiv de bucurie și fericire în a ajuta mereu pe alții. Mântuitorul amintește de virtutea milosteniei în legătură cu desăvârșirea chiar în evanghelia de azi: „De voiești să fi desăvârșit, mergi, vinde averile tale și le dă săracilor și vei avea comoară în cer”. Milostenia este o virtute foarte scumpă pentru viața creștină și pentru fiecare dintre noi.

În încheiere, aș vrea să vă spun o povestioară care ne vorbește despre milostenie, virtute pe care e bine a încerca să o practicăm cu toții și să ne aducem aminte că atunci când oferim un dar cuiva, îl dăm de fapt lui Hristos. „Un preot a spus într-o zi că se va face la Biserica unde slujea, o colectă pentru o femeie căreia i se amputaseră ambele picioare. Ea avea nevoie să-și cumpere un cărucior. „Am luat și am pus bani puțini în colectă, povestea parohul. Îmi dădeam seama rușinat că mare lucru nu am adunat. Am văzut apoi că a apărut o fată în biserică noastră. Era și ea tot într-un picior, căci celălalt îl avea amputat și umbla în cărje. Și a venit acea tânără în cărje, fără un picior, a ajuns în față (că la noi colecta se adună în față, acolo vin oamenii și pun banii într-o farfurie). Mi-am dat seama că avea niște haine ponosite, dar mai poseda ceva.→

PR. DR. GHEORGHE
NICOLAE ȘINCAN

Chemarea Domnului

Să nu așteptăm aieva glasul Domnului ca o rostire de cuvânt omenesc. Acest glas îl aflăm în Evanghelie. În repetate rânduri strigă Domnul Iisus Hristos în Biblie, dar mai cu seamă în Noul Testament...: „Cine vrea să vină la Mine să se lepede de sine, să-și ia crucea și să-mi urmeze”. Ce așteptăm altceva și nu ne cutremurăm la cuvântul care îl citim sau auzim din Biblie. Dar mulți dintre noi nu ne obosim să citim Evanghelia considerând-o ori prea inactuală, ori cuvântul de acolo e greu. Dar nu este așa...!”

Dar de câte ori nu am auzit că se cutremură demonii dar chiar și păcătoșii când auzim ecoul cuvântului din Evanghelie.

Dar glasul Domnului e prezent mai des decât respirația în toată zidirea ce ne înconjoară.

Apoi e prezentă vocea Domnului în Viețile Sfinților, în Sfințita Filocalie sau mai scurt spus... în toate cărțile sfinte.

Însă e musai și din partea noastră să ne obosim a avea Numele Domnului tot timpul pe buze, iar în fața minții să avem totdeauna pe

Domnul în chip nevăzut, - și atunci se va naște un dor în inimă mai puternic decât voința noastră căzută pentru a ne uni cu Hristos. Acest dor va crea în suflet o stare permanentă de a voi să fim tot timpul cu Domnul. De ce această năzuință și această nevoie? Simplu este răspunsul: „Pentru că orice clipă poate fi cea din urmă”, ne avertizează părintele Dumitru Stăniloae într-o notă la Filocalia 11.

De aceea se impune lupta până la sânge de a ne dezlipi de lucrurile moarte și de toate plăcerile, - numai în acest fel vom auzi în tăcerea sfântă, - glasul lui Dumnezeu iar din acea clipă din urmă, se va naște Veșnicia.

„Omul trebuie să se elibereze de robia lumii (a Satanei prin lume), dar nu să o disprețuiască”, învață părintele Stăniloae. Am murit și zac în mormânt, ne învață un părinte să răspundem tuturor celor care ne sâcăie. Am murit pentru lume și am înviat pentru Dumnezeu. A nu se confunda lumea cu oamenii. Nu, este vorba de cele strâmbe, alterate și găunoase ale lumii. Fiindcă în românește, cuvântul lume a venit din latinescul **lumen** care înseamnă lumină. Nu e posibilă îndumnezeirea

și evitarea stricăciunii, decât printr-o detașare absolută de cale căzute ale lumii. De aceea sufletul nostru e surd și nu aude glasul Domnului!

Taine deslușite la lumina lumânării!

E o iluzie că stelele sunt singure și stau implacabile înșirate la distanțe enorme pe tăria Cerului. Nu! Stelele sunt unite printr-o legătură nevăzută a legii atracției, și nu le poate clinti din meditația lordecât Creatorul.

Privim în plină noapte cerul și suntem înmărmuriți când vedem bughete infinite de stele adunate la sfatul tainic al bucuriei. Și prin această suavă taină a liniștii sclipirea bucuriei lor ne-o transmit și nouă pământenilor, deși depărtarea e uriașă.

VALERIU TĂNASE

→Avea doi cercei; erau cercei primiți de la mama sau de la bunica ei, căci era un model vechi, erau doi cercei din aur. Și i-a scos de la urechi și i-a pus acolo în cutia aceea, după care și-a târât cârjele și a plecat afară. Eu atunci, în momentul acela, când mi-am dat seama ce haine are pe ea, am realizat că de fapt ea dăduse tot. Ea avea un picior tăiat. Preotul s-a dus și a luat cerceii din farfurie și a fugit după ea; ieșise pe ușă afară, fiind sfârșitul slujbei, și i-a spus:

-Uite, tu nu ai bani, nu trebuie să dai și tu; lasă că mai facem o colectă și o să adunăm bani pentru femeia respectivă. Nu trebuie ca să dai tu cerceii aceștia, ia-ți cerceii înapoi.

Fata s-a întors spre slujitorul bisericii și cu o voce foarte calmă i-a spus:

-Părinte, eu nu v-am dăruit dumneavoastră cerceii aceștia, eu i-am dăruit lui Hristos. Așa că dumneavoastră nu mi-i puteți da, că nu-s ai dumneavoastră! Și

încet, încet, târându-și cârjele (și nu am mai văzut-o de atunci!), a plecat...”

Mare lucru și de cinstire e omul milostiv”, spune Solomon (Proverbe 20, 6). Mari sunt aripile milosteniei. Sfășie văzduhul, trece de lună, lasă în urmă soarele și ajunge în ceruri. Dar nici acolo nu stă. Trece și de ceruri, înconjoară puterile îngerești și se așează în fața tronului Domnului. Află asta din Sfânta Scriptură, unde îngerul acela, care i s-a arătat cuviosului și milostivului sutaș Corneliu, i-a zis: „Rugăciunile și milosteniile tale s-au suit spre pomenire înaintea lui Dumnezeu” (Fapte 10, 4). Dacă vreți să fiți fericiți, răbdați, supuneți-vă Domnului și faceți tot ce ține de dumneavoastră pentru a-i ajuta pe cei ce au nevoie de ajutor și lăsați totul în voia lui Dumnezeu”.

Acestea fiind spuse iubiților, fie ca Dumnezeu prin mijlocirile Preasfintei Născătoare de Dumnezeu să ne miluiască și să ne mântuiască pe noi. Sărbătoriți în tihnă și bucurie. Amin!

Adesea

Adesea uit de Tine, Doamne,
Și-mi scutur de pe umere credința;
Iar când pe cale mă împiedic
Ochii să nu mai plângă-și dau silința.

Și trece-o zi, trece o lună
Și anii trec pe lângă mine
Și doar când mă apropii de final
Mai ridic ochii înspre Tine.

Iar Tu ești tot acolo, neclintit,
În ochii Tăi nu-i urmă de dojană,
Ci numai bucuria revederii
Și dragoste de suflet ei emană.

Să-mi ierți nesăbuiința tinereții,
Să nu-mi mai amintești de ea,
Primește-mă cu brațele deschise
Acuma știu că Tu ești calea mea.

NADIA PRIGOANĂ

Puncte de vedere

Care e zvonul?

Nu ne cunoaștem firea și destinul. Ba da.

Cunoașterea sufletului unui neam (calități, defecte) nu e operă de patriotism, ci operă de știință.

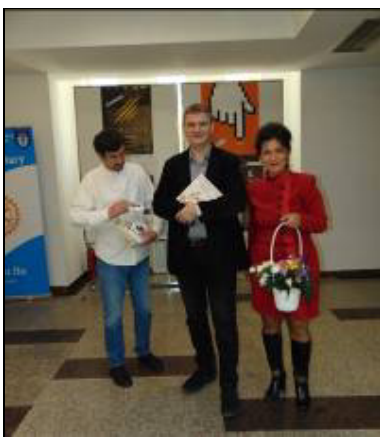
Jugul biologic ereditar și geografic al condițiilor de viață ale românilor din vechime nu s-a luat de la gâtul nostru. Problema nu e asta, ci alta - numai vulgaritatea ne penetrează existența, asta duce la falsa notorietate și la criza morală instalată la nivel social.

Efectul de turmă e modul în care decide românul. 5 minute de feerie? Îți defectează 6 ore sistemul imunitar. Românii știu asta și sunt foarte împotriva trăirii lor. Într-o viață degradată de frică-frică de sarcină, frica de vecin, frica de primar, frica de șef-românii au opinii personale foarte puține. Zvonul public, bârfa, gura satului („băieții fetei mele seamănă cu mă-sa, cu bunicu – su” e un zvon, dar toată lumea le zice la băieți pe numele bunicului! Copilul cel mare a reacționat până nu mai are replică) asta e viață de român. Trai la fără frecvență.

Când un român stă la îndoială nu stă că are o convingere personală de apărare, ci fiindcă nu știe încă de partea cărui grup să se dea. „Nu mi-e frică de lupii maturi/Le tai un cal bătrân și-i sature”, dar nu trebuie să vă fie frică nici de cei tineri, că s-au adaptat din educație să meargă după cum bate vântul din stânga sau după cum bate vântul din dreapta. Pentru risipirea acestei neliiniști românul cascade urechea să prindă zvonul din urmă (nu privește înăuntru, spre forul conștiinței lui). Și cum azi **numai vulgaritatea penetrează existența**, sfidând imensul ei capital de eșec, ce puteam găsi ca zvon când, vrând să decidem ceva vom scoate capul pe fereastră și vom ciuli urechile? Facem ca la precedentele alegeri: alegem tot coruptul, asta să rămânem oameni de cuvânt, fiindcă om de cuvânt este numai cel ce a urmat clopotul turmei pentru că românii suntem eroi cu deosebire când suntem în grup. Despre corupt a găsit zvonul atunci când a scos capul pe fereastră. Doar acela circula.

Și ce dacă e legea bună? Sufletul de român nu are bunătate! Românul consideră că nerespectarea legii e ca un titlu de măreție și de putere.

A apărut OUG 108/2020, felicitări celor ce au dat-o! Ce bună ar fi ea în satele cu fosta industrie de armament! Dar nu o aplică nimeni. O lege bună

(ord. 108) sporește numai posibilitățile, posibilitatea faptelor bune dar nu dă și motivarea acestor fapte. Motivarea vine din sufletul individului, din bogăția sau sărăcia acestui suflet individual. Politica reglementează numai condițiile externe ale vieții sociale; sămânța faptelor sociale încă stă în sufletul fiecărui cetățean. Fără calitatea acestei seminte niciun progres nu este cu putință – oricâte legi politice bune s-ar face... când un ministru spune că legea se explică „îci-colo, îci-colo, în funcție de cum se descurcă fiecare categorie profesională”, ce s-ar putea aștepta?

Dar unde atenția nu este îndreptată asupra activității personale și unde *lipsește conștiința valorii sufletești individuale*, acolo este natural să stăpânească politica (are balta peste - ce e cu Victoria asta? O apucă pe ea așa ca să aplicăm noi legea 108... păi nu vrea... cutare! Cutare e om, nu Victoria). Românul consideră că **nerespectarea legii e ca un titlu de măreție și de putere**. Subiectivitatea caracteristică acestui suflet se va împotrivi întotdeauna.

Românul nu are suflet bun, are un **suflet gregar** (Rădulescu Motru, „Psihologia poporului român”, Paideia, 1999), stare impusă de împrejurări și de tradiție, anterior oricărei culturi. Gregarism (se produce prin imitație) e diferit de solidaritate (încordare și stăpânire de sine) Românilor, ca la balene, le lipsește conștiința valorii sufletești individuale.

Cum eșuează balenele? Șefului turmei de balene îi intră în ureche o ploșniță (cimex), și îi strică „radarul”. Turma îl urmează din motive de instinct, de fidelitate disciplinară. Mor toate (și oamenii urmează șeful prost. Vor pe Barabas și așa trebuie să fie ca celui bun să îi fie bine, m-a asigurat părintele Ioachim Pârvolescu căruia îi doresc însănătoșire grabnică).

Sufletele diferențiate opun rezis-

tență imitației. Unitatea se face numai prin sacrificiul voit al persoanei fiecăruia. Deci e perfect pentru politicieni să nu fie școală și ideologii. „Aici e o armonie divină” a începuturilor (I. D. Sârbu). „Speranța în viitor a neamului nostru depinde de eventualii autodidacți care, pe ascuns, liber, citesc și învață din **ALFABETUL ELEMENTAR AL CONDIȚIEI UMANE**”) (I.D.S.).

Spiritualitatea este ca o armătură de izolare ce dă posibilitatea unor populații să-și croiască un destin propriu, emancipat de sub jugul biologic și geografic al condițiilor lor de viață. Populațiile capabile de asemenea instituții spirituale sunt popoarele de Cultură Națională adică sunt **POPOARELE CREATORE DE ORIGINALITATE sufletească în ISTORIA OMENIRII**. Nu toate populațiile sunt capabile de cultură națională. Spiritualitatea nu este un produs al timpului. Sunt popoare care trăiesc mii de ani fără ca în sufletul lor să prindă rădăcini caracterele instituționale. Și ce reușesc renunță repede (în România nu vor mai fi sunt teze și olimpiade și ce bune erau ele!). Ele trăiesc într-o veșnică copilărie (de aceea trebuie să reîncepă cu povești) având sufletul stăpânit când de influențe ereditare biologice când de influența mediului geografic. Lipsește conștiința clară a finalității spirituale a vieții sufletești a poporului român (interpretarea datelor se face în mod nesigur). Conștiința poporului român are până acum despre finalitatea spiritualității sale numai indicii vagi. El vrea să fie de capul lui și să aibă o muncă diversă. Încălină puțin spre anarhie, inițiativă în viața economică și spirit de independență în viața politică și socială. Opînca îngăurită nu aduce indivizi întreprinzători care să-și riște odihna și avutul pentru a se îmbogăți prin mijloace neîncercate. Fiecare face ce crede că va face toată lumea. Neperseverența e românească. Practicăm ce improvizăm ne-a dăruit. Nu practicăm carierele pe care le indică școlile absolvite. Indisciplina în muncă de pe tărâmul economic e a românilor dar e și primitiv, tolerant, iubitor de dreptate și religios.

Cine vede acest ansamblu care e societatea, acela face să coexiste toate, lipsă cultură și lipsă lege. Totuși tipul finalității spirituale este hotărât de majoritate.

De ce, la Petrila, sculpturi →

Dr.ec. VICTORIA STOLOJAN

moderne I.D. Sârbu și Brâncuși? Ce legătură au cei doi? La facerea Coloanei Infinitului, mai nimeni din cei ce construiau nu știa ce face. Doar moșneagul pe care l-a văzut Sârbu știa că el șlefua un colțisor din Coloana Infinitului. Moșneagul era Constantin Brâncuși. I.D.Sârbu, care șlefua un colț al operei, l-a văzut o singură dată pe moșneagul care îi dirija pe toți.

Tipul **finalității spiritual** e hotărât de majoritate. Numai poporul care găsește în finalitatea sa spirituală condiții prielnice pentru munca și dezvoltarea sufletească a majorității membrilor săi, numai acela este sigur de viitor.

Dorințele mele nu contează. Contează opinia majorității dar ce decideți majoritatea mai oferă poporului nostru, majorității lui, bineînțeles, condiții prielnice pentru asigurarea viitorului?

Minoritatea, ea însăși, nu are interes să își impună finalitatea sa deosebită, fiindcă atunci ea pune în pericol viitorul poporului întreg, prin urmare și viitorul său propriu. recunoscându-se înviși politic în alegerile locale unii, le rămâne la cei aleși să nu uite să aibă respect față de obligațiile contractuale și respectarea legilor și constituției, dar și dreptul la muncă pentru români acolo unde s-au născut.

Relația individ/putere e ostracizantă pentru român (conflict individ/putere). Să nu mai fie așa, oamenii aleg „pe-al nostru”, unul prost, de-al nostru, ridicat dintre noi, cei care stăteam la școală cu degetul în nas. Cel deștept vede că nu e bine, luptă pentru umanitate și pentru semenii, așa cum poate el, cum zice I.D.Sârbu dar pare tuturor deviat.

Aici vine Freud cu teoria generală a inconștientului. Și legăturile între azi și amintirile refulate ale copilăriei, despre coroana neobținută și invectivele învățătoarei de când învățătoarele educă și cu cuvântul și cu ridicatul prostalaului de perciuni, inferioritatea aceea. Luptă el, conștientizează complexul de inferioritate., multe femei îi spun că e mare, desigur nu la minte se referă, dar el începe să creadă. Alfred Adler spune că **depășirea stării de inferioritate conduce la dorința nestăpânită de putere și dominare.**

E clar, așa se reinstaurează **analfabetismul**. Nu apare dintr-o dată dar în momentul în care tot promovezi nonvalori acolo ajungi. Asta fiindcă analfabetul-șef prin asta se „remarcă”, prin greșeli gramaticale. Iar noi, scriitorii, scriem râuri-râuri de cerneală și ei analfabeți. Ce oroare! Ce teroare! Ce blestem pe neamul lor, și asta chiar

pe 7 generații. Falsele valori să nu instaureze definitiv criza valorilor prin criza morală instalată la nivel social de către falsa notorietate. Așa că cine a ilustrat tensiunea dintre universul oral, analfabet și lumea semnelor? Creangă.

Avem nevoie de încă un Creangă.

Spunea un critic literar ca între universul natural (a cărui emblemă a rămas în mod indiscutabil oralitatea) și lumea semnelor scrise, Creangă e expresia cultă că între cele două dialogul e dramatic. El ilustrează tensiunea dintre universul oral analfabet și lumea semnelor.

Avem nevoie de încă un Creangă să inventeze abecedarul. Vom mai trece vreodată de la oral la scris sau o luăm definitiv înapoi, spre universul oral analfabet?

Asta până falsele valori să instaureze definitiv criza valorilor deoarece criza morală instalată la nivel social de către falsa notorietate este la ea acasă.

Adulții derutați au „nevoie” de Goe. Goe ne conduce. Goe vrea, vrea, iar mamița, mamița și mam-mare se grăbesc să îi îndeplinească cererile: vrea director, vrea deputat, vrea...

Iar copiii deștepți se duc „surgun dracului pomană”, ca și atunci și cum, și conduc cei cărora banii le sunt mai dragi ca o mama și le induc un sentiment erotic. Păstrează și plac alegătorilor analfabeți ce nu numai ca trădează reminiscențele unor „structuri primitive” ci sunt primitivi: cum Ion sărută pamântul (este lecția peste timp cea mai valabilă și azi, ce vizionar Liviu Rebreanu!). Ei sărută banii.

Am înțeles, dragii mei alegători, că dumneavoastră nu aveți bucurii ale spiritului ci trebuie neapărat să vă bucurați matele de doi lei, dar să o faceți, nu ați putea adormi cu o „bucurie a spiritului”. De multe ori m-ați întrebat cit am primit pe o carte. Cam cit mi-ați dat dumneavoastră când ați primit vreo carte de la mine. Nimic. Nu ați înțeles. Cum să scrii fără bani la ziare și reviste? Cum? Ați face-o vreunii? Nu.

Sunt în situația iubitului care scria poezia „Femeia și cel de-al cincilea element”:

Ți-am pus pământul la picioare și apa și aerul/ și focul dar tu, nesătula mea, ai vrut mai mult, tot mai mult, tot mai mult, exagerat de mult. Mi-ai cerut să mă fac luntre și punte ca sa-ți fac rost și de cel de-al cincilea element. Ți-am luat un bileț, one way tichet, prin agenția Călător în bascheți ca să ajungi la timp tocmai în îndepărtata Polonie.

Acolo, însuși generalul Napoleon, viitorul împărat al francezilor, îți va așterne la picioarele tale diafane cel de-al cincilea element: Noroiul. Pentru acest poet îndrăgostit am un răspuns: sunteți clasicizat, național și universal. V-ați alăturat lui Creangă, Rebreanu, Freud. Pe mine m-ați convins! Vorbeați despre poporul român. Sunteți un clasic în viață, scriitor Mihai Barbu! Iubita dumneavoastră este România, țara care iubește nu pe cel ce îi pune la picioare toate elementele, ci pe cel care nu face nimic pentru ei, ba face, le sărăcește nu numai punga ci și viața: le gonește copiii în străinătate, le taie fabricile și uzinele, etc.

Au și alegătorii dreptate: Bolintineanu a murit pe un pat de spital pentru nevoiași, Gib Mihăescu a fost îngropat din chetă publică, nici Bacovia sau Arghezi nu au putut trăi din scris. Să creadă în profeți? Ha!

Nu fi trist, ești artist!

Așa e, n-aș putea să vă învăț să trăiți ca mine, mult cu bucurii nemateriale. Dumneavoastră preferați bunăstarea materială și o aveți. Nu vreau să zic la populație ajunge lipsa culturii, nu cultura (nu avem mecanisme) și avem un surrogat de democrație sub forma destrăbălării.

Nu fi trist, ești artist!

Fiecare român face ce crede că va face toată lumea. Ce aude ca zvon. Dar care e zvonul? Si-apoi e departe de România zvonul „cortinei de fier a ecologiei”. La noi încă se crede că se luptă stânga cu dreapta dar mai sunt printre noi din cei care știu - e zvon. Problemele sunt resursele: păduri, aer, energie, gaze, deci de natură ecologică. Si nu e zvon.

Gregarismul nu e numai ceva rău, m-a convins scriitoarea Anne Lamott în „Cum înveți să scrii ficțiune pas cu pas sugestii pentru scris și viață” (Anne Lamott, Editura Paralela 45, 2013): am ajuns să înțeleg semnificația profundă a sporturilor de echipă, a fotbalului, vreau eu. „Prin el avem o șansă să ne regăsim. Suntem animale de turmă, cu instincte eminamente gregare, o specie cu darul comunicării, însă educația, vârsta, frica aceea care ne umple zilele ne-au pus pe mai fiecare dintre noi în cutiuța sa unde stăm singuri-singuri. Sportul, pe care fiecare îl iubim, reușește tocmai acest lucru-să ne redea locul în mulțime. Ne restaurează această funcție primară.” Asta fiindcă toți bărbații pe care îi iubesc adoră fotbalul, deci au acest gregarism...îm, și ce mult îmi place! Unuia singur nu i-a plăcut fotbalul niciodată și mama e cam tristă.

O zi cu ploaie

Plouă cu stropi mici
plici! plici! plici!
asfaltul sfârâie
precum o tigaie
pusă la foc mic
în care probabil
cineva face o omletă cât luna;

Plouă, deși meteorologii
ar fi trebuit de mult
să spună că va ninge;
poetul portughez Pessoa
a fost cu o zi înainte
la poștă să se intereseze
dacă scrisoarea lui
încă nescrisă și neexpediată
a ajuns la destinație;
s-a întors cu capul gol
prin ploaia lusitană
exultând de bucurie
că scrisoarea lui ajunsese
la destinație;

Plouă cu ciubărul
și Pessoa scrie scrisori
pe care nu le va expedia niciodată
și totuși ele ajung unde trebuie;
numai el ne-ar putea explica
ce miracole băntuie prin
Portugalia lui;

Era o zi ploioasă în Portugalia
unde ploaia cade altfel
încât să nu împiedice scrisorile
să ajungă la destinatari;
în cele din urmă
totul are o cheie poetică.

Scrisoare misterioasă

Trebuie să fie tare neplăcut, plicticos
să sosești într-o gară
în care să nu te aștepte nimeni
sau să stai într-un parc
și să nu te salute nimeni
darămite într-o casă
în ușa căreia nu bate nimeni
de un număr mare de zile.

Ce și-o fi spus scrisoarea
care stă de săptămâni întregi
în cutia poștală
și nu simt nevoia s-o scot,
nu sunt curios s-o citesc;
stă biata de ea
singură în cutie ca un cuc
într-un cuib străin.

Făcându-mi – se totuși milă de ea
am scos-o și văzând că nu are
niciun nume la expeditor

nici la destinatar am vârât-o înapoi
în cutie; n-are decât să stea acolo
cât o vrea dacă nu-și divulgă numele
cine a scris-o și la cine vrea să ajungă;

După câteva zile m-am trezit
că se deschide ușa de la intrare
în apartamentul meu și pe
pavimentul coridorului
țopăie prin aer o scrisoare
plutește prin aer ca o libelulă,
eu fug s-o prind
simțeam că ard hainele pe mine
s-o prind și s-o deschid
zbură al naibii ca o pasăre;

Curând s-a așezat pe masă
și când să pun mâna pe ea
și-a luat zborul
pe ușa pe care intrase;
a doua zi am văzut-o din nou
în cutia mea poștală
și nemaiaivând răbdare
am scos-o, am ciupit-o de-un colț
cu dinții și am desfăcut-o:
o filă albă pe care erau așternute
câteva rânduri mărunte
și atâta tot,
probabil că-i dăduseră lacrimile
de indiferență mea.

O iau și urc sus în cameră
mi-am zis mai întâi să-mi fac o cafea
ca să pătrund mai bine misterul
când revin scrisoarea
se pornise iar să baletaze
prin aer,
o prind c-un ultim
efort de voință;
de data asta cuvintele
răsar ca niște fluturi
din albul hârtiei;

Sorb din ceașca cu cafea
și ea se lasă docilă
în mâinile mele:
” Dragă poetule,
citesc eu un scris mărunț
plin de emoție:
eu sunt râul, marea și cerul
ultra-marin, pomii, florile, păsările,
primăverile tale mult adorate –
eu sunt cuvântul
pe care-l aștepți,
sunt sămânța cuvintelor tale,
confidentul tău:
pălmuieste-mă
mângâie-mă dacă ți-a fost
dor de mine.
dar te rog după ce-o citești
aruncă-mă la coșul de gunoi,
și totuși nu uita: Te iubesc.
Anatema!”

Viața

Viața?
viața! știe cineva dintre voi
ce-i viața?
dacă știe să ne-o spună!
un triumfi de cocoare
forat din vis, fantasme, iluzii,
un fum ce se destramă în zare
o frunză purtată aiurea de vânt
sau ceva ce în nebunia ei
se agață cu obstinație de lucruri
efemere;

Viața?
viața este un vis ce se pierde
în alt vis;
o clipă albă
într-o mare de întuneric
ceva ce se scurge
în timp ce nimeni nu bagă de seamă
poate doar Heraclit;

Viața?
un dar, o taină, o enigmă
o ființă invizibilă ce
ne poartă în brațe
preludiul a ceea ce încă nu știm
dar credem că există;
o fărâșă de timp
în care cerul
îmbrățișează cu patimă pământul;

Viața?
o silabă în cuvântul Creație
un hiat în limbajul celor
care scriu sau conferențiază
despre cum s-a născut viața
un spațiu hașurat cu alb și roșu
un ținut în care
se învrednicește omul
omul cu emoție, cu sficiune
să închege un dialog
cu Dumnezeu;

Viața?
un pumn de zile sau chiar de ani
în care udăm pământul cu lacrimi,
cu speranță... cu sânge
îl cântă poeții
îl însămânțează țăranul cu grâne
și într-o vreme cu movile
și la cap cruci albe de mesteacăn

GHEORGHE JURCĂ

Legată la ochi

Legată la ochi, am trecut prin viață;
pipăiam lucruri, atingeam înălțimi,
un vis era mereu în aripa unei păsări.

Legată la mâini, mai apoi, căutam
forme,
totdeauna rănită de ceva colțuros;
o marmură albă, rareori, îmi exalta
simțirea...

Legată la ochi și la mâini,
m-am lovit, în plin, de mijlocul vieții.
Rătăceam pe câmpii și-n ierburi de
leac
îmi vedeam înfinirea;
o străfulgerare de-o clipă, și-apoi
nimic...
o armură de-argint mi-a devenit
tăcerea,
o lance ascuțită – ultimul gând...

Să te pot bântui

Nu știu ce va fi astăzi,
dar eu fac salturi prin
flăcări
și mă-nchin, de mi-o fi
de folos,
aceluiasi zeu.

Ferește-mi din cale
apele, munții,
târâșul greu –
și-aruncă-mi o scară
să te pot adula.

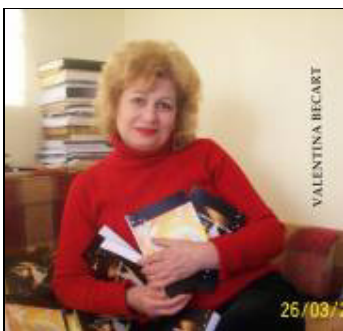
Nu știu cum va fi mâine,
dar eu mă strecor prin
hățișuri
și-mi scuipe în sân, de două ori,
poate scap de ochiul tău
de vânător.

Ferește-mi din cale
viscoale tale,
rătăcirea,
privirea întunecată –
și vino mai aproape
să te pot respira,
să te pot bântui...

Salvează-mă de praguri

Mereu un prag ce urcă
și altul, încet, coboară;
nicăieri o scară,
doar ceasul ce-a trecut.

și vremea mea, mereu
pe ducă;
mă leg de tine, amintire,

în jur, aceeași risipire,
nimic din aurul durut.

Mereu un prag, o treaptă,
două;
una ce urcă spre zenit
și alta, nevăzută,
lin, coboară;
nicăieri o scară,
doar cer... și-atâta infinit –

O arcă la mal...

La capătul drumului, doar liniște,
pustiu...
nici un ochi al lumii plângând
numai eu – ca un vultur flămând –
zăresc urme de viață,
dincolo de râu...

La capăt de întrebare, gândul meu,
mineral...
și deodat'..., văd ziua diformă;
nimic de ieri, mereu o nouă formă,
și eu, printre flăcări și fum,
o arcă la mal...

Pe verticala unui vis

Te știu dintr-un gând
o îndecisă chemare
 silențios
te conturai
într-o noțiune abstractă
fără rădăcini în cuvânt
trunchiată nălucire
răsfrântă
în oglinzi.

Te-am zărit
într-o noapte a formelor –
cum te furișai
pe verticala unui vis
în căutarea unui
ideal –
frenetic răscoleai cu privirea
în falia pământului
desprinsă de întregul
promis.

Te știu de undeva!
Sau poate
amintirea mea estompată

te-a vrut
un sunet înalt
în cuvântul rostit prima dată
lângă malul surpat,
erodat
de cei ce-au murit
într-un vers
în noaptea timorată
sortită
eșecului prematur,
prematur...

Pe-o tavă de argint, duminica...

Poate am uitat că sunt o rugăcine
aleasă să-ți fiu, într-o zi de duminică
sau dincolo de stele, nemărginirea
albastră;
aproape de gând, doar ceasul de taină.

Rând pe rând, trec zile, cad fructele
verii
și clopotul zilei anunță că-i vremea
de rugă...
Un buchet de lumină se-așterne pe
brațe;
se-aude tăcerea – respirând sacadat
în sufletul lumii, la porți de vecie-i
chemarea.

Poate am uitat că sunt o amintire
aleasă să-ți fiu, într-un sfârșit de
octombrie...
sau cine mai știe, vreo stea norocoasă;
departe de noi, o noapte de beție, o zi
de duminică pe-o tavă de-argint...

Când teama exaltă...

Lumina triumfă, când ochii
miriapodelor ard,
când pădurea se scaldă în flăcări.
Atât de firesc e totul...
când timpul
ne împresoară cu țipete
de păsări, respirații sacadate
și urme de răni neștiute, într-o beție
de primejdii...

și totuși...
Privirea se-ncrede mereu
în depărtarea unui semn,
în cumpăna unei stele.
În fond, azi, ca și ieri... toate
ruinele au partea lor
de soare,
și firul de iarbă răzbate-ntr-o piatră,
mai întâi, sfios, apoi agresiv...

Lumina triumfă, când dorm
așteptările-n sânge; o, demonice
umbre așteptând, pe vâruri
de lance,
când totul exaltă în teamă...

VALENTINA BECART BISOG

atunceaînacum

am lăsat la uşă silabele
şi cuvintele primenite-n
lumina născută mereu din sine
suflare de-a lungul anilor
înşiraţi pe urme de strigăt
în coperti albe de zbor
eram ba pe uscat
ba pe mare
iar de sărbători mă ridicam
şi cătînd cu ochii-roată în jur
îţi întindeam o mîină
pusă streaşină peste priviri
aburite
deasupra ierbii scăldată în rouă
(cînd insistai te luam şi pe tine
în coşul palmei făcut curcubeu)
şi alunecam pe frînghia
vremurilor
pîină la atingerea călcîiului clipei
din urmă
ca din întîmplare
tu tot cîntai din buricele
degetelor
precum în tinereţea întîiului
rendez-vous cu tine însuşi

plecat sînt de tot atîta vreme
cîtă stă să cadă din copacul adus
în dar
acum în prag de Crăciun
cînd între cuvinte miroase a fum
şi
pe la vîrfuri chiar a parfum
doar amintirile de te mai
recunosc
te uiţi din spate peste timpi
retezaţi precum sabia aceea de
deasupra capului neplecat
nu vii dar nici nu pleci
eşti aici şi acolo
între tine şi umbra timpului
stele pe care le iei drept nuiele
o ce gard straşnic ai mai face din
ele
din zile şi nopţi
din spumă de acvarele
m-aş pune de-a curmezişul
între ani zile şi nopţi
cămăşi cu coate scînteind a stele
pită de mălai şi stropi calzi de
vioară
pe sfoară se strecoară
de la ieri la azi
precum aşteptări fugărite din
spate
se lovesc în valuri de îmbrăţişare
ca două umbre dansînd
la mijloc de eu şi tu
luminat de făclia unui timp
forfecat între atunci şi amu
eram copil pribegînd

printre vreascurile aruncate
din căruţa vremii cenuşii
de umbre săltate din pereţi
peste ierburi cu miros de alun
mai-mai să te îmbeţi de parfum
mergeai pe firul de sfoară
cătînd balanţa în zarea neclară
în căuşul palmei se oglindesc
gînduri prinse la subţiori
la cer aruncate
te duceam grijuliu printre cele
multe
izvorîte din cepul acela a cărui
dureri
îţi mai suna încă a reverberaţii
neclare dar asurzitor a metale

parcă mă văd mergînd pom-pom
printre cadenţe ascunse
pe deasupra privirii
pîină la intrarea în hora
lui ieri în azi
şi-a lucrurilor mereu luate de la
capăt
haideţi anilor
daţi-mi-vă toţi deodată
să văd cum vă strecoară
sita amintirilor
duse şi aduse mereu
de la moară

în cele din urmă
dacă nu vă desprindeţi
de umbra pe care o aruncaţi
peste
arcul deceniilor
o să vă izbesc de caldarîm
şi-o să mă întregesc
odată cu cheagul retragerii în
sine
al vostrului cu al lui cu voi cu el
şi cu mine

în spatele anilor

îţi zici
dacă nu mă mai duc la întîlniri
zgomotoase
înseamnă că
cine ştie
poate mi-am făcut cuib în
tăcerile
ce mi-au crescut pe urmele
paşilor
păsărilor
care mai apoi s-au ridicat
odată cu privirea ta aruncată-n
spre cer

e vară şi creşterea de urzici
îţi împrejmuieşte pasul tăgănat
iar gesturile tale cîndva moi

se poticnesc sacadat
de un strănut
pui palma peste ochi
şi te vezi planînd peste ierburi
peste care cîndva
ardea răsuflarea ta

imperiul acesta e numai al tău
căptuşit de gînduri aburinde
de ploaia trecerii vremii
prin holdele versurilor încă
neculese
de semne de exclamare
coborînd din munte-nspre mare
de luare cu asalt a fortăreţei
aceleia
de al cărei nume nu-ţi mai aduci
aminte
ce se întindea dincolo de
oceanul cuprinderii
ochiului tău înflămnîzit
ce crescuse şi se ridica deasupra
negurii
streaşina aceea pusă peste
colinele tale
ale mele ale noastre
culoare lungi deschise-n
cuprinsul privirii
iar mai apoi
cuibul se desface în paie lungi şi
moi
iarba din priviri se surpă în trifoi
lămîi şi mentă şi apa curgînd
înspre izvor
precum vocalele din năvală pe
buzes
întîmpinînd imaginea mamei în
pridvor
cu mîna întinsă şi uscată de dor

DAMASCHIN POP-BUIA

(din volumul în lucru: *Cu cuvintele la plimbare*)

Asterisc

Competitori și adversari

Cum va arăta lumea când China se va impune ca hegemon al lumii, este o întrebare care a început să se pună tot mai frecvent, de când marea putere din Extremul Orient devine din ce în ce mai mult un jucător global nu doar de luat în seamă, ci jucătorul cel mai viguros, provocând continuu marele jucător deja existent. Graham Allison observa în cartea sa *Destined for War* (New York, 2017) că, în ciuda numeroaselor diferențe, cele două țări au în comun un extrem complex de superioritate. (p. 140). După WWII când toate țările beligerante au fost distruse într-un fel sau altul, America a fost neatinsă pe teritoriul ei, având parte de o rapidă recuperare economică, preocupată de afirmarea hegemoniei în sferele de influență pe care și le-a apropiat. De atunci până astăzi federația americană a acționat nestânjenită în exercitarea forței ei dominatoare, clamând cu fanatism excepționalismul ei. Excepționalismul și rolul hegemonic merg mână în mână. Să nu ne mirăm că Americii i se pare inacceptabilă coexistența cu o altă putere de același calibru. Sensul supremației ei în lume i se pare că nu-l poate împărtăși cu nimeni.

SUA își va sărbători în 2026 două secole și jumătate de existență, în timp ce chinezii se referă la vechimea lor de cinci milenii și la strălucirea imperiului lor de odinioară. Dacă America se vede pe sine excepțională, „*The empire saw itself as the center of the civilized universe*” (imperiul se vede pe sine ca centru al universului civilizat - op. cit., p. 140). Tot ce trăia sub soare în afara Chinei imperiale era considerat barbar. Și romanii îi vedeau pe cei altfel decât ei ca fiind doar câini, tot barbari. Ambele țări, China și SUA sunt extrem de mândre de realizările lor civilizaționale.

Nimic mai opus decât viziunea lor despre autoguvernare. De la fondarea uniunii americane guvernul a fost considerat un rău necesar, considerându-se că un guvern puternic ar cădea în tiranie. Ca să evite acest derapaj fondatorii republicii americane au separat

puterile executivă, legislativă și judiciară, creând acea verificare reciprocă împotriva abuzului. Libertatea, așa cum este percepută de americani, dezavuează ceea ce chinezii apreciază cel mai mult, ierarhia.

China se conduce după principiul de bază al filozofiei lui Confucius: cunoaște-ți locul. Fiecare chinez ocupă locul pe care și-l știe în ierarhia socială, a cărei armonie este garantată de împăratul sau, acum, de președintele partidului unic, situat pe locul cel mai înalt al ierarhiei. Această organizare asigură pacea socială liber consimțită. Factorul politic esențial pentru chinezi este ordinea. În absența ei se instalează haosul mult detestat de chinezi. Deci primordială ca importanță este ordinea, iar garantul ei este guvernul. Nu numai că nu este un rău necesar, dar este conceput ca imperios necesar pentru crearea și menținerea ordinii, pentru binele intern și extern. Existența unui centru al puterii (Beijing) asigură o dezvoltare pașnică și prosperă.

Legitimitatea guvernului în concepția politică americană își are originea în consimțământul celor care sunt guvernați. Nimic mai străin decât această idee pentru chinezi. Ei cred că legitimitatea guvernului se datorează competenței și performanței lui. În 1949, când Partidul Comunist Chinez a preluat puterea, China era dezmembrată de un război civil, dar prin chibzuită guvernare a ajuns să fie a doua putere economică a lumii cu sute de mii de oameni ridicați din sărăcie extremă. Aceste succese justifică opțiunea chineză pentru un regim autoritar bazat pe un centralism partinic. În acest punct cele două mari puteri se despart. Presiunile americane asupra chinezilor pentru

trecerea la democrația de tip occidental s-au soldat cu eșec total. Siguri pe valorile lor, pe excepționalismul lor americanii nu pot înțelege persistența chinezilor în respectarea tradiției lor vechi de cinci mii de ani. Este o tradiție validată de timp, deci să-i credem că li se potrivește întocmai. Ei nu doresc să adere la valorile democratice occidentale, la drepturile omului, la individualismul Vestului, forța legilor, guvernul limitat. În ceea ce privește regulile pieței libere, ele au fost introduse în China, dar cu anumite îngrădiri. De aceea chinezii se grăbesc să precizeze mereu că ei aplică un comunism sui generis, cu subliniat specific național.

De la fondarea ei federația americană a practicat un misionarism democratic, încercând să implementeze conceptele ei de guvernare în alte țări. În cele mai multe cazuri acest misionarism s-a combinat cu expansionismul privit cu rezervă de țările în cauză sau de-a dreptul respins. Spre deosebire de americani care au încercat să impună valorile lor civilizaționale pe cale militară, chinezii nu au încercat niciodată să convertească pe vecinii lor la modul lor de guvernare, la modelul lor cultural. Având încredere în valorile ei, China nu le exportă, nu le impune cuiva, ci așteaptă de la alții să o prețuiască, să o imite, să o frecventeze și să împrumute ceea ce le este benefic. China nu forțează civilizația ei asupra altora, considerându-se evident superioară acelor, deci impunându-se de la sine, axiomatic. Ea își dorește vasali care s-o admire și s-o caute pentru a învăța de la ea. Văzându-se ca centru al universului, chinezii au un sentiment al timpului foarte diferit de al americanilor. Chinezii au răbdarea unei națiuni vechi de cinci milenii. Americanii nu au răbdarea lor nici pe departe. Națiunea americană s-a format din imigranți, pe când cea chineză există în spațiul ei geografic de demult. A se vedea răbdarea Chinei față de atitudinea Hong Kongului pe care cu o calmă strategie îl va integra treptat vastei țări unice.

Când America cere o ordine internațională bazată pe reguli, acestea însemnează că ea dă ordinele—

SILVIA URDEA

și celelalte țări se supun lor. Pe măsură ce China se impune ca a doua forță economică în lume ea nu manifestă supunere totală față de regulile formulate de americani, ci reclamă renegocierea acestor reguli, ceea ce irită America.

Să vedem cum a arătat și arată lumea în ultimii șaptezeci și cinci de ani, adică de la război încoace, de când America și-a împărțit lumea cu marea Uniune Sovietică până în 1989, iar din 1989 până în zilele noastre rămânând singură în teren. It doesn't look too pretty (nu arată prea frumos) ar zice un american sincer. Constatarea generală favorabilă este că de-a lungul celor trei sferturi de veac lumea a fost ținută în frâu și n-a mai izbucnit o conflagrație mondială, deci SUA a asigurat o *pax americana*.

Constatarea este întemeiată, dar trebuie să adăugăm imediat că această pace a fost menținută prin sacrificarea „zonelor gri”, cum le numește doctrina Kissinger. Lansarea unor mici războaie în „ariile gri” ale planetei ar fi singurul mod al unui stat de a-și menține clarviziunea scopului. Printre altele, ariile gri erau considerate țări ca Vietnamul, Cambogia, Laosul, Angola, Chile, Panama etc. Deci, în opinia lui Henry Kissinger, America trebuia să dezvolte o strategie a „micilor războaie”, idee comună unui cerc mai larg de intelectuali de la Harvard.

Totuși, remarcă Greg Grandin în monografia *Kissinger's Shadow* - Umbra lui Kissinger (Metropolitan Books, NY, 2015), nici unul dintre acești colegi de generație de la Apărare nu a perseverat în această eroare, care, perpetuată pe câteva decenii, ne-a adus în situația actuală a destabilizării din Orientul Mijlociu. Istoricul subliniază cercul vicios al doctrinei elaborate de Kissinger care spune că America pentru a deveni conștientă de puterea ei trebuie s-o testeze și ca s-o testeze trebuie să acționeze.

Sau altfel spus: „we can't defend our interests until we know what our interests are and we can't know what our interests are until we defend them” (nu putem apăra interesele noastre până când nu știm care sunt ele și nu putem ști care sunt decât dacă le apărăm - *op. cit.*, p. 29).

Există un pattern, o schemă care se repetă în mai toate situațiile care au condus la războaiele purtate de Department of Defense (Ministerul Apărării). Înainte se numea Department of War, dar în 1948 numele a fost schimbat în Department of Defense. David Swanson (*War is a lie*, Charlottesville, Virginia, 2016, p. 42) observă sarcastic că modificarea a avut loc chiar în anul apariției celebrului roman *Nineteen Eighty Four* de George Orwell, în care găsim absurdă afirmație „war is peace”. De obicei administrația confecționează o minciună care să sune bine pentru populație. De pildă, președintele Harry Truman „*lied to America that Hiroshima was a military base rather than a city full of civilians ...*” (a mințit populația americană că Hiroshima ar fi o bază militară mai degrabă decât un oraș plin cu civili - *op. cit.*, p. 37). Bombardarea celor două orașe nu a fost necesară, deoarece japonezii au semnalat cu trei luni înainte că se predau și doresc să sfârșească războiul. D. Swanson interpretează această acțiune de pe poziții de forță prin dorința administrației „to dictate the terms of ending the war” (să dicteze termenii în care să sfârșească războiul - *idem, ibidem*) și să marcheze „the theatrical opening of the Cold War, aimed at sending a message to the Soviets” (deschiderea teatrală a războiului rece, ținând să trimită un mesaj sovieticilor - p. 38). Același președinte i-a indus în eroare pe americani despre intenția coreenilor din Coreea de Nord de a invada SUA și de a aduce comunismul. În realitate, în 1950, între Coreea de Nord și cea de Sud se desfășura un război civil. Harry Truman s-a grăbit să trimită trupe, provocând un război sângeros cu pierderea a două milioane de vieți din partea coreeană, a 37.000 din partea americană și totala distrugere a celor două capitale.

Multe din acțiunile militare din perioada războiului rece au fost susținute de SUA în numele combaterii răspândirii comunismului. Președintele Dwight Eisenhower și J.F. Kennedy au fost suporterii ideii că națiunile din Asia, Africa și America Latină ar putea cădea ca piese de domino pradă dictaturii comuniste.

În virtutea acestei convingeri s-a manevrat pentru declanșarea războiului din Vietnam, folosindu-se pretextul atacării unor vase americane în Golful Tonkin. Un raport NSA din 2000-2001 a arătat că n-a existat un asemenea atac și că agenția „*had deliberately lied*” (a mințit intenționat - *idem, ibidem*, p. 67). Acest pattern al instigării la război a fost apoi reciclat prin formula binecunoscută „*global war of terrorism*” (războiul global împotriva terorismului).

Ignorând opoziția Congresului, Constituția americană, Charta ONU, președintele Bill Clinton s-a folosit de NATO ca să bombardeze fosta Iugoslavie în 1999, numind intervenția sa „*humanitarian bombing mission*” (misiune umanitară).

Abjecția deciziei lui este cu atât mai mare cu cât la originea ei posibil că a stat disperarea sa de a ieși cumva din scandalul Lewinski. De ce a făcut-o? Pentru că a putut să se folosească de prerogativele prezidențiale.

În 1997, William Kristol și Robert Kagan au fondat un think tank neoconservativ numit *Project for New American Century* cu scopul de a promova hegemonia americană globală prin strategii militare mai mult decât prin diplomatie. Dintre cei 25 de semnatari ai declarației de principii ai organizației 10 au intrat în administrația George Bush Jr. și au avut o influență hotărâtoare în invadarea Irakului în 2003, prin minciuna prezentată de Generalul Colin Powell în fața ONU, privind existența armelor de distrugere în masă în Irak, ceea ce s-a dovedit a fi completă fabricație. Dar lista intervențiilor americane este mult mai lungă și suferința cauzată popoarelor care au fost subiectul acestor intervenții rămâne să fie analizată de acum înainte, deoarece despre ea s-a scris infinit mai puțin și s-a vorbit cu extrem de mare zgârcenie sau nu s-a vorbit deloc în mass media americană. David Swanson a subliniat foarte expresiv proporțiile distrugerilor cauzate în controversatul război din Irak: „*Had he lived to be a thousand, Saddam Hussein could not have done the damage to the people of Iraq or the world that the war to eliminate his fictional weapons has done*” (Dacă ar fi trăit o mie de ani, Saddam →

Hussein n-ar fi putut să cauzeze poporului irakian sau lumii ceea ce a cauzat războiul pentru eliminarea armelor fictive - *ibidem*, p. 35).

Gândirea elitelor este cu totul diferită de a noastră, a oamenilor mărunți. Noi înmărmurim când citim următoarea observație a lui Madeline Albright, secretară de stat în administrația Clinton: „*What's the point of having this superb military that you always talking about if we can't use it.*” (Care este rostul de a avea acest superb arsenal militar despre care vorbiți mereu dacă nu putem să-l folosim? - David Swanson, *op. cit.*, p. 36). În 1928, Senatul american a votat Pactul Kellogg-Briand, care oprește toate națiunile să se angajeze în războaie. Pactul este încă valabil, dar pare dat cu totul uitării, cel puțin în SUA. Se spune că războiul este necesar pentru a combate răul, dar, așa cum notează David Swanson, „*there is nothing more evil than war*” (nimic nu este mai rău decât războiul - *op. cit.*, p. 35). Este limpede că de la fondarea ei federația americană a manifestat tendințe expansioniste deghizate prin puneri în scenă și provocări, prezentate drept adevăruri pentru că altfel n-ar fi putut obține aprobarea populației. În 1935, Generalul Smedley D. Butler a publicat cartea *War Is a Racket* (*Războiul este o rachetă*) de un enorm succes, dezvăluind cauza reală a atacului de la Pearl Harbour și anume manevrele americane instigatoare. Afirmatia că baza militară americană din Pacific a fost atacată din bun senin de japonezi „*is a myth that deserves to be buried*” (este un mit care trebuie îngropat - David Swanson, *op. cit.*, p. 54).

Într-o oarecare măsură, nici reacția populației nu s-a manifestat suficient de ferm împotriva politicii beligerante a diferitelor administrații, manifestând un soi de politică a struțului, atunci când adevărul o izbește drept în față: „*And when we learned the truth, we wanted and still want desperately to believe that war is peace, that violence is salvation, that our government dropped nuclear bombs in order to save lives, or at least to save American lives*” (Și când am aflat adevărul, am vrut și încă vrem ca disperare să credem că războiul e pace, că violența este salvare, că

guvernul nostru a aruncat bombe nucleare ca să salveze vieți sau cel puțin să salveze vieți americane - *op. cit.*, p. 37). Președinții acționează toți după același tipic: promit în campania electorală că nu vor promova o politică intervenționistă, dar odată instalați la Casa Albă devin amnezici. Și Donald Trump a făcut o asemenea promisiune, dar a acordat Pentagonului cel mai gras buget de până acum. În schimb, mereu nu sunt bani pentru satisfacerea dezideratelor minime ale majorității populației. Bineînțeles că nu sunt, deoarece banii sunt direcționați constant spre bănci, spre marile corporații și spre complexul militar industrial.

Generația milenială, care nu mai are nicio speranță de la guvern, încearcă să schimbe ceva în situația de divorț absolut între putere și masele largi, ignorate decenii la rând. De cel puțin patru decenii elitele au parcursul lor paralel, rupt total de realități. Aceste elite dau impresia că odată cu robotizarea, clasa lucrătorilor devine superfluă. Cred că dacă aruncă acestei clase un venit universal minim, chiar nu mai au nevoie de cei care au tot produs până acum, dar acum deodată vor fi scoși din uz și plasați într-o underclass (subclasă), cum s-a spus, fără demnitate și fără valoare.

O asemenea gândire reprezintă triumful alienării umane, al egoismului, al individualismului, al imoralității.

În această cheie trebuie să interpretăm revolta care s-a aprins pe străzile și bulevardele americane. Miezul acestei revolte nu exprimă doar respingerea conduitei brutale polițienești, ci și totala respingere a instituțiilor imperiului și a politicii lui războinice, a dominației corporatiste care a subjugat democrația, a poluat întreaga viață socială prin comodificarea ființei umane. Dărmarea statuiilor în această a doua rundă, prima a fost în 2017, arată furia populației de culoare care se simte tot timpul ostracizată. Este o rană istorică perpetuată prin generații, iar generația actuală nu mai are răbdare. S-a căzut totuși în exagerări când s-a distrus o statuie a lui George Washington și se cere îndepărtarea tuturor statuiilor fondatorilor. Este o viziune foarte limitată a istoriei. Fără

acei fondatori această uniune americană în care și negrii trăiesc și prosperă, n-ar fi existat. Nicio personalitate istorică nu este fără cusur. Mihai Viteazul a unit cele trei principate române pentru prima oară, dar a emis acel act de legare a țăranilor de pământ. Pot să-l anulez pe voevod, distrugând statuile lui? Ar fi o blasfemie, o reacție proletcultistă extremă. Recunoscând că s-a făcut mult pentru emanciparea negrilor de la mișcarea drepturilor civile încoace, ar trebui printr-o conversație națională să se ajungă la o acceptare a istoriei cu înfăptuirile și limitele ei, la o poziție rațională. Comunitatea de culoare arată mereu vindicativ spre white supremacy (supremația albă), dar niciodată nu arată spre ea însăși, spre erorile pe care ea le comite și care o mențin în înapoiere. Nu se vorbește deschis despre rolul familiei, care a devenit total disfuncțională, despre nașterea copiilor ilegitiimi în proporție de 72% în această comunitate, despre absența tatălui ca factor de disciplinare a odraslelor și, cum zicem noi, despre cei șapte ani de acasă, care valorează uneori cât o facultate.

Chris Hedges numește atotputernicia corporatistă a „*coup d'état*” care a distrus sistemul bipartinic, syndicatele, presa, justiția, academia, baza industrială, credința în democrația liberală. Bogăția nu mai este produsă prin muncă productivă, ci prin manipularea valorii stocurilor, prin finanțalizare. America are în prezent un „casino capitalism” parazit. Magnați de casinouri ca Sheldon Adelson sau manageri de hedge funds nu adaugă valori societății, ci doar redistribuie banii mai sus, către acel 1%. Toți acești finanțiști, bancheri, politicieni, jurnaliști, avocați, șefi de corporații au înșelat populația cu utopia corporatistă și cu globalizarea. În ultimă instanță cei care pierd sunt milioanele de americani „*no longer able to find work that provides a living wage, cursed to live in chronic poverty or locked in cages in our monstrous system of mass incarceration*” (incapabili să găsească muncă cu un salariu cu care poți trăi, condamnați să trăiască în sărăcie cronică sau închiși în cuști în sistemul nostru monstruos de încarcerare de masă - Chris Hedges, →

America: *The Farewell Tour*, New York, 2018, p. 20).

America este din ce în ce mai iritată de ascensiunea în plan global a Chinei. De vină este ba 5G care de-a dreptul insultă „excepționalismul” americanilor, ba „The Belt and Road initiative”, ba extinderea investițiilor chinezești în Africa. Spre deosebire de abordarea militaristă a SUA, China a adoptat în evoluția ei pe scena internațională o cale pragmatică, de ridicare economică a zonelor înapoiate prin investiții, fiind interesată nu doar de profitul propriu, ci și al partenerului economic. Această perspectivă pare mult mai atractivă pentru țările din Asia Centrală și Africa. Nu știm cum va arăta lumea peste decenii de azi înainte, dar deocamdată observăm că partenerii economici ai Chinei validează modul ei pașnic de inserție. Efervescenta constructivă a Chinei lasă în urmă șosele, poduri, viaducte, rețele de căi ferate, trenuri de mare viteză, blocuri și speranța de înflorire economică a celor cu care colaborează.

Fiind manufacturierul cel mai important în lume, China a acumulat un enorm capital pe care acum vrea să-l investească. Planul „*The Road and Belt*” și-a propus să finanțeze infrastructura a 68 de țări care s-au anunțat, pe care China le creditează cu trilioane de dolari. Se comentează despre un pericol al îndatorării exagerate a unor țări atrase de acest plan, prea vulnerabile economic ca să poată rambursa datoria contractată și ca urmare pasibile de subjugare, dar viitorul va decide, în ultimă instanță.

China evocă mereu istoria ei milenară când a fost un pion de primă mână, postura la care se străduiește în prezent să ajungă din nou cu orice preț. În fapt, unul dintre planurile ei, *road and belt*, în curs de derulare este o întoarcere la anticul „*drum al mătăsii*” din perspectiva și cu posibilitățile secolului 21. Deci, emergența Chinei în plan global ar putea determina un mai stabil echilibru de putere între jucătorii esențiali și un climat de pace la care întreaga lume aspiră, sătulă și obosită de aventura belicoasă americană, care a dominat era de după războiul rece, ca și când America, văzându-se singură în ring, s-a îmbătat de atâta excepționalism.

În cartea sa *Destined for War* (Boston, New York, 2017) Graham Allison sugerează o cale optimă de calmare a fricțiunilor între puterea care se ridică și cea deja existentă și anume ca ambele țări să se concentreze pe problemele lor domestice, în loc să stea la pândă să monitorizeze fiecare ceea ce întreprinde celălalt. Autorul conchide că „*Honest observers in both societies are increasingly recognizing that neither „decadent” democracy nor „responsive” authoritarianism is fit for meeting the twenty-first century's severest tests*” (Observatori onești în ambele societăți recunosc din ce în ce mai mult că nici democrația „decadentă”, nici autoritarismul „responsiv” nu este potrivit să satisfacă cele mai severe teste ale secolului al douăzeci și unulea - *op. cit.*, p. 238). Autorul este îngrijorat de bolile care erodează sistemul capitalist american: partizanatul otrăvitor ale celor două partide, lipsa de colaborare între președinție și congres, care paralizează funcțiile de bază ale statului, lipsa de responsabilitate civică a guvernului, dispariția totală a încrederii populației în instituțiile statului, o corupție legalizată și instituționalizată. În absența unor reforme profunde, conchide Graham Allison „*the United States may follow Europe down the road of decline*.” (Statele Unite ar putea urma Europa în jos pe drumul declinului - *op. cit.*, p. 239)

Nici China nu este scutită de numeroase probleme de guvernare în relație cu dezvoltarea economică. În condițiile unei masive digitalizări a societății chineze, birocrății de la Beijing nu vor putea monitoriza fiecare cetățean. Controlul excesiv de la Centru va deveni o frână în dezvoltarea economiei, care are și un sector privat important. Închistarea în tradiție în virtutea culturii milenare poate deveni un obstacol în calea imaginației și creativității, în calea atragerii unor talente din întreaga lume.

Dacă ambele țări se vor concentra pe rezolvarea priorităților interne vor realiza că obsesia modului de coexistență în secolul al douăzeci și unulea nu este cea mai stringentă provocare.

numai tu îți vezi de drumul tău să
adâncești falia dintre noi
să năruie toate visele cu un târnăcop
de cuvinte universal.
nu cutez să privesc înainte
starea e viscerală...
nu mă urî pentru că ți-am ghicit
gândurile demult
loialitatea e în suflet precum o
floare de lotus oferită cuiva
dar anii au trecut degeaba, mi s-a
stors sufletul ca o rufă în mașina
de spălat -
măine, știu ai altă față de diamant
brut -
mămăliga și caviarul e o masă
decentă acum,
altădată era un vis la un pahar de
vin undeva într-o pădure verde!

pandemie sofisticată pe o coardă de vioară

m-ai pierdut ca la cărțile de joc
însemnate cu cerneală simpatică.
odată erai spontan erai la capătul
firului/ care se depăna zilnic/
dându-mi putere să rezist, să
continui/ munca neagră pe care o
făceam/ antemăsurători, devize
despre stațiile de înaltă tensiune pe
muzică, notă cu notă îmi suna în
urechi/ uitând că, ivritul e o limbă
anexă, trezită în mine la 40 de ani/
acum pe timp de pandemie m-au
trezit amintirile fantezii muzicale
pe o coardă precum Paganini în
capricii/sunt multe capricii pe care
mi le-am satisfăcut/studiind vioara
de la 7 ani, terorizată de profes-
orul pedant/care nu mă putea
învăța să ajung o stea prematură, o
vedetă, copil minune/pentru că m-
am născut prematură, doar la 7
luni de solstițiu!

scriind doar despre reîncărcarea
bateriilor// acum la Marea Moartă/
cizelat de vânt ca o apă stătută!
/dar e foarte clar mereu vrei să
conduci ceva/ să fii primul care se
joacă de-a literatura când laptopul
îți răspunde/ o ființă redusă la o
image, la o notă, la o schiță în
creion/ când fantezia îți seacă...te
reculegi pe stilizări vechi, vechi ...
aduse la zi uitând că eu sunt pre-
zentul tău./ omul de încredere, o-
chii care nu se uită! SĂ APRIND
PRIMA LUMÂNARE DE
HANUCA...

BIANCA MARCOVICI

Tablouri cu peisaje

O, cum mă învăluie alba esență a milei
când mă trec cu corabia-n larguri,
târziu,
plutind în transparentele clipe-ale zilei

de care aproape n-aș vrea să mai știu .

Mă-ntreb de ce mi se desprind în
șuvițe
cărările unui timp pierdut în oablă
mirare
ca un chip care-și țese alesături pe
altițe

de parcă n-ar vrea să petreacă în
uitare.

Și iată cum vin pe sub ochi vinețiile
raze
ca niște cocori zugrăviți în calde
coșmaruri
ce se-nfig perpetuu în prea lungile
frazze

ca niște ciocuri fixate cu lutul din
maluri.

Târziu mă resimt ca un verde lujer de
viță
străpungând peisajul nicicând mai
cuminte
și trec prin zglobiile lanuri încinse de-
arșiță

grav zugrăvite în icoane și pe cărțile
sfinte.

Ne adâncim în vastul ecou

Se adună ale apelor cristale pe cerc,
și iubiri albe urcă din creștet mereu -
dar aud cocoarele toamnei cum trec
prin lume întrebând de Dumnezeu!

Nu pierdeți calmul în lumea de sfinți
adesea spre înalt drumul merge cotit
și apoi protejați de prea marii părinți
ne-apare un timp din vremi răstignit!

Iată și brațul cu albe buchete de flori
adunate într-un răstimp reformator
cu Iisus, Cel ce dă astăzi luminii fiori -
când urcăm pe Golgota atinsă de zbor.

Cuminți, ne întâlnim prin vastul tablou
și-n suflet clădim viitoare mituri și nori
dar ne-ntoarcem în lume asta din nou
ocupându-ne-n timp cu lumina din
zori.

Însă râuri, lacuri și chiar mări neștiute

s-amestecă într-un ciclic și vast turbion
—
cineva joacă prin anotimpuri pierdute

din Univers ascultăm noi glasuri de
om.

Eternul zburător

Suntem de-acum o linie și-o gară,
în care o locomotivă albă și un om
străbat distanțele prin foc și pară
închise-n cercuri galbene de crom.

Nimic nu se anunța iar în trupul zilei
când uriașa lună ne bântuie pe cer
și între roți de tren inaderente șinei
aluneca o umbră pe curbele de fier.

Era o hologramă de ionica cunună
prin viul amalgam de albă neuitare
pe drumuri demult lăsate în urmă
pe lungile siaje de păsări călătoare.
Și fluiera mașina, și chiuia vagonul

și-n zarea plină de înaltu-i semafor
un impiegat hain tot apăsa butonul
și-n seninul viu ne-amenința un nor.
Era incerta pată redesenând natura,

întro cosmetică imagine de zburător
când transparent își transforma alura
un trenul ce-ajunsese în lume călător.
Coriolan Păunescu

Intebările zilei

Și, Doamne, pe unde astăzi ne umblă

ucișii paltini de un tot mai crud destin
cu tresărirea albă a stelelor pe umbră
ce prin zodii ample de purpură ne țin?
Pe unde ne mai poartă azi sfielnic
cinul,

indus în grele suferințe și-n recile
nevoi
de care râde iarăși-navuțindu-se
străinul

lăsându-ne în toamna ce-a murit în noi?

Vor mai ieși cei lași și-aroganți prin lume

când știm că relele ne vin cu tinerii
altoi
și așezați în marile străfulgerări de
nume,
să umble-n rarii codri copacii și mai
goi?

Cum de suntem iarăși prigoniți de
soartă

și de ce-ngheață noaptea cu sevele-n
noi,
pe când din universul tragic oglinzile
arată
cum vin în zări bolnave mari secolii
înapoi.

Abstracțiuni tutelare

În trista lui hlamidă mai galbenă și
lungă

un tânăr înger s-a întors străin spre
mine
și-n minte aud glasul ce-i gata ca să
plângă
că-n umărul din lut s-a tot închis pre
sine.

Și steaua însoțindu-l, în cerul fără
marginii,

clipește dârz pe geana-nsorită și
rotundă
reaprinzând în suflet atâtea vechi
imagini
ce-n limpedea lumină e gata să
pătrundă.

Și vremea ce îl urmează în arhaica
umbelă

mult însorite valuri nasc murmure
barbare
pe când în noaptea dalbă o undă
nerebelă
pătrunde-n seara vidă și-a umbrelor
visare.

Apoi în haine de aur și c-o steluță-n
mână,

pe drumul robilor gătit în vechile
dezastre
el pare că-i trimis din vremi ce-or să
apună
când trecem prin înalturi cu irizări
albastre.

CORIOLAN PĂUNESCU

POEME DIN SERTAR

(în urmă cu 24 de ani)

BALANSUL PUNȚII

Am simțit cum totul în mine se
destramă
Încremenit în clipa de teamă și
neteamă
Am ars pe rugul straniu, puțința-
neputința,
Și-am traversat pe puntea ființă-
neființă.

Mi-am vrut mereu o lume și-
mpărății de vis,
Dar mă zidise cercul în ochiul lui
închis,
Și-mi destrămasă vraja –
halucinantul dans –
Viața ca o punte; o punte în balans.

IMENSA SINGURĂTATE

Statui răstignite
- peste imaculatul cearcafurilor -
bolnavii-și rumegă tristețea
fiecare singur, singur, singur,
cu-ntrebările și cu gândurile
la inima lui cârpită:
-Mă mai duce? Nu mă mai duce?...
bate clopotul întrebărilor
în urechi și-l aude doar el
singur, singur, singur.
Prin fereastra
- ocean în spre lume -

privesc acoperișurile
roșii ca macii prăfuiți
și deodată simt acut
tristețea ochilor întunecați
și singurătatea lucarnelor,
iar clipa e singură și ea!

OPERAȚIE PE CORD DESCHIS

I

Septembrie-și trece paloarea
Prin ierburi și flori, iar în vîi,
Toți strugurii, bîndu-și culoarea,
Își picura seva-n țării.

Pe dealuri, chelește verdeața
Și tremură frunza pe duzi,
Iar brumele fierb dimineața
Pe creștetul pomilor uzi,

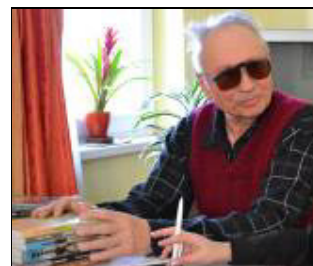
Și Clujul – cu nopți translucide -
Tainic mă duce-n ispită,
Dar domnul profesor decide:
-Inima ta e pierită!

Iar eu sunt o frunză căzută,
Nimic sunt, o umbră, un semn,
Povara, speranța pierdută,
Un vultur cu aripi de lemn.

Și lumea-i deodată mai mică,
Iar soarele un biet-amărât!
Stelele-n mlaștină pică
Și cerul e strâmb și urât!

II

Octombrie-și picur-amurgul

Pe țigle, pe turnuri perechi,
Iar zorii purifică burgul
Trezit în descântece vechi.

Și vine o crudă ninsoare!
Pe-un cer disperat se ridică
Lumina din mine și soare;
O mână de zeu mă despică.

Dar nimeni nu știe cum este
În lumea de „dincolo”, când ești,
Când poți fi o simplă poveste
Pe căi neumbrate, cerești.

Se leagană zorii-n fereastră,
Eu m-am întors din vecie
-Dar inima, lacrima noastră,
Nimeni în lume n-o știe.

Pornim amândoi, ca nebunii,
-În viața aproape pierdută -
Și teferi – sub pavăza lunii –
Zidim catedrala-ncepută.

IULIU IONAȘ

CRINUL DUMNEZEIRII

Din cer Dumnezeirea cerne
Cu-ale sfințeniei flori de crin,
Și fiecare unde cade
Lasă un strop de har divin!

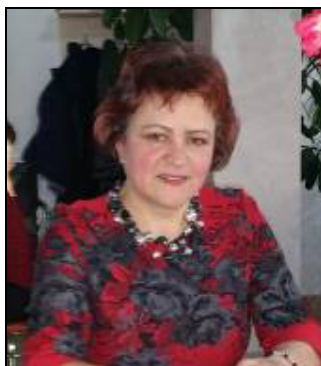
Potopul alb ce cade-ntr-una
Venit din rai desfăcut,
Înveșmântează-ntreaga lume
Cu al luminii strai bogat!

Atingerea, în cor de îngeri,
Unește cerul cu pământul,
Sfințind grădini cu floare albă
Și întărind în legi cuvântul!

Își pune Dumnezeu sfințenia
În prunc născut în sărăcie,
Crin alb ce-i rupt din Nemurire
La cei din noi, trimis să vie!

CRUCE ȘI ICOANĂ

Iubindu-te, mi sfințești iubirea
Și mi-o înalți clădită-n cruce,

Ca eu la ea să mă închin
Și să mă rog, povară dulce!

Mi-o faci icoană înrămată
S-o bat în cui în zid de piatră,
Din crăpături apoi să crească
Crini albi ce înfloresc pe dată!

Iubindu-te, îmi pun sub praguri
Tămâie, lacrimă și spin,
S-ajung la cruce și icoană
Ca să le-mbrac în flori de crin!

Genunchii-mi fac cărări și talpă
Pe lespede din mănăstire,
Ca să mă-nchin la o icoană
Și la o cruce... din iubire!

ZĂPEZI DE MOLIMĂ SUMBRĂ

Mă doare pe creangă un mugur
Și-un altul mă strigă din ger,
Cad frunze din pomul vieții,
Pe podeaua de lacrimi și pier!

Prin zăpezi de molimă sumbră
Talpa îmi calcă rănită,
Sângerând printre zorii tăcuți
Clipa de viață uimită...!

Din noaptea cu pereții de var
O mână rupe-o fâșie
Oblojindu-mi strigătul vieții
Și șoapta speranței ce-adie!

În cer e captiv anotimpul,
În jur și-n gând îmi sunt numai eu,
Însă-n iarba ce-mi crește în trup
Se-aude pășind Dumnezeu...!

CAROLINA BALDEA

Blocnotes

DE CE „HAINA-L FACE PE OM”

Zicala „Haina-l face pe om” m-a obsedat de când eram mică. „Mamă, de ce se spune că haina îl face pe om?” am îndrăznit s-o întreb, deși nu trebuia s-o deranjez, era întotdeauna ocupată. Speram, când mă hotăram totuși s-o deranjez, să-mi dea răspunsuri lungi care să confirme, indirect, validitatea întrebării mele. „Se spune așa pentru ca oamenilor să li se recunoască funcțiile. De exemplu, a continuat mama, haina militară arată că persoana care o poartă e în armată. Ba mai mult, după epoleți se poate vedea și gradul militar, care e important să fie vizibil pentru respectarea regulilor din ierarhia militară”.

Lungimea răspunsului m-a impresionat și, pentru o vreme, m-am mulțumit cu explicația dată de mama. Încercam să fac analogii cu armata și mă gândeam, când vedeam oameni în diverse uniforme, că hainele lor sunt pentru identificare. Era logic. Doctorii purtau halate albe, deci cineva cu halat alb era, pentru mine, doctor și chiar mi se părea curios că pediatrul meu, pe care mama îl chema acasă când mă îmbolnăveam, nu avea halat. Ce-i drept asta-mi plăcea, mi-era mai puțin frică, îmi spuneam că fără halat nu va atinge instrumentul de tortură, *siringa*!

Mi-aduc aminte că Toma, fratele mai mare și cu mine am primit odată cadou de la o mătușă două tricouri cu același model, dar de mărimi diferite. Am iubit imediat tricoul cu dungulițe colorate. Visul meu era ca Toma și eu să ne îmbrăcăm la fel, ceea ce nu se întâmpla, pentru că el creștea repede și îi trebuiau mereu haine noi, iar eu le purtam pe cele care-i rămăneau mici. Nu eram geloasă, dimpotrivă, eram mândră să port hainele lui vechi pentru că de mică mă gândeam că era mai bine să fii băiat decât fată!

Treaba cu îmbrăcatul la fel n-a mers, pentru că Toma n-a vrut niciodată să poarte acel tricou în același timp cu mine. În schimb, când venea iarna și hainele groase mergeau „la naftalină”, lacătul celor două lăzi pline cu haine vechi se deschidea și noi, copiii, aveam ocazia să scormonim în ele. Erau acolo tot felul de pălării, un joben, rochia de mireasă a bunicii, pelerine, o robă de avocat, o pană de struț, pantofi cu tocuri,

poșetuțe, în fine, era o fericire să ne costumăm. Toma avea o fantezie nebună și, după ce se costuma, începea să *joace teatru*, desigur improvizat, iar succesul la mine, unicul spectator, era asigurat.

Și atunci mi-am dat seama că hainele nu sunt numai pentru identificare, dar și pentru schimbarea identității. Te costumezi și te dai drept altul. Mi-a plăcut ideea și am început să mă gândesc că, dacă un non-doctor își pune halat, lumea îl ia drept doctor. Așa se face că atunci când Toma a devenit școlar și a trebuit să poarte uniformă, i-am cerut mamei să-mi facă și mie uniformă, ca să mă dau mare. Nu mi-a mers, am avut drept la șorțul pepita numai după trei ani, când am intrat și eu la școală.

Uniforma școlară mi-a plăcut pentru că mă făcea să simt că aparțin unei *colectivități*. Mai erau și dansuri în care fetițele trebuiau să fie îmbrăcate

la fel, fie în flori, fie, în acea vreme, în costume rusești (cu fustă roșie cu volan, largă și lucioasă, bluză cu mâneci bufante, cizme roșii de pânză și *cocoșnic*, o coroană de flori artificiale cu multe panglici colorate). Când îmbrăcam costumele, deveneam la fel cu toate fetițele. La idei doream să fiu originală, dar la haine voiam să fiu ca ceilalți. Din păcate, mama nu prea era de acord cu participarea mea la dansuri, așa că rar am avut ocazia să mă costumez. Dar, atunci când am făcut-o, am fost fericită.

Așadar, în acel moment al copilăriei, am înțeles că, dacă sunt fericită când mă îmbrac într-un anumit fel, poate că exact asta e semnificația proverbului „Haina-l face pe om”. Eram deja mai măricică, n-o mai deranjam pe mama cu întrebări, discutam cu Toma. El mi-a arătat niște cărți cu poze, explicându-mi că hainele puteau da informații asupra statutului social al purtătorilor, în toate țările și în toate timpurile. Tot identificare, mi-am spus în gând.

Cu câțiva ani în urmă, (atunci nu era pandemie!) am văzut la televizor parada de Thanksgiving din New York, care s-a încheiat cu un superb și bogat car alegoric reprezentându-l pe Moș Crăciun pe o sanie trasă de reni, iar în fața unei căsuțe roșii, pe același car, era și „Mrs Claus”, cum zic americanii, (în traducere „Doamna Crăciun”), îmbrăcată cu o strălucitoare rochie bufantă de catifea verde, cu multe podoabe. Ei bine, când am văzut-o, mi-am dorit grozav să mă îmbrac cu acea rochie. Nu ca să arăt frumos, nu ca să par altcineva decât sunt, ci pentru ca lumea în sfârșit să mă creadă că de fapt eu sunt adevărata, chiar adevărata „Mrs Claus”!

Sărbători fericite tuturor!

VERONICA PAVEL LERNER

cuvinte-n ger

trăiesc într-o țară
pe care poezii o numesc
iarnă
felii de ger împietresc
rădăcinile cuvinte
respirația se zbate
între stânci și cuțite

frigul s-a infiltrat
atât de adânc în mine
încât ideile
devin un ghețar
de vorbe-ascunse
într-un turture mort

astăzi poezia
nu mi-e țară
ci doar o cumplită
și tăcută
iarnă

tăcere

tăcere-i aburul subțire
ce cade-n vid după iubire

iar când frumosul te inundă
numai tăcerea e fecundă!

în loc să slobozească-ntr-o ură
un suflet obidit tăcere-ndură

întru tăcere-i mult mai mult de spus
când anii ți se-ndreaptă spre apus

azi printre vorbe eu rămân sărac
și fără rime, fără lacrimi, tac

VERONICA PAVEL LERNER

Asterisc

SCRITORUL ȘI SOCIETATEA

Dacă admitem, și de ce n-am face-o?, că omul în general este afectat/infectat procentual de procesele social-economice și tehnico-administrative care se petrec în societate, atunci, prin cumul, suntem obligați să acceptăm și că scriitorul este supus aceleași reguli a jocului. A lua în considerare sensul concret al afirmației de mai înainte, înseamnă concomitent și acceptarea nivelului valoric al operei sale pentru eventuală analiză, ocazie cu care putem constata fără niciun fel de probleme că scrierea este marcată de contactul permanent al autorului cu mediul. Așa ar fi normal să fie, fiindcă societatea prin realitățile sale penetrează spre egoul și conștiința scriitorului în funcție de nivelul său de receptivitate atât prin conștiința sa condiționată de nivelul său de cultură generală, cât și prin cea auctorială. Vorbim aici de o țară care nu va putea fi eludată, aproape indiferent de eforturile pe care le-ar face scriitorul, evident, de la caz la caz, și nici nu știu dacă nu cumva lipsa implicării acesteia ar fi o cădere spre ieșirea în anormalitate. De ce? Fiindcă scriitorul, obligatoriu, trebuie să fie părtaș activ la tot ce se întâmplă în societatea în care trăiește, el neputând (sau nevrând!) avea o existență paralelă, trebuie să fie un „om al societății, al cetății”, cum s-a mai spus, context în care este chiar forța motrice a metamorfozării vieții practice în spiritualitate, și reflectarea realității în opera sa literară. Altfel, el nu are cum să reflecte în scrierile sale viața colectivității și, ca atare, contactul cu masa de cititori își va reduce pe bună dreptate apetitul pentru lectură, tocmai pentru că nu se va regăsi în conținutul operei.

Mă refeream ceva mai înainte la gradarea *procentuală* de *contaminare* a scriitorului cu fenomenele, fie ele chiar accidentale, care se petrec înăuntrul societății de care el, din ambiție sau din orgoliu... artistic, se luptă să fie detașat. Într-o astfel de situație, este limpede că impactul pe care îl are societatea asupra scriitorului (genul literar aproape că nici nu contează!), este diferit și condiționat nu atât de forța cu care acționează societatea asupra omului, cât, mai ales, posibilitatea, în multe

cazuri, ca instrumentele acesteia să se „strecoare” (deseori cu o anumită agresivitate) în psihicul și conștiința fiecăruia, deseori complicat sesizabil. Iar aici ne putem opri la două componente ale ființei scriitoricești privind receptarea *bombardamentelor* expediate de societate. Explicația, fără detalii, este extrem de simplă: într-un fel se va petrece fenomenul în cauză asupra unui autor oarecare, și cu totul altfel atunci când este vorba despre omul-artist și mai ales atunci când vorbim despre *creatorul*, dotat cu un plus de sensibilitate, dar și cu o mai mare vulnerabilitate – nu încape discuție! Și cred că e potrivit acum să facem o delimitare, poate puțin chiar discriminatorie, între omul-scriitor obișnuit și omul-scriitor dotat nativ cu virtuți speciale, mai clar spus: cu har. Aici aș mai adăuga un comentariu scurt legat de celebra zicăre: 99 % transpirație, 1% inspirație. Respectiv: există scriitori cu har – nu mulți, sau tot mai puțini din păcate! – care au și valoare, și ceilalți, un fel de *fabricanți* de literatură. Nu sună deloc bine, însă realitatea confirmă acest adevăr și constituie martorul chemat în fața instanței într-un proces al cărui președinte al completului de judecată este nimeni altul decât bătrânul Cronos...

În aceste condiții, și fără a intra în alte detalii, apare tot mai evidentă îndepărtarea unor autori – nu puțini! – de viața societății/cetății. Aceștia sunt marii producători de literatură de multe ori fără vreo legătură cu înaltașii, poate și pentru că obligația lor de a fi români și patrioți este tot mai insignifiantă. Ei nu creează pentru cititorul român, ci, (își) spun ei, pentru intrarea în universalitate. Fără a reprezenta țara din care provin? Da, fără, deoarece forța creației lor nu are la bază tradiția unei literaturi puternice, naționale. Și de-aici marea ruptură dintre ei, ca scriitori, și literatura națională, ca valoare și ca tradiție...

DUMITRU HURUBĂ

OM DE NOROI

Prin mila atâtor ploii,
de Crăciun,
am făcut un om de noroi,
spălat cu săpun.

Am geometrizat,
descrescător,
trei sfere
și în mine, crescător,
doze de bere.

Foarte atent la meclă,
i-am pus, ca nas,
o bucată de sfeclă,
iar pe cap o tigaie,
de bonton,
de la supermarket,
prin „bătaie de om”.

Ochii i-am făcut
cu un burghiu
în care am îndesat
privești de om viu,
doar gura
i-am făcut-o fermoar,
profilactic,
de nu se poate mai clar.

I-am pus și un fular,
tricotat frumos,
doi ochi din Rai, pe față,
și-un ochi din Iad, pe dos.

Urechi parabolice
din foi de varză,
brațe de nemuncă,
mai mult duh,
brânză, mânz, viezure, barză,
să audă și să prindă văzduh.

L-am lăsat singur în curte,
pentru laudele multe,
dar și să se-nvețe cu sine,
pentru atunci,
când omul de zăpadă
va fi pe butuci.

Om de noroi
în loc de om de zăpadă,
fiindcă lapovița nu știe
în ce parte să cadă.

Om de noroi,
om de noroi,
ești omul de zăpadă
al pulverizării din noi.

RĂZVAN DUCAN

Biblioteca Babel

Louise Glück

Premiul Nobel pentru Literatură 2020

Seară liniștită

Îmi iei mâna; apoi suntem singuri
în pădurea care amenință viața.
Imediat

ne aflăm într-o casă; Noah
a crescut și s-a mutat; clematita după
zece ani
înflorește deodată albă.

Iubesc mai mult decât orice pe lume
Aceste seri când suntem împreună,
serile liniștite de vară, cerul încă
luminos la acest ceas.

Așa că Penelopa luă mâna lui
Odysseu,
nu ca să-l rețină, ci ca să întipărească
în memoria lui această pace:

de acum înainte, liniștea prin care te
miști
este vocea mea urmându-te.

(Din antologia *Poems 1962-2012*,
New York, 2012, p. 309)

Parabola regelui

Mărețul rege privind înainte
văzu nu destinul, ci pur și simplu
apusul sclipind peste
insula necunoscută: ca rege
gândea imperativ - cel mai bine
să nu reconsidere direcția, cel mai
bine
să continue să meargă înainte

peste apa radiantă. În orice caz,
ce e soarta dacă nu o strategie cum să
ignori
istoria cu dilemele ei morale, un mod
de a privi
prezentul, când deciziile
sunt luate, ca o verigă necesară
între trecut (imaginile regelui ca prinț
tânăr)
și viitorul glorios (imaginile fetelor
roabe). Tot ceea ce
se așterne înaintea, de ce o fi așa de
orbitor?
Cine ar fi putut ști că nu era soarele
obișnuit,
ci flăcări înălțându-se peste o lume
în pragul extincției.

(Din antologia *Poems 1962-2012*,
New York 2012, p. 312)

Parabola prizonierilor

Grecii stau pe plajă
întrebându-se ce să facă odată
războiul încheiat. Niciunul
nu dorește să se ducă acasă, înapoi
la acea insulă calcaroasă; fiecare
jinduieste încă puțin
după ceea ce este în Troia, mai multă
viață pe muchie de cuțit, mai multă
noutate
în fiecare zi. Dar cum să explici asta
celor de acasă pentru care
războiul este o scuză plauzibilă
pentru absență, pe când
abaterea spre diversiune
nu este. Oh, la asta se vor gândi
mai târziu; ei
sunt oameni de acțiune, gata să lase
înțelegerea lucrurilor femeilor și
copiilor.
Meditând în arșița soarelui, mulțumiți
de prospețimea forței din brațele lor,
care par
mai viguroase decât acasă, unora
începe să le fie puțin dor de familiile
lor,
de soțiile lor, dorind să vadă dacă
războiul
i-a îmbătrânit. Câtiva
se neliniștesc: dacă războiul
este doar versiunea masculină a
gătelii elegante,
un joc desemnat să evite
întrebările spirituale profunde? Ah,
dar n-a fost numai războiul. Lumea
începuse
să-l ia drept spectacol de operă,
începând cu
ale războiului coarde asurzitoare și
sfârșind cu aria învăluitoare a
sirenelor.

Acolo pe plajă, discutând diferitele
rânduiri de plecare acasă, niciunul
n-ar fi putut crede
că le va lua zece ani întoarcerea în
Ithaca;
niciunul n-a întrezărit acea decadă de
insolubile dileme-oh, nedelegatele
suferințe ale inimii omenești: cum să
împarți
frumusețea lumii în iubiri acceptabile
și inacceptabile!
Pe țărmurile Troiei,
cum de-au știut grecii
că erau deja prizonieri: cine amână
călătoria
o dată este
deja fascinat; cum de-au știut
că din grupul lor restrâns
unii vor fi captivați pentru totdeauna
de visurile plăcerii,
alții de somn, alții de muzică?

(Din antologia *Poems 1962-2012*,
New York, 2012, p. 317-318)

Marină

Inima mea era un zid de piatră
tu l-ai distrus oricum.

Inima mea era o insulă grădină
gata să fie sfărâmată de tine.

N-ai avut nevoie de inima mea;
ci de trupul meu.

N-am nicio vină.
Erai totul pentru mine,
nu doar frumusețe și bani.
Când ne-am drăgostit
pisica s-a dus în celălalt dormitor.

Apoi m-ai uitat.

Nu fără motiv
au tremurat pietrele
din zidul care înconjoară grădina.

nimic nu mai este acolo acum
înafară de sălbăticia pe care oamenii
o numesc natură,
haosul ia totul în stăpânire.

M-ai dus într-un loc
unde am putut vedea răul din mine
și m-ai lăsat acolo.
Pisica părăsită
Jelește în dormitor.

(Din antologia *Poems 1962-2012*,
New York, 2012, p. 331)

Traducere SILVIA URDEA

Ancheta VATRA VECHIE
Lucia Ileana Pop
(Italia)

1. Exilul a rupt, geografic, familial în două – o parte a rămas în țară, cealaltă s-a stabilit „dincolo”.

Ce suferințe particulare ale acestei rupturi aduce exilul? Indiferent de motivele lui?

-Principala suferință pe care o aduce exilul, indiferent de motivele lui, este aceea de a trăi în două locuri deodată, ceea ce îți dă o continuă senzație de neîmplinire. Cred că avem toți senzația că nu suntem ființe întregi, că o parte din noi a rămas în România atunci când am plecat de acolo. Dar suferința continuă, de cele mai multe ori pentru că, după o vreme, te simți inadecvat în ambele locuri. Ești într-un fel străin atât în țara ta, cât și în cea de adopție.

Sigur că, dacă mă gândesc la acei părinți care și-au lăsat copiii în România și au plecat la muncă în străinătate pentru a le putea oferi o viață mai bună dar au pierdut astfel bucuria de a și-i vedea crescând, îmi dau seama că eu am fost foarte norocoasă, pentru că o astfel de dramă nu am cunoscut-o pe pielea mea. Tot la fel mă simt de norocoasă și când mă gândesc la acele persoane care și-au propus să se întoarcă acasă cât mai repede și pentru asta și-au suspendat viața pentru mai mulți ani, nefăcând altceva decât să muncească și să adune bani.

Sigur că fiecare are suferințele lui, mai mici sau mai mari, și am și eu, ca orice exilat. De obicei se accentuează în jurul sărbătorilor, când toți ne-am dori să avem în jurul nostru persoanele dragi, dar de cele mai multe ori nu putem, din diferite motive.

2. Care sunt vămile exilului? Ce praguri sunt mai greu de trecut de către un exilat?

-Probabil că, în ce privește „vămile exilului”, depinde foarte mult de capacitățile și de nevoile fiecăruia în parte. Pentru mine, o problemă foarte mare a constituit-o limba, pentru că îmi dădea o senzație de frustrare incapacitatea de a-mi putea exprima toate gândurile în limba italiană pe care o studiasem insuficient la facultate, iar această senzație mă făcea să mă simt inferioară. Era o senzație pe care nu am mai avut-o înainte. De multe ori, când se

întâlnesc mai mulți români, mai este și vreo persoană de altă naționalitate pentru care trebuie să folosească toată lumea o limbă pe care să o cunoască toți cei prezenți. În condiții normale, nu ar trebui să fie asta o problemă, dar dacă de-abia aștepți să vorbești în limba ta și de câte ori ai putea-o face se găsește câte un „intrus” pentru care nu mai poți, devine suferință.

De asemenea, fiecare dintre cei care trăiesc departe de țară au întâlnit, cu siguranță, persoane mai puțin ospitaliere, pentru a nu le numi altfel, greu de înțeles pentru români, a căror ospitalitate este proverbială.

Sigur că exilatul trebuie să se obișnuiască și cu faptul că de Crăciun nu va auzi copiii colindând, că lumea sa va trebui să se orienteze după alte sărbători, după alte obiceiuri pe care va trebui să le adopte chiar, de multe ori în paralel cu ale sale, și de aici se pot naște chiar crize de identitate, pentru că este destul de greu să sărbătorești de două ori Paștele, la distanță de o săptămână, și să trăiești cu aceeași intensitate evenimentul, cu atât mai mult cu cât ai și copii pe care trebuie să-i educi să respecte cultura celor două țări, cea de origine și cea în care trăiesc, fără a mai vorbi de suferința pe care un părinte o poate avea când își vede copilul că se simte mai mult străin decât român (nu numai în situația căsătoriilor mixte) și știe că nu s-ar fi întâmplat asta dacă ar fi putut naște și/sau crește copiii în România.

3. E diferit modul de asumare și manifestare a exilului românesc, comparat cu exilanții altor țări europene? Nu doar din perioada comunistă, ci și înainte și după aceasta!

-Cred că, dacă vorbim de exilații din timpul comunismului, vorbim în general de elite ale culturii române care, probabil, au fost destul de bine primite în străinătate. În schimb, exilații de după '89 fac parte dintr-o categorie formată, în principal, din forța de muncă necalificată (mai ales în unele țări precum: Italia, Spania, Franța, Germania...) care, din păcate, de cele mai multe ori este și deținătoarea unui grad de cultură redus, și care, fiind majoritară, are și forța de a se face mai repede observată și de multe ori nu prin cele mai frumoase și mai înălțătoare manifestări. Sigur că, în cazul acesta,

modul de asumare și de manifestare a exilului românesc e în general diferit de cel al unor state așa-zise avansate, dar asemănător cu cel al altora care sunt asemănătoare României.

4. Ce șanse are scriitorul român care pleacă în exil? Dar omul de știință? Dar omul fără pretenții intelectuale, fără mari nevoi culturale?

-În general, este mai dificil să te afirmi printre străini decât printre ai tăi, dar există întotdeauna și excepții. Totuși, o muncă făcută cu pasiune și cu responsabilitate, oricare ar fi ea, cred că va avea întotdeauna o recunoaștere, indiferent în ce parte a lumii ne găsim.

5. Cum se poate afirma profesional, social, un exilat?

-Cred că pentru a se afirma profesional și social un exilat trebuie să facă mult mai mult efort decât ar face în țara de origine. Trebuie să demonstrăm mereu câte ceva. Dar poate că secretul este acela de a nu renunța, oricât ar fi de greu, înainte de a-ți găsi locul pe care îl meriți, oriunde ai trăi.

6. Ați resimțit discriminarea, din perspectiva condiției de exilat?

-Da, am simțit-o, ca foarte mulți alții. Nu mi s-a întâmplat de multe ori, dar întotdeauna mi s-a întâmplat cu persoane care nu valorau prea mult. Doar știm foarte bine că acele persoane care sunt de o adevărată valoare sunt întotdeauna modeste și drăguțe. În general, cu cât o persoană valorează mai puțin, cu atât se comportă mai urât.

7. Ce loc ocupă credința în exil? Dar prietenii?→

Anchetă realizată de
NICOLAE BĂCIUȚ

-Credința și prietenii sunt elemente compensatoare pentru situațiile neplăcute în care cam toți cei care trăim printre străini ne-am aflat. Sunt o oază de pace și sursă de energie pentru a putea merge înainte.

8. Ce perspective are ecumenismul în armonizarea relațiilor dintre exilați și populația țărilor gazdă?

-Unificarea bisericilor creștine ar fi un lucru pozitiv, mai ales pentru cei care trăiesc în afara țării lor, pentru că ar favoriza sărbătorirea evenimentelor religioase de către toți la aceleași date, fără a da naștere unor situații absurde și dându-ne confirmarea că sunt mai multe lucrurile care ne unesc decât cele care ne separă, că ne asemănăm mai mult decât credem.

9. Care e diferența între exilații ideologici și cei economici, ca să etichetez așa pe cei care s-au exilat din motive de conștiință, față de cei care s-au exilat din nevoi materiale.

-Probabil că exilații din motive economice nu sunt așa de deranjați de faptul că nu sunt apreciați cum ar merita sau că nu reușesc să se afirme în țara de adopție, pentru că gândul lor este, de obicei, la faptul că trebuie să strângă bani și să se întoarcă acasă cât mai repede, sau suportă mai ușor situația pentru că e compensată de o stare materială mai bună.

10. Ce-l poate face, cu adevărat, fericit pe un exilat?

-Poate că fericit cu adevărat îi este greu să fie, dar să știe că cei de acasă sunt bine sau să reușească să se afirme în țara de adopție, tocmai pentru că este așa de greu, îl face mulțumit.

11. Cum se poate pierde identitatea etnică în exil?

-Destul de ușor, în special din nepăsare, din comoditate sau din lipsă de timp, netransmițând valorile culturii tale celor mici. De multe ori părinții își dau seama de asta prea târziu și nu mai pot îndrepta situația.

12. Este integrarea exilaților o problemă insolubilă? Cum sunt priviți cei care-și caută o altă patrie?

-Nu este o problemă de nerezolvat integrarea exilaților, doar că trebuie să fie atât ei doritori, cât și cei în mijlocul cărora trăiesc. Uneori sunt

priviți de unii oameni din țara de adopție ca persoane pe care le poți cumpăra, cu toate implicațiile pe care acest lucru le poate avea.

13. Care ar putea fi, pentru un exilat, înțelesurile dictonului latin „ubi bene, ibi patria”?

-L-ar putea încuraja să rămână în țara de adopție, dar și să se întoarcă acasă, pentru că cei mai mulți sunt conștienți de faptul că „nicăieri nu-i ca acasă”. Depinde de sensibilitatea fiecăruia.

14. Cum se vede țara natală din exil? Cum se raportează imigrantul la țară, la valorile ei? La neîmplinirile ei? La așteptările ei?!

-Țara natală se vede din străinătate de cei mai mulți cu mare interes, de multe ori cu mai mult interes decât țara de adopție, mai ales când în țara natală ai lăsat multe persoane dragi, pentru că de binele țării tale e legat binele acestor persoane.

Pentru acestea, durerile țării sale sunt durerile sale. Țara natală e de multe ori idealizată de persoanele mai sensibile, dar uneori mai e și renegată, din păcate, de cele mai insensibile sau cu un grad de cultură mai scăzut.

15. Cine, de ce s-ar reîntoarce din exil în patria mamă?

-Cei mai mulți s-ar întoarce dacă ar avea posibilitatea de a trăi o viață decentă acasă. S-ar întoarce pentru a avea persoanele dragi aproape, pentru senzația de libertate pe care ți-o dă faptul de a trăi în țara ta sau de a vorbi limba care reușește să-ți îmbrace gândurile cel mai bine.

16. Ce compromisuri nu poate evita un român care alege să emigreze?

-Oricine alege să emigreze este conștient cel puțin de câteva lucruri: că va trebui să o ia de cele mai multe ori de la zero și să își reconstruiască viața, că va avea mai mult în jurul său persoane străine decât pe cei dragi ai săi și că nu va putea să-și folosească limba ori de câte ori ar vrea.

17. Ce mai înseamnă pentru el patriotismul, naționalismul?

-Patriotismul este un mod de a-și recunoaște și afirma rădăcinile, de a-și aduce aminte de unde a plecat și cine este, chiar un mod de a face un

DRAPELUL ROMÂNESC PE CATARG în Regatul Hașemit al Iordaniei

Atașez un mic motiv de mândrie . Am fost invitată să particip la emoționantul eveniment în care steagul țării noastre a putut flutura în fața celui mai cunoscut obiectiv din Petra.

Prin strădaniile sale, domnul ambasador al României în Regatul Hașemit al Iordaniei a făcut posibil acest lucru.

Anul acesta nu s-au putut organiza evenimente cu participare numeroasă dar faptul că pentru prima dată un drapel străin a fost arborat la Petra alături de cel Iordanian este remarcabil.

Excelența sa mi-a solicitat sprijinul și eu am sugerat prezența ghizilor de limba română la eveniment.

Au fost trei, în afară de mine și de băiatul meu .Pentru a spori entuziasmul participanților am făcut și cozonaci care au fost păpați până la cea mai infimă firmitură.

Se vede treaba că de plăcerea de-a observa totala satisfacție înscrisă pe fețele celor ce-mi consumă delicatesele moldovenești n-o să mă dezbar cât voi trăi! 😊

GETA YOUNES

favor țării de origine prin promovarea valorilor acesteia peste granițe, pentru că fiecare este un ambasador al țării sale acolo unde trăiește.

Cred însă că naționalismul este mai puțin întâlnit printre românii care trăiesc în afara granițelor țării lor.

ALEGE!

Între larve și metafizică
ar trebui să alegem un drum!
Acum!
Altfel vom fi învinși
de un cerc vicios.
Oamenii abia mai au timp
să- și audă strigătul de a nu fi atinși,
precum Arhimede:
„Nuli tangere mio cerculos”

Mai e încă timp
ca omul să vadă
în universul lui mărginit,
principiul iezuit:
„nu trebuie să știi, ci să crezi”!

Mai ai pe buze încă, un murmur stins
subtil,
al libertății,
mai poți să surâzi fără a fi imbecil
mai poți privi constelații,
la neștiute planete mai poți să visezi,
privește cu inima,
căci logica azi...
e o plasă cu multe ochiuri rupte!
10 aug. 2018

CUGETĂRI ÎN PLOAIE

Plouă..., plouă...
Doamne, ce ploaie cu spor!
Întunericul e ud și-mi amintește de tine
fulgeru-și stinge rece, sonor,
vânățul tăiș de lumină în mine.
Neliniștea cerului se revarsă potop,
șuvoaie de seve, de viață, de moarte,
înfrigurarea-mi acopăr cu-n petic de noapte,
un stop de căldură mi-ar fi ultimul scop.
Rup câteva fraze din ramura nopții
și arcu de gânduri se-ntinde flămând.
Aleg o săgeată arzând ca și când
ar fi zarul cu fața de șase al sorții.
Duhu-mi înmoaie umedul lut,
cugetul mi-e rece și imobil
la pustiul generalității intolerabil
pe care nu-l vreau nici cortină, nici scut

19 iun. 2017

FILOZOFIA CORIDEI

(exercițiu de logică în zig-zag)

Tribuna e-n fierbere ca un cazan,
-Los toros! Los toros!
Arena ovală un templu profan.
Trompete răsună un „paso doble”,
statui supte de abanos
sunt alguazilii călări

Tăcere!

Los toros apare ca o tenebră în vis,
singur și furios.
Sub fiecare pleoapă-i aprinsă o torță
și toate-i sunt împotriva
chiar și propria-i torță
ce exaltă dorința tribunei de a fi ucis
Banderilierii, picadorii îl hărțuiesc
câte doi,
incită fiara din el și din noi,
cu ochi de felină.
Pasele toreadorului sunt un balet de lumină
ce-nfruntă întunericul
feericul costum nu-l apasă
de clipa din urmă.
Madriaga strigă: „Iubirea, Răul și
Moartea e întreaga coridă! ”
Gloria defăimată!
Gloria dorită!
Un rol în istoria curajului omenesc
sau oroare?
Dar în lumea fără glorie (socotesc)
e mai puțin curaj
și mai puțină onoare!
Iubirea și moartea-n coridă
sunt forme de exaltare a vieții,
un spectacol real,
iar cântecul funebru al spaniolului
e un țipăt vital.
O, Spanie!
Spanie înecată în soare!
Care ți-e vina când umbra coridei
face mai violentă lumina?
Partizanii coridei, aruncă în balanță
la momentul prielnic
argumentul romantic:
tauromahie, analogic cu...
antica tragedie,
pericol, curaj, magie.
Ole! Ole! Strigă afinados
sau huidoie.
Ridicol?
Artificii?
Plaza de toros – templu – altar
pentru sângele vărsat la sacrificii!
Greu de privit!

dar tribuna pretinde
o moarte pentru biletul plătit!
Sport transcendent?
Toreadorul, (conquistadorul din genă)
actorul, ce știe ce-i curajul,
o frică biruită
coloană dreaptă, un dans de muleță,
un vrăjitor, sacerdot tragedian
pe pământ iezuit,
artă ce pune în cauză explicit
viața creatorului ei.
Iată! Înzecită-i umbra și lumina în
arenă,
oglindea a vieții!
Furie dezlănțuită. Extaz și panică preț
eleganță geometrică!
Moarte privită în ochi cu nobil
dispreț!
Floreta și capa într-o mână,
un ceas în cealaltă și...
matadorul nu știe când sună!!!
Unde e mila în coride?
Între pălării cordoveze,
șaluri de Manilla și mantiile
splendide?
Să fie micimea din noi?
Ce căutăm într-un loc unde-i
celebrată cruzimea!
Cui cerem scuze?
Cântece andaluze se aud peste dune,
soarele apune, absent și prăfos.
Departa într-o pășune,
lasoul șuieră ca șarpele a moarte
și lațul cade pe alt gât de taur.
Faurul nopții își închide pleoapa
ca pe o fereastră spre alt apus.
Viață sau moarte?
Ce le desparte?
O clipă? Un ceas? O aripă albastră?
Universul are mereu un răspuns:
Cristalul de timp,
pe fiecare fațetă c-o altă întrebare!
Peste coroane regale de pin,
cu un ultim suspin,
noaptea se lasă grea și înstelată.
31 dec. 2017

TEMERI

Te privesc doar cu inima
printre perdele de ploi
Mi-e teamă să nu-ți ridez adâncul
cu unde de argint.
Te mângâi doar cu degetele vântului
și-n păr îți împletesc hieroglife,
doar de mine știute,
pe umăr fibula unui sărut
tăcut și amar.
E în zadar să îți cauți privirea
în ea aș vedea doar singurătatea
împietrită
în hățișul ce a crescut între noi.

VIORICA ȘUTU

ȘARPELE (LUCIFER)

SAU MITUL ETERNEI RENAȘTERI (XI)

Această prostituție „sacră” a fost o amenințare constantă pentru integritatea și puritatea credinței lui Israel.²³ Sau : «În al douăzeci și patrulea an al lui Ieroboam, regele lui Israel, a ajuns rege Asa peste Iuda. El a domnit în Ierusalim patruzeci și unu de ani. Numele mamei sale era Ana, fiica lui Abessalom. Și Asa a făcut **ce este drept** înaintea Domnului, asemenea lui David, părintele său. **A stârpit** din țară **riturile de inițiere** și a desființat toate îndeletnicirile [idolatre] pe care le urmaseră părinții săi. Chiar și pe Ana, mama sa, a lipsit-o de rangul ei fiindcă făcuse o adunare în **dumbrava** ei. Asa **i-a dăruit taințele** și le-a dat foc la pârâul Kedron».²⁴

Înainte de a ajunge pe pământul Canaanului, poporul evreu începe să cârtească împotriva Domnului și a lui Moise. Pedepsa va fi mușcătura șerpilor „care ard”. Evreii se căiesc și-l roagă pe Moise să intervină pe lângă Dumnezeu pentru ca acesta să îndepărteze șerpii.²⁵ «Iar Domnul a zis către Moise : „Fă-ți un șarpe și pune-l pe un stâlp; și va fi ca tot omul atins de mușcătură șerpească, de se va uita la el, va trăi”. Și a făcut Moise un **șarpe de aramă** și l-a pus pe un stâlp : și când un șarpe mușca vreun om, acela privea șarpele de aramă și trăia».²⁶

Dumnezeu nu spune din ce material să fie făcut șarpele.

În ceea ce privește **stâlpul** pe care să fie pus șarpele, cuvântul original atât în ebraică (*nés*) cât și în greacă (*semēion*) înseamnă „steag”, „drapel”, „fanion” [în acest sens vezi și **drapelul geto-dacilor** : șarpele cu cap de lup]. În principiu însă, grecescul *semēion* se traduce „semn”; prin extensie „semnificație”.

Iată ce spune și Solomon despre **șarpele de aramă** : «Fiindcă, atunci când peste ei a venit furia grozavă a fiarelor sălbatice

și când piereau de mușcăturile șerpilor întortocheați, mânia Ta n-a mers pân' la capăt; ci au fost tulburați spre îndreptare și pentru scurtă vreme și având un **semn de mântuire**, care să le amintească de poruncile legii : cel ce se întorcea spre **el era mântuit, dar nu de ceea ce avea în față, ci de Tine, Mântuitorul tuturor**».²⁷

Cu toate acestea, din acea figură se putea naște o tentație **idolatrică**. Regele Iezechia, credincios Domnului mâniat, descoperă că **șarpele de aramă**, deși nu mai era decât o relicvă, devenise **obiectul unui cult păgân**²⁸ :

«În cel de al treilea an al domniei lui Osea, fiul lui Ela, regele lui Israel, peste Iuda a devenit rege Iezechia, fiul lui Ahaz. Douăzeci și cinci de ani avea când a început să domnească; și a domnit în Ierusalim vreme de douăzeci și nouă de ani. Mama sa se numea Abia, și era fiica lui Zaharia.

El a făcut **ceea ce e drept** în ochii Domnului, pe potrivă a tot ceea ce făcuse David, părintele său; el a desființat **înălțimile** și a sfărâmat toți **stâlpii** și a nimicit **tufişurile [dumbrăvile]** și **șarpele de aramă** pe care-l făcuse Moise, pentru că, până la vremea aceea, fiii lui Israel îi aduceau ardere de tămâie; el l-a numit Nehuștan».²⁹

Sau un alt exemplu: «Iar bărbății din Cariathiarim au venit și au suit **chivotul legământului Domnului** și l-au dus în casa lui Aminadab, cea de pe Deal; iar pe Eleazar, fiul lui, l-au sfințit ca să păzească chivotul legământului Domnului.

Și a fost așa: din ziua în care chivotul s-a aflat la Cariathiarim, s-au înmulțit zilele și s-au împlinit douăzeci de ani, și toată casa lui Israel a privit după Domnul. Și Samuel a grăit către întreaga casă a lui Israel, zicându-le: „Dacă vă întoarceți **cu toată inima** către Domnul, **îndepărtați** din mijlocul vostru **zeii străini** și **dumbrăvile [sacre]** {„Dumbrăvile” în *Vulgata* e redat aproape întotdeauna cu cuvântul *lucus* „pădure”, „pădure sacră”} și **îndreptați-vă inimile** către Domnul

și slujiți-i doar Lui, iar El vă va scăpa din mâna Străinilor.” Și fiii lui Israel au îndepărtat Baali și **[au nimicit] dumbrăvile** Astartelor și i-au slujit numai Domnului.³⁰

Șarpele de aramă pe care l-a făcut Moise în deșert la porunca Domnului ajunsese un obiect de idolatrie. gestul lui Iezechia de a distruge șarpele se înscrie în seria marilor reforme religioase ale regelui. La popoarele învecinate, **cultul șerpilor de aramă** era răspândit, așa cum dovedesc și descoperirile arheologice. Șerpi similari cu cel distrus de Ezekias s-au găsit la Gezer, Hațor și Timna.³¹

Influența cultului **șarpelui de aramă** s-a perpetuat și după apariția creștinismului, în cadrul sectelor gnostice³² ale „sethienilor”, „ofiților” și „peraților”.

1) „Sethienii” sunt un grup de gnostici și sunt numiți astfel de ereziologul de la începutul secolului al III-lea, Ipolit din Roma.

Sethienii lui Ipolit, a căror doctrină trebuie să fi avut o influență fundamentală asupra **maniheismului**,³³ postulează existența a trei principii: lumina, întunericul și, între ele, pneuma (sau spiritul).³⁴

EUGEN MERA

²³ SEPTUAGINTA, vol.2, p.500, [3 Regi, 14, 22-24].

²⁴ Ibidem, p.501, [3Regi, 15, 9-13].

²⁵ MAURICE COCAGNAC, *Simbolurile biblice. Lexic teologic*, Editura Humanitas, București, 1997, p.185.

²⁶ BIBLIA sau SFÂNȚA SCRIPTURĂ, p.181, [Numerele, 21, 8-9].

²⁷ Ibidem, p.1291; [Înțelepciunea lui Solomon, 16, 5-7].

²⁸ MAURICE COCAGNAC, op.cit., p.185.

²⁹ BIBLIA sau SFÂNȚA SCRIPTURĂ, p.436, [4 Regi, 18, 1-4]; pentru „dumbrăvile” vezi și SEPTUAGINTA, vol.2, p.592.

³⁰ SEPTUAGINTA, vol.2, p.286-287, [1 Regi, 1-4].

³¹ Ibidem, p.592, nota 4.

³² Pentru gnostici vezi : IOAN PETRU CULIANU, *Arborele gnozei. Mitologia gnostică de la creștinismul timpuriu la nihilismul modern*, Editura Nemira, București, 1998 și IOAN PETRU CULIANU, *Gnozele dualiste ale Occidentului*, Editura Nemira, 1995.

³³ Ibidem.

³⁴ IOAN PETRU CULIANU, *Călătorii în lumea de dincolo*, Editura Nemira, București, 1994, p.186; IOAN PETRU CULIANU, *Experiențe ale extazului*, Editura Nemira, București, 1998, p.15.

Starea prozei **Tim**

Bariera păzită nu se declanșa pentru fitecine; cartierul se păstra exclusivist. De la ea pornea o stradă ce părea decor pentru filme cu nababi, dar nu era; vilele îndărătul largilor perdele vegetale chiar ființau, extrem de personalizate. Alăturat atmosferei veșnice primăveri mai pluteau ceva în aer – undele unei supravegheri atotcuprinzătoare.

Conform indicațiilor primite, am virat pe o alee anume și am parcat în garajul subteran. De acolo ne-a ridicat un ascensor până la holul gen peristil, suficient de spațios pentru un teren de badminton; mozaicul central înfățișa făpturi marine. Un personaj a apărut ca să ne piloteze la ușa cabinetului; în sfârșit.

Înfundându-ne în salteaua moche-tei am pășit către Stăpânul locului - arăta ca atare: impunător, eficient... cu totul diferit de băiețelul ce stătea în picioare la colțul biroului masiv.

– Direct la subiect, a hotărât el. Vă veți ocupa de educația extrașcolară a juniorului. Supraviețuire mai ales, om și natură, miturile esențiale... tot ce nu dă instituția de învățământ... scrie mai detaliat în contract!

– Să facem cunoștință, am întins mâna, dar seniorul n-a reacționat; în schimb a împins hârtiile, să le semnăm.

– Oricum, am întocmit o programă detaliată, a intervenit o voce feminină, care se poate verifica totdeauna; flexibilă, să nu împietzeze asupra celorlalte activități!

Când intrase, rămânea un mister... dar era vădit Soția mamă.

– Am cine să se îngrijească de hârtoage, a subliniat stăpânul. Vă conduce majordomul în camera băiatului. La bună vedere!

Și a dispărut literalmente îndărătul unui paravan – truc mecanic pentru impresionabili... să fie sănătos!

Însoțitorul ne-a pilotat către altă aripă a clădirii; în dreptul unei uși a precizat „locuința sudică” și ne-a părăsit.

– *Nouveau riche*, s-a amuzat Apolonia.

Încăperea spațioasă în care am pătruns era plină de tumult: o combină media, integrată mobilierului alb, urla. Abia am dibuit componentele (tv+ casetofon+cd+radio+boxe+karaoke) s-o potolim și a apărut, însoțit de mamă, subiectul - un adolescent frumușel, filiform, dar un aer de brutalitate îi plutea în jurul frunții late și a gurii cărnoase. De neuitat expresia cu care frumoasa doamnă își privea odrasla... iar alunița nostimă pe obraz îi sporea

farmecul maturat.

– Înregistram ceva, a protestat puștiul.

– Să facem cunoștință, a luat inițiativa soția mea. Eu sunt Apolonia, el e soțul meu Caius. Tu ai nume?

Juniorul a mormăit ceva – ca și cum prezenta o pasăre exotică.

– *Fliegender Kunststoffvogel*, a deslușit doamna. Nu oricine înțelege, are o personalitate ce se dedublează... vă rog să fiți foarte atenți. Noi îi spunem Tim... o prescurtare.

– Perpetuum mobile, a comentat Apolonia. N-o să fie ușor, cu înclinația indusă către autonomie. În fine, asta e provocarea! Să stăm puțin de vorbă.

Pe terenul celuiilalt abordarea devine mai ușoară, subiectul se simte în mediul său, lasă garda jos. Binișor, l-am descusut, neutru pe cât posibil; chestionarul Huizinga, criteriile Solness, chestii de astea, presărate cu povești.

S-a plictisit repede, a început să miște tot mai mult, până ce a ajuns să cerceteze obiectele din cameră de parcă nu le-ar fi cunoscut.

– Nu pot fără muzică, a protestat.

– Pune ce vrei, a îngăduit Apolonia, făcând gestul discret al distanțării.

Așa că m-am ridicat și am pretins că ies nițel la aer. După antracul necesităților, șovăielnic, am ajuns în peristilul inițial, gândind să explorez și restul... cât era posibil.

Într-adevăr, atunci am observat șipotul artificial, pe marmură neagră... mi se păruse șemineu dar nu, chiar închipuia un mic grohotiș la ale cărui poale apa se strângea într-o cavitate înainte să dispară.

– Te-ai uitat bine, bre creștine? a venit o voce de sus.

Măi să fie, era chiar Bimbo care cobora scara spiralată... părea departe, însă doar din cauza staturii... m-am pus pe vine și l-am îmbrățișat.

– Așadar ai ajuns și tu, a constatat.

– Și noi! Dar tu?

– Mă ocup de exorcism, impropriu zis, între noi fie vorba! Sunt aici niște

distorsiuni magnetice... formele construcției adăugate proprietăților locației dau fenomene periodice... perechile au șansa realității discontinue, altminteri trăiesc confuzii... le readuc dimensional...

– M-ai pierdut!

– Uite, de-o pildă, dacă bei din fântâna asta, cum nu te-ai sfătui, zisă a amintirilor, UIȚI, firește, nu știi ce anume... ceva se duce, ești ALTUL! Săru-mâna, doamnă!

Salutul era adresat soției proprietarului, ivită pe scară, dar ea nu ne luă în seamă și trecu fără sine către un coridor.

– Mama dedublată, rânjește companionul. Dacă privești cu luare-aminte, vezi că este din două jumătăți... de pe mozaic se strevăd nuanțat! Puștiul, la fel!

Dar nu binevoi să explice; și fiindcă îl priveam cu un amestec de suspiciune și contrazicere, a tranșat:

– Hai să-ți arăt. Ține-te bine de realitate!

Chiar știa topografia construcției; câteva meandre arhitectonice și am coborât la niște anexe, intrarea furnizorilor și a domesticimii, clarifică ghidul iar de acolo, printr-o ușă automată, în exterior. Din capul scărilor priveștea era de neuitat.

Strada întortocheată mărginită de colibe din lemn, șoproane, câte o casă mai răsărită, înapoia cărora bănuiai bărăganul, se desfășura plină de atelaje, vite și haite de câini; nori de praf se iscau periodic; pe ambele ei părți neamuri eteroclite de bărbați murdari, femei îngălate stăteau sporovăind, tocmindu-se, lărmuind în fața porților, unele împodobite cu mărunțușuri casnice. Cuvinte stricate răsunau din toate părțile într-un talmeș-balmeș bezmetic.

Bimbo șuiera după o trăsură și în fața noastră opri unul din acele vehicule, o cotigă mică, scundă, asemănătoare cu cănița valahă. O pătură murdă, întinsă pe paiele risipite înăuntru, constituia locul mușterului; flăcăul zdrențuros de pe capră, învăluit în abur de usturoi, mâna de funii un căluț pricăjit.

– Cu o asemenea căruță? m-am uimit.

– Aici nu se găsesc altele, afară de câteva, care sunt proprietate personală, balmăji vizitiul.

– Bimbo, dar nu poți merge!

– Acest vehicul respingător e preferabil murdăriei și prafului pedestr, răspunse el împăciuitor. Fă bine și fugi repede înăuntru... s-ar putea să ai noroc!

MARIAN DRUMUR

În stare

Când luna se-nălța-nserată
noi ne iubeam cu sufletul
la gură, zorii ne prindeau
iar ziua rușinată, ne îmbrăca
în frunze de lumină.

Deșertăciunea firii

I.

Pământul s-a oprit
din preumblarea-i lină;
pornit, a frânt
ordinea divină

cu voce gravă,
începe judecata:

neam nevolnic
neam trufaș!

de-atâta sminteală,
și soarele a stat!

nu mai coboară
Domnul, pe pământ...

nu mai întoarce
Domnul, privirea...

ce să vadă?!

cât să te mai rabd?

asta ți-e răsplata
asta ți-e... credința?

sentința este dată:
omenire, te declar...
v i n o v a t ă !

II.

îndreaptă spre mine
privirea-ndurerată:
fiică, și tu?!
eu, Mamă!
de ce nu
ai rămas în lumină?

dar, Mamă, eu
n-am făcut nimic!

întocmai...

când Gaia revărsa
lacrimile-amare,
oceanele valsau
cutremurătoare

(mi-am zis):
Duhul Domnului

nu se mai plimbă
peste mine...

Doamne, unde sunt
nu-i aer... de-ajuns!
Eva a mușcat, nu eu!

în clipa aceea
imaculată,
o porumbiță
s-a întins
lângă mine
era
foarte înaltă
foarte frumoasă
foarte tristă,
viața trecuse
ca un fum, și nu
oprișem o secundă

Dumnezeul din piept
era vătămat și sufletul,
o luase la fugă

auzeam ca prin vis
păsările-aprinse
sunând cu exaltare
cu aripile-ntinse,
moartea cobora
să mă împresoare:

cine ești?
sunt...
spune!
eu sunt
bobul de muștar
îngăduit de Lumină!

se-ndepărtă,
uitându-se hâd

acum, (spuse un înger)
ia ulciorul acesta, și bea!

hai...
trezește-te, copilă!
aprinde-ți Lumina

Doamne... Tu?!...

Irevocabil

Cortegiul de arbori
își desprinde frunza;
spre soare îndreaptă
brațele și fruntea

a trosnit o creangă...

frunze-ngălbenite
umblă îngrozite
căutând lumina,
la cer se ridică
risipind în zare
miroase amare

în clinchete slabe
se-aude refrenul
din lacrima fadă
a ultimei frunze...

cortegiul de arbori
și-a lepădat frunza;
pe pământ aşază
brațele și fruntea.

Auzi

cum scârțâie
pragul nopții
vrei să-mi ții
cumpăna apelor?
în miezul zilei
mi se-ntunecă cerul
când te chem
strâng la piept
urmele pașilor
nu vezi
visez
cum mă lași
nopții
nu știi
mă frânge
clipa
când pleci
auzi
ruperea?

Temeri

De ce frământă sub talpă
roua frunții, blestemi clipa
când îți sunt rai, strângi pumni
de ce?

La despărțire

Mâinile frângeau rugăciunile
în numele Domnului, invocând
Potopul, să-ți spele păcatele.

CORINA LIGIA PĂTRAȘCU

A apărut numărul 1/2020 al revistei "Philologica Banatica", volum omagial dedicat Prof.univ.dr. Ștefan Munteanu de la a cărui trecere în lumea cerului s-a împlinit 1 an.

Revista al cărei fondator și redactor-șef este prof.univ.dr. Sergiu Drincu, a fost înființată în anul 2007 și „Se adresează tinerelor cadre didactice din învățământul universitar și preuniversitar, cercetătorilor, spre a le facilita publicarea rezultatelor activității de cercetare.”

Este editată de Societatea de Științe Filologice, filiala Timișoara, editurile Amphora și Mirton și este indexată BDI.

În prima parte a revistei personalitatea Domnului Profesor Ștefan Munteanu este prezentată de către Vasile D. Țăra, Adina Chirilă/Vasile D. Țăra, Marius Sala, Livius Petru Bercea, Simion Dănilă, Sergiu Drincu, Elena Ghiță, Carmen-Neamțu, Ileana Oancea, Aurelia Turcu, Vasile D. Țăra.

Astfel, aflăm că Prof.univ.dr. Ștefan Munteanu s-a născut la data de 18 aprilie 1920 în localitatea Plaiul Cosminului de la Cernăuți.

A urmat cursurile Liceului "Aron Pumnul" din Cernăuți, ale Liceului "Ștefan cel Mare" din Suceava și ale Facultății de Litere, secția Filologie clasică, Universitatea "Al.I. Cuza" din Iași.

Cea mai mare parte a carierei Domniei Sale s-a desfășurat în învățământul universitar, la Facultatea de Filologie a Universității de Vest din Timișoara, unde a parcurs toate etapele devenirii didactice universitare: lector, conferențiar, profesor universitar, profesor consultant, conducător de doctorat. De asemenea, a fost profesor invitat al Universității din Viena. În anul 1968 i s-a acordat titlul de doctor în filologie cu teza „Probleme ale cercetării stilului. Cu specială privire la expresivitatea poetică” (coord. prof.univ.dr.doc. Gheorghe Ivănescu).

Are o operă științifică vastă care conține: 14 cărți, 174 de studii, articole și recenzii, 9 cursuri universitare multiplicat, 11 lucrări literare, 2 volume îngrijite.

În spațiul revistei, 15 pagini sunt rezervate bibliografiei lucrărilor publicate de Domnia Sa în perioada 1940-2010.

Vom reproduce în cele ce urmează câteva din aprecierile făcute de profesori universitari, cercetători, foști studenți și doctoranzi la adresa omului, profesorului și cercetătorului Ștefan Munteanu:

„Un domn al lingvisticii românești! [...] Seriozitatea sa se îmbină armonios cu consecvența, dar și cu discreția.” (acad. Marius Sala, p. 31); "N-a făcut rabat niciodată onestității, îngăduinței și înțelegerii pentru omul de lângă dumnealui [...]. A știut să aleagă și să formeze din generația mai tânără cadre didactice universitare cu pregătire serioasă.” (Livius Petru Bercea, p. 36); „A intrat în sală, punctual, un domn înalt, elegant, uscat, cu o privire limpede, parcă întoarsă totuși în sine, cu gesturi sigure și meticuloase, în sensul bun al cuvântului...” (Sergiu Drincu, p. 44), „Postura sa era sobră, ținuta ireproșabilă. Nu folosea artificii pentru captarea atenției. Miza pe limpezimea ideilor și pe acuratețea frazelor...Pedant, onest, precaut, pretențios, migălos, înveșmântat într-o prestanță care îi ascundea sensibilitatea.”(Elena Ghiță, p. 48), „De la domnul profesor am învățat că a fi cultivat nu înseamnă să fi citit o carte sau alta, ci să știi să-ți găsești repere și să le combini cu altele într-un discurs coerent.” (Carmen Neamțu, p. 52); „Profesorul Ștefan Munteanu, personalitate de o mare importanță a spațiului academic al Universității de Vest, este unul dintre reprezentanții cei mai iluștri ai unei direcții de cercetare în plină eferescență la noi, paralel cu cea din știința europeană, poate cea mai inovatoare: stilistica literară.” (Ileana Oancea, p. 54), „Toți aceștia, cunoscându-l pe dascăl și pe omul de știință, un eminent și împătimit cercetător al științei limbii, dar și al meșteșugului artistic verbal, au nutrit, tănuț sau manifestat, dorința de a-l citi pe teoretician și ca un făuritor de literatură.” (Aurelia Turcu, p. 58); „Roadele impresionate ale muncii științifice, didactice și culturale, desfășurate ani de-a rândul de către profesorul Ștefan Munteanu în folosul învățământului, al lingvisticii și al culturii românești se văd și se vor vedea mereu în scrierile Domniei Sale, care fac parte din bibliografiile de bază ale acestor domenii științifice și culturale, precum și în amintirea și recunoștința numeroșilor elevi și colaboratori care s-au împărtășit din știința savantului, din înțelepciunea profesorului, din integritatea omului și din distincția unui domn al lingvisticii românești, cum inspirat îl numea regretatul academician Marius Sala.” (Vasile D. Țăra, p. 76)

Revista are un conținut bogat și diversificat, totalizând un număr de 11 capitole și 30 de articole, pe care le vom enumera în cele ce urmează, cu excepția celor dedicate memoriei Prof.univ.dr. Ștefan Munteanu: **STUDII, ARTICOLE,**

LE, RECENZII, STILISTICĂ, LIMBĂ LITERARĂ:

Aurelia Turcu: *In memoriam Ștefan Munteanu*; Andreea-Diana Albu: *Semantica așteptării în piesa de teatru „Ușa” de Matei Vișniec*; Florina-Maria Băcilă: *Semnificații ale hainei de nuntă în poezia lui Traian Dorz*; Ana Codilă: *Poetica fricii în romanele lui Fănuș Neagu*; Vasile Sari, Ștefan Munteanu, Vasile D. Țăra, *Istoria limbii române literare*, București, Editura Didactică și Pedagogică, 1983, 371 pagini; **TEXTOLOGIE** - Ionel Funeriu - *Arghezi. Lecturi infidele*; **ISTORIA LIMBII**: Laurențiu Nistorescu, *O atestare documentară a Timișoarei de acum 13 secole*; **GRAMATICĂ**: Anuța Cociuba Opreș - *Determinarea circumstanțială în Gramatica lui Timotei Cipariu*; Anca Petrescu: *Definirea aspectului. Probleme și interpretări*; **LEXICOLOGIE**: Roxana Maria Crețu - *Dinamica lexicului cromatic eminescian prin raportare la dicționare*; Elena Trifan/Ioan Adrian Trifan - *Coronavirusul și creațiile sale lexicale*; **TERMINOLOGIE**: Alessandro Rossi - *Un caso di Lingua plurale: L'impiego del linguaggio settoriale giuridico nel conflitto tra cecilianisti e donatisti nell'Africa Romana del V secolo*; **FORMAREA CUVINTELOR**: Sergiu Drincu - *Prefixul ne- în limba română veche*, **ISTORIE ȘI TEORIE LITERARĂ**: Sarah Malekshahian, *La nueva obra de arte total y la neo-narratividad*; El Mal Querer de Rosalia; Tatijana Petrika, *Correspondența dintre Borislav Pekič și Danilo Kiš*; **RECENZII**: Raluca Arianna Vilceanu, *Gramática de la Lengua Española: el verbo, modo indicativo*; A. Gonzalez Hermoso, J. R. Cuenot, M. Sanchez Alfaro, *Gramática del español lengua extranjera. Normas y Recursos para la comunicación* și *cronica Roxana Maria Crețu, Revista del Lectorado Español de Timișoara*.

Articolele se remarcă prin accesibilitate, o foarte bună documentare și interpretare, originalitate și noutate, ceea ce le face utile unui număr mare de cititori, români și străini, elevi, studenți, profesori, cercetători.

ELENA TRIFAN

Scena

RoDrama

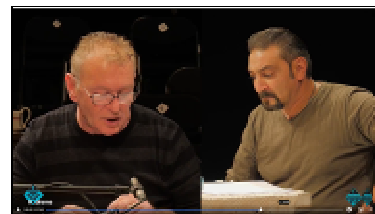
sau revizitarea istoriei dramaturgiei
românești. Compania „Liviu
Rebreanu” a Teatrului Național din
Târgu Mureș, România

Dacă, din punct de vedere financiar, pandemia a însemnat aproape falimentul multor teatre, la nivelul imaginarului, distanțarea și carantina nu par a fi erodat foarte mult din aportul reprezentării dramatice la conștiința omului contemporan. Chiar am putea spune că s-a câștigat un tip de atenție la care cu greu ne-am fi putut gândi înainte. Unele teatre au redifuzat în mediul online, pe platformele de socializare, înregistrări istorice din arhivele lor pentru a nu pierde legătura cu publicul. Altele au inovat într-un mod pe cât de simplu, pe atât de eficient. Compania „Liviu Rebreanu” a Teatrului Național din Târgu Mureș a găsit o modalitate inedită de a profita de carențele momentane ale scenicului, reabilitând –via Facebook – vocea și textul dramatic autohton. Programul RoDrama, coordonat și curat de regizorul Adi Iclențan, în cadrul teatrului transilvănean, constă în reprezentarea întregii dramaturgii românești relevante, de la origini până în prezent. Sesiunile de lecturi online (la fiecare două săptămâni) au meritul de a revizita texte dramatice foarte rar jucate, unele uitate complet. Aceste „reprezentări” sunt prefăcute de o discuție (aproape un seminar) de situație în context a fiecărei piese și a importanței ei istorice.

Istoria dramaturgiei culte românești începe în perioada barocă, prin *Occisio Gregorii in Moldavia Vodae tragice expressa* (*Uciderea lui Grigore Ghica, voievodul Moldovei, în formă de tragedie*), scrisă probabil de Samuil Vulcan, cu toate că diverse forme de ceremonial dramatic și de teatru popular au existat mereu (mai degrabă în sens creștin-oriental, decât laic sau, în orice caz, într-o formă antropologic hibridă). Însă o dramaturgie românească definită și coerentă a apărut în perioada Romantismului, sub influență italiană, franceză și germană. Departamentul de orice tendință naționalistă, demersul acestui proiect e un inventar al teatrului propriu-zis, într-o lume ca teatru aflată ea însăși în criză. Extinzând demersul înspre filosofie, regizorul și actorii se întreabă *cine suntem și de unde am plecat*. E și pedagogie de text dramatic

în acest proiect, e și spirit diacronic al limbii, dar, mai cu seamă, e o rediscutare a canonului și a repertoriului național, într-o foarte originală și necesară abordare critică. Nu doar selecția pieselor presupune discernământ critic, ci și felul în care ele pot însemna o nostalgie a teatrului de început, când actorul nu avea ce să joace, suprapusă crizei pandemice, când actorul nu are cum să joace. Aici trebuie căutată cheia acestui proiect.

Prima piesă de teatru abordată a fost, în 2 noiembrie, comedia *O repetiție moldovenească* sau *Noi și iar noi* (1844) de Costache Caragiale, avându-i în distribuție pe actorii Nicu Mihoc, Costin Gavază, Ion Vântu, Ștefan Mura, Rareș Budileanu, Laura Mihailescu și Radu Anastas, în regia lui Adi Iclențan. Comedia este o surprinzătoare mostră de teatru în teatru, o piesă despre arta actorului, un fel de *L'Impromptu de Versailles* (fără rege), întrucât repetiția alunecă în improvizație, iar în piesa lui Molière improvizația conține repetiție. Remarcabilă este această alegere (cu toate că nu e prima piesă românească) prin faptul că monologul de final, unde i se cere iertare publicului că actorii nu sunt în stare să joace, justifică tocmai statutul impropriu (de lectură) al acestui program. Condiția teatrului, azi, e similară celui de început, necesitând un efort suplimentar și o adaptare pentru a supraviețui ontologic. Piesa lui Costache Caragiale nu e numai o piesă de teatru dedicată teatrului, ci chiar un veritabil manifest al actorului, în care, ca în *Las Meninas* de Velázquez, se poate observa și autorul, atât prin referirea străinului la Caragă, cât și, dincolo de poreclă, prin propria persoană. Prin faptul că autorul pătrunde pe scenă în dublă ipostază (cum, la nepotul lui Costache Caragiale, Iordache spunea „Pe nenea Iancu caută-l în bal”, apoi chiar „un nene Iancu”, lărgind arhitectura iluziei și a asumării) vedem încă de la începutul teatrului în egală măsură ipostazierea autorului în realitate (paratext) și dublu în ficțiune, prin nume și prin poreclă. Când, mai târziu, Ionesco (în *Improvizatie la*

Alma) și Sorescu (în *Vârul Shakespeare*) vor relua jocul iluziei comice și prezența autorului cu propriul lui nume pe scenă, nu o vor face organic în sensul lumii ca teatru, cu o foarte fină falie a instabilului problematizant, ci omagial: fie molieresc (Ionesco), fie la adresa formei în sine (Sorescu). În acest sens, raportul lui Costache Caragiale cu această linie directoare rămâne unul viguros și organic, al teatrului plecat de pe scenă la masa de scris, iar nu invers.

A doua piesă de teatru abordată a fost, în 16 noiembrie, *Muza de la Burdujeni* (1851) de Costache Negruzzi, în regia lui Costin Gavază. Din distribuție au făcut parte Dan Rădulescu, Edi Marinescu, Liviu Pancu, Mihai Crăciun și Tiberius Vasiniuc. Piesa e o farsă într-un act despre abuzul de neologisme neorganice asimilate al unor provinciali care se visează emancipați și care nu reușesc decât să fie ridicoli, reluând modelul molieresc din *Les Précieuses ridicules* și continuând linia națională deschisă de Vasile Alecsandri, un an mai devreme, prin *Chirița la Iași* (1850). E de menționat faptul că aceste piese nu critică deschiderea culturală reală a societății romantice românești, ci formele fără fond, anticipând doctrina Junimii și a lui Titu Maiorescu, născând-o cumva din același mediu. Lectura didascalilor reiterează ceva din fiziologia story-ului renașcentist, accentuând granița dramaturgiei cu proza, fertilă (tot ca iluzie a teatrului), dar care, în condiții de reprezentare limitativă, capătă și un sens literar. Până la urmă, păstrând proporțiile raportului cu moda neologismelor, în această piesă avem de a face nu cu o criză, ci cu o dramă a limbajului. Este o formă lejer caricată (și ușor neo-clasică) a unui absurd avant la lettre, acompaniat de o undă de nostalgie. Numai dispariția simțului istoric ne poate face azi să nu distingem tipul de reacție a unui intelectual veritabil cum a fost Negruzzi față de absurdul formelor fără fond (aici și întreite politic), ajunse la apogeu dramatic, cu tot cu mecanismul lor primar (și prin sinteza lui genetică mai degrabă) la Eugène Ionesco.→

DARIE DUCAN

A treia piesă care a atras atenția Companiei „Liviu Rebreanu”, în 30 noiembrie, a fost *Chirița în provincie* (1855) de Vasile Alecsandri. Din distribuție au făcut parte: Monica Ristea, Luchian Pantea, Cristian Iorga, Loradana Dascălu, Anca Loghin, Cristina Holtzli, Csaba Ciugulitu, Alexandru Andrei Chiran, Daniel Vișan. Comedia clasică a lui Alecsandri nu mai are nevoie de nicio prezentare. Însă putem afirma că această lectură relevă ceva îndeobște neremarcant în legătură cu caracterul ei satiric. Nu e imposibil ca acele *cântecele* (care transformă comedia aproape într-un *musical* și pe care actorii le improvizează liber pe teme de Barbu Lăutaru) să fi avut ca scop, la origine, tocmai atenuarea satirei care putea fi problematică din punct de vedere politic. Nu chiar la fel cum, în *Occisio Gregorii în Moldavia Vodae tragice expressa*, burlescul (aparent neadecvat genetic sintagmei *...tragice expressa*, însă adecvat epocii baroce) avea (și) rolul de a atenua caracterul anti-habsburgic al subiectului (Ileana Mihăilă), dar, dramatic vorbind, nici foarte departe. (Titlul explicit nu trebuie să ne ducă în eroare din punctul de vedere al raportării la cenzură, întrucât din reprezentație, spre deosebire de imprimare, el putea fi lesne ocultat, mai ales fiind vorba despre un teatru de tip studentesc.) În prima piesă românească, burlescul mutilează deliberat tragedia, amplificând drama (și devenind metateatru prin curajul abordării unui subiect contemporan, prin ieșirile disperate în realitate), pe când, în piesa lui Alecsandri, satira face câțiva pași înapoi spre comedie (cu diversiunea convenției *cântecelelor*) probabil pentru a leza tipologii, iar nu persoane sau orientări (contextul precis, eventual al raporturilor dintre generația lui Alexandru Ioan Cuza și Napoleon al III-lea, rămânând deschis cercetării). În plin bonjurism, piesa nu a fost cătuși de puțin la fel de inofensivă pe cât ne pare nouă astăzi. Fiind înainte de toate o piesă politică (și nouă dispărându-ne cu totul din vedere acest fapt), actorii se adecvează desăvârșit. Nu numai în discuțiile de contextualizare, ci și prin folosirea veridică (diacronică) a liniilor melodice. E foarte percutantă opinia exprimată de regizorul Costin Gavază în precedenta lectură, și anume că personaje precum Chirița trebuie jucate în *travesti* și nu doar de la Matei Millo citire, pentru care a fost scris ciclul Chirițelor, ci și fiindcă astfel se dublează caricatura. E posibil ca însăși introducerea *travesti*-ului în acea epocă

(nu doar de către Vasile Alecsandri) să fie o aluzie franceză. E greu de spus dacă o ironie cutumiară sau un alint politic.

Următoarele piese proiectate sunt: *Răzvan și Vidra* (1867) de B. P. Hasdeu, *O noapte furtunoasă* (1879) și *Năpasta* (1890) de I.L. Caragiale, *Vlaicu Vodă* (1902) de Alexandru Davila, *Apus de soare* (1909) de Barbu Ștefănescu Delavrancea, *Patima roșie* (1916) de Mihail Sorbul, *Jocul ielelor* (1916-18) de Camil Petrescu.

Alternarea comediei (Vasile Alecsandri, I.L. Caragiale) cu drama istorică (B.P. Hasdeu, Alexandru Davila, Barbu Ștefănescu Delavrancea) și cu drama psihologică (I.L. Caragiale, Mihail Sorbul, Camil Petrescu) constituie un foarte reușit echilibru asupra concepției vaste a proiectului RoDrama. „Ne propunem ca, în 2-3 ani, să ajungem la zi. Adică să începem să lecturăm texte proaspăt scrise de dramaturgi români contemporani, în prezența lor și împreună cu ei”, a declarat regizorul Adi Inclenzan.

Demersul e unul curajos, iar proiectul e unul dintre cele mai importante din teatrul românesc al ultimilor ani. În fond, pe lângă reabilitarea memoriei culturale și a rediscutării unor capodopere, acesta reiterează prevalența sunetului asupra imaginii, întorcându-ne în *Renaștere*, când teatrul era mai cu seamă auzit decât văzut. Acest caracter *semi-radiofonic* e absolut extraordinar tocmai pentru că, lipsindu-i celelalte comunicante (paraverbalele) sau fiind mult reduse ca expresie, aproape toată atenția se concentrează pe voce și pe inflexiunile ei. Acest fapt are ceva din intimitatea actului de a spiona, pentru care efortul și interesul sunt mai mari și mai intense. Regizorul Adi Inclenzan și actorii din Târgu Mureș au speculat extraordinar panica perioadei de izolare, când simțurile (instinctul de supraviețuire, în fond) percep altfel realitatea și sunt mai atente la elementar decât la detalii, *resetând* relevanța spre un soi complex de minimalism, validat de trecut. Din acest complex de împrejurări s-a născut un proiect fertil și care merită toată atenția noastră.

Literatură și film

În josul cascadei

Mi s-a făcut dor de filmele lui Zanussi. Voiam să revăd *Anul soarelui liniștit* sau *Structura cristalului*, însă am avut ocazia să vizionez întâia oară *Life As a Fatal Sexually Transmitted Disease / Viața ca o boală mortală transmisă sexual* – film din 2000, cu Zbigniew Zapasiewicz și Kristina Janda. Titlul l-a luat de pe un zid din Varșovia: era scris acolo cu graffiti.

Zanussi ne derutează, începând filmul cu scene din secole îndepărtate. Mi se părea ciudat că s-a îndepărtat de contemporaneitate, prezentând viața sfântului Saint-Bernard. Stop! E film în film. Aha, suntem la o filmare, unde apare un doctor, chemat pentru un actor bolnav. Părăsim platoul și rămânem cu Doctorul, ca personaj-cheie. Viața lui ia o turnură tragică, după ce află că are cancer. Prioritățile se schimbă, nimic nu mai e ca înainte, dar el luptă împotriva curentului, știind că „viața e un drum spre moarte”. Se duce pe malul apei, intră în biserică, așteaptă semne magice... iată o pasăre rătăcită deasupra altarului. Să lase natura să acționeze? Dar natura duce spre moarte. Reconsiderări. O lacrimă. Colții singurătății. Vidul. Deșertul uman. O luptă cu haosul, desigur. Operația nu mai e posibilă. Doctorul își permite să fie el însuși, să strige la un coleg ipocrit. Lumea merită a fi salvată? De ce ne obligă Dumnezeu să suferim când nu vrem?

Pasărea apare din nou cu fâlfâit premonitoriu. Spital. Transpirație, tuse toxică. El rupe perfuzia, simte că drumul e fără întoarcere. Repede m-am dus cu gândul la povestirea *Accelerarea* de Dino Buzzati: „La un moment dat al vieții, zilele încep să fugă mai repede. Ca, de pildă, râurile. Curg liniștite și dintr-odată o iau la goană, tot mai tare și mai tare, până ce se prăbușesc în josul cascadei. Și cu noi se întâmplă la fel” (trad. de Geo Vasile).

Ce afirma Zanussi? Că filmul vorbește despre paradoxul tragic al vieții, care este până la urmă „doar un drum lung spre moarte”. Actorul Zapasiewicz joacă impecabil, fără urmă de patos, subliniind o asumare crâncenă, tăioasă.

ALEXANDRU JURCAN

COVIDISME-TERIBILISME

Candidații la prezidențiale la ora numărării voturilor

Au ajuns cu gătițele iască,
Și-nghit vocea flească fanfaronii:
Unul - dinții-au prins să-i
clănțanească,
Altul - îi cam tremur' pantalonii.

Opoziția americană despre candidatul rival

„Țara a-mpărțit-o-n două!”
„Numai intrigi a țesut!”
Este-o melodie nouă?
Nu vi-i cântul cunoscut?

Când unul pleacă, altul vine

Triumfător, îl trec fiori când și-
amintește
Ce greu miraz i-au pus, prin veac, pe
umeri servii,
Pe când rivalul, capsoman perdant,
regește,
Într-un sejur de golf își oblojește nervii.

Dar cine garantează?

Un zvon s-a dat: măgaru-i președinte!
Și omologii sar omagii să-i prezinte.
Doar câțiva să-l felicite-ntârzie:
Dar dacă elefantul reînvie?

Autocrat - memorie scurtă?

Au mai fost ce-au pus să tragă
Brute-n propriul popor
Și-a văzut o lume-ntreagă
Care-a fost sfârșitul lor.

Ingerințe în alegerea președintelui promoscovit

Trepăduș cu coada între vine
Pe la Mosc, grozav în Chișinău.
Pudel ieri, azi Moscova-l susține:
Rău cu rău, dar și mai - fără rău!

Amicilor de la Mosc la pierderea alegerilor

Ați trimis un avion
Să luați consilierii.
Nu-l sălțați și pe Dodon,
Căci îl cată ...temnicerii?

Papa de la Roma dezavuează preceptul divin privind esența familiei?

Când susțineți, Eminență,
Căsnicia dintre gay,
Să-nțelegem, în esență,
C-am avea doi Dumnezeui?

Întrebare imaginară din partea nunțului apostolic Vegano către Sanctitatea Sa

Două forțe-n fața noastră: - a
Binelui și-a Răului -

Luptă. Sanctitatea Voastră,
Vă postați de partea cui?

Întrebare din partea unui simplu cetățean către Sanctitatea Sa

Dacă-un *prete-american**
N-are-n clin cu Rósovo,
De ce monsenior Vegano
Fu zburat în Kosovo?

**Prete americano (it.) - preot american.*

Fake news rusesce

Vin moldovenesc, ce-ai fi, a,
De n-ar fi maica Rusia?
Concurenții din Europa
Te-ar vărsa-n Rin cu canopa.

Iar ne-mponcișează cu UE?

Când UÉ pe drept sancționează
Încălcări de drepturi și abuzuri,
Unii șefi de ieri mai pedalează
Legături vibrante cu ... cartuzuri.

Populus ingratus?

„E știut că-n fața bolii
Ești precăut sau ești prost”.
Să-i mai spunem astei molii
Cine-i prost - mai are rost??

Președintele despre o eventuală amânare a alegerilor

S-ajung praf chiar de piretru,
Păsuirea o desfid
Ferm în lupta cronometru
Dintre-alegeri și COVID.

Cântul lui Dan Bitman în pandemie

Se desprind mușchii de zgârciu-mi,
statule,
De când nu mai cânt prin cârciumi,
statule.
Lasă-l naibei de COVID, măi statule,
C-ai să mă faci invalid, măi statule.

Nerecunoscători ce suntem

Se fălea, făcând fasoane,
C-a scos țara din gunoi.
S-o fi lăsat la butoane
Ne salva de SARS-CoV-2?!

Nu știm urma ce-o alege

E riscantă-n pandemie
Nu atât - și doar - votarea,
Cât, în speță, cum se știe,
Ce-o fi după: jubilara?

O liotă de medici infectați cu SARS CoV-2 au fugut din spitale

Cât ne lecuiesc pe noi,
Curajoși bine mersi.
Cum sunt internați, șoșoi,
Prind pe loc a o tuli.

De ce fug medicii internați din spitale

Internați, atinși de SARS-CoV-2,
Ar mai scoate-o ei cumva la cale,
Da-s bușiți în lumea de apoi
De infecții nosocomiale.

Asistente medicale la prima întâlnire cu pericolozitatea

Instruite-ancrofobe
A-ngriji năpăstuiți,
Când să prevaleze probe,
Au și dat bir cu fugiții.

Surzi la avertismentul medicilor

Invocând-o, ne trezesc fiori,
Medicina zisă de dezastre.
Totuși, noi zburdăm nepăsători
Tot cu capu-n nori și printre astre.

Propunere inocentă

Decât în *lockdown* toată suflarea,
Zăvorâte-n *stand by* ecuații,
Nu mai bine să triplezi testarea,
Izolând pe-un timp doar infectații?

„Atotputernicul” Remdesivir

Cum sunau toți din talangă
C-au găsit un panaceu,
Când, de fapt, e-un drajeu,
Sfârâiac de-al lui moș Creangă.

Mai aproape dinții decât părinții

La-nceput de pandemie,
Din instinct de conservare,
Un stat își rezervă sie,
Uitând de-ntrajutorare.

Scoate, state drag, pitacul

Pentru orele filmate
Pe WhatsÁpp, ordinator
Bravele-ne syndicate
Ar vrea ... drepturi de autor.

Cum nu știe,-o fine langa

Măsuri bune statu', - n fine,
A lua, vedem, nu știe,
Numai una știe bine:
Să ne țină-n isterie!

NICOLAE MĂTCAȘ

Lumea lui Larco ÎN LUNA DECEMBRIE

LUNA LUI ÎNDREA

Pe-al timpului etern cadran,
Decembrie, ca un erou,
În urmă lasă vechiul an,
Să-l cucerească pe cel nou!

SECETĂ CUMPLITĂ

Urgia că se prelungește
Și Dunărea o vină are:
Căci multă apă risipește
Prin *GURILE* de la vărsare!

INFORMARE METEO

„Bate vântul frunza-n dungă”,
Ziua-i scurtă, noaptea-i lungă,
Iar *COVID*-ul se destramă,
Scărmănat de epigramă!

MESAJUL CEFERISTULUI

Renunțat-am la catren,
Un distih să vă ofer:
„Glasul roșilor de tren
Să se-audă-n minister!

COVID CU IZ POLITIC
E forfotă ca-n stupul de albine

Pe la orașe, dar și pe la sate,
Persoanele sunt, zilnic, echipate
Cu măști, mănuși, combinezoane
fine.

Sunt mulți, de-un timp, în găști
organizate
Se preocupă pentru-a le obține
Cât mai ușor, ca să le fie bine,
La prețuri mici de prin străinătate.

Apoi le vând la prețuri piperate,
Punând *COVIDU*-n față protector
Prin false moduri de necesitate.

Dar de-or scăpa ușor de judecată
Și fi-vor liberi, toți, în viitor,
Satira n-o să-i ierte niciodată!

PRECUM LA RADIO...

În țara plină de splendori,
Așa-i în viața trecătoare:
Bărbații sunt ascultători,
Femeile-s... emițătoare!

ÎN PANDEMIE

Un sfat îl dau, ca om pățit:
Cu masca nu te mai juca;
De-o pui pe cea de om cinstit,
Rămâi cu ea!

SCARA VALORILOR

Doar o vorbă să mai spun:
Tot ce-i pozitiv e bun,
Numai la *COVID* e rău,
Dacă-l ai în corpul tău!

SONETUL TERAPIEI PRIN UMOR

Umorul de la noi e un balsam,
Ce îmi alină o cumplită boală,

Cândva fiind o simplă bănuială,
Dar sunt convins, un soi de boală am.

Simptome-aveam din primii ani de
școală,
Iar vindecarea are un program
Sofisticat, un fel de amalgam
Cu sfaturi de partid, ce dau năvală.

Satira, cică, e în cap de listă,
Tratând *COVIDUL* de pe-ntregul
glob,
În câteva minute-l face zob.

Dar spun concis, ca textul telegrami,
Că după-nțepătura epigramei,
Sindromul lăcomiei mai persistă!

FURATUL MIRESEI

S-a furat și pe la noi
O mireasă frumoșică,
Aducând-o înapoi
Când era, deja, bunică!

RONDEL DE IARNĂ

Trei luni de iarnă sunt de toate,
Cam din septembrie în mai,
Pe-afară nu prea poți să stai,
Căci soarele-ncălzește-n rate.

Îngheață jarul pe vătrai,
Zăpadă e pe saturete,
Trei luni de iarnă sunt de toate,
Cam din septembrie în mai.

Căldura-i scumpă, din păcate,
Subvenție de vrei să ai,
De la ghișeu îți spune: Stai!
Răbdare, omule, socoate...
Trei luni de iarnă sunt de toate.

VASILE LARCO

De la un clasic citire:

CONSTANTIN TONE
1939 – ?

BILANȚ LA DOI

Oamenii din lumea bună
Trag o linie și-adună,
Doar, românul, cumsecade,
Trage linia și scade!

UNUIA DIN DIASPORA

De când primii mesajul tău
Întruna mă gândesc la tine:
La voi e bine chiar de-i rău,
La noi e rău și când e bine...

OSUL

Osu-i țelul efemer
Când mai rău și când mai bun:

Unii-l pun și nu îl cer,
Alții-l cer și nu îl pun!

MAMOȘUL

Un mamosh este cineva
Ce de la regulă se-abate;
Când toți te bagă undeva,
E singurul ce te mai scoate!

MOȘ GERILĂ

Era bătrânul tare bun,
Și n-am motive să îl critic;
Lucra pe lângă Moș Crăciun
Doar ca locțiitor politic!

Selecție VASILE LARCO

Curier

De la „Vatra” veche, la noua „Vatra veche”

Domnule Nicolae Băciuț,
(...) Mulțumesc pentru ultimul număr al revistei, un număr reușit, dens, cu teme actuale și importante pentru literatura română. Am dat un semnal pe blog privind apariția ei.

C. Stancu

Stimate Domnule Nicolae Băciuț,
Pentru a mă prezenta fac o scurtă trimitere la datele publicate pe site-ul <http://www.assbn.ro/>, din care am onoare să fac și eu parte. Revista dumneavoastră o urmăresc cu mult interes și vreau să vă asigur de respectul meu pentru serviciile pe care Dumneavoastră, prin revista pe care o conduceți, le aduceți culturii române! Atașez trei dintre poemele mele încă nepublicate, texte care fac parte dintr-un volum de versuri aflat încă în lucru. M-aș bucura nespus și m-aș simți onorat dacă redacția va găsi de cuviință să le publice în unul din numerele viitoare.

Cu mulțumiri, multă considerație și urări de bine și sănătate (personală) dar și putere de muncă pe mai departe pe nobilul teren al literelor, în special și al culturii, în general, al Dvs.

Damaschin Pop-Buia
Ostfildern, la 22. nov. 2020

Frățioare, Nicolae, te îmbrățișez.
Mă bucur din semnele tale să știu că este sănătos, la fel de puternic cum te știu.
Pentru mine a fost un an de tăcere publică, în care – așa cum știi – am fost dator să aprind Lumina Inimii de Mama... A trecut puțin doar așa cum o astfel de ruptură poate să treacă, odată cu timpul.
Dar, acum îmi doresc din toată inima Întoarcerea la Cuvânt, la Vatra de Acasă.
Că atare, sub semnul limbii de neam, atașez două gânduri: unul despre istoria de țară, datorat academicianului Alexandru Surdu, pe care nu mă îndoiesc că îl vei prețui și tu... Și altul, împreună cu Shanti, ÎN NOMINE MENTIS ANIMĂ... un fragment de „Passo doble”, un dialog al filosofiei cu poezia... nu ușor de împlinit câteodată.

Atașez și CARTEA, căreia poate reușești să îi adaugi tu câteva cuvinte, așa cum numai tu știi.
Mulțumesc că mereu, pentru tot... cu cerul și pământul.

Traian-Dinorel

PS. Nu am avut grijă nici unei prezentări a cărții noastre, chiar dacă paginile ei cuprind și o puternică prezentare despre ROSTIREA ROMÂNEASCĂ, susținută la Vatican cu doi ani în urmă. Tocmai atare prezentare a stat că temei al apariției bilingve a cărții. Dar... se pare că nu este de ajuns să faci că să fii, ci este necesar că lumea să știe acest lucru. Altfel, parcă nu exiști.

Am început o colaborare de durată cu revista „Vatra veche” din Târgu Mureș, o revistă realizată prin eforturile unui singur om, Nicolae Băciuț, și prin deschiderile, colaborările, punțile pe care le-a construit de-a lungul timpului. „Vatra veche” e un spațiu al dialogului și, totodată, o platformă pentru promovarea scriitorilor brașoveni. Din aceste considerente, am optat pentru o „Istorie literară a Brașovului” în episoade. Am deschis această colaborare cu un un prim text despre A[urel] P[aul] Bănuț, umoristul ardelean prin excelență, omul care, alături de un alt cunoscut brașovean, Zaharia Bârsan, a reformat teatrul din Transilvania.

Ce legătură există între ilustrul brașovean Aron Pumnul, stabilit la Cernăuți - profesorul lui Eminescu și autorul primei istorii literare românești (Lepturariul) - și apariția revistei „Luceafărul” la Budapesta, în vara anului 1902? Acest prim episod, „Moștenirea lui Bănuț”, este, sper, lămuritor.

În paginile acestui număr al revistei „Vatra veche” puteți citi poeme scrise de Ileana Mălăncioiu (căreia i se dedică un dosar critic), un dialog cu Aura Christi, texte semnate de Gheorghe Sarău, Ognean Stamboliev, A.G. Secară ș.a., dar și de brașovenii A.I. Brumaru, Adrian Munteanu, Luminița Cornea, Liliana Spătaru, Iuliu Ionaș.

Adrian Lesenciuc

Felicitări! O revistă deosebită (o primesc săptămânal!) cu articole excelente, o adevărată revistă de cultură! Minunată cred că va fi colaborarea.

Nicolette Orghidan

Felicitări! Este o revistă mult apropiată sufletului meu, am o deosebită apreciere pentru domnul Nicolae Băciuț!

Carmen Tania Grigore

Felicitări! Ne bucurăm. Sănătate să avem și mergem mai departe... Într-adevăr, scriitorul Nicolae Băciuț realizează fapte culturale de excepție.

Luminița Cornea

Felicitări! Prețuire pentru munca susținută, de promovare a literaturii și culturii române!

Maria Monica Stoica

Vă mulțumesc din suflet, stimate domnule Băciuț, și vă felicit pentru realizarea a încă unui număr de revistă care unge cititorul la suflet. Uite așa îl unge, ca un vin bun. Din maldărul de calități de care dă dovadă *Vatra Veche*, de această dată, îmi permit să aleg numai trei: *fidelitatea, promptitudinea și multilateralitatea* (rar întâlnita calitate de a nu fi unilaterală. De a nu publica numai un anume gen literar sau numai o specie a unui gen, cititorul având fericita ocazie să-și încante spiritul, nu numai cu poezie, proză sau teatru de calitate, dar și cu eseu/ cronici literare de înaltă ținută. Are fericita ocazie să-și încante spiritul nu numai cu articole pe teme religioase, ci și pe teme istorice ș. a. Nu-mi rămâne decât să vă felicit încă o dată, din suflet!

Cu prețuire, al dvs.,

Nicolae Suci

Alese mulțumiri și felicitări!

Ioan-Aurel Pop

Voi citi *Vatra veche* cu toată plăcerea! Un AN BUN și sănătate cu mască și distanțe ...

Cu drag,

Bianca

Stimate Domnule Nicolae Băciuț,
Eu, Emilia Luchian, brăileancă de loc, dar venită cu decenii în urmă în orașul lui Nichita Stănescu, am avut deosebita onoare de a vedea gândurile mele tipărite în revista *Vatra veche* pe care o conduceți, revistă cu reale calități intelectuale. Într-o vreme când poezia a fost marginalizată de majoritatea tinerilor, am încercat, cu modestie, să le apropii sufletul de aceasta. Se împlinesc 37 de ani de când Nichita Stănescu a trecut în neființă, iar orașul Ploiești, cu regret, nu-i mai poate comemora personalitatea și opera în acest decembrie. Suntem supuși cu toții unor grele încercări.

Am înțeles, prin intermediul prof. Traian Lazăr, că articolele mele, pe care ați avut amabilitatea să le publicați, au fost primite de Doamna Dora Stănescu cu sufletul deschis. Ploieștenii păstrează în continuare o mare admirație pentru dânsa.

Vă rămân îndatorată dacă mi-ați putea trimite numărul din noiembrie și următoarele ale revistei în format pdf pe adresa de e-mail (...)

Pe lângă mulțumirile mele, primiți și urările de sănătate și reușite în ceea ce întreprindeți. La mulți ani de Sf. Nicolae!

Cu respect și aleasă prețuire,

prof. Emilia Luchian

Stimate dle redactor-șef.

Am primit cu bucurie nr.11/2020 al revistei, în paginile căreia m-am regăsit. Calde mulțumiri. Purced la degustare, nu înainte de a mă achita de datorie.

Tot respectul și cele mai alese urări de bine și sănătate.

N.M.

Am primit revista cu articolul despre Nastratin Hoge, Păcală al Orientului. Mulțumesc! Lumea noastră este formată din Occident și din Orient, fiecare cu valorile lui. Cercetarea unei zone mai puțin cunoscute n-ar putea decât să aducă bogăție, diversitate și deschidere spre orizonturi largi. Sper în direcții de acest gen cât mai curând și cât mai intens. Vă felicit, dl. Băciuț!

Guner Akmolla

Mulțumesc pentru revistă! E ca și cum aș zice mulțumesc că muncii pentru alții! Un caz extrem de rar... Pe cale de dispariție.. Va doresc să aveți parte de sărbători cu liniște și bucurii! Sănătate și noroc în toate!

Vă trimit în atach cun text cu o descoperire recentă a ceva extrem de vechi... Va rog să observați că suprafața muntelui (alții n-au băgat de seama!) a fost și ea prelucrată cândva. În stânga spate față de stâlp e un cap în profil, iar în dreapta spate sunt două capete (ochi, nas, gură). E ceva extrem de expresiv!! Mai există un astfel de stâlp metalic în sudul Indiei.

Nu se știe ce metal e, n-a putut fi străpuns cu nimic (nici cu un curent electric). În India, în acel perimetru, a existat o prelungire a civilizației dravidiene, de pe un continent dispărut, Lemuria (unde e Indonezia de azi), cam la 11.000 îH.

Ecaterina Țărălungă

Vă mulțumesc frumos, domnule Brumaru! Mulțumesc frumos și domnului Nicolae Băciuț!

Sănătate maximă amândurora!

Ionuț Caragea

Stimate maestre Nicolae Băciuț, am primit și ultima „Vatră” de toamnă din acest an, mulțumesc și felicitări! Apropiindu-se sfârșitul anului 2020, respectiv începutul anului 2021:

Urarea pentru viitor

Cea de la mine-i cunoscută:

La anii ce-au trecut în zbor

Să mai adăugați o sută!

Vasile Larco

Mulțumesc pentru noul număr trimis. Substanțial!

Succes și sănătate!

Gheorghe Bucur

Vă mulțumesc mult d-nule Băciuț pentru acest nou număr al revistei „Vatra veche” pe care mi l-ați trimis. Un număr f.f. bun, interesant, am ce

citi în aceste zile de început de iarnă. Mii de mulțumiri, un weekend minunat!

Nicolette Orghidan

Mulțumesc. Salutări cordiale, sănătate, inspirație.

Ognean Stamboliev

Stimate Domnule Redactor-șef Nicolae Băciuț,

Trebuie / e de la sine (imperios) să vă mulțumesc și de data aceasta pentru numărul de excepție al *Vetrei vechi*. Nu fac referire la vreun material anume, întrucât toate sunt de un interes real, deosebit. Vă felicit cu toată sinceritatea pentru ceea ce faceți, mereu „argint viu” și spirit de mare impact în viața literară de azi. Cetatea „Vetrei” dvs. este tot mai fortificată și invincibilă, tot mai de referință!

O mică observație, mi-aș propune, cum de altfel v-am mai scris într-un mail. Sper să nu mi-o luați în nume de rău, ci spre binele și prestigiul publicației. *Este vorba de poza „Veronicăi Micle”, care este de fapt a Reginei Elisabeta*. Nu cunosc monografia recentă a dlui Hurubă, dar poza asta, pe care o știam mai de mult (pe Net este greșit atribuită Veronicăi, dar câte capcane nu are Netul!), am văzut-o recent și pe coperta unei cărți despre **Regina Elisabeta a României**, soția lui Carol I (i-am dedicat și eu Reginei un profil în Dicționarul monografic „*Oameni din viața lui Mihai Eminescu*”, 2019). Puteți verifica cele zise de mine și pe internet! Cu speranța că rămân în continuare prietenul Dvs, vă asigur de prețuirea mea, vă urez deplină sănătate și mult bine!

Z. Cărlugea

Am primit revista on line. Mulțumesc! Mulțumesc pentru publicarea materialului despre Cioran. Nu poate omul să pună o întrebare că revista divulgă tot. Astăzi am scos și revista noastră pe decembrie. V-o trimit!

Ghiță Nazare

Încă o dată, felicitări pentru numărul de excepție. De fapt, părerea mea, toată arhivă revistei va fi una de referință. Va spune un om care știe nu numai să citească, dar să facă de vreo două decenii și reviste! Mult bine, prețuire, prietenie!

Aș publica o pagină cu poezii de Dvs, dacă mi-ați trimite!

Z.C.

Bună să vă fie inima, Domnule Băciut, Mereu cu bucurii, plouă, ninge, ni se frânge inima...Dvs veniți cu alinarea. Vă mulțumesc pentru Revistă, superbă, de elită literară. Vă mulțumesc că vă gândiți (și) la mine. Nu prea am scris, adică scriu dar nu mai revin pe text, doare prea tare. Azi împlinesc un an de singurătate! Deja e un an de când soțul meu nu mi este. Era partea mea antheică din viață. Mă simt luată pe sus, evenimentele, depărtările... Pictex mult, simt nevoia să fac ceva fizic, să simt efortul mecanic. Sunt la Teaca. Dacă aveți drum prin mejdia mea, vă aștept, cu mască/fără mască, la o cafea. Toate cele convenite Doamnei Codruța! Vă îmbrățișez cu drag,

Melania

Același Excelent și Nemuritor !!
Hai cu prezentarea și apoi cu unu - două materiale care se pretează pentru pagină uzp.org.ro. Mulțumesc !!

Doru Dinu Glăvan

Bună ziua, dle Nicolae Băciut!
Am primit acest e-mail azi, și am fost încântată, când v-am citit numele... Aceasta se datorează faptului că ne-am cunoscut în 2015, la Brașov, la Târgul de carte Libris, unde eu am lansat primul meu volum de versuri. Așadar, mi-ar plăcea să mă aflu și eu printre poezii publicate în revista dv. Evident, dacă merit!
Vă mulțumesc anticipat!

Cu prețuire,

Corina Ligia Pătrașcu

Am primit VATRA VECHE nr. 11/2020 - mulțumesc! Faină-faină, continuându-și viața de publicație consistentă, cu materiale de valoare și colaboratori de excepție.

Felicitări cu drag și respect sincer!

D.H.

A(mice) B(ăciut),

Încep cu A B, alfabetic, după cum vezi, și cu o întrebare-ofertă, având în vedere nr. 12.

M-am gândit să-ți trimit chiar azi, de ziua Marii Uniri și a țării, un „mănunchi” de imagini și poezii, ca să le (re)amintim cititorilor și de mulțimea de români din afară, eu și ai mei printre ei, de Românimea de pretutindeni și de totdeauna.

Imaginile sunt copertele trilogiei Românimea-Străveche-Frumusețe, apărută succesiv în 2018, 2019, 2020 ... iar poeziile - mâine-poimâine vor

intra la tipar - se află în Frumusețe, carte de inedite, exceptând vreo zece, din care șase au fost publicate de tine în *Vatra Veche*.

Întrebarea este: ai avea loc și pentru alte poezii? ... să apară oarecum simultan în carte și în revistă, în nr. 12 ... cartea fiind însă practic invizibilă, din cauza circumstanțelor pe care le cunoaștem, distribuirea cronic-deficitară, agravată de impedimentele pandemice ... Sănătate, că-i mai bună decât toate!

Soro

Cei de pe vatră

Să scrii, trăiești, nu e ușor, se știe!
Dar cel mai greu efort, de când om ești

E să-l ascuți pe altul, din prostie, ba, chiar să îl ajuți, și... să-l citești!

Citirea ... unei cărți... de poezie,
Te lasă ... fără suflu, uneori!
Atâția și atâția...România!
Și... ce puțini... să-ți dea... nemuritori!

Ca să te facă Răi... și te învie!

Citirea...unei Vechi... Reviste...Noi,
Pe Vatra Noastră cea de temelie,
E-atât de greu de dus până apoi...
Atâția care vor...dar... ce ? ... să vie?

Și ce să facă ? pentru-atâția ... visători?

De-aceea-un Împărat bogat, sărac de Dumnezeu, îl întreba de-atâtea ori,
În trei cuvinte, numai : „CE SĂ FAC?”

și... ce minune!

Lua și da - și sfat!

dar ...ăștia ... de la VATRA.... ce ne tac?

1 decembrie 2020

Cu deosebit respect,

Jianu Liviu-Florian

Prea Sfinte Nicolae, vezi că peste puțin sărim pârleazul și-i și ziua noastră, prilej de a ne felicita reciproc, de când ne-am cunoscut prin Guga, fără mască, cu mulți adunați să ne ferească, pe când noi, de când nu ne știm, am venit să umplem ghețele celor care-și puneau ghețele în afara ușii (când azi, dacă faci imprudența, te pomenești descult). La mulți ani!
Același confrate, din greșeală nonagenar, cu suflet nealterat.

Nicolae Gheran

Mulțumesc tare mult pentru gestul Dumneavoastră nobil, de a-mi trimite, spre lectură, fiecare număr al revistei

pe care o conduceți! Apreciez și citesc revista de mai mulți ani, după ce mi-a fost recomandată de prietena noastră comună, din Canada, D-na Elena Buică. Dacă aveți spațiu disponibil, vă pot trimite cronici literare la cărțile confrăților, mai mult sau mai puțin cunoscuți, cât și creație proprie. Pentru moment, vă trimit o FIȘĂ DE AUTOR, ca să aflați mai multe despre mine.

Vă îmbrățișez cu tot dragul și să auzim numai vestii bune!

Domnița Neaga

Mulțumesc frumos.

Te admir câte continui să faci.

Sănătate și numai gânduri bune!

Mircea IB

Vă mulțumesc, stimate domnule Nicolae Băciut, pentru acest număr extrem de interesant al revistei, și vă doresc, pentru anul ce urmează, să duceți mai departe acest demers literar de excepție!

Ilie Gorjan

O revistă superbă, o încântare la lectură! La mulți ani, domnule Nicolae, că Moș nu pot pentru ca să vă zic! Să aveți viață bună și energie nescată la scris!

Valeria

Domnule Băciut,
Prinsă în vârtoarea unui eveniment extrem de important pentru mine, lansarea noului volum de versuri „Portret în oglinzi”, am amânat scrisoarea pe care atât de mult mi-am dorit să vi-o adresez.

Acum, după momentul lansării, mi-am luat răgazul convenit unei astfel de clipe, fiindcă datoria de onoare pe care o am față de Domnia Voastră, își cere dreptul.

Vă scriu, întrucât mulțumirile pe care vi le-am adus la momentul publicării câtorva dintre poemele mele în paginile revistei „Vatra veche”, nr. 10, a.c., îmi par împuținate față de bucuria pe care am resimțit-o atunci. Toate poemele făceau parte din volumul pe care tocmai ce l-am lansat.

Bucuria de atunci am înmulțit-o cu cea de acum.

Așa cum v-am mărturisit atunci, m-a onorat și m-a bucurat în egală măsură. Să fiți îndelungat în zile și să aveți parte numai de bucurii înalte!

Elisabeta Furtună

Stimate Domnule Băciuț,
Impresionată de realizarea
profesionistă a recentului număr al
revistei pe care o patronați, atașez
recenzia unui roman interesant, de
actualitate, lăsând publicarea la
aprecierea Dv. Vă doresc sănătate și
succes în frumoasa și constructiva
Dv. preocupare pentru promovarea
culturii în general, și a literaturii, în
special.

Cu prețuire,

Livia Fumurescu

Mulțumesc. Cu nimic mai prejos
calitativ decât celelalte ediții.
Felicitări și bune doriri, inclusiv
onomastice, tizului Nicolae Băciuț și
echipei sale. La mulți ani!

Nicolae Rotaru

Bună Seara! Prin amabilitatea d-lui
prof. Iulian Dămăcuș am primit
revista *Vatra Veche* și sper ca în
primăvară să ajungă în Turcia, la
univ. din Ankara, prin Institutul de
Cultură Turc din Constanța.

Guner Akmola

Vă mulțumesc pentru revistă!

Nu am putut citi până la capăt nicio
proză a lui MC!

Premiul Nobel pentru literatură, o
speranță (pt. M.C.) care nu-l lasă să
vadă realitatea!

Sărbători fericite, în realitatea crudă,
pe care o străbatem!

Cu prietenie,

Laurian Lodoabă

Stimate maestre Nicolae Băciuț,
Primiți acest mesaj ca pe un pantofior
plin cu un La mulți ani din toată
inima! Și cu dorința ca tizul dvs,
Moș Nicolae, să vă aducă o speranță
mai multă într-o zi totul va fi bine!

Citesc cu plăcere *VATRA* dvs.
și o anunț, de fiecare dată, la UZPR și
USR!

Cu sănătate și prețuire,

Marian Dumitru -București

Din nou copleșitor! Bogat, diversi-
ficat, super interesant. Mi-a făcut
mare plăcere să-l citesc fără a mă
opri. Mare mulțum pentru că m-ați
înzestrat și cu acest număr.

Elena Dan

Salutări și toate gândurile de bine, din
Șimleu Silvaniei!

Mulțumesc mult pentru trimitere!

Sunteți un neobosit și apreciat om de
cultură, unul de ... toată lauda.

Așadar, FELICITĂRI! 🙌

Cu prilejul Praznicului Sfântului
Ierarh Nicolae, de onomastică, vă
urez multă sănătate, bucurii
nenumărate și succes în orice
activitate, alături de cei dragi

dumneavoastră! LA MULȚI ANI! 🙏

Iar Moș Nicolae să vă aducă un cadou
fain, pe măsura așteptărilor

dumneavoastră! 😊

O zi minunată!

Cu drag și deosebit respect,

Marin Ștefan

Mulțumesc mult! Este un număr
frumos și interesant. L-am lecturat cu
plăcere.

Vă doresc sărbători binecuvântate!

Revistei, multe numere minunate!

Cu stimă,

Ileana Popescu Bâldea

Lectura plăcută! O revistă extrem de
serioasă și de valoroasă!

„Vinovatul principal”... minunatul
Poet Nicolae Băciuț, trăitor în Târgu
Mureș!

Eu, unul, îi spun încă de pe acum,
Prea... Sfinția Voastră, Mărite POET,
LA MULȚI ANI!

Theodor Răpan

Stimate domnule redactor-șef,

Nu am cuvinte pentru a vă mulțumi
pentru sprijinul acordat!

Să vă dea Domnul multă sănătate!

Cu prețuire,

Prof. T. Roșca

Bună seara, domnule Băciuț! Am
primit, am citit, mulțumesc. Și
fiindcă în curând va fi ziua
dumneavoastră onomastică, urări de
bine, sănătate și prosperitate. La mulți
ani!

Adrian Simeanu

Mulțumesc, domnule Nicolae Băciuț!
Am citit câteva teme, în această
dimineață din revistă.

Că se obicei, teme interesante, nume
deosebite. Felicitări!

Spuneți-mi și mie nr. de telefon, vă
rog.

Cu mulțumiri,

Maria Stanciu

Mulțumim foarte mult, Domnule
Nicolae Băciuț!

Mulțumim foarte mult Doamnei
Ileana Mălăncioiu!

Mulțumim foarte mult Doamnei/
Domnului Grafician, al ultimului

număr trimis, din revista *VATRA
VECHE*, cu tabloul de deasupra
poeziei!

Cu deosebit respect,

Jianu Liviu-Florian

Stimate dle Băciuț, prin truda dvs
Vatra Veche a devenit o revistă
remarcabilă, un fel de Munte Athos al
literațiilor de limbă și simțire
românească.

Tot se vorbește acum de diversificare
- aici nu este o lozincă, ci este o
realizare adevărată.

Și pentru că am pomenit de Muntele
Athos - ar fi păcat ca acest loc sfânt,
după mai bine de o mie de ani de la
prima mănăstire, să devină și un loc
turistic. Sper că acest lucru să nu se
întâmple.

Închei aceste câteva rânduri, urându-
vă La Mulți Ani, de ziua numelui.
Am remarcat că Sf. Nicolae, spre
deosebire de alți sfinți, arată la fel, în
toate icoanele pe care le-am văzut...

Cu mult respect,

Radu D. Urma

Bună ziua, domnule redactor-șef

Nicolae BĂCIUȚ!

Aștept cu interes și citesc cu plăcere
publicația dvs. Dle Băciuț vă sunt
recunoscător și vă felicit pentru
strădania dvs. meritorie de a menține
o revistă de tradiție la aceeași înaltă
ținută literar-artistică, prin diversitate
și selecție valorică. La mulți ani,
2021, cu noi izbinzi.

Alexandru Niculescu

Nota redacției

Mesajele trimise pe adresa redacției
vor fi publicate, fără detaliile care nu
au destinație publică, pentru că am
precizat de la început modul
transparent al comunicării cu
colaboratorii, apoi, pentru a întreține
jarul comunicării epistolare (aproape
dispărută în variantă clasică).

Nu în ultimul rând, am dorit să ne
convingem și pe noi și pe alții, prin
acest feed back, că eforturile noastre
nu sunt zadarnice, că există un public
cititor interesat de revista *Vatra
veche*, apărută în urmă cu 12 ani, din
nevoia noastră de fire, de
cordialitate, de respect pentru
preocupările de creație într-o lume
fascinată de tentațiile materiale, de
zațul existențial, pierzând esența unei
tregeri frumoase prin lume.

Cei care nu doresc publicarea
corespondenței, sunt rugați să facă
mențiunea „confidențial”. (N.B.)

UN MARE ARTIST: PETRU BOTEZATU

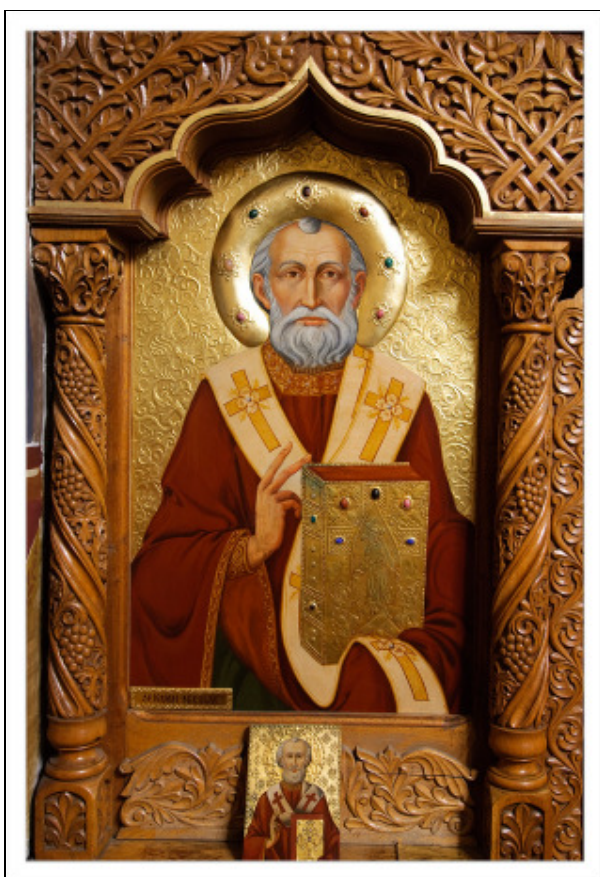
Petru Botezatu, Icoana Nașterii, ulei pe panou de lemn

Petru Botezatu, Capela Seminarului Teologic Cluj, Scena Nașterii, frescă

Petru Botezatu, Capela Seminarului Teologic Cluj, Bolta Maicii Domnului Orante, frescă

ICOANA ÎMPĂRĂTEASCĂ, Acrilic pe panou de lemn sculptat, reliefuri, pietre semiprețioase, foiță de aur

Petru Botezatu, Maica Domnului, Mai Înaltă Decât Cerurile, Altar, Mănăstirea Gai, frescă

Petru Botezatu, Mănăstirea Gai, Arad, frescă, Arhanghelul Gabriel

OCHIUL CICLOPULUI

Petru Botezatu, Scena Nașterii, catedrala Sfânta Vinere, Zalău, frescă

Directori de onoare
Acad. MIHAI CIMPOI
Acad. ADAM PUSLOJIC
MIHAI BANDAC

Redactor-șef adjunct
GHEORGHE NICOLAE ȘINCAN

Redactori:

Mihaela Aionesei, Emilia Amariei, Florin Bengean, Diana Dobrița Bîlea, Sorina Bloj, Luminița Boboc, A.I. Brumaru, Viorel Coman, Geo Constantinescu, Luminița Cornea, Melania Cuc, Iulian Dămăcuș, Răzvan Ducan, Suzana Fântânariu-Baia, Dumitru Hurubă, Alexandru Jurcan, Vasile

Larco, Rodica Lăzărescu, Cleopatra Lorințiu, Ioan Marcoș, Cristina Sava, Maria Dorina Stoica, Mihaela Malea Stroe, Nicolae Suciuc, Titus Suciuc, Gheorghe Sarău, Ilie Șandru, Dorin N. Uritescu, Gabriela Vasiliu

Corespondenți: Elisabeta Boțan (Spania), Darie Ducan, (Paris), Dumitru Ichim, George Filip (Canada), Andrei Fischhof (Israel), Simina Lazăr (Paris) Veronica Pavel Lerner (Canada), Gabriela Mocănașu (Franța), Dorin Nădrău (SUA), Mircea M. Pop (Germania), Aliona Grati, (Chișinău), Ognean Stamboliev (Bulgaria), Silvia Urdea (SUA).

Alexandra Scherer (Paris), secretar de redacție

Lunar de cultură editat de ASOCIAȚIA „NICOLAE BĂCIUȚ” PENTRU DESCOPERIREA, SUSTINEREA ȘI PROMOVAREA VALORILOR CULTURAL – ARTISTICE ȘI PROFESIONALE Președinte SERGIU PAUL BACIUȚ

Tiparul executat la S.C. Intermedia Group, Târgu-Mureș, str. Iuliu Maniu nr. 14, România. • Nicio parte a materialelor nu poate fi preluată fără acordul editorului. • Copyright © Nicolae Băciut 2020 • Email : nicolaebaciut@yahoo.com; vatraveche@yahoo.com • Adresa redacției: Târgu-Mureș, str. Ilie Munteanu nr. 29, cod 540390 • telefon: 0744474258. • Tehnoredactare Sergiu Paul Băciut • Materialele nepublicate nu se restituie. • Responsabilitatea asupra conținutului textelor revine autorilor. Opiniile reflectă exclusiv punctul de vedere al acestora.

